Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ex libris Bodtwinckel 1696

Vide Brunet

1er Vol. p. 539 de 12 a 20 frs

KW

235
B37

~~Elzevier~~
~~A 82~~

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex Typographia Elzeviriana, 1649.
Sumptibus Societatis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

CONCIONES
ET
ORATIONES
EX HISTORICIS LATINIS
EXCERPTÆ.

ARGVMENTA SINGVLIS præfixa ſunt, quæ cauſam cujuſque & ſummam ex rei geſtæ occaſione explicant.

Opus recognitum recenſitumque in uſum Scholarum Hollandiæ & Weſtfriſiæ.

Ex decreto Illuſtriſs. D. D. Ordinum ejuſdem Provinciæ.

LVGD. BATAV.
Ex Officina ELSEVIRIANA.

CIↃ IↃ C XLIX.

Sumptibus Societatis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

AD
LECTOREM.

QVAS pridem ex Latinis hiſtoricis excerpſerant Orationes, Ioachimus Perionius & Henricus Stephanus, iterum tibi damus, Lector, ſed recognitas recenſitaſque. Quaſdam enim addidimus, quæ antè perperam omiſſæ erant; quaſdam verò expunximus etiam, ne quid hîc extaret, niſi quod præſtantiſſimum luculentiſſimumque foret. Enimverò Saluſtii, Liviique, & Taciti ac Curtii orationes in honorem hiſtoriarum leguntur. Adeò multum & civilis prudentiæ & facundiæ continent. Quæ autem apud Capitolinum, Lampridiumque & cæteros id genus ſcriptores occurrunt, eæ & ſequioris ævi ſunt, & ferè genium non habent. Quare illas omittere ſatius fuit. Quin & ipſius Livii quaſdam expunximus, quæ in poſtremis libris erant, in quibus ita friget jacetque ille autor & penitus ſibi diſſimilis eſt, ut nihil minus quam Livium agnoſcas. Quanta ex hoc opere utilitas ad eos redundare poſſit, qui Reipublicæ regundæ ſcientiam conjungere cum ſuccincta quadam & efficaci vi dicendi cupiunt, oſtendet doctiſſimi viri Iobi Veratii diſſertatio, quam ſubjunximus. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

IOBVS VERATIVS

Studioſo Lectori S.

M*Irificè me, ſtudioſe lector, Homericus ille verſiculus delectat,* Μύθων μὲν ῥητῆρ' ἔμμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων *: credo item omnes, qui quæ vis ſubſit iis verbis, perpendunt. Dicendi enim facultatem cum agendi ſolertia conjungit, & utroq; viros ampliſſimos inſtruit: quòd nec induſtria ſola, ea maximè quæ in publicis rebus gerendis verſatur, dicendi uſu ſpoliata, ſatis munus ſuum tueri poſſit; Facundia verò quæ ſeſe à rerum adminiſtratione removerit, importuna loquacitas judicetur. Licet enim præſtet ſtultitiæ loquaci elinguis prudentia, tamen prudentia dicendi imperita, magno ornamento vel ſubſidio potius eſt deſtituta. Has dotes graviſſimi autores, & qui hiſtorias ſcripſerunt, in hominibus clariſſimis expreſſerunt, & qui fictarum narrationum involucris viros ab omni laude perfectos informarunt, illis ipſis affinxerunt. Hoc enim volunt illæ Periclis & Niciæ in re vera conciones, hoc Cyri*

Xe-

Xenophontici in ficta. Iidem illi qui præter cæteros breviloquentes ſunt habiti, & qui eloquentiam ſatis faſtidioſè contempſerunt Lacedæmonii, tamen ne hac quidem laude carere voluerunt, quòd quanto eſſet ad res magnas gerendas adjumento, intelligebant. Ergo Παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος *Menelaus. Paulo uberior Thucydideus Archidamus, aliique ejuſdem civitatis: ut qua in urbe humaniores literæ propè jacebant, in ea tamen ſuum eloquentiæ eſſe habitum honorem conſtet. Ita Poëta; quum ſummum virum & regendæ multitudinis peritiſſimum deſcriberet, utriuſque rei laudem ei attribuit, rerum geſtarum gloriam, & dicendi peritiam; tum pietate gravem & meritis, &c. Ille regit dictis animos, & temperat iras. Hæc eadem ſibi aſſumit apud Thucydidem Pericles,* ὃς οὐδενὸς ἥσσων οἴομαι εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα. *Etenim ut impudentis eſt de iis quæ neſciat verba temere fundere, ita turpe eſt, quæ ſcias, ea planè & aptè explicare non poſſe. Nam illud quidem exploſum pridem eſt, quod contra afferri ſolet, in eo quenque quod norit, ſatis eſſe eloquentem. Quid enim ad commodè dicendum exercitatio dicendi conducat, uſus ipſe jampridem*

 com-

comprobavit. Sine præceptionibus autem aut nihil aut parum poſſe exercitationem, omnes intelligunt. Ac cognoſcendi quidem ars eſt multiplex, dicendi verò una. Res enim ipſæ quæ diſertæ orationi ſunt ſubſtratæ, vel militares ferè ſunt, vel civiles. Ac civiles quidem vel è diſciplina conſtituendarum & regendarum civitatum petendæ ſunt, vel ex juriſdicundi ſcientia, quæ & ipſa pars eſt regendæ civitatis: dicendi verò præcepta à rhetoribus traduntur. Verùm ſi à nudis præceptis ad rerum ipſarum uſum nos referamus, hæc, quæ dixi, omnia in hiſtoria eſſe repoſita videbimus. Sed eam hiſtoriam accipio quæ eſt orationibus aſperſa, directis potiſſimum. Nam & conſilia, cauſæ, eventus, res geſtæ (quæ omnia hiſtoricus ſtudioſe perſequitur) ad rerum adminiſtrationem pertinent: orationes verò ad dicendi facultatem referuntur. Sed ſi præclara quædam res eſt, poſſe mente & conſilio providere, non minoris profectò eſt ingenii & induſtriæ, rectè proviſa, & conſulta, rectè explicare: ut in utrunq; ſummopere eos incumbere oporteat qui ad res magnas gerendas accedunt. Eæ enim ferè in hominum ſocietate verſantur, ubi quum acceſſit ad prudentiam authoritas, & dicendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

di vis, non eſt dubium quin is qui illis eſt præditus, plurimum faciendo dicendoque conſequatur. Id conſilii habuerunt hiſtorici, quum quorum ſapientiam in rebus providendis & gerendis deſcripſerant, eorundem facundiam in illis communicandis expreſſerunt. Non quò omnes de quibus aliquid commemorant, utramque virtutem adæquarint, ſed quia quantum diſerta prudentia poſſet, vel homines ab omni humanitatis cultu alieni intellexerunt. Nam & domi & militiæ principes in ſuis civitatibus viri ſæpe ſuis dicendo maximas utilitates attulerunt. Etenim Deus, qui hominum genus, ad Eccleſiam ſuam colligendam, incolume eſſe vellet, eos homines excitavit, qui graviſſimis temporibus ſuis civitatibus ſæpe ſalutem pepererunt. Per hos eſſe ſedatos maximos motus, concitatos ad ſalutem recuperandam homines deſperatione perculſos, defenſam æquitatem in ſenatu, in concione populi, in judiciis conatus improborum repreſſos, leges peſtiferas abrogatas, utiles verò confirmatas & conſtitutas videmus. Nam quòd eadem hæc ſapientiæ inſtrumenta nefarii homines ad perniciem vel civitatum vel ſingulorum hominum ſæpe converterunt, vitium hominum fuiſſe intelligi-

 mus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

inus, non rerum: & nos quæ dicimus, de ſapientia diſerta, non de inani garrulitate dicimus. Itaque quis dubitet quin hoc tempore noſtris Rebuſpublicis eædem illæ animi dotes decus & præſidium afferre poſſint, maximè verò liberis? Neque enim hoc loco de cauſidicis & litigioſis dicimus, quorum ars, ſiqua eſt, aliis præceptis eſt munienda: ſed de civitatum moderatoribus. His rerum cognoſcendarum atque dicendarum copiam hiſtoria, conjunctis orationibus, poteſt ſuppeditare. Quo magis miror, adeo negligenter eas artes à noſtris hominibus coli. Nam licet aliud ſit ſæpe Reipublicæ genus, alii mores & diſciplina civitatis: tamen multa ſunt quæ in ſenatu aut in concione populi conſimiliter agitanda ſint: ſeu leges ferendæ ſint, ſeu referendum ſit de pace, de ſocietate, de vectigalibus, de controverſiis, ſeu legationes mittēdæ, vel obeundæ ſint. Quæ ſiquis aliquando ſuſcepit, qui dicendi eſſet imperitus, is quantum ſit in infantia ad publicas res bene adminiſtrandas impedimenti, graviſſimus teſtis eſſe poteſt. Neque verò intelligo quamobrem minus hæc iis quoque quibus ſacræ conciones habendæ ſunt, ſubſidio non ſint. Illarum autem rerum omnium varietatem & copiam ſuppeditant hiſtorico-

rum orationes, ſeu conciones ſint (id eſt δημηγορίαι) ſeu aliæ. Siquidem & res habent, quæ in civilem adminiſtrationem cadunt, & omne genus ipſamq; dicēdi vim ſumma varietate conditam continent, de rerum varietate nihil me attinet dicere. Dicendi vero vis eſt generibus quidem comprehenſa, ſed tamen gradibus & diſſimilitudine infinita. In aliis brevitatem videas: in aliis copiam: in aliis vim: in aliis ſuavitatem: in aliis denique acumen. Dicunt alii preſſè, alii de re eadem uberius: alii ornatè, rurſus alii tenuius. Dicunt alii leniter, rurſus alii ſæpe de eadem re aſperius. Vt res penè nulla ſit, ſtudioſe lector, quin ſi dicendo tibi explicanda ſit, ejus formulam ex his orationibus poſſis depromere. Quòd ſi nos magnæ artes delectant, quum in rebus parvis explicatæ, tamen in iis notari poſſunt, (ut quum in minutis horologiis ars illa tota comparet) non eſt dubium quin nos conciunculæ ipſæ capere debeant, quæ artem copioſam in breviſſimis orationibus exprimunt. Ac, ſi eſt oratoris periti, & qui hoc oratoris nomine dignus eſt, poſſe facultatem dicendi ad rerum naturam accommodare, varieque temperare, tum dilatare res anguſtas, tum ampliores contrahere: non parum habere

bere

bere artis & utilitatis has orationes intelligimus, in quibus hæc omnis varietas animadvertitur. Itaque ut orationum copioſe dictarum habemus exempla vel apud Demoſthenem, vel apud Ciceronem, ita hujus artificii breviter comprehenſi nobis exempla ex his orationibus petenda ſunt, quæ ex laudatiſſimis hiſtoricis excerptæ, & in unum corpus ſunt redactæ. Et ne quid te legentem moraretur, & ut unde res ipſa, de qua dicitur, profecta eſſet, intelligeres, argumenta præfigenda curavi. Eæ igitur quantopere & ad antiquitatis cognitionem & ad dicendi facultatem conducant, poſtquam accurate legeris, melius, ut ſpero, æſtimabis. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Orationes ex Salluſtio collectæ.

ORATIO CATILINÆ, quâ ſui de Conjuratione conſilii participes cohortatur.

SALVST. CONIVR. CATIL.

Catilina, ubi eos, quos paulo antè fecerat ſui de conjuratione conſilii participes, *conveniſſe videt, tametſi cum ſingulis multa ſæpe egerat, tamen in rem fore credens univerſos appellare & cohortari, in abditam partem ædium ſecedit: atque ibi, omnibus arbitris procul amotis, orationem hujuſcemodi habuit.*

NIsi virtus atque fides veſtra ſatis ſpectata mihi foret, nequicquam oportuna res cecidiſſet. Spes magna dominationis in manibus fruſtra fuiſſet: neque ego per ignaviam, aut vana ingenia, incerta pro certis captarem. Sed quia multis & magnis tempeſtatibus vos cognovi fortes fidoſque mihi, eò animus auſus eſt maximum atque pulcherrimum facinus incipere: ſimul quia vobis eadem quæ mihi bona malaque eſſe intellexi. Nam IDEM velle atque idem nolle, ea demum firma amicitia eſt. Sed ego, quæ mente agitavi, omnes jam antea diverſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

audiſtis. Cæterùm mihi indies magis animus accenditur, quum conſidero quæ conditio vitæ futura ſit, niſi noſmet ipſos vindicemus in libertatem. Nam poſtquam Reſp. in paucorum potentum jus atque ditionem conceſſit, ſemper illis reges, tetrarchæ vectigales eſſe: populi, nationes ſtipendia pendere: cæteri omnes ſtrenui, boni, nobiles atque ignobiles, vulgus fuimus, ſine gratia, ſine authoritate: iis obnoxii, quibus ſi Reſp. valeret, formidini eſſemus. Itaque omnis gratia, potentia, honos, divitiæ apud illos ſunt, aut ubi illi volunt: nobis reliquere pericula, repulſas, judicia, egeſtatem. Quæ quouſque tandem patiemini, ô fortiſſimi viri? Nónne emori per virtutem præſtat, quàm vitam miſeram atque inhoneſtam, ubi alienæ ſuperbiæ ludibrio fueritis, per dedecus amittere? Verumenimvero, pro Deûm atque hominum fidem, victoria in manu nobis eſt: viget ætas, animus valet: contrà illis, annis atque divitiis omnia conſenuere. Tantummodo incepto opus eſt, cætera res ipſa expediet. Etenim quis mortalium cui virile ingenium eſt, tolerare poteſt, illis divitias ſuperare, quas profundant in extruendo mari, & montibus coęquandis: nobis rem familiarem etiam ad neceſſaria deeſſe? illos binas aut amplius domos continuare, nobis larem familiarem nuſquam ullum eſſe? quum tabulas, ſigna, toreumata emunt, vetera negligunt, nova diruunt: alia ædificant: poſtremò omnibus modis pecuniam trahunt, vexant: tamen ſumma libidine divitias ſuas vincere nequeunt. At nobis eſt domi inopia, foris æs alienum, mala res, ſpes multo aſperior. Denique quid reliqui habemus præter miſeram animam? Quin igitur expergiſcimini? En illa, quam ſæpe optaſtis, libertas: præterea divitiæ, decus, gloria, in oculis

oculis ſita ſunt. Fortuna omnia ea victoribus præmia poſuit. Res, tempus, pericula, egeſtas, belli ſpolia magnifica, magis quàm oratio mea, vos hortentur. Vel imperatore vel milite me utimini: neque animus neque corpus aberit à vobis. Hæc ipſa, vt ſpero, vobiſcum, una Conſul agam, niſi fortè animus me fallit, & vos ſervire magis quàm imperare parati eſtis.

ORATIO ALIA ejuſdem Catilinæ, qua ſuos milites adhortatur..

Salvst. Conivr. Catil.

Sed Catilina, poſtquam videt montibus atque copiis hoſtium ſeſe clauſum, in urbe res adverſas, neque fugæ neque præſidii ullam ſpem, optimum factu ratus in tali re fortunam belli tentare, ſtatuit cum Antonio quam primum confligere. Itaque concione advocata, hujuſcemodi orationem habuit.

Compertvm habeo, milites, verba virtutem non addere, neque ex ignavo ſtrenuum, neque fortem ex timido exercitum Imperatoris oratione fieri. Qvanta cujuſque animo audacia natura aut moribus ineſt, tanta in bello patêre ſolet. Quem neque gloria neque pericula excitant, nequicquam hortere: timor animi auribus officit. Sed ego vos, quò pauca monerem, advocavi: ſimul uti cauſam mei conſilii aperirem. Scitis equidem, milites, ſocordia atque ignavia Lentuli quantam ipſi nobiſque cladem attulerit: quoque modo dum ex urbe præſidia opperior, in Galliam proficiſci nequiverim. Nunc verò quo loco res noſtræ ſint, juxtà mecum omnes intelligitis. Exercitus hoſtium duo, unus ab urbe, alter à Gallia obſtant. Diutius in his locis eſſe, ſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

animus maximè ferat, frumenti atque aliarum rerum egeſtas prohibet. Quocunque ire placet, ferro iter aperiendum eſt. Quapropter vos moneo, uti forti atque parato animo ſitis: & quum prælium inibitis, memineritis, vos divitias, decus, gloriam, præterea libertatem atque patriam in dextris veſtris portare. Si vincimus, omnia nobis tuta erunt: commeatus abundè, municipia atque coloniæ patebunt: ſin metu ceſſerimus, eadem illa adverſa fient: neque locus neque amicus quiſquam teget quem arma non texerint. Præterea, milites, non eadem nobis & illis neceſſitudo impendet: nos pro patria, pro libertate, pro vita certamus: illis ſupervacaneum eſt pugnare pro potentia paucorum. Quò audacius aggredimini, memores priſtinæ virtutis. Licuit vobis cum ſumma turpitudine in exilio ætatem agere: potuiſtis nonnulli Romæ amiſſis bonis alienas opes ſpectare. Quia illa fœda atque intoleranda viris videbantur, hæc ſequi decreviſtis. Si hæc relinquere vultis, audacia opus eſt. NEMO, niſi victor, pace bellum mutavit. Nam in fuga ſalutem ſperare, quum arma, quibus corpus tegitur, ab hoſte averteris, ea vero dementia eſt. SEMPER in prœlio iis eſt maximum periculum qui maximè timent. Audacia pro muro habetur. Quum vos conſidero, milites, & quum facta veſtra æſtimo, magna me ſpes victoriæ tenet: animus, ætas, virtus veſtra me hortantur: præterea neceſſitudo, quæ etiam timidos fortes facit. Nam multitudo hoſtium ne nos circumvenire queat, prohibent anguſtiæ loci. Quod ſi virtuti veſtræ fortuna inviderit, cavete ne inulti animam amittatis: neu capti potius, ſicuti pecora, trucidemini, quàm virorum more pugnantes cruentam atque luctuoſam victoriam hoſtibus relinquatis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO LEGATORVM C. MANLII ad Q. Martium Regem.

Salvst. Conivr. Catil.

Neque tamen Catilinæ furor minuebatur, ſed indies plura agitare: arma per Italiam locis opportunis parare: pecuniam ſua aut amicorum fide ſumptam mutuam Feſulas ad Manlium quendam portare, qui poſtea princeps fuit belli faciundi. Aliquanto pòſt: *Interea Manlius in Hetruria plebem ſollicitare, egeſtate ſimul ac dolore injuriæ novarum rerum cupidam: quòd Syllæ dominatione agros bonáque omnia amiſerat: præterea latr. &c.* Paulo pòſt: *In quibus* literis *ſcriptum erat C. Manlium arma cepiſſe cum magna multitudine, ante diem* VI. *Kal. Novembr.* Aliquanto pòſt: *Dum hæc Romæ geruntur, C. Manlius ex ſuo numero legatos ad Q. Martium regem mittit, cum mandatis hujuſcemodi.*

Deos homineſque teſtamur, Imperator, nos arma neque contra patriam cepiſſe, neque quò periculum aliis faceremus: ſed uti corpora noſtra ab injuria tuta forent, qui miſeri, egentes, violentia atque crudelitate fœneratorum, plerique patria, ſed omnes fama atque fortunis expertes ſumus. Neque cuiquam noſtrûm licuit, more majorum, lege uti: neque amiſſo patrimonio, liberum corpus habere: tanta ſævitia fœneratorum atque Prætoris fuit. Sæpe majores noſtri miſerti plebis Romanæ, decretis ſuis inopiæ ejus opitulati ſunt. Ac noviſſimè memoria noſtra propter magnitudinem æris alieni, volentibus omnibus bonis, argentum communi ære ſolutum eſt. Sæpe

ipſa plebs aut dominandi ſtudio permota, aut ſuperbia magiſtratuum armata à patribus ſeceſſit. At nos non imperium neque divitias petimus, (quarum rerum cauſa bella atque certamina omnia inter mortales ſunt) ſed libertatem, quam nemo bonus niſi cum anima ſimul amittit. Te atque Senatum obteſtamur, ut conſulatis miſeris civibus: legis præſidium, quod iniquitas Prætoris eripuit, reſtituatis, néve nobis eam neceſſitudinem imponatis, ut quæramus quónam modo maximè, ulti ſanguinem noſtrum, pereamus.

ORATIO C. CÆSARIS

ſuam ſententiam Senatui exponentis de conjurationis Catilinæ ſociis qui in cuſtodiis tenebantur.

SALVST. CONIVR. CAT.

Tunc D. Iunius Syllanus, primus ſententiam rogatus (quòd eo tempore Conſul deſignatus erat) de iis qui in cuſtodiis tenebantur, & præterea de L. Caßio, P. Furio, P. Vmbreno, Q. Annio, ſi deprehenſi forent, ſupplicium ſumendum decreverat. Iſque poſtea permotus oratione C. Cæſaris, pedibus in ſententiam Tiberii Neronis iturum ſe dixerat: quòd de ea re, præſidiis additis, referendum eſſe cenſuerat. Sed Cæſar, ubi ad eum ventum eſt, rogatus à Conſule ſententiam, hujuſcemodi verba loquutus eſt.

OMNES homines, P. C. qui de rebus dubiis conſultant, ab otio, amicitia, ira atque miſericordia vacuos eſſe decet. HAVD facilè animus verum providet ubi illa officiunt: neque quiſquam omnium libidini ſimul & uſui paruit. VBI intenderis ingenium, valet: ſi libido poſſidet, ea dominatur, animus nihil valet. Magna mihi co-

hi copia eſt memorandi, P. C. qui reges aut qui populi, ira aut miſericordia impulſi, malè conſuluerint. Sed ea malo dicere quæ majores noſtri contra libidinem animi ſui rectè atque ordine fecere. Bello Macedonico, quod cum rege Perſe geſſimus, Rhodiorum civitas magna atque magnifica, quæ populi Rom. opibus creverat, infida atque adverſa nobis fuit: ſed poſtquam bello confecto de Rhodiis conſultum eſt, majores noſtri, ne quis divitiarum magis quàm iujuriæ cauſa bellum incœptum diceret, impunitos eos dimiſere. Item bellis Punicis omnibus quum ſæpe Carthaginienſes & in pace & per inducias multa nefaria facinora feciſſent, nunquam ipſi per occaſionem talia fecere: magis, quid ſe dignum foret, quàm quid in illos jure fieri poſſet, quærebant. Hoc item vobis providendum eſt, P. C. ne plus apud vos valeat P. Lentuli & cæterorum ſcelus quàm veſtra dignitas: néve magis iræ veſtræ, quàm famæ conſulatis. Nam ſi digna pœna pro factis eorum reperitur, novum conſilium approbo: ſin magnitudo ſceleris omnium ingenia exuperat, iis utendum cenſeo quæ legibus comparata ſunt. Plerique eorum, qui ante me ſententias dixerunt, compoſitè ac magnificè caſum Reipub. miſerati ſunt: quæ belli ſævitia eſſet, quæ victis acciderent, enumeravere: rapi virgines, pueros: divelli liberos à complexu parentum: matres familiarum pati quæ victoribus collibuiſſent: fana atque domos ſpoliari; cædem, incendia fieri: poſtremò armis, cadaveribus, cruore atque luctu omnia compleri. Sed per deos immortales, quò illa oratio pertinuit? an ut vos infeſtos conjurationi faceret? ſcilicet quem tanta res atque tam atrox non permovit, eum oratio accenderet. Non ita eſt: neque cuiquam mortalium injuriæ ſuæ parvę videntur;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

tur: multi etiam eas gravius æquo habuere. Sed aliis alia licentia eſt, P. C. Qui demiſſi in obſcuro vitam agunt, ſi quid iracundia deliquere, pauci ſciunt: fama atque fortuna eorum pares ſunt: qui magno imperio præditi in excelſo ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales novere. Ita in maxima fortuna minima licentia eſt: neque ſtudere neque odiſſe, ſed minimè iraſci decet. Quæ apud alios iracundia dicitur, ea in imperio ſuperbia atque crudelitas appellatur. Equidem ego ſic exiſtimo, P. C. omnes cruciatus minores quàm facinora illorum eſſe. Sed plerique mortales poſtrema meminere, & in hominibus impiis, ſceleris eorum obliti, de pœna diſſerunt, ſi ea paulo ſævior fuerit. D. Syllanum virum fortem atque ſtrenuum certò ſcio, quæ dixerit, ſtudio Reipub. dixiſſe: neque illum in tanta re gratiam aut inimicitias exercere: eos mores eamque modeſtiam viri cognovi. Verùm ſententia eius mihi crudelis non eſt: (quid enim in tales homines crudele fieri poteſt?) ſed aliena à Repub. noſtra videtur. Nam profectò aut metus aut injuria te ſubegit, Syllane, Conſulem deſignatum, genus pæne novum decernere. De timore ſupervacaneum eſt diſſerere: quum præſertim diligentia clariſſimi viri Conſulis tanta ſint præſidia in armis. De pœna poſſum equidem dicere id quod res habet, in luctu atque miſeriis mortem ærumnarum requiem, non cruciatum eſſe: eam cuncta mortalium mala diſſolvere, ultrà neque curæ neque gaudio locum eſſe. Sed per deos immortales quamobrem in ſententiam non addidiſti, uti prius verberibus in eos animadverteretur? An quia lex Porcia vetat, ac aliæ item leges condemnatis civibus non animam eripi, ſed exilium permitti jubent? an quia gravius eſt verberari quàm necari?

ri? Quid autem acerbum aut nimis grave eſt in homines tanti facinoris convictos? Sin., quia levius eſt, quî convenit in minore negotio legem timere, quum eam in majore neglexeris? At enim dices, quis reprehendet quod in parricidas Reip. decretum erit? tempus, dies, fortuna. cujus libido gentibus moderatur. Illis meritò accidet quicquid evenerit. Cæterùm vos, P. C. quid in alios ſtatuatis conſiderate. *Omnia* mala exempla ex bonis initiis orta ſunt. Sed ubi imperium ad ignavos cives aut minus bonos pervenit, novum illud exemplum ab dignis & idoneis ad indignos & non idoneos transfertur. Lacedæmonii, devictis Athenienſibus, triginta viros impoſuere qui Rempub. eorum tractarent. Hi primò cæpere peſſimum quenque & omnibus inviſum indemnatum necare. Ea populus lætari, & meritò dicere fieri. Pòſt, ubi licentia paulatim crevit, juxtà bonos & malos libidinosè interficere, cæteros metu terrere. Ita civitas ſervitute oppreſſa, ſtultæ lætitiæ graves pœnas dedit. Noſtra memoria victor Sylla, quum Damaſippum, & alios hujuſcemodi, qui malo Reipub. creverant, jugulari juſſit, quis non factum ejus laudabat? homines ſceleſtos & factioſos, qui ſeditionibus Rempub. exagitaverant, merito necatos ajebant. Sed ea res magnæ initium cladis fuit. Nam uti quiſque aut domum aut villam, poſtremò vas aut veſtimentum alicujus concupiverat, dabat operam ut in proſcriptorum numero eſſet. Ita illi, quibus Damaſippi mors lætitiæ fuerat, paulo pòſt ipſi trahebantur. neque prius jugulandi finis fuit quam Sylla omnes ſuos divitiis explevit. Atque ego hoc non in M. Tullio, neque his temporibus vereor: ſed in magna civitate multa & varia ingenia ſunt. Poteſt alio tempore, alio Conſule, cui item exercitus in manu ſit,

nu ſit, falſum aliquid pro vero credi: ubi hoc exemplo per Senatus decretum Conſul gladium eduxerit, quis illi finem ſtatuet? aut quis moderabitur? Majores noſtri, Patres C. neque conſilii neque audaciæ unquam eguere: neque illis ſuperbia obſtabat quo minus aliena inſtituta, ſi modò proba erant, imitarentur. Arma atque tela militaria à Samnitibus, inſignia magiſtratuum à Tuſcis pleraque ſumpſerunt. Poſtremò quod ubique apud ſocios aut hoſtes idoneum videbatur, cum ſummo ſtudio domi exequebantur. Imitari, quàm invidere bonis, malebant. Sed eodem illo tempore Græciæ morem imitati, verberibus animadvertebant in cives, de condemnatis ſummum ſupplicium ſumebant. Poſtquam Reſpublica adolevit, & multitudine civium factiones valuere, circumveniri innocentes, aliaque hujuſcemodi fieri cœpere. Tunc lex Porcia aliæque leges paratæ ſunt, quibus legibus exilium damnatis permiſſum eſt. Hanc ego cauſam, P. C. quominus novum conſilium capiamus, in primis magnam puto. Profectò virtus atque ſapientia major in illis fuit, qui ex parvis opibus tantum imperium fecere, quàm in nobis, qui ea bene parta vix retinemus. Placet igitur eos dimitti, & augeri exercitum Catilinæ? Minimè. ſed ita cenſeo, publicandas eorum pecunias: ipſos in vinculis per municipia habendos, quæ maximè opibus valent: neu quis de his poſtea ad Senatum referat, néve cum populo agat: qui aliter fecerit, Senatum exiſtimare, eum contra Rempub. & ſalutem omnium facturum.

ORA-

ORATIO
M. PORCII CATONIS
proximè præcedenti orationi C. Cæſaris reſpondens.

Salvst. Conivr. Cat.

Poſtquam Cæſar dicendi finem fecit, cæteri verbo, alius alii variè aſſentiebantur. At M. Porcius Cato rogatus ſententiam, hujuſcemodi orationem habuit.

LONGE mihi alia mens eſt, P. C. quum res atque pericula noſtra conſidero, & quum ſententias nonnullorum ipſe mecum reputo. Illi mihi diſſeruiſſe videntur de pœna eorum, qui patriæ, parentibus, aris atque focis ſuum bellum paravere: res autem monet, cavere ab illis magis, quàm, quid in illos ſtatuamus, conſultare. Nam cætera maleficia tum perſequare, ubi facta ſunt: hoc niſi provideris ne accidat, ubi evenerit, judicia fruſtra implores. Capta urbe, nihil fit reliqui victis. Sed per deos immortales vos ego appello, qui ſemper domos, villas, ſigna, tabulas veſtras pluris quam Rempublicam feciſtis: ſi iſta, cujuſcunque modi ſint, quæ amplexamini, retinere, ſi voluptatibus veſtris otium præbere vultis, expergiſcimini aliquando & capeſſite Rempublicam. Non nunc agitur de vectigalibus, neque de ſociorum injuriis: libertas & anima noſtra in dubio eſt. Sæpenumero, P. C. multa verba in hoc ordine feci: ſæpe de luxuria atque avaritia noſtrorum civium queſtus ſum, multoſque mortales ob eam cauſam adverſos habeo. Qui mihi atque animo meo nullius unquam delicti gratiam feciſſem, haud facilè alterius libidini malefacta condonabam. Sed ea tametſi vos parvi pendebatis, tamen

Reſpub. firma erat, opulentia negligentiam tolerabat. Nunc verò non id agitur, boniſne an malis moribus vivamus, neque quantum aut quàm magnificum imperium populi Romani ſit: ſed hæc, (cujuſcumque modi videntur) noſtra, an nobiſcum unà hoſtium futura ſint. Hîc mihi quiſquam manſuetudinem & miſericordiam nominat? Iampridem equidem nos vera rerum vocabula amiſimus, quia bona aliena largiri, liberalitas: malarum rerum audacia fortuna vocatur: eo Reſpublica in extremo ſita eſt. Sint ſanè (quoniam ita ſe mores habent) liberales ex ſociorum fortunis, ſint miſericordes in furibus ærarii: ne illi ſanguinem noſtrum largiantur, & dum paucis ſceleſtis parcunt, bonos omnes perditum eant. Bene & compoſitè C. Cæſar paulo antè in hoc ordine de vita & morte diſſeruit: credo, falſa exiſtimans ea, quæ de inferis memorantur, diverſo itinere malos à bonis loca tetra, inculta, fœda atque formidoloſa habere. Itaque cenſuit pecunias eorum publicandas, ipſos per municipia in cuſtodiis habendos: videlicet timens ne, ſi Romæ ſint, aut à popularibus conjurationis aut à multitudine conducta, per vim eripiantur. Quaſi verò mali atque ſceleſti tantummodo in urbe, & non per totam Italiam ſint, aut non ibi plus poſſit audacia ubi ad defendendum opes minores ſunt. Quare vanum equidem hoc conſilium eſt, ſi periculum ex illis metuit: ſin in tanto omnium metu ſolus non timet, eo magis refert me mihi atque vobis timere. Quare quum de P. Lentulo cæteriſque ſtatuetis, pro certo habetote vos ſimul de exercitu Catilinæ & de omnibus conjuratis decernere. Quanto vos attentius ea agetis, tanto illis animus infirmior erit: ſi paululum modò vos languere viderint, jam omnes feroces aderunt.

Noli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Nolite exiſtimare majores noſtros armis Remp. ex parva magnam feciſſe. Si ita res eſſet, multò pulcherrimam eam nos haberemus. quippe ſociorum atque civium, præterea armorum atque equorum major nobis copia quàm illis eſt. Sed alia fuere quæ illos magnos fecere, quæ nobis nulla ſunt: domi induſtria, foris juſtum imperium, animus in conſulendo liber, neque delicto neque libidini obnoxius. Pro his nos habemus luxuriam atque avaritiam: publicè egeſtatem, privatim opulentiam: laudamus divitias, ſequimur inertiam: inter bonos & malos nullum diſcrimen eſt: omnia virtutis præmia ambitio poſſidet. Neque mirum, ubi vos ſeparatim ſibi quiſque conſilium capitis, ubi domi voluptatibus, hîc pecuniæ aut gratiæ ſervitis: eo fit ut impetus fiat in vacuam Rempub. Sed ego hæc omitto. Conjuravere nobiliſſimi cives patriam incendere: Gallorum gentem infeſtiſſimam Romano nomini ad bellum acceſſunt: dux hoſtium cum exercitu ſupra caput eſt: vos cunctamini etiam nunc? & dubitatis quid intra mœnia deprehenſis hoſtibus faciatis? Miſereamini, cenſeo, (deliquere homines adoleſcentuli per ambitionem) atque etiam armatos illos dimittatis. Næ iſta vobis manſuetudo & miſericordia, ſi illi arma cæperint, in miſeriam convertetur. Scilicet res ipſa aſpera eſt: ſed vos non timetis eam. Imò verò maximè timetis, ſed inertia & mollitia animi alius alium expectantes cunctamini: videlicet diis immortalibus confiſi, qui hanc Remp. in maximis ſæpe periculis ſervavere. Non votis neque ſuppliciis muliebribus auxilia deorum parantur: vigilando, agendo, bene conſulendo, proſperè omnia cedunt: ubi ſocordiæ te atque ignaviæ tradideris, nequicquam deos implores: irati infeſtique ſunt.

ſunt. Apud majores noſtros Aulus Manlius Torquatus bello Gallico filium ſuum, quòd is contra imperium in hoſtem pugnaverat, necari juſſit, atque ille egregius adoleſcens immoderatæ fortitudinis morte pœnas dedit: vos de crudeliſſimis parricidis quid ſtatuatis cunctamini? Videlicet cætera vita eorum huic ſceleri obſtat! Verùm parcite dignitati Lentuli, ſi ipſe pudicitiæ, ſi famæ ſuæ, ſi diis aut hominibus unquam ullis pepercit. Ignoſcite Cethegi adoleſcentiæ, niſi iterum jam patriæ bellum fecit. Nam quid ego de Gabinio, Statilio, Cæpario loquar, quibus ſi quicquam penſi unquam fuiſſet, non ea conſilia de Rep. habuiſſent. Poſtremò, P. C. ſi mehercle peccato locus eſſet, facilè paterer vos ipſa re corrigi, quoniam verba contemnitis. Sed undique circumventi ſumus: Catilina cum exercitu in faucibus urget, alii intra mœnia atque in ſinu urbis ſunt hoſtes: neque parari neque conſuli quicquam poteſt occultè quo magis properandum eſt. Quare ego ita cenſeo: quum nefario conſilio ſceleratorum civium Reſpub. in maxima pericula venerit, iique indicio T. Vulturtii & legatorum Allobrogum convicti, confeſſique ſint, cædem, incendia, aliaque ſe fœda atque crudelia facinora in cives patriamque paraviſſe: de confeſſis, ſicuti de manifeſtis rerum capitalium, more majorum, ſupplicium ſumendum.

ORATIO
MICIPSÆ REGIS
ad Iugurtham, qua eum officii ſui admonet, finem vitæ ſibi adeſſe intelligens.

SALVST. IN BELLO IVGVRTH.

Igitur rex Micipſa, *ubi ea quæ fama acceperat,* Iugurtham bello Numantino in tantam claritudinem

nem perveniſſe ut Romanis vehementer charus eſſet, *ex literis imperatoris ita eſſe cognovit, tum virtute tum gratia viri permotus, flexit animum ſuum & Iugurtham beneficiis vincere aggreſſus eſt, ſtatimque eum adoptavit, & teſtamento pariter cum filiis hæredem inſtituit*: quum antea ſibi ab eo timens, ideo illum Numidis quos in Hiſpaniam mittebat præfeciſſet, quòd in eo bello facilè occaſurum ſperaret. *Sed ipſe paucos poſt annos morbo atque ætate confectus, quum ſibi finem vitæ adeſſe intelligeret, coram amicis & cognatis, itemque Adherbale & Hiempſale filiis, hujuſcemodi verba cum Iugurtha fertur habuiſſe.*

Parvvm ego te, Iugurtha, amiſſo patre, ſine ſpe, ſine opibus, in meum regnum accepi: exiſtimans non minus me tibi, quàm liberis, ſi genuiſſem, ob beneficia charum fore. Neque ea res falſum me habuit. nam ut alia magna & egregia tua facta omittam, noviſſimè rediens Numantia, me regnumque meum gloria decoraſti, tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amiciſſimos feciſti: in Hiſpania nomen familiæ noſtræ renovaſti: poſtremò (quod difficillimum inter mortales eſt) gloria invidiam viciſti. Nunc quoniam mihi natura finem vitæ facit, per hanc dextram, per regni fidem moneo obteſtorque te, ut hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres ſunt, charos habeas: neu malis alienos adjungere, quàm ſanguine conjunctos retinere. Non exercitus neque theſauri præſidia regni ſunt, verùm amici. Quos neque armis cogere, neque auro parare queas, officio & fide parantur. Quis autem amicior quàm frater fratri? aut quem alienum fidum invenies, ſi tuis hoſtis fueris? Equidem ego regnum vobis trado firmum, ſi boni eritis;

tis : ſin mali, imbecillum. NAM concordia parvæ res creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur. Cæterùm ante hos te, Iugurtha, qui ætate & ſapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. NAM in omni certamine, qui opulentior eſt, etiamſi accipit injuriam, tamen, quia plus poteſt, facere videtur. Vos autem Adherbal & Hiempſal colite & obſervate talem hunc virum: imitamini virtutem, & enitimini ne ego meliores liberos ſumpſiſſe videar quàm genuiſſe.

ORATIO

ADHERBALIS AD SENATVM Rom. qua ſe à Iugurtha regno fortuniſque omnibus expulſum queritur.

SALVST. IN BELLO IVGVRTH.

Igitur ubi legati à Iugurtha cum argento & auro multo Romam miſſi *ſatis confidunt, die conſtituto Senatus utriſque datur. Tum Adherbalem hoc modo loquutum accepimus.*

PATRES conſcripti, Micipſa pater meus moriens mihi præcepit uti regni Numidiæ tantummodo procurationem exiſtimarem meam, cæterùm jus & imperium ejus penes vos eſſe: ſimul eniterer domi militiæque quammaximo uſui eſſe populo Romano: vos mihi cognatorum, vos affinium loco ducerem. ſi ea feciſſem, in veſtra amicitia exercitum, divitias, munimenta regni me habiturum. Quæ præcepta patris mei quum agitarem, Iugurtha, homo omnium quos terra ſuſtinet, ſceleratiſſimus, contempto imperio veſtro, Maſiniſſæ me nepotem, etiam à ſtirpe ſocium atque amicum populi Rom. regno fortuniſque omnibus expulit. Atque ego, P. C. quoniam eò

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

eò miſeriarum venturus eram, vellem potius ob mea quàm ob majorum meorum beneficia me poſſe à vobis auxilium petere, ac maximè deberi mihi beneficia à Pop. Rom. quibus non egerem, ſed ea ſi deſideranda erant, uti debitis uterer. Sed quoniam parum tuta per ſe ipſa probitas eſt, neque mihi in manu fuit, Iugurtha qualis foret, ad vos confugi; P. C. quibus (quod mihi miſerrimum eſt) cogor prius oneri quam uſui eſſe. Cæteri reges, aut bello victi, in amicitiam à vobis recepti ſunt, aut in ſuis dubiis rebus ſocietatem veſtram appetiverunt: familia noſtra cum pop. Rom. bello Carthaginienſi amicitiam inſtituit, quo tempore magis fides ejus quàm fortuna pendenda erat. Quorum progeniem vos, P. C. nolite pati me nepotem Maſiniſſæ fruſtra à vobis auxilium petere. Sed ſi ad impetrandum nihil cauſæ haberem, præter miſerandam fortunam, quòd paulo antè rex genere, fama atque copiis potens, nunc deformatus ærumnis, inops, alienas opes expecto: tamen erat majeſtatis populi Romani prohibere injuriam, neque pati cujuſquam regnum per ſcelus creſcere. Verùm ego iis finibus ejectus ſum quos majoribus meis pop. Rom. dedit: unde pater & avus meus unà vobiſcum expulere Syphacem & Carthaginienſes. Veſtra beneficia mihi erepta ſunt, P. C. vos in mea injuria deſpecti eſtis. Heu me miſerum! Huccine Micipſa pater beneficia tua evaſere, ut quem tu parem cum liberis tuis regniq́ue participem feciſti, is potiſſimùm ſtirpis tuæ extinctor ſit? Nunquámne ergo familia noſtra quieta erit? ſempérne in ſanguine, ferro, fuga verſabitur? Dum Carthaginienſes incolumes fuere, jura omnia ſæva patiebamur. hoſtes à latere, vos amici procul, ſpes omnis in armis erat. Poſtquam illa peſtis ex Africa ejecta eſt, læti pacem

agita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

agitabamus, quippe queis nullus hoſtis erat, niſi forte quem vos juſſiſſetis. Ecce autem ex improviſo Iugurtha, intoleranda audacia, ſcelere atque ſuperbia ſeſe efferens, fratre meo atque eodem propinquo ſuo interfecto, primùm regnum ejus ſceleris ſui prædam fecit: poſt ubi me iiſdem dolis nequit capere, nihil minus quàm vim aut bellum expectantem in imperio veſtro, (ſicuti videtis) extorrem patria, domo, inopem & coopertum miſeriis effecit, ut ubivis tutius quàm in meo regno eſſem. Ego ſic exiſtimabam, P. C. uti prædicantem audieram patrem meum, qui veſtram amicitiam diligenter colerent, eos multum laborem ſuſcipere, cæterùm ex omnibus maximè tutos eſſe. Quod in familia noſtra fuit, præſtitit, ut in omnibus bellis adeſſet vobis: nos uti per otium tuti ſimus, in manu veſtra eſt, P. C. Pater nos duos fratres reliquit: tertium Iugurtham beneficiis ſuis ratus eſt nobis conjunctum fore. Alter eorum necatus eſt, alter ipſe ego manus impias vix effugi. Quid agam? aut quò potiſſimum infelix accedam? generis præſidia omnia extincta ſunt. pater, uti neceſſe erat, naturæ conceſſit: fratri, quem minimè decuit, propinquus per ſcelus vitam eripuit: affines, amicos, propinquos, cæteros meos, alium alia clades oppreſſit: capti ab Iugurtha, pars in crucem acti, pars beſtiis objecti ſunt: pauci quibus relicta eſt anima, clauſi in tenebris cum mœrore & luctu, morte graviorem vitam exigunt. Si omnia quæ aut amiſi, aut ex neceſſariis adverſa facta ſunt, incolumia manerent: tamen ſi quid ex improviſo mali accidiſſet, vos implorarem, P. C. quibus pro magnitudine imperii, jus & injurias omnes curæ eſſe decet. Nunc verò exul patria, domo, ſolus atque omnium honeſtarum rerum egens, quos accedam? aut quos appellem?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

pellem? nationéſne, an reges, qui omnes familiæ noſtræ ob veſtram amicitiam infeſti ſunt? an quóquam mihi adire licet, ubi non majorum meorum hoſtilia monumenta plurima ſint? an quiſquam noſtri miſereri poteſt, qui aliquando vobis hoſtis fuit? Poſtremò Maſiniſſa nos ita inſtituit, p. c. nequem coleremus niſi pop. Romanum: ne ſocietates, ne fœdera nova acciperemus: abundè magna præſidia nobis in veſtra amicitia fore: ſi huic imperio fortuna mutaretur, unà occidendum nobis eſſe. Virtute ac diis volentibus, magni & opulenti eſtis, omnia ſecunda & obedientia vobis ſunt: quo facilius ſociorum injurias curare licet. Tantùm illud vereor, ne quos privata amicitia Iugurthæ parum cognita tranſverſos agat, quos ego audio ſumma ope niti, ambire, fatigare vos ſingulos, nequid de abſente incognita cauſa ſtatuatis: fingere me verba, & fugam ſimulare, cui licuerit in regno manere. Quod utinam illum, cujus impio facinore in has miſerias projectus ſum, eadem hæc ſimulantem videam: & aliquando aut apud vos aut apud deos immortales rerum humanarum cura oriatur: ut ille, qui nunc ſceleribus ſuis ferox atque præclarus eſt, omnibus malis excruciatus, impietatis in parentem noſtrum, fratris mei necis, mearumque miſeriarum graves pœnas reddat. Iamjam, frater animo meo chariſſime, quanquam tibi immaturo, & unde minimè decuit, vita erepta eſt, tamen lætandum magis quàm dolendum puto caſum tuum. non enim regnum, ſed fugam, exilium, egeſtatem, & omnes has quæ me premunt, ærumnas cum anima ſimul amiſiſti. At ego infelix in tanta mala præcipitatus, pulſus ex patrio regno, rerum humanarum ſpectaculum præbeo: incertus quid agam, tuaſne injurias perſequar, ipſe auxilii egens: an

an regno conſulam, cujus vitæ neciſque poteſtas ex alienis opibus pendet. Vtinam emori, fortunis meis honeſtus exitus eſſet, ne vivere contemptus viderer, ſi defeſſus malis injuriæ conceſſiſſem. Nunc quoniam neque vivere libet, neque mori licet ſine dedecore, P. C. oro vos per liberos atque parentes veſtros, per majeſtatem populi Romani, ſubvenite mihi miſero, ite obviam injuriæ: nolite pati, regnum Numidiæ, quod veſtrum eſt, per ſcelus, & ſanguinem familiæ noſtræ, tabeſcere.

ORATIO
C. MEMMII AD QVIRITES,
qua eos ad vindicandum in Iugurtham, qui Adherbalem necaverat, & in ſocios ejus ſceleris, hortatur.

SALVST. IN BELLO IVGVRTH.

At C. Memmius, inter dubitationem & moras Senatus, concionibus populum ad vindicandum hortari: monere ne Remp. ne libertatem ſuam deſererent: multa ſuperba & crudelia facinora nobilitatis oſtendere: prorſus intentus, omni modo plebis animum accendebat. Sed quoniam ea tempeſtate Romæ Memmii facundia clara pollenſque fuit, decere exiſtimavi unam ex tam multis orationem ejus perſcribere. Ac potiſſimùm eam dicam quam in concione poſt reditum Beſtiæ hujuſcemodi verbis diſſeruit.

MVLTA me dehortantur à vobis, Quirites, niſi ſtudium Reip. omnia ſuperet, opes factionis, veſtra patientia, jus nullum, ac maxime quòd innocentiæ plus periculi quàm honoris eſt. Nam illa quidem piget dicere, his annis quindecim quàm ludibrio fueritis ſuperbiæ paucorum, quàm

quàm fœdè quamque multi perierint veſtri defenſores: ut vobis animus ab ignavia atque ſocordia corruptus ſit, qui ne nunc quidem obnoxii inimicis exurgitis, atque etiam nunc timetis eos quibus vos decet terrori eſſe. Sed quanquam hæc talia ſunt, tamen obviam ire factionis potentiæ animus ſubegit. Certe ego libertatem, quæ mihi à parente meo tradita eſt, experiar; verùm id fruſtra an ob rem faciam, in veſtra manu ſitum eſt, Quirites. Neque ego vos hortor (quod ſæpe majores veſtri fecere) uti contra injurias armati eatis. nihil vi, nihil ſeceſſione opus eſt. neceſſe eſt ſuomet ipſi more præcipites eant. Occiſo Tib. Graccho, quem regnum ſibi parare ajebant, in plebem Romanam quæſtiones graves habitæ ſunt. Poſt C. Gracchi & M. Fulvii cædem, veſtri item ordinis multi mortales in carcere necati ſunt. Vtriuſque cladis non lex verùm libido eorum finem fecit. Sed ſane fuerit regni reparatio, plebi ſua jura reſtituere, quicquid ſine ſanguine civium ulciſci nequit, jure factum ſit. Superioribus annis taciti indignabamini ærarium expilari: reges & populos liberos paucis nobilibus vectigal pendere, penes eoſdem & ſummam gloriam & maximas divitias eſſe: tamen hæc talia facinora impunè ſuſcepiſſe, parum habuere. Itaque poſtremò leges, majeſtas veſtra, divina & humana omnia hoſtibus tradita ſunt. Neque eos qui ea fecere pudet aut pœnitet: ſed incedunt per ora veſtra magnificè, ſacerdotia & conſulatus, pars triumphos ſuos oſtentantes, perinde quaſi ea honori, non prædæ habeant. Servi ære parati, injuſta imperia dominorum non perferunt: vos Quirites, in imperio nati, æquo animo ſervitutem toleratis? At qui ſunt hi qui Rempub. occupavere? homines ſceleratiſſimi, cruentis manibus, immani avaritia, nocentiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

centiſſimi, & iidem ſuperbiſſimi: quibus fides, decus, pietas, poſtremò honeſta atque inhoneſta omnia quæſtui ſunt. Pars eorum, occidiſſe Tribunos plebis, alii quæſtiones injuſtas, plerique cædem in vos feciſſe, pro munimento habent. Itaque quàm quiſque peſſimè fecit, tam maximè tutus eſt: metum à ſcelere ſuo ad ignaviam veſtram tranſtulere: quos omnes eadem cupere, eadem odiſſe, eadem metuere in unum coëgit. Sed hæc inter bonos amicitia, inter malos factio eſt. Quòd ſi tantam vos libertatis curam haberetis, quàm illi ad dominationē accenſi ſunt: profectò neque Reſpub. ſicuti nunc, vaſtaretur, & beneficia veſtra penes optimos, non audaciſſimos forent. Majores veſtri, parandi juris & majeſtatis conſtituendæ gratia, bis per ſeceſſionem armati Aventinum montem occupavere: vos pro libertate quam ab illis accepiſtis, nónne ſumma ope nitemini? atque eo vehementius, quo majus dedecus eſt, parta amittere, quàm omnino non paraviſſe? Dicet aliquis, Quid igitur cenſes? Vindicandum in eos qui hoſti prodidere Rempub., non manu, neque vi, (quod magis vos feciſſe, quàm illis accidiſſe indignum eſt) verùm quæſtionibus & indicio ipſius Iugurthæ: qui ſi dedititius eſt, profectò juſſis veſtris obediens erit: ſin ea contemnit, ſcilicet æſtimabitis qualis illa pax aut deditio ſit, ex qua ad Iugurtham ſcelerum impunitas, ad paucos potentes maximæ divitię ad Rempub. damna atque dedecora pervenerint. Niſi forte dominationis eorum ſatietas nondum etiam vos tenet: & illa, quàm hæc tempora, magis placent, quum regna, provinciæ, leges, jura, judicia, bella atque paces, poſtremò divina & humana omnia penes paucos erant: vos autem, hoc eſt populus Rom. invicti ab hoſtibus, imperatores omnium gentium,

tium, ſatis habebatis animam retinere. Nam ſervitutem quidem quis veſtrûm recuſare audebat? Atque ego tametſi virum flagitioſiſſimum exiſtimo impunè injuriam accepiſſe, tamen vos ſceleratiſſimis hominibus ignoſcere, quoniam cives ſunt, æquo animo paterer, ni miſericordia in perniciem caſura eſſet. Nam & illis, quantum importunitatis habent, parum eſt impune malè feciſſe, niſi deinde faciundi licentia eripiatur: & vobis æterna ſolicitudo remanebit, quum intelligetis, aut ſerviendum eſſe, aut per manus libertatem retinendam. Nam fidei quidem & concordiæ quæ ſpes eſt? Dominari illi volunt, vos liberi eſſe: facere illi injurias, vos prohibere: poſtremò ſociis veſtris veluti hoſtibus, hoſtibus pro ſociis utuntur. Potéſtne in tam diverſis mentibus pax aut amicitia eſſe? Quare moneo hortorq́;vos, ne tantum ſcelus impunitum omittatis. Non peculatus ærarii factus eſt, neque per vim ſociis ereptæ ſunt pecuniæ: (quæ quanquam gravia ſunt, tamen conſuetudine jam pro nihilo habentur) hoſti acerrimo prodita Senatus authoritas, proditum imperium veſtrum eſt: domi militiæque Reſp. vænalis fuit. Quæ niſi quæſita erunt, niſi vindicatum in noxios, quid erit reliquum, niſi ut illis qui ea fecere, obedientes vivamus? Nam impunè quælibet facere, id eſt regem eſſe. Neque ego vos Quirites hortor ut jam malitis cives veſtros perperam quàm rectè feciſſe: ſed ne ignoſcendo malis, bonos perditum eatis. Adhoc, in Repub. multo præſtat beneficii quàm maleficii immemorem eſſe. Bonus tantummodo ſegnior fit, ubi negligas: at malus improbior. Adhoc, ſi injuriæ non ſint, haud ſæpe auxilii egeas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO

MARII AD QVIRITES, de ſe & de ea quam parabat in Africam expeditione.

SALVST. IN BELLO IVGVRTH.

Nam Marius, poſtquam, omnibus quæ poſtulaverat decretis, milites ſcribere vult, hortandi cauſa, ſimul & nobilitatem, ut conſueverat, exagitandi, concionem populi advocavit: deinde hoc modo diſſeruit.

SCIO ego, Quirites, pleroſque non iiſdem artibus imperium à vobis petere, & poſtquam adepti ſunt, gerere: primo induſtrios, ſupplices, modicos eſſe: deinde per ignaviam & ſuperbiam ætatem agere. Sed mihi contrà videtur. nam quo univerſa Reſpub. pluris eſt quàm Conſulatus aut Prætura, eo majore cura illam adminiſtrari quàm hæc peti debere. Neque me fallit quantum cum veſtro maximo beneficio negotii ſuſtineam. Bellũ parare ſimul & ærario parcere, cogere ad militiam eos quos nolis offendere, domi foriſque omnia curare, & ea agere inter invidos, occurſantes, factioſos, opinione, Quirites, aſperius eſt. Adhoc, aliis, ſi deliquere vetus nobilitas, majorum fortia facta, cognatorum & affinium opes, multæ clientelæ, omnia hæc præſidio adſunt: mihi ſpes omnes in memet ſitæ: quas neceſſe eſt virtute & innocentia tutari: nam alia infirma ſunt. Et illud intelligo, Quirites, omnium ora in me converſa eſſe, æquos bonoſque favere, (quippe beneficia mea in Remp. procedunt) nobilitatem locum invadendi me quærere. Quo mihi acrius adnitendum eſt ut neque vos capiamini, & illi fruſtra ſint. Ita ad hoc ætatis à pueritia fui, ut omnes

nes labores & pericula conſueta habeam. Quæ ante veſtra beneficia gratuitò faciebam, ea uti accepta mercede deſeram, non eſt conſilium, Quirites. Illis difficile eſt in poteſtatibus temperare qui per ambitionem ſeſe probos ſimulavere: mihi, qui omnem ætatem in optimis artibus egi, bene facere jam ex conſuetudine in naturam vertit. Bellum me gerere cum Iugurtha juſſiſtis: quam rem nobilitas ægerrimè tulit. Quæſo, reputate cum animis veſtris, num id mutari melius ſit, ecquem ex illo globo nobilitatis ad hoc aut aliud tale negotium mittatis hominem veteris proſapiæ ac multarum imaginum, & nullius ſtipendii: ſcilicet ut in tanta re ignarus omnium trepidet, feſtinet, ſumat aliquem ex populo ſui officii monitorem. Ita plerunque evenit, ut quem vos imperare juſſiſtis, is ſibi imperatorem alium quærat. At ego ſcio, Quirites, qui poſtquam Conſules facti ſunt, acta majorum & Græcorum militaria præcepta legere cœperint: præpoſteri homines. nam legere quàm fieri tempore poſterius, re atque uſu prius eſt. Comparate nunc, Quirites, me hominem novum cum illorum ſuperbia. Quæ illi audire & legere ſolent, eorum partem vidi, alia egomet geſſi: quæ illi literis, ea ego militando didici. Nunc vos exiſtimate, facta an dicta pluris ſint. Contemnunt novitatem, ego illorum ignaviam: mihi fortuna, illis probra objectantur. Quanquam ego naturam unam & communem omnium exiſtimo, ſed fortiſſimum quenque, generoſum eſſe. Ac ſi jam ex patribus Albini aut Beſtiæ quæri poſſet, méne an illos ex ſe gigni maluerint: quid reſponſuros creditis? niſi ſeſe liberos quam optimos voluiſſe? Quod ſi jure me deſpiciunt, faciant idem majoribus ſuis. quibus, uti mihi, ex virtute nobilitas cœpit. Invident ho-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

nori meo: ergo invideant labori, & innocentiæ, periculis etiam meis: quoniam per hæc illum cepi. Verùm homines corrupti ſuperbia, ita ætatem agunt quaſi veſtros honores contemnant: ita hos petunt quaſi honeſtè vixerint. Næ illi falſi qui diverſiſſimas res pariter expectant, ignaviæ voluptatem, & præmia virtutis. Atque etiam quum apud vos aut in Senatu verba faciunt, pleraque oratione majores ſuos extollunt, eorum fortia facta memorando clariores ſeſe putant. quod contrà eſt. nam quanto vita illorum præclarior, tanto horum ſocordia flagitioſior. Et profectò ita ſe res habet: MAIORVM gloria poſteris quaſi lumen eſt, neque bona eorum neque mala in occulto patitur. Hujuſce rei ego inopiam patior, Quirites. Verùm id quod multo præclarius eſt, meamet facta mihi dicere licet. Nunc videte quàm iniqui ſint. Quod ex aliena virtute ſibi arrogant, id mihi ex mea non concedunt: ſcilicet quia imagines non habeo, & quia mihi nova nobilitas eſt, quam certè peperiſſe me, quam acceptam corrupiſſe melius eſt. Equidem ego non ignoro, ſi jam mihi reſpondere velint, abundè illis facundam & compoſitam orationem fore. Sed in maximo veſtro beneficio, quum omnibus locis me voſque maledictis lacerent, non placuit reticere: nequis modeſtiam in conſcientiam duceret. Nam me quidem ex animi mei ſententia lædere nulla oratio poteſt: quippe vera, neceſſe eſt bene prædicet: falſam vita moreſque mei ſuperant. Sed quoniam veſtra conſilia accuſantur, qui mihi ſummum honorem & maximum negotium impoſuiſtis: etiam atque etiam reputate num eorum pœnitendum ſit. Non poſſum, fidei cauſa, imagines neque triumphos aut Conſulatus majorum meorum oſtentare: at, ſi res poſtulet, haſtas, vexil-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

vexillum, phaleras, alia militaria dona, præterea cicatrices adverſo corpore. Hæ ſunt meæ imagines, hæc mea nobilitas, non hæreditate relicta (ut illa illis) ſed quam ego plurimis meis laboribus & periculis quæſivi. Non ſunt compoſita verba mea: parvi id facio: ipſa ſe virtus ſatis oſtendit. illis artificio opus eſt, ut turpia facta oratione tegant. Neque literas Græcas didici. parum placebat eas diſcere: quippe quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerant. At illa multo optima Reipub. doctus ſum, hoſtem ferire, præſidia agitare, nihil metuere niſi turpem famam: hyemem & æſtatem juxtà pati, humi requieſcere, eodem tempore inopiam & laborem tolerare. His ego præceptis milites hortabor: neque illos arctè colam, me opulenter: neque gloriam meam labore illorum faciam. Hoc eſt utile, hoc civile imperium. Nanque quum tu per mollitiem agas exercitum, ſupplicio cogere, id eſt dominum, non imperatorem eſſe. Hæc atque alia majores veſtri faciendo, ſeque & Rempub. celebravere. Queis nobilitas freta, ipſa diſſimilis moribus nos illorum æmulos contemnit, & omnes honores non ex merito ſed quaſi debitos à vobis repetit. Cæterùm homines ſuperbiſſimi procul errant. Majores eorum omnia quæ licebat, illis reliquere, divitias, imagines, memoriam ſui præclaram: virtutem non reliquere, neque poterant. Ea ſola neque datur dono neque accipitur. Sordidum me & incultis moribus ajunt: quia parum ſcitè convivium exorno, neque hiſtrionem ullum, neque pluris pretii coquum quàm villicum habeo. quæ mihi libet confiteri, Quirites. Nam & ex parente meo & ex aliis ſanctis viris ita accepi, MVNDITIAS mulieribus, viris laborem convenire: omnibuſque bonis oportere plus gloriæ quàm di-

vitiarum eſſe: arma, non ſupellectilem, decori eſſe. Quin ergo, quod juvat, quod charum æſtimant, id ſemper faciant: ament, potent: ubi adoleſcentiam habuere, ibi ſenectutem agant, in conviviis, dediti ventri & turpiſſimæ parti corporis: ſudorem, pulverem & alia talia relinquant nobis, quibus illa epulis jucundiora ſunt. Verùm non eſt ita. nam ubi ſe omnibus flagitiis dedecoravere turpiſſimi viri, bonorum præmia ereptum eunt. Ita injuſtiſſimè luxuria & ignavia, peſſimæ artes, illis qui coluere eas, nihil officiunt: Reipub. innoxiæ cladi ſunt. Nunc, quoniam illis, quantum mores mei, non illorum flagitia poſcebant, reſpondi: pauca de Repub. loquar. Primùm omnium de Numidia bonum habetote animum, Quirites. Nam quæ ad hoc tempus Iugurtham tutata ſunt, omnia removiſtis, avaritiam, imperitiam atque ſuperbiam: deinde exercitus ibi eſt, locorum ſciens, ſed mehercule magis ſtrenuus quàm felix. nam magna pars ejus avaritia aut temeritate ducum attrita eſt. Quamobrem vos, quibus militaris eſt ætas, adnitimini mecum, & capeſſite Rempub. neque quenquam ex calamitate aliorum aut imperatorum ſuperbia metus ceperit. Egomet in agmine atque in prælio conſultor idem & ſocius periculi vobiſcum adero: me voſque in omnibus rebus juxtà geram. Et profecto, diis juvantibus, omnia matura ſunt, victoria, præda, laus: quæ ſi dubia aut procul eſſent, tamen omnes bonos Reipub. ſubvenire decebat. Etenim nemo ignavia immortalis factus eſt, neque quiſquam parens liberis, uti æterni forent, optavit, magis uti boni honeſtique vitam exigerent. Plura dicerem, Quirites, ſi timidis virtutem verba adderent. Nam ſtrenuis abundè dictum puto.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO SYLLÆ

AD BOCCHVM REGEM.

Salvst. in Bello Ivgvrth.

Legati à Boccho veniunt, qui regis verbis ab Mario petivere, duos quam fidiſſimos ad eum mitteret: velle de ſuo & de populi Rom. commodo cum iis diſſerere. Ille ſtatim L. Syllam & A. Manlium ire jubet. Qui quanquam acciti ibant, tamen placuit verba apud regem facere: uti ingenium ejus, aut adverſum flecterent, aut cupidum pacis vehementius accenderent. Itaque Sylla, cujus facundiæ, non ætati à Manlio conceſſum eſt, pauca verba hujuſcemodi loquutus.

Rex Bocche, magna nobis eſt lætitia, quum te talem virum dii monuere uti aliquando pacem quàm bellum malles, neu te optimum cum peſſimo omnium Iugurtha miſcendo commaculares: ſimul nobis ut demeres acerbam neceſſitudinem, pariter te errantem & illum ſceleratiſſimum perſequi. Adhoc pop. Romano, jam à principio inopi, melius viſum eſt amicos quam ſervos quærere, tutiuſque rati volentibus quàm coactis imperitare. Tibi verò nulla opportunior amicitia noſtra: primùm quòd procul abſumus, in quo offenſæ minimum eſt, gratia par acſi propè adeſſemus: dein, quòd parentes abundè habemus: Amicorvm neque nobis neque cuiquam hominum ſatis fuit. Atque hoc utinam à principio tibi placuiſſet: profectò à pop. Rom. ad hoc tempus multo plura bona accepiſſes quàm mala perpeſſus es. Sed quoniam humanarum rerum fortuna pleraque regit, cui ſcilicet placuit & vim & gratiam noſtram te experiri: nunc quoniam per illam licet, feſtina atque uti cœpiſti per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ge. Multa atque opportuna habes: quò facilius errata officiis ſuperes. Poſtremò hoc in pectus tuum dimitte, nunquam populum Rom. beneficiis victum eſſe. Nam bello quid valeat, tute ſcis.

ORATIO
BOCCHI AD SYLLAM, qua ſuum erga illum ſtudium exponit, & ſe bellum populo Rom. facere voluiſſe negat.

SALVST. IN BELLO IVGVRTH.

NVNQVAM ego ratus ſum fore uti rex maximus in hac terra, & omnium quos novi opulentiſſimus, privato homini gratiam deberem. Et mehercule, Sylla, ante te cognitum multis orantibus aliis ultro egomet opem tuli, nullius indigus. Id eſſe immutatum mihi, quod cæteri dolere ſolent, ego lætor. Fuerit mihi eguiſſe aliquando, pretium tuæ amicitiæ, qua apud animum meum nihil charius habeo. Id adeo experiri licet: arma, viros, pecuniam, poſtremò quicquid animo libet, ſume, utere: & quoad vives, nunquam tibi redditam gratiam putaveris, ſemper apud me integra erit. Denique nihil, me ſciente, fruſtra voles. Nam, ut ego exiſtimo, Regem armis quàm munificentia vinci, minus flagitioſum. Cæterum de Repub. veſtra, cujus huc curator miſſus es, paucis accipe. Bellum ego pop. Rom. neque feci neq; factum unquam volui: fines meos adverſum armatos armis tutatus ſum. Id omitto, quando vobis ita placet. Gerite uti vultis cum Iugurta bellum: ego flumen Mulucham, quod inter me & Micipſam fuit, non egrediar, neque id intrare Iugurtham ſinam. Præterea ſiquid meque vobiſque dignum petieris, haud repulſus abibis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
LEPIDI CONS.
ad Popul. Roman.
Ex Libris Hist. Salvst.

CLEMENTIA & probitas veſtra, Quirites, quibus per cętera gentes maximi & clari eſtis, plurimum timoris mihi faciunt, adverſus tyrannidem L. Syllæ: ne aut ipſi, quæ non æſtimatis, ea parum credendo de aliis, circumveniamini: præſertim quum illi ſpes omnis in ſcelere atque perfidia ſit, neque ſe aliter tutum putet quàm ſi pejor atque inteſtabilior metu veſtro fuerit: quò captivis libertatis curam miſeria eximat, aut, ni provideritis, in tutandis periculis magis quàm ulciſcendo teneamini. Satellites quidem ejus, homines maximi nominis, non minus optimis majorum exemplis, nequeo ſatis mirari; qui dominationis in vos ſervitium ſuum mercede dant, & utranque per injuriam malunt, quàm optimo jure, liberi agere. Præclara Brutorum atque Æmiliorum & Luctatiorum proles, geniti ad ea quæ majores virtute peperere, ſubvertenda. Nam quid à Pyrrho, Annibale, Philippoque & Antiocho defenſum eſt aliud quàm libertas & ſuæ cuique ſedes, neu cui, niſi legibus, pareremus. Quæ cuncta ſævus iſte Romulus quaſi ab externis rapta tenet; non tot exercituum clade neque Coss. & aliorum principum quos fortuna belli conſumpſerat, ſatiatus: ſed tum crudelior quum pleroſque ſecundæ res in miſerationem ex ira vertunt. Quin ſolus omnium, poſt memoriam hominum, ſupplicia in poſtfuturos compoſuit, queis prius injuria quàm vita certa eſſet: praviſſimeque per ſceleris immanitatem adhuc tutus fuit, dum vos metu gravio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

gravioris ſervitii à repetenda libertate terremini. Agendum atque obviam eundum eſt, Quirites, ne ſpolia veſtra penes illos ſint. Non prolatandum, neque votis paranda auxilia: niſi forte ſperatis per tędium jam aut pudorem tyrannidis, eſſe eum per ſcelus occupata periculoſius dimiſſurum. At ille eò proceſſit ut nihil glorioſum, niſi tutum, & omnia retinendæ dominationis honeſta æſtimet. Itaque illa quies & otium cum libertate, quam multi probi potius quam laborem cum honoribus capeſſebant, nulla ſunt. Hac tempeſtate ſerviendum aut imperitandum: habendus metus eſt aut faciendus, Quirites. Nam quid ultra? quæve humana ſuperant? aut divina impolluta ſunt? Populus Romanus paulo antè gentium moderator, exutus imperio, gloria, jure, cogitandi inops, deſpectuſque, ne ſervilia quidem alimenta reliqua habet. Sociorum & Latii magna vis civitate pro multis & egregiis factis à vobis donata, per unum prohibentur: & plebis innoxiæ patrias ſedes occupavere pauci ſatellites mercedem ſcelerum: leges, judicia, ærarium, provinciæ, reges, penes unum. Denique necis civium & vitæ licentiam, ſimul humanas hoſtias vidiſtis, & ſepulchra infecta ſanguine civili. Eſtne juris reliqui aliud quàm ſolvere injuriam, aut mori per virtutem? Quoniam quidem unum omnibus finem natura vel ferro ſeptis ſtatuit: neque quiſquam extremam neceſſitatem, nihil auſus, niſi muliebri ingenio, expectat. Verùm ego ſeditioſus, ut Sylla ait, qui præmia turbarum quæro: & bellum cupiens, quia jura pacis repeto ſcilicet. Quia non aliter ſalvi ſatiſque tuti in imperio eritis, niſi Vectius Picens & ſcriba Cornelius aliena bene parta prodegerint: niſi approbaveritis omnes proſcriptiones innoxiorum ob divitias, cruciatus virorum illuſtrium,

vaſta-

vaſtatam urbem fuga & cædibus, bona civium miſerorum, quaſi Cimbricam prædam, vænum aut dono datam. At objectat mihi poſſeſſiones ex bonis proſcriptorum: quod quidem ſcelerum illius vel maximum eſt, non me neque quenquam omnium ſatis tutum fuiſſe, ſi rectè faceremus. Atqui illa quanta formidine mercatus ſum, pretio ſoluto, jure dominis tamen reſtituto: neque pati conſilium eſt, ullam ex civibus prædam eſſe. Satis illa fuerint, quæ rabie contracta toleravimus, manus conſerentes inter ſe Romanos exercitus, & arma ab externis in noſmet verſa. Scelerum & contumeliarum omnium finis ſit: quorum adeo Syllam non pœnitet, ut & facta in gloria numeret: &, ſi liceat, avidius faceret. Neque jam quid exiſtimetis de illo, ſed quantum vos audeatis, vereor: ne alius alium Principem expectantes ante capiamini, non opibus ejus, quæ futiles & corruptæ ſunt, ſed veſtra ſocordia, quàm raptum iri licet, & quàm audeat, tam videri felicem. Nam præter ſatellites commaculatos quis eadem vult? aut quis non omnia mutata, præter victoriam? ſcilicet milites quorum ſanguine Tarulæ Scytoque peſſimis ſervorum divitiæ partæ ſunt: an quibus prælatus in magiſtratibus capiendis Fuſidius, ancilla turpis, & bonorum omnium dehoneſtamentum? Itaque maximam mihi fiduciam parit victor exercitus, cui per tot vulnera & labores nihil, præter tyrannum, quæſitum eſt. Niſi fortè Tribunitiam poteſtatem everſum profecti ſunt, per arma conditam à majoribus ſuis: utique jura & judicia ſubimet extorquerent: egregia ſcilicet mercede, quum relegati in paludes & ſylvas, in contumeliam atque invidiam ſuam prę-mia penes paucos intelligerent. Quare igitur tanto agmine atque animis incedit? Qvia ſecun-

dæ res mirè ſunt vitiis obtentui: quibus labefactatis, quàm formidatus antea eſt, tam contemnetur: niſi fortè ſpecie concordiæ & pacis, quæ ſceleri & patricidio ſuo nomina indidit. Neque aliter R. P. eſſe belli finem ait, niſi maneat expulſa agris plebs, præda civilis acerbiſſima, jus judiciumque omnium rerum penes ſe, quod pop. Roman. fuit. Quæ ſi vobis pax & concordia intelliguntur, maxima turbamenta Reipub. atque exitia probate: annuite legibus impoſitis, accipite otium cum ſervitio, & tradite exemplum poſteris ad pop. Romanum ſuimet ſanguinis mercede circumveniendum. Mihi quanquam per hoc ſummum imperium ſatis quæſitum erat, nomini majorum, dignitati, atque etiam præſidio: tamen non fuit conſilium privatas opes facere: potiorque viſa eſt periculoſa libertas quieto ſervitio. Quæ ſi probatis, adeſte Quirites: &, bene juvantibus diis, M. Æmilium Conſulem, ducem & authorem ſequimini, ad recipiendam libertatem.

ORATIO
C. COTTÆ CONSVLIS
ad populum.

EX IISDEM LIBRIS HIST. SALVSTII.

QVIRITES, multa mihi pericula domi militiæ, multa adverſa fuere: quorum alia toleravi, partim repuli deorum auxiliis, & virtute mea: inque his omnibus, neque animus negotio defuit, neque decretis labos. Malæ ſecundæque res, opes, non ingenium mihi mutabant: at contrà, in his miſeriis cuncta me cum fortuna deſeruere. Præterea ſenectus per ſe gravis curam duplicat, cui miſero, acta jam ætate, ne mortem quidem honeſtam ſperare licet: nam ſi parricida ve-

ſtri

ſtri ſum, & bis genitus hic, deos penates meos, patriamque, & ſummum imperium vilia habeo. quis mihi vivo cruciatus ſatis eſt, aut quæ pœna mortuo, quum omnia memorata apud inferos ſupplicia ſcelere meo vici? A prima adoleſcentia in ore veſtro privatus, & in magiſtratibus egi: qui lingua, qui conſilio meo, qui pecunia voluere, uſi ſunt: neque ego callidam facundiam, neque ingenium ad malè faciendum exercui: avidiſſimus privatæ gratiæ, maximas inimicitias pro Repub. ſuſcepi: qui victus cum illa ſimul, quum egens alienę opis plura mala expectarem, vos Quirites rurſus mihi patriam, deos penates, cum ingenti dignitate dediſtis. Pro quibus beneficiis vix ſatis gratus videar, ſi ſingulis animam, quam nequeo, conceſſerim. Nam vita & mors jure naturæ ſunt: ut ſine dedecore cum civibus fama & fortunis integer agas, id dono datur atque accipitur. Conſules nos feciſtis, Quirites, domi bellique impeditiſſima Repub. Nanque imperatores Hiſpaniæ ſtipendium, milites, arma, frumentum poſcunt: & id res cogit: quoniam defectione ſociorum, & Sertorii per montes fuga, neque manu certare poſſunt, neque utilia parare: exercitus in Aſia Ciliciaque ob nimias opes Mithridatis aluntur: Macedonia plena hoſtium eſt: nec minus Italiæ maritima & provinciarum: quum interim vectigalia parva, & bellis incerta, vix partem ſumptuum ſuſtinent: ita claſſe, qua commeatus vehebatur, minore quàm antea navigamus. Hæc ſi dolo aut ſocordia noſtra contracta ſunt, agite uti libet, & ita ſupplicium ſumite: ſin fortuna communis aſperior eſt, quare indigna vobis nobiſque & Reipub. incipitis? Atque ego, cujus ætati mors propior eſt, non deprecor, ſiquid ea vobis incommodi demitur; neque mox

ingenuo corpori honeſtius, quàm pro veſtra ſalute, finem vitæ fecerim. Adſum, en C. Cotta Conſul, facio quod ſæpe majores aſperis bellis fecere: voveo, dedoque me pro Repub. quam deinde cui mandetis, circumſpicite. Nam talem honorem bonus nemo volet, quum fortunæ, & pacis, & belli ab aliis acti ratio reddenda, aut turpiter moriendum ſit. Tantummodo in animis habetote, non me ob ſcelus aut avaritiam cæſum, ſed volentem pro maximis beneficiis animam dono dediſſe. Per vos igitur Quirites & gloriam majorum precor, tolerate adverſa & conſulite Reipub. Multa cura ſummo imperio ineſt, multi ingentes labores, quos nequicquam abnuitis, & pacis opulentiam quæritis: quum omnes provinciæ, regna, maria, terræque, aſpera aut feſſa bellis ſint.

Orationes ex Livio collectæ.

PRECATIO ROMVLI ad Iovem Statorem, ut Romanis adverſus Sabinos ferat opem.

ARGVMENTVM.

Sabini poſt Ceninenſes, Cruſtuminos, & Antennates, omnium noviſſimi contra Romanos pugnarunt. Ii dolo quodam uſi, opera virginis cujuſdam auro à Tatio rege corruptæ, in arcem Romanam etiam armati accipiuntur. Indignatione, atque ira, cupiditateq; recuperandæ arcis ſtimulati Romani, poſtera die iniquo loco adverſus hoſtes ita infeliciter pugnant, ut Hoſtius Hoſtilius eorum dux tandem occubuerit. Ita caſo duce acies Romana facilè fuſa eſt ad portam veterem palatii: quò actus & ipſe Romulus turba fugientium, arma ad cœlum tollens, ita Iovem precabatur, ut Romanis adeſſet propitius.

IVPITER, tuis avibus juſſus, hic in palatio prima Vrbi fundamenta jeci. Arcem jam ſcelere emptam Sabini habent: inde huc armati, ſuperata valle media, tendunt. At tu pater deûm hominumque, hinc ſaltem arce hoſtes; deme terrorem Romanis, fugamq;

gamque fœdam ſiſte. Hic ego tibi templum Statori Iovi, quod monumentum ſit poſteris, tua præſenti ope ſervatam Vrbem eſſe, voveo.

VERBA PROCVLI IVLII ad pop. Rom. conſolationis plena.

ARGVMENTVM.

Lenit atque mitigat Proculus Iulius plebi Romanæ deſiderium Romuli, qui quum ad exercitum recenſendum concionem in campo ad Capreæ paludem haberet, ſubito coorta tempeſtate cum magno fragore, tonitribuſque, denſo item nimbo, ita cœlo ſublatus eſt, ut in terris poſtea nunquam viſus ſit.

ROMVLVS, Quirites, parens urbis hujus, prima hodierna luce cœlo repente delapſus, ſe mihi obvium dedit. Quum perfuſus horrore, venerabunduſque aſtitiſſem, petens precibus, ut contrà ſe intueri fas eſſet: abi, nuncia (inquit) Romanis, cœleſtes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum ſit. Proinde rem militarem colant: ſciantque, & ita poſteris tradant, nullas opes humanas armis Romanis reſiſtere poſſe.

ORATIO METII SVFFETII ad Tullum Hoſtilium regem Romanorum, de pace componenda inter Romanos & Albanos.

ARGVMENTVM.

Cajus Clœlius Albæ imperabat, Romæ Tullus Hoſtilius, quum Romani ex agro Albano, Albani ex Romano prædas agerent. Tum verò utrinque legati

gati ad res repetendas miſſi. Contigit fortè ut Romani priores functi legatione, quum non impetraſſent quod repopoſcerant, bellum neganti Albano, ſicuti mandatum erat, in trigeſimum diem indicerent. Quorum factus certior Tullus, repetentibus res ſuas Albanis jubet, regi ſuo nuntient, ita ſe velle, uter prior populus res repetentes legatos aſpernatus dimiſiſſet, ut in eum dii omnes hujuſce belli clades expetant. His nuntiatis, bellum utrinque ſumma vi & ope parabatur. Ac Albani priores ingenti exercitu in agrum Romanum incurſiones faciunt: caſtra non amplius quinque millia paſſuum ab urbe locant: in quibus Clœlius moritur. Albani comperta morte ad Metium Suffetium imperii ſummam deferunt: qui acciri ad colloquium Tullum jubet. Prior Metius in hanc ſententiam de totius rei ſumma loquutus eſt.

INIVRIAS & non redditas res ex fœdere, quæ repetitæ ſint, ego regem noſtrum Clœlium cauſam hujuſce eſſe belli audiſſe videor: nec te dubito, Tulle, eadem præ te ferre. Sed ſi vera potius quàm dictu ſpecioſa dicenda ſunt, cupido imperii duos cognatos vicinoſque populos ad arma ſtimulat. Neque, rectè an perperam, interpretor: fuerit iſta ejus celiberatio qui bellum ſuſcepit: me Albani gerendo bello ducem creavere. Illud te, Tulle, monitum velim, Ethruſca res quanta circa nos teque maximè ſit. Quo propior Volſcis, hoc magis ſcis. Multùm illi terra, plurimùm mari pollent. Memor eſto jam quum ſignum pugnæ dabis, has duas acies ſpectaculo fore, ut feſſos confectoſque ſimul victorem victumque aggrediantur. Itaque ſi nos dii amant, qui non contenti libertate certa, in dubiam imperii ſervitiique aleam imus: ineamus aliquam viam, qua,

utri utris imperent, ſine magna clade, ſine multo ſanguine utriuſque populi decerni poſſit.

ORATIO
P. HORATII AD POPVLVM pro filio perduellionis reo.

ARGVMENTVM.

Horatius, is qui ſolus ex tergeminis fratribus ſuperfuit, quum tergemina ſpolia victor gerens, obviam ſororem, cognita fortè veſte Curiatii ſponſi, paſſis crinibus flebiliter ſponſum nomine appellare videret, motus comploratione intempeſtiva eam ferro transfigit. Hoc nomine in jus ad Regem Tullum quum raptus eſſet, à Tullo duumviri capitales, ſicuti lex jubebat, fiunt, qui Horatio perduellionẽ judicarent. Iam duumvir ei perduellionim judicarat, jam licto, juſſus laqueum injiciebat, quum authore Tullo, Provoco, inquit. Ita de provocatione ad populum certatum eſt: quo judicio abſolutus eſt, magis admiratione virtutis quàm jure cauſæ. Ac in eo quidem judicio maximè pater homines movit, qui præter alia, hac oratione uſus eſt.

HVNCCINE, quem modo decoratum ovantemque victoria incedentem vidiſtis, Quirites, eum ſub furca vinctum, inter verbera & cruciatus videre poteſtis? quod vix Albanorum oculi tam deforme ſpectaculum ferre poſſent. I, lictor, colliga manus, quæ paulo antè armatæ imperium populo Romano pepererunt. I, caput obnube liberatoris hujus urbis: arbori infelici ſuſpende: verbera vel intra pomœrium, modò inter illa pila & ſpolia hoſtium: vel extra pomœrium, modò intra ſepulchra Curiatiorum. Quo enim ducere hunc juvenem poteſtis, ubi non ſua decora eum à tanta fœditate ſupplicii vindicent?

ORA-

ORATIO

TVLLI ROMANORVM REGIS de proditione Metii Suffetii Albanorum ducis, ad milites.

Argumentum.

Metius Suffetius dux Albanorum in fide Romanorum per ſpeciem ſimulationis manens, Fidenates concitabat ad bellum gerendum adverſus Romanos. Ii, aſſumptis sociis conſilii Vejentibus, jam diſponebant acies, quum adverſus Vejentes Tullus ſuos dirigit, Albanos duce Metio contra Fidenates collocat. Albanus eo bello, ſicuti hoſtibus receperat, clam, non auſus apertè, ac ſenſim ſubiit ad montes. Ita nihilominus dimicatum eſt, ut fuſi hoſtes fugatique, victores Romani fuerint. Poſtero die vocat ad concionem Romanos Albanoſque Tullus: ibi proditionem Suffetii aperit.

ROMANI, ſi unquam antè aliâs ullo in bello fuit quòd primum diis immortalibus gratias ageretis, deinde veſtræ ipſorum virtuti, heſternum id prælium fuit. Dimicatum eſt enim non magis cum hoſtibus quàm (quæ dimicatio major ac periculoſior eſt) cum proditione ac perfidia ſociorum. Nam, ne vos falſa opinio teneat, injuſſu meo Albani ſubiere ad montes: nec imperium illud meum, ſed conſilium & imperii ſimulatio fuit, ut nec, vobis ignorantibus deſeri vos, averteretur à certamine animus, & hoſtibus circumveniri ſe ab tergo ratis terror & fuga injiceretur. Nec ea culpa quam arguo, omnium Albanorum eſt: ducem ſequuti ſunt: ut & vos, ſi quo inde agmen declinare voluiſſem, feciſſetis. Metius ille eſt ductor itineris hujus, Metius idem hujus machinator belli, Metius fœderis Romani

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Albaniq́ue ruptor. Audeat deinde talia alius, niſi in hunc inſigne jam documentum mortalibus dedero. *Centuriones armati Metium circumſiſtunt: rex cætera ut orſus erat peragit.* Quod bonum, fauſtum felixq́ue ſit populo Romano, ac mihi vobiſq́ue, Albani, populum omnem Albanum Romam traducere in animo eſt, civitatem dare plebi, primores in patres legere, unam urbem, unam Rempub. facere. Vt ex uno quondam in duos populos diviſa Albana res eſt, ſic nunc in unum redeat. *Ad hæc Albana pubes inermis ab armatis ſepta, in variis voluntatibus, communi tamen metu cogente, ſilentium tenet. Tum Tullus,* Meti Suffeti, *inquit*, ſi ipſe diſcere poſſes fidem ac fœdera ſervare, vivo tibi ea diſciplina à me adhibita eſſet: nunc, quoniam tuum inſanabile ingenium eſt, tu tuo ſupplicio doce humanum genus ea ſancta credere quæ à te violata ſunt. Vt igitur paulo antè animum inter Fidenatem remq́ue Romanam ancipitem geſſiſti, ita jam corpus paſſim diſtrahendum dabis.

VERBA,
SEV EXHORTATIO TANAQVIL ad Servium generum de regno.

ARGVMENTVM.

Anci Martii filii duo erant, qui quum pro indigniſſimo haberent ſe per Tarquinium regni poſſeſſione pulſos, multo tamen indignius illud ferentes, quod ad Servium Tullum ſerva natum imperium caſurum videbatur, regem per duos paſtores, quos ad facinus delegerant, interficiunt. Tanaquil regina de viri ſalute prorſus deſperans, propere accitum Servium, ad imperium his verbis hortatur.

Tuum

Tvm eſt, Servi, ſi vir es, regnum: non eorum, qui alienis manibus peſſimum facinus fecere. Erige te: deoſque duces ſequere, qui clarum hoc fore caput, divino quodam circumfuſo igni portenderunt. Nunc te illa cœleſtis excitet flamma: nunc expergiſcere vere: & nos peregrini regnabimus. Qui ſis, non unde natus ſis, reputa. Si tua, re ſubita, conſilia torpent: at tu mea conſilia ſequere.

EXHORTATIO

TVLLIÆ AD L. TARQVINIVM maritum ſuum, de regni affectatione.

Argumentum.

Servius Tullus rex veritus ne à liberis duobus Priſci Tarquinii ſibi pararentur inſidiæ, quemadmodum ipſi Priſco à filiis Anci nexæ fuerant: iis filias ſuas collocaverat: ita tamen, ut cum eſſent diſpares moribus, ferox mitis ingenii filio daretur, mitis feroci viro. Minor ægre paſſa cum impari ſe conjungi, ſic rem cum L. Tarquinio ſororis marito tranſigit, ut interempto utroque jungi matrimonio placeret. Ea haud ita multo poſt, maritum ipſum ad regni affectationem ſollicitat.

Si tu is es, cui nuptam me eſſe arbitror, & virum & regem appello. Sin minus, eo nunc pejus mutata eſt res, quod iſtic cum ignavia eſt ſcelus. Quin accingeris? Non tibi à Corintho, nec à Tarquiniis, uti patri tuo, peregrina regna moliri neceſſe eſt. Dii te Penates, patriique, & patris imago, & domus regia, & in domo regale ſolium, & nomen Tarquinii, creat vocatque regem. Aut ſi ad hæc parum eſt animi, quid fruſtraris civitatem? quid te ut regium juvenem conſpici ſinis? Faceſſe hinc Tarquinios, aut Corinthum

thum devolvere retro ad ſtirpem, fratri ſimilior quàm patri.

LUCRETIÆ QUERELÆ ac lamentatio ad virum, patrem, & amicos, de violatione.

ARGUMENTUM.

Inciderat fortè de uxorum forma mentio cœnantibus Tarquinii Superbi liberis apud Sextum Tarquinium fratrem, cum Collatino Tarquinio. Quum nemo non ſuam laudaret, illud ipſum experiri placuit. Penes Lucretiam Collatini Tarquinii uxorem, ejus certaminis laudem ac victoriam omnes fatentur. Inde Sextus Tarquinius fœda libidine Lucretiæ per vim ſtuprandæ captus, paucis interjectis diebus Collatiam venit: acceptus benignè domum, ubi tempus adeſſe videt, ſtricto gladio ad eam dormientem accedit. Ibi cum mortua ſe jugulatum ſervum poſiturum ad poſtremum dicens, obſtinatam pudicitiam vincit. Poſtero die mœſta patrem, maritum, ſingulosq́; amicos celeriter venirent monet: rem enim atrocem incidiſſe. Rem ipſam præſentibus, ſicuti habebat, exponit.

QUÆRENTI viro, ſatin ſalvè? Minimè, inquit. Quid enim ſalvi eſt mulieri, amiſſa pudicitia? Veſtigia viri alieni, Collatine, in lecto ſunt tuo. Ceterum corpus tantum eſt violatum, animus inſons: mors teſtis erit. Sed date dextras, fidemque, haud impune adultero fore. Sextus eſt Tarquinius, qui hoſtis pro hoſpite, priore nocte vi armatus, mihi, ſibíque, ſi vos viri eſtis, peſtiferum hinc abſtulit gaudium. (Dant ordine omnes fidem, conſolantur ægram animi, avertendo noxam à coacta in authorem delicti: mentem peccare, non corpus: & unde conſilium adfuerit, cul-

culpam abeſſe.) Vos, inquit, videritis, quid illi debeatur: Ego me etſi peccato abſolvo, ſupplicio non libero: nec ulla deinde impudica Lucretiæ exemplo vivet.

Ex ſecundo libro ab urbe condita.

ORATIO

P. VALERII PVBLICOLÆ ad populum de crimine ſibi objecto.

Argvmentvm.

Mortuo Bruto, regnum affectare P. Valerium Bruti collegam fama tenebat, quòd collegam in demortui locum non ſubſtituerat, in ſummaque Veliæ ædificaret. Is ea re cognita, ſubmiſſis primùm populo faſcibus in concionem aſcendit. Ibi habita primo funebri oratione de Bruti laudibus, ſuſpicionem in hanc ſententiam ſuſtulit.

NVNQVAMNE ergo ulla adeo vobis ſpectata virtus erit ut ſuſpicione violari nequeat? Ego me, illum acerrimum regum hoſtem, ipſum cupiditatis regni crimen ſubiturum timerem? Ego, ſi in ipſa arce Capitolioque habitarem, metui me credere poſſem à civibus meis? Tam levi momento mea apud vos fama pendet? Adeóne eſt fundata leviter fides, ut ubi ſim, quàm qui ſim, magis referat? Non obſtabunt P. Valerii ædes libertati veſtræ, Quirites: tuta erit vobis Velia: deferam non in planum modò ædes, ſed colli etiam ſubjiciam, ut vos ſupra ſuſpectum me civem habitetis. In Velia ædificent quibus melius quàm P. Valerio creditur libertas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO MVTII SCÆVOLÆ ad Porſenam Cluſinum Regem.

ARGVMENTVM.

Mutius Scævola indignum ratus ab Etruſcis obſideri populum Romanum liberum, qui ſervus ſub regibus à nullis hoſtibus obſeſſus fuiſſet, impetrata venia à Senatu in hoſtium caſtra conſilio regis Porſenæ interficiendi penetrat. Ibi ad regium tribunal conſiſtens quum inter duos, uter Porſena eſſet, diſtinguere non poſſet, ſcribam regis pro Porſena obtruncat. Comprehenſus per Satellites, regi conſilium voluntatémque ſuam exponit.

ROMANVS ſum civis: C. Mutium vocant. Hoſtis hoſtem occidere volui. Nec ad mortem minus animi eſt quàm ad cædem fuit. Et facere & pati fortia, Romanum eſt. Nec unus ego in te hos animos geſſi: longus poſt me ordo eſt idem petentium decus. Proinde in hoc diſcrimen, ſi juvat, accingere, ut in ſingulas horas capite dimices tuo: ferrum hoſtemque in veſtibulo habeas regiæ: hoc tibi juventus Romana indicimus bellum. Nullam aciem, nullum prælium timueris: uni tibi & cum ſingulis res erit.

ORATIO MARTII CORIOLANI ad patres contra plebem & tribunos.

ARGVMENTVM.

Seceſſione plebis in Sacrum montem, factum erat, ut incultis agris magna eo anno annonæ caritate laboraretur. Id quod patrum animos, copiaque frumenti recèns advecti adverſus plebem, præterquam

quam quod jam ei infeſta eſſet magiſtratuum nomine, qui Patriciis non patebant, etiam maximè concitavit, ut jam multis veniſſe tempus videretur recuperandi jura ſeceſsione ac vi patribus extorta. In iis Cn. Martius Coriolanus, quum in Senatu deliberaretur quantum plebi frumenti daretur, his verbis ſententiam peregit.

Si annonam veterem volunt, jus priſtinum reddant patribus. Cur ego plebejos magiſtratus, cur Sicinium potentem video ſub jugum miſſus, tanquam à latronibus redemptus? Egóne has indignitates diutius patiar quàm neceſſe eſt? Tarquinium regem qui non tulerim, Sicinium feram? Secedat nunc, avocet plebem: patet via in Sacrum montem, alioſque colles: rapiant frumenta ex agris noſtris, quemadmodum tertio anno rapuere: fruantur, utantur annona quam furore ſuo fecere. Audeo dicere, hoc malo, domitos ipſos potius cultores agrorum fore, quam ut armati per ſeceſſionem coli prohibeant.

ORATIO ACTII TVLLII
Volſcorum Principis ad Conſules, ut ludis non adeſſent Volſci.

Argvmentvm.

Martius Coriolanus damnatus abſens velut indicta cauſa, in Volſcos exulatum abierat: ibi Actii Tullii Volſcorum longè Principis utebatur hoſpitio. Iam conſuetudo ipſa ſocios eos amicoſque fecerat, quum de bello Romano conferunt Conſilia. Réſque jam tum eò deducta erat ut Actius occaſionem modò ſuos adverſus Romanos concitandi quæreret. Tum fortè

fortè ludi magni Romæ inſtaurabantur. Ad quos Actius Volſcique conveniunt. Is Actius antè nactus oppertunitatem quàm ludi committerentur, Conſules, remotis arbitris, de ſuorum ingenio & natura alloquitur in hanc ſententiam. Quæ omnia ad bellum jam animo conceptum pertinent.

INVITUS quos ſequi juſſi (de meis civibus loquor) non tamen admiſſum quicquam ab iis criminatum venio, ſed cautum ne admittant. Nimio plus quàm velim noſtrorum ingenia ſunt mobilia: multis id cladibus ſenſimus: quippe qui non noſtro merito, ſed veſtra patientia incolumes ſumus. Magna hîc non Volſcorum multitudo eſt: ludi ſunt: ſpectaculo intenta civitas erit. Memini quid per eandem occaſionem ab Sabinorum juventute in hac urbe commiſſum ſit. Horret animus nequid inconſultò ac temere fiat. Hæc noſtra veſtraque cauſa primùm dicenda vobis Conſules ratus ſum. Quod ad me attinet, exemplo hinc domum abire in animo eſt, ne cujus facti dictíve contagione præſens violer.

ORATIO
ACTII TULLII
ad ſuos, qua eos in Romanos concitat.
ARGUMENTUM.

Conjunctum eſt inſequentis cùm ſuperioris argumento. Conſules, quæ ſine arbitris ab Actio acceperant, quum detuliſſent, ſenatuſconſulto facto Volſci omnes ante noctem ex urbe per præconem excedere jubentur. Quum aliquantum itineris extra urbem progeßi eſſent, Actius, indignitate rei per ſe ſatis concitatos, hac quoque oratione inflammavit.

VETERES Populi Romani iniurias, cladeſque gentis Volſcorum, ut omnia obliviſcamini

mini alia, hodiernam hanc quo tandé animo fertis, qua per noſtrã ignominiam ludos commiſere? Annon ſenſiſtis triumphatum hodie de vobis eſſe, vos omnibus civibus, peregrinis, tot finitimis populis ſpectaculo abeuntes fuiſſe? veſtras conjuges, veſtros liberos traductos per ora hominum? Quid eos qui audivere vocem præconis? quid, qui vos videre abeuntes? quid eos qui huic ignominioſo agmini fuere obvii, exiſtimaſſe putatis? niſi aliquod profectò nefas eſſe, quo, ſi interſimus ſpectaculo, violaturi ſimus ludos, piaculumque merituri: ideo nos ab ſede piorum, cœtu, concilioque abigi. Quid deinde? illud non ſuccurrit, vivere nos, qui maturavimus proficiſci? ſi hæc profectio, & non fuga eſt. Et hanc urbem vos non hoſtium ducitis, ubi ſi unum diem morati eſſetis, moriendum omnibus fuit? Bellum vobis indictum eſt magno illorum malo qui indixere ſi viri eſtis.

Ex tertio libro ab urbe condita.

ORATIO

Q. FABII AD TRIBVNOS PLEB. alios omnes præter Terentillum.

Argvmentvm.

C. Terentillus Arſa tribunus Pleb. abſentibus conſulibus longa oratione plebi conſulare imperium invidioſum adeo effecerat, ut ipſi legem ſe promulgaturum profitenti, qua crearentur Quinqueviri legibus de imperio conſulari ſcribendis, vehementer aſſentiretur. Senatus inde à præfecto urbis Q. Fabio vocatus, ubi atrociter in rogationem latoremque invectus eſt primùm, deinde his verbis tribunos de re ipſa convenit.

VOs cæteri tribuni, oramus, ut primùm omnium cogitetis, poteſtatem iſtam ad ſingulorum auxilium, non ad perniciem univerſorum comparatam eſſe: tribunos plebis vos creatos, non hoſtes patribus. Nobis miſerum, invidioſum vobis eſt, deſertam Rempub. invadi. Non jus veſtrum, ſed invidiam minueritis. Agite cum collega ut rem integram in adventum conſulum differat. Ne Æqui quidem, ac Volſci, morbo abſumptis priore anno conſulibus, ſuperbo crudeliq́ue nobis bello inſtitere.

ORATIO

AVLI VIRGINII TRIBVNI PLEB. ad plebem de Cæſonis arrogantia.

ARGVMENTVM.

Legem tulerat Terentillus tribunus pleb. ut, quod populus in ſe jus dediſſet, eo conſul uteretur: quam patres impediebant. Quæ cauſa fuit ut tribuni delectum ad bellum haberi prohiberent. Coorta demum ſeditio eſt, ac rixa: quúmque alia patribus, alia à tribunis ad eam rem pertinentia jactata forent, Cæſo juvenis ferox in medio patrum agmine tribunitios unus furores ſuſtinebat. Aulus Virginius tribunus pleb. juvenis inſolentia permotus, ei legi obſtanti capitis die dicta, hac ſententia ſuperbiam plebi reddebat invidioſam.

ECQVID ſentitis jam, vos, Quirites, Cæſonem ſimul civem, & legem quam cupitis, habere non poſſe? Quanquam quid ego legem loquor? libertati obſtat: omnes Tarquinios ſuperbia exuperat. Exſpectate dum conſul aut dictator fiat, quem privatum viribus & audacia regnantem videtis.

ORA-

ORATIO
P. VALERII PVBLICOLÆ consulis ad tribunos omnemque plebem.

Argumentum.

Exules ſervique arcem Romanam nocte ad magnum numerum duce App. Herdonio occupaverant. Quod ubi compertum fuit, reliquum noctis in armis Romani egerunt, ignari qui homines, quantúſque numerus hoſtium eſſet. Poſtero die quum Herdonius conſilium voluntatémque ſuam declaraſſet, tum quoque tribuni pleb. non bellum illud, ſed imaginem modò contendebant ad avertendos à legis cura plebis animos. Populos itaque ab armis diſcedere jubent. Quod cum Patribus nuntiatum eſſet, P. Valerius ex curia in templum ad tribunos veniens, de periculo cum iis primùm, deinde cum plebe ſic egiſſe fertur.

QVID hoc rei eſt, tribuni? Appii Herdonii ductu & auſpicio Rempub. everſuri eſtis? tam felix vobis corrumpendis fuit qui ſervitia veſtra non commovit author? Quum hoſtes ſupra caput ſint, diſcedi ab armis legeſque ferri placet? *Inde ad multitudinem oratione converſa*, Si vos urbis, Quirites, ſi veſtri nulla cura tangit: at vos veremini deos veſtros ab hoſtibus captos. Iupiter optimus maximus, Iuno regina, & Minerva, alii dii deæque obſidentur: caſtra ſervorum publicos veſtros penates tenent. Hæc vobis forma ſanæ civitatis videtur? Tantum hoſtium non ſolùm intra muros eſt, ſed in arce, ſupra forum, curiamque: comitia interim in foro ſunt, ſenatus in curia eſt, velut quum otium ſuperat: ſenator ſententiam dicit, alii Quirites ſuffragium ineunt. Non quicquid patrum plebiſque eſt,

conſules, tribunos, deos hominesque omnes, armatos opem ferre, in Capitolium currere, liberare ac pacare auguſtiſſimam illam domum Iovis optimi maximi decuit? Romule pater, tu mentem tuam, qua quondam arcem ab his iiſdem Sabinis auro captam recepiſti, da ſtirpi tuæ: jube hanc ingredi viam, quam tu dux, quam tuus ingreſſus exercitus eſt. Primus en ego conſul, quantum mortalis deum poſſum, te ac tua veſtigia ſequar.

ORATIO
L. QVINTII CINCINNATI
ad populum adverſus A. Virginium.

ARGVMENTVM.

Cæſo, cui dictus capitis dies fuerat, in Tuſcos exulatum, nequicquam amicis intercedentibus, abierat. Ejus pater L. Quintius Cincinnatus in ſequenti anno conſul creatus, non immemor filium, Auli Virginii maximè invidia, in exilium relegatum eſſe, Quiritibus eum hac concione invidioſum faciebat.

AVLVS ille Virginius, quia in Capitolio non fuit, minus ſupplicii quàm Ap. Herdonius meruit? Plus hercule aliquanto, qui verè rem æſtimare velit. Herdonius, ſi nihil aliud, hoſtem ſe fatendo, propè denuntiavit ut arma caperetis: hic, negando bella eſſe, arma vobis ademit, nudoſque ſervis veſtris & exulibus objecit: & vos (cum C. Claudii pace & P. Valerii mortui loquar) prius in clivum Capitolinum ſigna intuliſtis quam hos hoſtes de foro tolleretis? Pudet deorum hominumque. Quum hoſtes in arce, in Capitolio eſſent, exulum & ſervorum dux, profanatis omnibus, in cella Iovis optimi maximi habitaret,

Tuſ-

Tuſculi antè quàm Romæ ſumpta ſunt arma. In dubio fuit utrum L. Mamilius Tuſculanus dux, an P. Valerius & C. Claudius conſules Romanam arcem liberarent: & qui antè Latinos ne pro ſe quidem ipſis, quum in finibus bellum haberent, attingere arma paſſi ſumus, nunc niſi Latini ſua ſponte arma ſumpſiſſent, capti & deleti eramus. Hoc eſt, tribuni, auxilium plebi ferre? inermem eam hoſti trucidandam objicere? Scilicet, ſi quis vobis humillimus homo de veſtra plebe, quam partem veluti abruptam à cætero populo, veſtram patriam peculiaremq́ue Rempublicam feciſtis: ſi-quis ex his domum ſuam obſeſſam à familia armata nuntiaret, ferendum auxilium putaretis. Iupiter optimus maximus, exulum atque ſervorum ſeptus armis, nulla humana ope dignus erat: & hi poſtulant ut ſacroſancti habeantur quibus ipſi dii neque ſacri neque ſancti ſunt? Etenim divinis humaniſq́ue obruti ſceleribus, legem vos hoc anno perlaturos dictitatis. Tum hercule illo die quo ego conſul ſum creatus, malè geſta Reſpub. eſt, pejus multo quàm quum P. Valerius conſul periit, ſi tuleritis. Iam primùm omnium, Quirites, in Volſcos & Æquos mihi atque collegæ legationes ducere in animo eſt. Neſcio quo fato magis bellantes quam pacati propitios habemus deos. Quantum periculum ab illis fuerit, ſi Capitolium ab exulibus obſeſſum ſciſſent, ſuſpicari, quàm re ipſa experiri eſt melius.

ORATIO
L. Q. CINCINNATI
ejuſdem adverſus patrum licentiam.

ARGVMENTVM.

Contentiones inter patres ac populum ortæ erant de magiſtratibus, an exacto tempore iis deſtinato

continuari, an comitia iiſdem creandis haberi deberent. Ac quum tribuni de lege Terentilla antè referre vellent, conabantur impedire quominus comitia haberentur à conſulibus. Senatus ea de re in Capitolio habitus: quo tribuni cum plebe perterrita conveniunt. De plebis & tribunorum poſtulatis relatione conſulum ſenatuſconſulta facta, ut eo anno tribuni legem non ferrent, conſules ab urbe copias non educerent. Magiſtratus continuari, & tribunos refici, judicant contra Remp. eſſe. Contra ſententiam eam ſenatus, tribuni primùm refecti: deinde patres, ne plebi cedere viderentur, L. Q. Cincinnatum conſulem reficiebant, quum in patres hac oratione invectus eſt.

MIRER, ſi vana veſtra, P. C. ad plebem authoritas eſt? Vos elevatis eam: quippe quia plebs ſenatuſconſultum in continuandis magiſtratibus ſolvit, ipſi quoque ſolutum vultis, ne temeritati multitudinis cedatis: tanquam id ſit plus poſſe in civitate, plus levitatis ac licentiæ habere. Levius enim vaniuſque eſt profectò, ſua decreta & conſulta tollere, quàm aliorum. Imitemini, P. C. turbam inconſultam: & qui aliis exemplo eſſe debetis, aliorum exemplo peccetis potius, quàm alii veſtro rectè faciant: dum ego, ne imiter tribunos, nec me contra ſenatuſconſultum conſulem renuntiari patiar. Te verò, C. Claudi, adhortor, ut & ipſe pop. Roman. hac licentia arceas: & de me hoc tibi perſuadeas, me ita accepturum, ut non honorem meum à te impeditum, ſed gloriam ſpreti honoris auctam, invidiamque, quæ ex continuato eo impenderet, levatam putem.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO ICILII ADVERSVS APPII decretum, ut ſponſa extra domum paternam maneret.

ARGVMENTVM.

Virginius exempli recti vir, in Algido vitam ducens, Icilio cuidam filiam inſigni forma deſponderat. Ejus ſtuprandæ libidine captus Appius Claudius decemvir, ubi nec precibus nec muneribus pudorem virginis vinci poſſe intellexit, M. Claudio clienti dat negotium, ut Virginiam in ſervitutem aſſereret, nec cederet ſecundum libertatem vindicias dari poſtulantibus. Serva enim ſua eam natam diceret. Comprehenſa ea, quum tandem ad tribunal Appii adducta, in patris adventum (nam ab urbe aberat) extra patris domum abduci juberetur: fortè Icilius ſponſus interveniens, decreto Appii in hanc ſententiam reſiſtebat.

FERRO hinc tibi ſubmovendus ſum, Appi, ut tacitum feras quod celari vis. Virginem ego hanc ſum ducturus, nuptam pudicam habiturus. Proinde omnes collegarum quoque lictores convoca, expedire virgas & ſecures jube: non manebit extra domum patris ſponſa Icilii. Non, ſi tribunitium auxilium, & provocationem plebi Romanæ, duas arces tuendæ libertatis, ademiſtis: ideo in liberos quoque noſtros conjugeſque regnum veſtræ libidini datum eſt. Sævite in tergum, & in cervices noſtras: pudicitia ſaltem in tuto ſit. Huic ſi vis adferetur, ego præſentium Quiritium pro ſponſa, Virginius militum pro unica filia, omnes deûm hominumque implorabimus fidem: neque tu iſtud unquam decretum ſine cæde noſtra referes. Poſtulo, Appi, etiam atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

etiam conſideres, quo progrediare. Virginius viderit de filia, ubi venerit, quid agat. Hoc tantùm ſciat, ſibi, ſi hujus vindiciis ceſſerit, conditionem filiæ quærendam eſſe. Me vindicantem ſponſam in libertatem, vita citius deſeret quàm fides.

ORATIO
VIRGINII PATRIS adverſus Appium.

ARGVMENTVM.

Hujus principium ad finem ſuperioris pertinet. Vindicatio Virginiæ in poſterum diem dilata. Virginium patrem interim parentes properè acciri jubent ex caſtris: qui quum decretis vindiciis ſecundum ſervitutem, ab aſſertore M. Claudio filiam comprehendi videret, ira concitatus manus in Appium intentans his verbis eum inceſſit.

ICILIO, Appi, non tibi filiam deſpondi: & ad nuptias, non ad ſtuprum educavi. Placet pecudum ferarumque ritu promiſcuè in concubitus ruere? Paſſurine hoc iſti ſint, neſcio: non ſpero eſſe paſſuros illos qui arma habent.

ORATIO
VIRGINII AD MILITES, qua honorem ſibi delatum recuſavit.

ARGVMENTVM.

Quum Romæ libidinis Appii fœdo exitu omnia perturbata eſſent, Virginius in caſtra quæ tum in monte Veroillo erant, rerum eventu permotus venit. Ibi militibus ordine, ut quidque geſtum erat, re expoſita, oſtentans ferrum quo Virginiam filiam transfixiſſet, omnia motu complevit. Rei atrocitate mili-

militeſ commoti, in Aventinum proficiſcuntur: ubi Virginius, quum decem creari debere cenſeret qui ſummæ rerum præeſſent, conſilio ſententiáque approbata, omnes ad eum primum poteſtatem deferebant: quam ita recuſaſſe fertur.

MELIORIBVS meis veſtriſque rebus reſervate iſta de me judicia. Nec mihi filia in vita honorem ullum jucundum eſſe patitur, nec in perturbata Repub. eos utile eſt præeſſe vobis qui proximi invidiæ ſint. Siquis uſus mei eſt, nihilo minor ex privato capietur.

ORATIO
SENIORVM PATRVM
ad patres & decemviros de decemviratus abdicatione, & tribunatus pleb. inſtauratione.

ARGVMENTVM.

Hoc ad finem prioris pertinet. Ex Aventino in Sacrum montem non ita multo poſt tranſiit plebs tota, authore M. Duillio, qui tribunus pleb. fuerat: ob idque maximè quòd diutius paſſuri non eſſent tribunatum abrogatum. Quod ubi Romam nuntiatum fuit, extemplo in ſenatum patres conveniunt, ubi de re ipſa conſultarent. Eorum multi (in quibus Horatius & Valerius) in hunc modum vociferabantur.

QVID expectabitis P. C.? Si decemviri finem pertinaciæ non faciunt, ruere & deflagrare omnia paſſuri eſtis? Quod autem iſtud imperium eſt, decemviri, quod amplexi tenetis? Tectis ac parietibus jura dicturi eſtis? Non pudet, lictorum veſtrorum majorem propè numerum in foro conſpici quàm rogatorum, aliorumque? Quid, ſi hoſtes ad urbem veniant, facturi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

eſtis? Quid, ſi plebs mox, ubi parum ſeceſſione moveamur, armata veniat? Occaſúne urbis vultis finire imperium? Atqui aut plebs non eſt habenda, aut habendi ſunt tribuni pleb. Nos citius caruerimus patriciis magiſtratibus, quam illi plebeiis. Novam inexpertamque eam poteſtatem eripuere patribus noſtris: ne nunc dulcedine ſemel capti, ferant deſiderium, quum præſertim nec nos temperemus imperiis, quo minus illi auxillii egeant.

ORATIO

LEGATORVM VALERII ET HORATII ad poſtulata plebis in Sacro monte.

ARGVMENTVM.

Decemvirorum maximè culpa plebs in Aventinum primùm, deinde in ſacrum montem ſeceſſerat, quòd finito imperii tempore abire magiſtratu nollent. Ii, ſeditionibus tumultibúſque coacti, quum ſe in patrum poteſtate futuros prædicarent, miſſi Horatius & Valerius in Sacrum montem ad plebem, conditionibus quibus videretur revocandam. Multitudo ipſa, quum tribunitiam poteſtatem & provocationem ſe repetere velle diceret, tum demum in hanc ſententiam de poſtulatis legati loquuti ſunt.

ADEO æqua poſtulaſtis, ut ultrò vobis deferenda fuerint. Libertati enim ea præſidia petitis, non licentiæ ad impugnandum alios. Iræ veſtræ magis ignoſcendum quàm indulgendum eſt: quippe qui crudelitatis odio in crudelitatem ruitis: & prius penè quàm liberi ſitis, dominari jam in adverſarios vultis. Nunquámne quieſcet civitas noſtra à ſuppliciis aut patrum in plebem Romanam, aut plebis in patres? Scuto magis

vobis quàm gladio opus eſt. Satis ſupérque humilis eſt qui jure æquo in civitate vivit, nec inferendo injuriam, nec patiendo etiam. Siquando metuendos vos præbituri eſtis, quum recuperatis magiſtratibus legibuſque veſtris, judicia penes vos erunt, de capite noſtro fortuniſque tunc, ut quæque cauſa erit, ſtatuetis: nunc libertatem repeti ſatis eſt.

ORATIO

APPII, CVM MAGISTRATV ſe abdicare vellet.

ARGVMENTVM.

Legati mandata plebis quum patribus expoſuiſſent, decemviri omnes præter Appium non abnuebant quin magiſtratum deponerent. Vnus itaque Appius perſtabat, qui tandem pudore coactus, in hæc verba, ſe velle abire decemviratu, profeſſus eſt.

HAVD ignaro imminet fortuna. Video, donec arma adverſariis tradantur, differri adverſus nos certamen. Dandus eſt invidiæ ſanguis. Nihil ne ego quidem moror quo minus decemviratu abeam.

ORATIO

LEGATORVM AD PLEBEM ut in urbem rediret.

ARGVMENTVM.

Quum ingenti omnium lætitia magiſtratu abiiſſent decemviri, miſſi ſunt legati qui plebi omnia quæ geſta erant exponerent, intérque alia monerent ut ad patriam rediret. Ii ad hanc ſententiam egerunt.

QVOD bonum, felix, fauſtumque ſit vobis reique publicæ, redite in patriam ad penates, conju-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

conjuges, liberoſque veſtros. Sed qua hîc modeſtia fuiſtis, ubi nullius ager in tot uſu rerum neceſſario tantæ multitudini eſt violatus, eam modeſtiam ferte in urbem. In Aventinum ite, unde profecti eſtis: ibi felici loco, ubi prima initia inchoaſtis libertatis veſtræ, tribunos plebis creabitis. Præſto erit pontifex maximus, qui comitia habeat.

ORATIO
A. VIRGINII
adverſus Appium reum.

ARGVMENTVM.

Creati tribuni pleb. confirmata lege de provocatione, ſingulos aggrediuntur, qui facinus aliquod adhuc impune auſi fuerant. Deligunt primùm A. Virginium tribunum pleb. accuſatorem: Appium, qui decemvir fuerat, reum. Accuſator ſic adverſus reum egit.

ORATIO rebus dubiis inventa eſt. Itaque neque ego accuſando apud vos eum tempus teram, à cujus crudelitate voſmet ipſos armis vindicaſtis: nec iſtum ad cætera ſcelera impudentiam in defendendo ſe adjicere patiar. Omnium igitur tibi, Appi Claudi, quæ impiè nefarieque per biennium alia ſuper alia es auſus, gratiam facio. Vnius tantùm criminis, niſi judicem vindices te, ab libertate, in ſervitutem contra leges vindicias non dediſſe, in vincula te duci jubeo.

ORATIO
M. DVILLII TRIBVNI PLEB.
Quum poteſtati tribunitiæ modum feciſſet.

ARGVMENTVM.

Ingenti jam metu patres perculſi erant, quòd tribuni pleb. in judiciis, quibus jam Ap. Claudium & Sp.

Sp. Oppium in vincula conjecerant, C. Claudium in exilium miſerant, longè ſeveriores quàm decemviri viderētur. M. Duillius tribunus pleb. quum id comperiſſet, patres in hanc ſententiam ad ſpem libertatis revocare conabatur.

ET libertatis noſtræ, & pœnarum ex inimicis ſatis eſt. Itaque hoc anno nec diem dici cuiquam, nec in vincula duci quenquam ſum paſſurus. Nam neque vetera peccata repeti jam obliterata placet, quum etiam nova expiata ſint decemvirorum ſuppliciis: & nihil admiſſum iri, quod vim tribunitiam deſideret, ſpondet perpetua conſulum amborum in libertate veſtra tuenda cura.

ORATIO

VALERII CONSVLIS,

qua equites ad fortiter pugnandum hortatur.

ARGVMENTVM.

Valerius conſul adverſus conjunctos, jam in Algido exercitus Æquorum & Volſcorum bellum ſuſtinebat. Caſtris jam tantiſper copias continuerat, dum pars hoſtium in Hernicos, pars in Latinos, jam propè de victoria certi ad prædam agendam contendiſſent: quum ſigna inferri jubet. Quo bello pedites multo ſermone adhortatus ad egregiè pugnandum, equites his verbis incitavit.

AGITE juvenes, præſtate virtute peditem, ut honore atque ordine præſtatis. Primo concurſu pedes movit hoſtem, pulſum vos immiſſis equis exigite è campo. Non ſuſtinebunt impetum: & nunc cunctantur magis quàm reſiſtunt.

ORA-

ORATIO
HORATII CONSVLIS, qua ſuos cohortatur.

ARGVMENTVM.

De victoria Valerii contra Volſcos atque Æquos factus certior Horatius collega Valerii, in hanc ſententiam milites ad ſtrenuè pugnandum adverſus Sabinos adhortabatur.

QVEMADMODVM in Algido res geſta ſit, arbitror, vos, milites, audiſſe. Qualem liberi populi exercitum decuit eſſe, talis fuit. Conſilio collegæ, virtute militum victoria parta eſt. Quod ad me attinet, id conſilii animíque habiturus ſum, quod vos milites mihi effeceritis. Et trahi bellum ſalubriter, & maturè perfici poteſt. Si trahendum eſt: ego, ut indies ſpes virtuſque veſtra creſcat, eadem qua inſtitui diſciplina efficiam. Si jam ſatis animi eſt decerniqúe placet, agitedum, clamorem, qualem in acie ſublaturi eſtis, tollite hîc, indicem voluntatis virtutiſque veſtræ.

ORATIO
T. Q. CAPITOLINI quartum Conſulis ad pop. Romanum.

ARGVMENTVM.

Diſcordiis civium, quæ jam non ultrà reprimi poterant, fiebat ut conciones etiam de qualibet re fieri impedirentur. Quod poſteaquam Æquis Volſciſque compertum fuit, conjunctis exercitibus, primùm agros circà omnes vaſtabant: deinde quum Romanos id etiam negligere vidiſſent, ad mœnia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Vrbis populabundi acceſſere. Tum Q. Capitolinus, concione populi vocata, hac oratione periculi magnitudinem reique indignitatem expoſuit.

Etsi mihi nullius noxæ conſcius, Quirites, ſum, tamen cum pudore ſummo in concionem veſtram proceſſi, hoc vos ſcire, hoc poſteris memoriæ traditum iri, Æquos & Volſcos, vix Hernicis modò pares, T. Quintio quartùm conſule ad mœnia urbis Romæ impunè armatos veniſſe. Hanc ego ignominiam (quanquam jamdiu ita vivitur; is ſtatus rerum eſt, ut nihil boni divinet animus) ſi huic potiſſimùm imminere anno ſciſſem, vel exilio, vel morte (ſi alia fuga honoris non eſſet) vitaſſem. Ergo ſi viri arma illa habuiſſent quæ in portis fuere noſtris, capi Roma me conſule potuit? Satis honorum, ſatis ſuperq́ue vitæ fuit: mori tertiùm conſulem oportuit. Quem tandem ignaviſſimi hoſtium contempſere? nos conſules, an vos, Quirites? Si culpa in nobis eſt, auferte imperium indignis: &, ſi id parum eſt, inſuper pœnas expetite: ſi in vobis, nemo deorum nec hominum ſit qui veſtra puniat peccata, Quirites: voſmet tantùm eorum pœniteat. Non illi veſtram ignaviam contempſere, nec ſuæ virtuti confiſi ſunt: quippe toties fuſi, fugatiq́ue, caſtris exuti, agro mulctati, ſub jugum miſſi, & ſe & vos novere. Diſcordia ordinum, eſt venenum urbis hujus. Patrum & plebis certamina, dum nec nobis imperii, nec vobis libertatis eſt modus, dum tædet vos patriciorum, nos plebejorum, ſuſtulere animos. Proh deûm fidem, quid vobis vultis? Tribunos pleb. concupiſtis: concordiæ cauſa conceſſimus. Decemviros deſideraſtis: creari paſſi ſumus. Decemvirorum vos pertæſum eſt: abiere magiſtratu. Manente in eoſdem privatos ira veſtra, mori atque exu-

exulare nobiliſſimos viros atque honeſtiſſimos paſſi ſumus. Tribunos plebis iterum creare voluiſtis: creaſtis. Conſules facere veſtrarum partium, etſi patribus videbamus iniquum, patricium quoquo magiſtratum plebi donum fieri vidimus. Auxilium tribunitium, provocationem ad populum, ſcita plebis injuncta patribus, ſub titulo æquandarum legum noſtra jura oppreſſa tulimus, & ferimus. Qui finis erit diſcordiarum? ecquando unam urbem habere, ecquando communem hanc patriam eſſe licebit? Victi nos æquiore animo quieſcimus quàm vos victores. Satiſne eſt, nobis vos metuendos eſſe? Adverſus nos Aventinum capitur, adverſus nos Sacer occupatur mons. Eſquilias quidem ab hoſte propè captas, & ſcandentem in aggerem Volſcum hoſtem nemo ſubmovit: in nos viri, in nos armati eſtis. Agitedum, ubi hîc curiam circunſederitis, & forum infeſtum feceritis, & carcerem principibus impleveritis: iiſdem iſtis ferocibus animis egredimini extra portam Eſquilinam: aut, ſi ne hoc quidem audetis, ex muris viſite agros veſtros ferro igniq́ue vaſtatos, prædam abigi, fumare incenſa paſſim tecta. At enim communis res per hæc loco eſt pejore: ager uritur, urbs obſidetur, belli gloria penes hoſtes eſt. Quid tandem privatæ res veſtræ, quo in ſtatu ſunt? Iam unicuique ex agris ſua damna nuntiabuntur. Quid eſt tandem domi unde ea expleatis? Tribuni vobis amiſſa reddent ac reſtituent? Vocis, verborumq́ue quantum voletis, ingerent, & criminum in principes, & legum aliarum ſuper alias, & concionum. Sed ex illis concionibus nunquam veſtrûm quiſquam re, fortunaq́ue domum auctior rediit. Ecquis retulit aliquid ad conjugem & liberos præter odia, offenſiones, ſimultates publicas privataſq́ue?

à quibus ſemper non veſtra virtute innocentiaque, ſed auxilio alieno tuti ſitis. At hercules, quum ſtipendia nobis conſulibus, non tribunis ducibus: & in caſtris, non in foro faciebatis: & in acie veſtrum clamorem hoſtes, non in concione patres Romani horrebant: præda parta, agro ex hoſte capto, pleni fortunarum, gloriæque ſimul publicæ, ſimul privatæ, triumphantes domum ad penates redibatis: nunc oneratum veſtris fortunis hoſtem abire ſinitis. Hærete affixi concionibus, & in foro vivite: ſequitur vos neceſſitas militandi, quam fugitis. Grave erat in Æquos & Volſcos proficiſci: ante portas eſt bellum. Si inde non pellitur, jam intra mœnia erit, & arcem & Capitolium ſcandet, & in domos veſtras vos perſequetur. Biennio antè ſenatus delectum haberi, & educi exercitum in Algidum juſſit: ſedemus domi deſides, mulierum ritu altercantes inter nos, præſenti pace læti, nec cernentes ex otio illo brevi multiplex bellum rediturum. His ego gratiora dictu alia eſſe ſcio: ſed me vera pro gratis loqui, etſi meum ingenium non moneret, neceſſitas cogit. Vellem equidem vobis placere, Quirites: ſed multo malo, vos ſalvos eſſe, qualicunque erga me animo futuri eſtis. Natura hoc ita comparatum eſt, ut qui apud multitudinem ſua cauſa loquitur, gratior eo ſit cujus mens nihil præter publicum commodum videt. Niſi fortè aſſentatores publicos, plebicolas iſtos, qui vos nec in armis, nec in otio eſſe ſinunt, veſtra vos cauſa incitare & ſtimulare putatis. Concitati, aut honori aut quæſtui illis eſtis: & quia in concordia ordinum nullos ſe uſquam eſſe vident: malæ rei ſe, quàm nullius, turbarum ac ſeditionum duces eſſe volunt. Quarum rerum ſi vos tædium tandem capere poteſt, & patrum ve-

ſtroſ-

ſtroſque antiquos mores vultis pro his novis ſumere: nulla ſupplicia recuſo, niſi paucis diebus hos populatores agrorum noſtrorum fuſos fugatoſque caſtris exuero, & à portis noſtris mœnibuſque ad illorum urbes hunc belli terrorem, quo vos nunc attoniti eſtis, tranſtulero.

Ex quarto libro ab urbe condita.

ORATIO

C. CANVLEII TRIBVNI PLEB. ad plebem pro rogationibus promulgatis.

ARGVMENTVM.

C. Canulejus tribunus pleb. cæteríque octo, anni principio rogationes promulgaverunt de connubio patrum & plebis, ut alter conſulum ex plebe fieret. Ac tantum aberat ut utrumlibet patres approbarent, ut etiam, ſi hoc fieret, transferri à primoribus ad plebem ſummam imperii, illo contaminari ſanguinem ſuum, confundíque jura gentium, rerentur. Quum ita ſententiis variaretur, fortè Vejentes aliíque populi arma ſumpſerant adverſus Romanos: contra quos quum delectum haberi patribus placeret, Canulejus unus adverſus omnes delectum haberi ſe nunquam prius paſſurum pronuntiabat, quàm rata confirmatáque eſſent quæ à ſe collegíſque fuiſſent promulgata. Qua de re conſules ad patres in ſenatu, adverſus tribunos pleb. maximè Canuelejum, concionem habuerunt: quo tempore & Canulejus hac concione plebem adverſus patres concitabat.

QVANTOPERE vos, Quirites, contemnerent patres, quàm indignos ducerēt qui una ſecum urbe intra eadem mœnia viveretis, ſæpe equidem & antè videor animadvertiſſe, nunc tamen maximè, quòd adeo atroces in has rogationes

tiones noſtras coorti ſunt. Quibus quid aliud quàm admonemus cives nos eorum eſſe? &, ſi non eaſdem opes habere, eandem tamen patriam incolere? Altera connubium petimus, quod finitimis externiſque dari ſolet: nos quidem civitatem, quæ plus quam connubium eſt, hoſtibus etiam victis dedimus. Altera nihil novi ferimus, ſed id quod populi eſt, repetimus atque uſurpamus: ut quibus velit, populus Romanus honores mandet. Quid tandem eſt cur cælum ac terras miſceant? cur in me impetus modò penè in ſenatu ſit factus? Negent ſe manibus temperaturos? violaturoſque denuntient ſacroſanctam poteſtatem? ſi populo Romano liberum ſuffragium datur, ut quibus velit, conſulatum mandet, & non præciditur ſpes plebejo cuique. Si dignus ſummo honore erit, adipiſcendi ſummi honoris, ſtare urbs hæc non poterit? de imperio actum eſt? Et perinde hoc valet, Plebejus ne conſul fiat, tanquam ſervum aut libertinum aliquis conſulem futurum dicat? Ecquid ſentitis in quanto contemptu vivatis? Lucis hujus vobis partem, ſi liceat, adimant: quod ſpiratis, quod vocem mittitis, quod formam hominum habetis, indignantur. Quinetiam, ſi diis placet, nefas ajunt eſſe conſulem plebejum fieri. Obſecro vos, ſi non ad faſtos, non ad commentarios pontificum admittimur: ne ea quidem ſcimus, quæ omnes peregrini etiam ſciunt, conſules in locum regem ſucceſſiſſe, nec aut juris aut majeſtatis quicquam habere quod non regibus antè fuerit. En unquam creditis fando auditum eſſe, Numam Pompilium non modò non patricium, ſed ne civem quidem Romanum, ex Sabino agro fuiſſe accitum populi juſſu, patribus autoribus Romæ regnaſſe? L. deinde Tarquinium non modò non Romanæ, ſed ne Italicæ qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

quidem gentis, Demarati Corinthii filium, incolam, à Tarquiniis, vivis liberis Anci, regem factum? Servium Tullium poſt hunc captiva Corniculana natum, patre nullo, matre ſerva, ingenio & virtute regnum tenuiſſe? Quid enim de T. Tatio Sabino dicam? quem ipſe Romulus parens urbis in ſocietatem regni accepit? Ergo dum nullum faſtiditur genus in quo eniteret virtus, crevit imperium Romanum. Pœniteat vos nunc Plebeii conſulis, quum majores noſtri advenas reges non faſtidierint, & ne regibus quidem exactis clauſa urbs fuerit peregrinæ virtuti. Claudiam certè gentem, poſt exactos reges, ex Sabinis non in civitatem modò accepimus, ſed etiam in patriciorum numerum. Ex peregrino patricius, deinde conſul fiat: civis Romanus ſi ſit ex plebe, præciſa conſulatus ſpes erit? Vtrum tandem non credimus fieri poſſe ut vir fortis ac ſtrenuus, pace belloque bonus, ex plebe, Numæ ſit, Lucio Tarquinio, Servio Tullio ſimilis? An, ne ſi ſit quidem, ad gubernacula Reipublicæ accedere eum patiemur; potiuſque decemviris teterrimis mortalium, qui tum omnes ex patribus erant, quàm optimis regum, novis hominibus ſimiles conſules ſumus habituri? Atenim nemo poſt reges exactos de plebe conſul fuit. Quid poſtea? nullane res nova inſtitui debet, & quod nondum eſt factum, (multa enim nondum ſunt facta in novo populo) ea ne ſi utilia quidem ſint, fieri oportet? Pontifices, augures, Romulo regnante nulli erant: ab Numa Pompilio creati ſunt. Cenſus in civitate, & deſcriptio centuriarum claſſiumque non erat: ab Servio Tullio eſt facta. Conſules nunquam fuerant: regibus exactis creati ſunt. Dictatoris nec imperium nec nomen fuerat: apud patres eſſe cœpit. Tribuni plebis, ædiles, quæſtores nulli erant: inſti-

inſtitutum eſt ut fierent. Decemviros legibus ſcribendis intra decem hos annos & creavimus & è republica ſuſtulimus. Quis enim dubitat, quin in æternum urbe condita & in immenſum creſcente, nova imperia, ſacerdotia, jura gentium hominumque inſtituantur? Hoc ipſum, ne connubium patribus cum plebe eſſet, non decemviri tulerunt paucis his annis, peſſimo exemplo, cum ſumma injuria plebis? An eſſe ulla major aut inſignior contumelia poteſt, quàm partem civitatis, velut contaminatam, indignam connubio haberi? Quid eſt aliud quàm exilium intra eadem mœnia, quàm relegationem pati? Ne affinitatibus, ne propinquitatibus immiſceamur, cavent, ne ſocietur ſanguis. Quid? hoc ſi polluit nobilitatem iſtam veſtram, quam plerique ex Albanis oriundi & Sabinis, non genere, nec ſanguine, ſed per cooptationem in patres habetis, aut ab regibus lecti, aut poſt reges exactos juſſu populi: ſynceram ſervare privatis conſiliis non poteratis, nec ducendo ex plebe, neque veſtras filias ſororeſque etiam enubere ſinendo è patribus! Nemo plebejus vim patriæ virgini adferret: patriciorum iſta libido eſt: nemo invitum pactionem nuptialem quenquam facere coegiſſet. Verumenimvero lege id prohiberi, & connubium tolli patrum ac plebis, id demum contumelioſum plebi eſt. Cur enim non confertis ne ſit connubium cum divitibus ac pauperibus? Quod privatorum conſiliorum ubique ſemper fuit, ut in quamcunque fœmina conveniſſet domum, nuberet: ex qua pactus eſſet vir domo, in matrimonium duceret: id vos ſub legis ſuperbiſſimæ vincula conjicitis, qua dirimatis ſocietatem civilem, duaſque ex una civitate faciatis. Cur non ſancitis ne vicinus patricio ſit plebejus? ne eodem itinere eat? ne idem con-

vivium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

vivium ineat? ne in foro eodem conſiſtat? Quid enim in re eſt aliud? ſi plebejam patricius duxerit, ſi patriciam plebejus, quid juris tandem mutatur? Nempe patrem ſequuntur liberi: nec quod nos ex connubio veſtro petamus, quicquam eſt, præterquam ut hominum, ut civium numero ſimus: nec vos, niſi in contumeliam ignominiamq́ue noſtram certare juvat, quod contendatis quicquam eſt. Denique utrum tandem populi Romani an veſtrum ſummum imperium eſt? Regibus exactis, utrum vobis dominatio, an omnibus æqua libertas parta eſt? Oportet licere populo Romano, ſi velit, jubere legem: an, ut quæque rogatio promulgata erit, vos delectum pro pœna decernetis: & ſimul ego tribunus vocare tribus in ſuffragium cœpero, tu ſtatim conſul ſacramento juniores adiges, & in caſtra educes? & minaberis militi, minaberis tribuno? Quid ſi non, quantum iſtæ minæ adverſus plebis conſenſum valerent, bis jam experti eſſetis? Scilicet quia nobis conſultum volebatis, certamine abſtinuiſtis? an ideo non eſt dimicatum, quòd quæ pars firmior, eadem modeſtior fuit? Nec nunc erit certamen, Quirites: animos veſtros illi tentabunt ſemper, vires non experientur. Itaque ad bella iſta, ſeu vera, ſeu falſa ſunt, conſules, parata vobis plebs eſt, ſi connubiis redditis, unam hanc civitatem tandem facitis, ſi coaleſcere, ſi jungi miſceriq́ue vobis privatis neceſſitudinibus poſſunt: ſi ſpes, ſi aditus ad honores viris ſtrenuis & fortibus datur: ſi in conſortio, ſi in ſocietate Reipub. eſſe, ſi (quod æque libertatis eſt) invicem annuis magiſtratibus parere, atque imperitare licet. Sin hæc impediet aliquis, ferte ſermonibus & multiplicate fama bella: nemo nomen eſt daturus, nemo arma capturus, nemo dimicaturus

turus pro ſuperbis dominis, cum quibus nec in re publica honorum, nec in privata connubii ſocietas eſt.

ORATIO VECTII MESSII

Volſcorum regis, qua ſuos adhortatur.

Argumentum.

In Algidum convenerant Æqui Volſcique, ubi partitis copiis, Romanos, ſi venirent, obſervabant. Romani venientes, hoſtium exemplo binis caſtris loca diverſa brevi ſpatio inter ſe diſtantia capiunt. Nocte tandem, poſt multa variaque levia certamina, hoſtes Romanorum adoriuntur caſtra: quibus à Romanis magna celeritate atque prudentia obſtatum eſt. Ac quum jam apertè ad Romanos res ipſa inclinare videretur, tum demum Vectius Meſſius rex Volſcorum ad ſuos tranſit, ad reſiſtendum in hæc verba adhortaturus.

HIc præbituri vos telis hoſtium eſtis, indefenſi, inulti? Quid igitur arma habetis? aut quid ultrò bellum intuliſtis, in otio tumultuoſi, in bello ſegnes? Quid hîc ſtantibus ſpei eſt? an deum aliquem protecturum vos rapturumque hinc putatis? Ferro via facienda eſt: hac qua me prægreſſum videritis, agite. Qui viſuri domos, parentes, conjuges, liberos eſtis, ite mecum. Non murus, nec vallum, ſed armati armatis obſtant. Virtute pares, neceſſitate (quæ ultimum ac maximum telum eſt) ſuperiores eſtis.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
MAMERCI ÆMILII
dictatoris, qua ſuos inuſitato certamine exterritos exhortatur.

ARGVMENTVM.

Fidenatibus Romanis rebellare, accitis Vejentibus belli ſociis, placebat: itaque Vejentes exercitum ſuum Fidenas communi conſilio belli ſedem captas ducunt. Eò contendunt & Romani: qui jam primo ſtatim congreſſu hoſtes contuderunt, quum repentè patefactis Fidenatum portis nova erumpens acies, quæ facibus ardentibus tota collucebat, nova ſpecie ipſis terrorem intulit. Quod Mamercus Æmilius dictator animadvertens, ſuos his verbis accendebat ad prælium redintegrandum.

FVMÓNE victi, velut examen apum, loco veſtro exacti, inermi cedetis hoſti? non ferro extinguetis ignes? non faces has ipſas pro ſe quiſque, ſi igni, non telis pugnandum eſt, ereptas ultrò inferetis? Agete, nominis Romani & virtutis patrum veſtræque memores, vertite incendium hoc in hoſtium urbem, & ſuis flammis delete Fidenas, quas veſtris beneficiis placare non potuiſtis. Legatorum hoc vos veſtrorum, colonorumque ſanguis, vaſtatique fines monent.

ORATIO
SEXTI TEMPANII
decurionis, qua milites in re comploratа adhortatur.

ARGVMENTVM.

Sextus Tempanius decurio erat militum: is quum res Romana, bello Volſcorum, temeritate Sempro-

nii conſulis eò recidiſſet, ut jam caſis magna ex parte militibus, qui ſupererant, jam pararent ſeſe fugæ mandare; voce magna exclamans ut equites ex equis deſilirent qui ſalvam Remp. vellent, omnium turmarum equites non ſecus quam ſi conſul edixiſſet, motos hac voce monebat.

NISI hæc armata cohors ſiſtat impetum hoſtium, actum de imperio eſt. Sequimini pro vexillo cuſpidem meam: oſtendite Romanis Volſciſque, neque equitibus vobis ullos equites, neque peditibus eſſe pedites pares.

ORATIO

L. DECII TRIBVNI PLEB. ad populum adverſus M. Poſthumium tribunum militum.

ARGVMENTVM.

M. Poſthumio Regillenſi tribuno militum bellum adverſus Æquos permiſſum erat. Is fractis hoſtium animis, quum in hoſtium oppidum irrupiſſet, bellum in cives convertens, prædam militis fore edicit. Capto oppido, fidem mutat. Poſtea in urbem à collegis accerſitus, quum M. Feſtius tribunus pleb. laturum ſe legem diceret ut Volas coloni mitterentur: Malum militibus meis (inquit) niſi quieverint. Qua voce quum populum patreſque offendiſſet: L. Decius tribunus pleb. in majus eum odium & invidiam populi, arrepta occaſione ex voce illa, vocat.

AVDITIS, Quirites, ſicut ſervis malum minantem militibus: tamen hæc bellua dignior vobis tanto honore videbitur, quàm qui vos urbe agriſque donatos in colonias mittunt, qui ſedem ſenectuti veſtræ proſpiciunt: qui pro veſtris commodis adverſus tam crudeles ſuperboſque adver-

ſarios depugnant. Incipite deinde mirari cur pauci jam veſtram ſuſcipiant cauſam. Quid à vobis ſperent? An honores? quos adverſariis noſtris potius quàm propugnatoribus datis. Ingemuiſtis modò voce hujus audita. quid id refert? jam ſi ſuffragium detur, hunc qui malum vobis minatur, iis qui agros ſedeſque ac fortunas ſtabilire volunt, præferetis.

Ex quinto libro ab urbe condita.

ORATIO
APPII CLAVDII
tribuni militum ad populum contra tribunos pleb. pro bello continuando.

ARGVMENTVM.

Hibernacula militibus tum primò ad continuandum etiam hyeme bellum fieri cœpta erant, quum imperatores Romani ſe obſidendo quàm oppugnando ſperarent Reip. melius conſulturos. Perlata ea res Romam, tribunos pleb. permoverat, qui primo quoque tempore plebi quid ea re efficeretur exponunt, ita plebis libertatem vendi jactando: illúdque eo inſtitutum, ut quum ii in quibus vires omnes plebis erant, abfuiſſent, agi de commodis ipſius non poſſet. His aliiſq; jam plebis animos tribuni ſolicitarant, quum Appius Claudius tribunus militum plebe convocata pro bello continuando, continendíſque militibus in hybernaculis, contra tribunos pleb. hanc concionem habuit.

SI unquam dubitatum eſt, Quirites, utrum tribuni pleb. veſtra an ſua cauſa ſeditionum ſemper authores fuerint, id hoc anno deſiiſſe dubitari certum habeo. Et cum lætor tandem longi erroris vobis finem factum eſſe, tum quòd ſecun-

dis

dis potiſſimùm veſtris rebus hic error eſt ſublatus, & vobis & propter vos Reipublicæ gratulor. An eſt quiſquam qui dubitet nullis injuriis veſtris (ſiquæ fortè aliquando fuerunt) unquam æquè, quàm munere patrum in plebem quum æra militibus conſtituta ſunt, trib. pleb. offenſos & concitatos eſſe? Quid illos aliud aut tum timuiſſe creditis, aut hodie turbare velle, niſi concordiam ordinum, quam diſſolvendæ maximè tribunitiæ poteſtatis rentur eſſe? Sic hercule, tanquam artifices improbi, opus quærunt, qui & ſemper ægri aliquid eſſe in Repub. volunt, ut ſit ad cujus curationem à vobis adhibeantur. Vtrum enim defenditis, an impugnatis plebem? utrum militantium adverſarii eſtis, an cauſam agitis? Niſi fortè hoc dicitis, quicquid patres faciunt, diſplicet: ſive illud pro plebe, ſive contra plebem eſt. Et quemadmodum ſervis ſuis vetant domini quicquam rei cum alienis hominibus eſſe, pariterque in iis beneficio ac maleficio abſtineri æquum cenſent: ſic vos interdicitis patribus commercio plebis, ne nos comitate ac munificentia noſtra provocemus plebem, nec nobis plebs dicto audiens atque obediens ſit. Quanto tandem, ſi quicquam in vobis, non dico civilis, ſed humani eſſet, favere vos magis, &, quantum in vobis eſſet, indulgere potius comitati patrum atque obſequio plebis oportuit? Quòd ſi perpetua concordia ſit, quis non ſpondere auſit maximum hoc imperium inter finitimos brevi futurum? Atqui ego, quàm hoc conſilium collegarum meorum, quo abducere infecta re à Veiis exercitum noluerunt, non utile ſolùm, ſed etiam neceſſarium fuerit, poſtea ediſſeram. Nunc de ipſa conditione militantium dicere libet. Quam orationem non apud vos ſolùm, ſed etiam in caſtris, ſi habeatur ipſo

exercitu diſceptante, æquam arbitror videri poſſe: in qua ſi mihi ipſi nihil quod dicerem, in mentem venire poſſet, adverſariorum certè orationibus contentus eſſem. Negabant nuper æra danda militibus, quia nunquam data eſſent: quònam modo igitur nunc indignari poſſunt, quibus aliquid novi adjectum commodi ſit, eis laborem etiam novum pro portione injungi? Nuſquam nec opera ſine emolumento, nec emolumentum ferme ſine impenſa opera eſt. Labor voluptaſque, diſſimillima natura, ſocietate quadam inter ſe naturali ſunt juncta. Moleſtè antea ferebat miles ſe ſuo ſumptu operam Reipub. præbere: gaudebat idem partem anni ſe agrum ſuum colere, quærere unde domi militiæque ſe ac ſuos tueri poſſet: gaudet nunc fructui ſibi Rempub. eſſe, & lætus ſtipendium accipit. Æquo igitur animo patiatur ſe ab domo, ab re familiari, cui gravis impenſa non eſt, paulo diutius abeſſe. Ne ſi ad calculos eum Reſpub. vocet, non merito dicat, Annua æra habes, annuam operam ede. An tu æquum cenſes, militia ſemeſtri ſolidum te ſtipendium annuum accipere? Invitus in hac parte orationis, Quirites, moror. Sic enim agere debent qui mercenario milite utuntur: at nos tanquam cum civibus agere volumus: agíque tanquam cum patria nobiſcum, æquum cenſemus. Aut non ſuſcipi bellum oportuit, aut geri pro dignitate populi Romani, & perfici quamprimùm oportet. Perficietur autem, ſi urgemus obſeſſos, ſi non antè abſcedimus, quàm ſpei noſtræ finem, captis Veiis, impoſuerimus. Si hercule, nulla alia cauſa, ipſa indignitas perſeverantiam imponere debuit. Decem quondam annos urbs oppugnata eſt ob unam mulierem ab univerſa Græcia: quàm procul ab domo? quot ter-

tas, quot maria diſtans? Nos intra viceſimum lapidem in conſpectu prope urbis noſtræ oppugnationem annuam perferre piget. Scilicet quia levis belli cauſa eſt, nec ſatis quicquam juſti doloris eſt quod nos ad perſeverandum ſtimulet. Septies rebellarunt, & in pace nunquam fidi fuerunt: agros noſtros millies depopulati ſunt. Fidenates à nobis deficere coëgerunt: colonos noſtros ibi interfecerunt: authores fuerunt contra jus cædis impiæ legatorum noſtrorum: ac Etruriam omnem adverſus nos concitare voluerunt, hodieque id moliuntur. res repetentes legatos noſtros haud procul abfuit quin violarent. Cum his molliter & per dilationes bellum geri oportet? Si vos tam juſtum odium nihil movet, ne illa quidem, oro, vos movent? Operibus ingentibus ſepta urbs eſt, quibus intra muros coërcetur hoſtis: agrum non coluit, & culta evaſtata ſunt bello. Si reducimus exercitum, quis eſt qui dubitet illos non cupiditate ſolùm ulciſcendi, ſed etiam neceſſitate impoſita ex alieno prædandi, quum ſua amiſerint, agrum noſtrum invaſuros? Non differimus igitur bellum iſto conſilio, ſed intra fines noſtros accipimus. Quid? illud, quod propriè ad milites pertinet, quibus boni tribuni pleb. quum ſtipendium extorquere voluerint, nunc conſultum repentè volunt, quale eſt? Vallum foſſamque ingentis utranque rem operis, per tantum ſpatium duxerunt: caſtella primò pauca, poſtea exercitu aucto creberrima fecerunt: munitiones non in urbem modò, ſed in Etruriam etiam ſpectantes, ſi qua inde auxilia veniant, oppoſuere. Quid turres? Quid vineas, teſtudineſque, & alium oppugnandarum urbium apparatum loquar? quum tantum laboris exhauſtum ſit, & ad finem

jam operis tandem perventum: relinquendáne hæc cenſetis, ut ad æſtatem rurſus novus de integro his inſtituendis exudetur labor? Quanto eſt minus opera tueri facta, & inſtare atque perſeverare, defungique cura? Brevis enim profectò res eſt, ſi uno tenore peragitur: nec ipſi per intermiſſiones has intervallaque lentiorem ſpem noſtram facimus. Loquor de opere, & temporis jactura. Quid? periculi quod differendo bello adimus, num obliviſci nos hæc tam crebra Etruriæ conſilia de mittendis Vejos auxiliis patiuntur? Vt nunc res ſe habet, irati ſunt, oderunt, negant miſſuros: quantum in illis eſt, capere Vejos licet. Quis eſt qui ſpondeat, eundem, ſi differatur bellum, animum poſtea fore? Quum ſi laxamentum dederis, major frequentiorque legatio itura ſit: quum id quod nunc offendit Etruſcos, rex creatus Veiis, ſpatio mutari interpoſito poſſit, vel conſenſu civitatis, ut eo reconcilient Etruriæ animos, vel ipſius voluntate regis, qui obſtare regnum ſuum ſaluti civium nolit. Videte quot res quàm inutiles ſequantur illam viam conſilii. Iactura operum tanto labore factorum, vaſtatio imminens finium noſtrorum, Etruſcum bellum pro Vejente concitatum. Hæc ſunt, tribuni, conſilia veſtra: non hercule diſſimilia ac ſi quis ægro, qui curari ſe fortiter paſſus, extemplo convaleſcere poſſit, cibi gratia præſentis aut potionis longinquum & forſitan inſanabilem morbum efficiat. Si mediusfidius ad hoc bellum nihil pertineret, ad diſciplinam certè militiæ plurimum intererat, inſueſcere militem noſtrum non ſolùm parta victoria frui, ſed, ſi res etiam lentior ſit, pati tædium, & quanvis ſeræ ſpei exitum expectare: & ſi non ſit æſtate perfectum bellum, hyemem opperiri: nec, ſicut æſti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

æſtivas aves, ſtatim autumno tecta ac receſſum circunſpicere. Obſecro vos, venandi ſtudium ac voluptas homines per nives ac pruinas in montes ſylvaſque rapit: belli neceſſitatibus eam patientiam non adhibebimus, quam vel luſus ac voluptas elicere ſolet? Adeóne effœminata corpora militum noſtrorum eſſe putamus, adeo molles animos, ut hyemem unam durare in caſtris, abeſſe ab domo non poſſint? Vt tanquam navale bellum, tempeſtatibus captandis, & obſervando tempore anni, gerant: non æſtus, non frigora pati poſſint? Erubeſcant profecto, ſiquis eis hoc objiciat: contendantque & animis & corporibus ſuis virilem patientiam ineſſe, & ſe juxtà hyeme atque æſtate bella gerere poſſe: nec ſe patrocinium mollitiæ inertiæque mandaſſe tribunis: & meminiſſe, hanc ipſam poteſtatem non in umbra, nec in tectis majores ſuos creaſſe. Hæc virtute militum veſtrorum, hæc Romano nomine ſunt digna, non Vejos tantùm, nec hoc bellum intueri quod inſtat, ſed famam & ad alia bella, & ad cæteros populos in poſterum, quærere. An mediocre diſcrimen opinionis ſequuturum ex hac re putatis? Vtrum tandem finitimi populum Romanum eum eſſe putent, cujus ſiqua urbs primum illum breviſſimi temporis ſuſtinuerit impetum, nihil deinde timeat: hic ſit terror nominis noſtri, ut exercitum non tædium Romanum longinquæ oppugnationis, non vis hyemis ab urbe circumſeſſa ſemel amovere poſſit: nec finem ullum alium belli quàm victoriam noverit: nec impetu potius bella quàm perſeverantia gerat? Quæ in omni quidem genere militiæ, maximè tamen in obſidendis urbibus neceſſaria eſt: quarum pleraſque, munitionibus ac naturali ſitu inexpugnabiles, fame ſitique tempus ipſum vincit atque expugnat: ſicut

Vejos expugnabit, niſi auxilio hoſtibus tribuni pleb. fuerint, & Romæ invenerint præſidia Vejentes, quæ nequicquam in Etruria quærunt. An eſt quicquam quod Vejentibus optatum ęquè contingere poſſit, quàm ut ſeditionibus primùm urbs Romana, deinde velut ex contagione, caſtra impleantur? At hercule apud hoſtes tanta modeſtia eſt, ut non obſidionis tædio, non denique regni, quicquam apud eos novatum ſit, non negata auxilia ab Etruſcis irritaverint animos. Morietur enim ex templo quicunque erit ſeditionis author, nec cuiquam dicere ea licebit quæ apud vos impunè dicuntur. Fuſtuarium meretur qui ſigna relinquit, aut præſidio decedit: authores ſigna relinquendi, & deſerendi caſtra, non uni aut alteri militi, ſed univerſis exercitibus, palàm in concione audiuntur. Adeo quicquid tribunus pleb. loquitur, etſi prodendæ patriæ, diſſolvendæq; Reipub. eſt, aſſueſtis audire: quippe dulcedine poteſtatis ejus capti, quælibet ſub ea ſcelera latere ſinitis. Reliquum eſt ut quæ hîc vociferantur, eadem in caſtris & apud milites agant, & exercitus corrumpant, ducibuſque parere non patiantur: quoniam ea demum Romæ libertas eſt, non ſenatum, non magiſtratus, non leges, non mores majorum, non inſtituta patrum, non diſciplinam vereri militiæ.

ORATIO
P. LICINII CALVI
ad populum, ut filio ſibi delatum honorem mandaret.

ARGVMENTVM.

Tribunos militum conſulari poteſtate (in quibus P. Licinius Calvus erat primus ex plebe) vitio creatos,

tos, oraculo Delphico conſtabat. Itaque omnes ſe magiſtratu abdicant, re ad interregnum, ſicuti reſponſum erat, redacta. Creatur omnium centuriarum conſenſu ac voluntate iterum idem P. Licinius. Is quum jam exactæ ætatis tribunitiæ poteſtati ſe imparem videret, ita Quirites rogabat ut honorem ſibi delatum filio mandarent.

OMen concordiæ, Quirites, rei maximè in hoc tempus utilis, memoria noſtri magiſtratus, vos his comitiis petere in inſequentem annum video,, ſi & collegas eoſdem reficitis, etiam uſu meliores factos. Me jam non eundem ſed umbram nomenque P. Licinii relictum videtis. Vires corporis effœtæ, ſenſus oculorum atq; aurium hebetes. Memoria labat, vigor animi obtuſus. En vobis (*inquit juvenem filium tenens*) effigiem atque imaginem ejus, quem vos antea tribunum militum ex plebe primum feciſtis. Hunc ego inſtitutum diſciplina mea, vicarium pro me Reipub. do dicoque: voſque quæſo, Quirites, delatum mihi ultrò honorem, huic petenti, meiſque pro eo adjectis precibus, mandetis.

ORATIO

CAMILLI AD PÆDAGOGVM Faliſcorum in caſtris deprehenſum cum pueris.

Argvmentvm.

M. Furio Camillo mandatum erat bellum adverſus Faliſcos: quo bello fuſi fugatique Faliſci, amiſſis caſtris in oppidum ſe receperunt. In obſidione oppidi ludimagiſter Faliſcorum pueros luſus exercendique cauſa ingenii ante urbem producens, longius fortè variatis ſermonibus progreſſus, in prætorium ad Camillum perduxit. Ibi quum Faliſcos diceret à ſe

jam in manus Romanorum traditos, quòd pueros eos dederet quorum parentes primores eſſent Faliſcorum: in hanc ſententiam reſpondit Camillus.

NON ad ſimilem tui nec populum nec imperatorem ſceleſtus ipſe cum ſceleſto munere veniſti. Nobis cum Faliſcis quæ pacto fit humano ſocietas non eſt: quam ingeneravit natura, utriſque eſt, eritque. Sunt & belli ſicut pacis jura: juſteque ea non minus quàm fortiter didicimus gerere. Arma habemus non adverſus eam ætatem cui etiam captis urbibus parcitur: ſed adverſus armatos, & ipſos qui nec læſi nec laceſſiti à nobis, caſtra Romana ad Vejos oppugnaverunt. Eos tu, quantum in te fuit, novo ſcelere viciſti: ego Romanis artibus, virtute, opere, armis, ſicut Vejos, vincam.

ORATIO
LEGATORVM FALISCOS Romanis dedentium in ſenatu.

ARGVMENTVM.

Hujus principium conjunctum eſt cum fine ſuperioris. Ludimagiſter à Camillo proditionis crimine vehementer accuſatus, juſſus nudato corpore à pueris virgis cædentibus in oppidum reduci, omnium in ſe oculos tanquam ad novum ſpectaculum converterat: ea re diligenter à ſenatu Faliſcorum perpenſa, mutatis animis & conſiliis, legati ad Camillum primùm, deinde Romam miſſi, qui Faliſcos hac oratione dederent.

PATRES Conſcripti, victoria cui nec deus nec homo quiſquam invideat, victi à vobis & imperatore veſtro, dedimus nos vobis: rati (quo nihil victori pulchrius eſt) melius nos ſub imperio veſtro

veſtro quàm legibus noſtris victuros. Eventu hujus belli duo ſalutaria exempla prodita humano generi ſunt: vos fidem in bello quàm præſentem victoriam, maluiſtis: nos fide provocati, victoriam ultrò detulimus: ſub ditione veſtra ſumus. Mittite in arma, qui obſides, qui urbem patentibus portis accipiant: nec vos fidei noſtræ, nec nos imperii veſtri pœnitebit.

ORATIO
CAMILLI EXULIS,
qua Ardeates, ut arma capiant adverſus Gallos, adhortatur.

Argumentum.

Camillus Ardeam fortè exulatum abierat, quum Galli urbem Romam, præter Capitolium, ceperunt: is, quum Galli Ardeam frumentandi gratia vagarentur, publica fortuna quàm ſua mœſtior, in concionem procedens, hac oratione Ardeates ad ſumenda arma adverſus Gallos, adhortebatur.

Ardeates, veteres amici, novi etiam cives mei, (quando & veſtrum beneficium ita tulit, & fortuna hoc egit mea) nemo veſtrûm conditionis meæ oblitum me huc proceſſiſſe putet: ſed res ac periculum commune cogit quod quiſque poſſit in re trepida præſidii, in medium conferre. Et quando ego vobis pro tantis veſtris in me meritis gratiam referam, ſi nunc ceſſavero? Aut ubi uſus erit mei vobis, ſi in bello non fuerit? Hac arte in patria ſteti: & invictus bello, in pace ab ingratis civibus pulſus ſum. Vobis autem, Ardeates, fortuna oblata eſt, & pro tantis priſtinis populi Romani beneficiis quanta ipſi meminiſtis, (nec enim exprobranda apud memores ſunt) gra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

riæ referendæ, & huic urbi decus ingens belli ex hoſte communi pariendi. Quæ effuſo agmine adventat, gens eſt cui natura corpora animoſque magna magis quàm firma dederit: eò in certamen omne plus terroris quàm virium ferunt. Argumento ſit clades Romana: patentem cepere urbem: ex arce Capitolioque, quòd iis exigua reſiſtitur manu, jam obſidionis tædio victi abſcedunt, vagique per agros palantur: cibo vinoque raptim hauſto repleti, ubi nox appetit, prope rivos aquarum ſine munimento, ſine ſtationibus ac cuſtodiis paſſim ferarum ritu ſternuntur, nunc ab ſecundis rebus magis etiam ſolito incauti. Si vobis in animo eſt tueri mœnia veſtra, nec pati hæc omnia Galliam fieri, prima vigilia capite arma: frequentes me ſequimini ad cædem, non ad pugnam. Niſi victos ſomno, velut pecudes, trucidandos tradidero, non recuſo eundem Ardeæ rerum mearum exitum quem Romæ habui.

ORATIO
M. FVRII CAMILLI
ad populum Romanum de non tranſmigrando Vejos.

ARGVMENTVM.

Galli capta Roma, domos omnes templáque deorum, præter pauca & Capitolium, diruerant, ſolóque æquaverant. Quæ fuit cauſa ut tribuni pleb. fugatis caſiſque Gallis, Camillo duce, quum Romam patres plebſque rediiſſent, ad plebem de tranſmigratione Vejos re errent. Quod ubi Camillus intellexit, convocato populo, hac concione non eſſe tranſmigrandum Vejos ſuadebat.

ADEO mihi acerbæ ſunt, Quirites, contentiones cum tribunis pleb. ut nec triſtiſſimi

exilii ſolatium aliud habuerim, quoad Ardeæ vixi, quàm quòd procul ab his certaminibus eram: & ob eadem hæc, non, niſi me ſenatuſconſulto plebiſque juſſu revocaretis, rediturus unquam fuerim: nec nunc me, ut redirem, mea voluntas mutata, ſed veſtra fortuna perpulit. Quippe ut in ſua ſede maneret patria, id agebatur, non ut ego utique in patria eſſem. Et nunc tacerem & quieſcerem libenter, niſi hæc quoque pro patria dimicatio eſſet: cui deeſſe, quoad vita ſuppeditat, aliis turpe, Camillo etiam nefas eſt. Quid enim repetiimus? Quid obſeſſam ex hoſtium manibus eripuimus, ſi recuperatam ipſi deſerimus? Et quum victoribus Gallis, capta tota urbe, Capitolium tamen atque arcem diique & homines Romani tenuerint, habitaverint: victoribus Romanis, recuperata urbe, arx quoque & Capitolium deſeretur? & plus vaſtitatis huic urbi ſecunda noſtra fortuna faciet quàm adverſa fecerit? Equidem ſi nobis cum urbe ſimul poſitæ traditæque per manus religiones nullæ eſſent, tamen tam evidens numen hac tempeſtate rebus adfuit Romanis, ut omnem negligentiam divini cultus exemptam hominibus putem. Intuemini enim horum deinceps annorum vel ſecundas res vel adverſas: invenietis omnia proſperè eveniſſe ſequentibus deos, adverſa, ſpernentibus. Iam omnium primum Vejens bellum, per quot annos, quanto labore geſtum? Non antè cepit finem quàm monitu deorum aqua ex lacu Albano emiſſa eſt. Quid hæc tandem urbis noſtræ clades nova? Non antè exorta eſt quàm ſpreta vox cælo emiſſa de adventu Gallorum; quàm gentium jus à legatis noſtris violatum; quàm à nobis, quum vindicari deberet, eadem negligentia deorum prætermiſſum. Igitur victi captique ac redempti, tantum pœnarum diis homini-

minibuſque dedimus, ut terrarum orbi documento eſſemus. Adverſæ deinde res admonuerunt religionum: confugimus in Capitolium ad deos, ad ſedem Iovis optimi maximi: ſacra in ruina rerum noſtrarum alia terræ celavimus, alia avecta in finitimas urbes amovimus ab hoſtium oculis: deorum cultum, deſerti ab diis hominibuſque, tamen non intermiſimus. Reddidere igitur patriam & victoriam, & antiquum belli decus amiſſum: & in hoſtes qui cæci avaritia in pondere auri fœdus ac fidem fefellerunt, verterunt terrorem fugamque & cædem. Hæc culti neglectique numinis tanta monumenta in rebus humanis cernentes, ecquid ſentitis, Quirites, quantum, vix dum ex naufragiis prioris culpæ cladiſque emergentes, paremus nefas? Vrbem auſpicatò inauguratoque habemus conditam: nullus locus in ea non religionum deorumque eſt plenus: ſacrificiis ſolennibus, non dies magis ſtati quàm loca ſunt, in quibus fiant. Hos omnes deos publicos privatoſque, Quirites, deſerturi eſtis? Quam par veſtrum factum eſt, quod in obſidione nuper in egregio adoleſcente Fabio, non minore hoſtium admiratione quàm veſtra conſpectum eſt, quum inter Gallica tela digreſſus ex arce, ſolemne Fabiæ gentis in colle Quirinali obiit? An gentilitia ſacra ne in bello quidem intermitti, publica ſacra & Romanos deos etiam in pace deſeri placet? & pontifices flamineſque negligentiores publicarum religionum eſſe quàm privatus in ſolenni gentis fuerit? Forſitan aliquis dicat, aut Veiis ea nos facturos, aut huc inde miſſuros ſacerdotes noſtros, qui faciant. Quorum neutrum fieri ſalvis ceremoniis poteſt. Et ne omnia generatim ſacra omneſque percenſeam deos, in Iovis epulo non alibi quàm in Capitolio pulvinar ſuſcipi poteſt? Quid

de

de æternis Veſtæ ignibus, ſignoq́ue quod imperii pignus cuſtodia ejus templi tenetur, loquar? Quid de ancilibus veſtris? Mars Gradive, tuq́ue Quirine pater, hæc omnia profano deſeri placet ſacra, æqualia urbi, quædam vetuſtiora origini urbis? Et videte quid inter nos & majores noſtros interſit. Illi ſacra quædam in monte Albano, Lanuvinoq́ue nobis facienda tradiderunt. An ex hoſtium urbibus Romam ad nos transferri ſacra, religioſum fuit: hinc ſine piaculo in hoſtium urbem Vejos transferemus? Recordamini agetedum quoties ſacra inſtaurentur quia aliquid ex patrio ritu negligentia caſúve prætermiſſum eſt. Modò quæ res poſt prodigium Albani lacus, niſi inſtauratio ſacrorum, auſpiciorumq́ue renovatio, affectæ Vejenti bello Reipub. remedio fuit? At etiam tanquam veterum religionum memores, & peregrinos deos tranſtulimus Romam, & inſtituimus novos. Iuno regina tranſvecta à Veiis, nuper in Aventino quàm inſigni, ob excellens matronarum ſtudium, celebríque dedicata eſt die? Aio Locuto templum propter cæleſtem vocem exauditam in nova via juſſimus fieri. Capitolinos ludos ſolennibus aliis addidimus, collegiúmque ad id novum authore ſenatu condidimus. Quid horum opus fuit ſuſcipi, ſi unà cum Gallis urbem Romanam relicturi fuimus? ſi non voluntate manſimus in Capitolio per tot menſes obſidionis? ſi ab hoſtibus metu retenti ſumus? De ſacris loquimur, & de templis. Quid tandem de ſacerdotibus? nónne in mentem venit, quantum piaculi committatur? Veſtalibus nempe una illa ſedes ex qua eas nihil unquam, præterquam urbs capta, movit. Flamini diali noctem unam manere extra urbem nefas eſt: hos Vejentes pro Romanis facturi eſtis ſacerdotes? & Veſtales tuæ te deſerent, Veſta? &

fla-

flamen peregrè habitando in ſingulas noctes tantum ſibi reique publicæ piaculi contrahet? Quid alia, quæ auſpicatò agimus omnia ferè intra pomœrium, cui oblivioni aut cui negligentiæ damus? Comitia curiata, quæ rem militarem continent: comitia centuriata, quibus conſules tribunóſque militares creatis: ubi auſpicatò, niſi ubi aſſolent, fieri poſſunt? Vejóſne hæc transferemus? An comitiorum cauſa populus tanto incommodo in deſertam hanc ab diis hominibúſque urbem conveniet? Sed res ipſa cogit vaſtatam incendiis ruiníſque relinquere urbem, & ad integra omnia Vejos migrare, nec hîc ædificando inopem plebem vexare. Hanc autem jactari magis cauſam, quàm veram eſſe, ut ego non dicam, apparere vobis, Quirites, puto, qui meminiſtis ante Gallorum adventum ſalvis tectis publicis privatiſque ſtante incolumi urbe, hanc eandem rem actam eſſe, ut Vejos tranſmigraremus. Et videte quantum inter meam ſententiam veſtramque interſit, tribuni. Vos, etiamſi tunc faciendum non fuerit, nunc utique faciendum putatis: ego contrà, (nec id mirati ſitis, priuſquam quale ſit audiveritis) etiamſi tunc migrandum fuiſſet incolumi tota urbe, nunc has ruinas relinquendas non cenſerem. Quippe tum cauſa nobis in urbem captam migrandi victoria eſſet, glorioſa nobis, ac poſteris noſtris: nunc hæc migratio nobis miſera ac turpis, Gallis glorioſa eſt. Non enim reliquiſſe victores, ſed amiſiſſe victi patriam videbimini. Hoc ad Alliam fuga, hoc capta urbs, hoc circumſeſſum Capitolium neceſſitatis impoſuiſſe, ut deſereremus penates noſtros. Exiliumque ac fugam nobis ex eo loco conſciſceremus quem tueri non poſſemus. Et Galli evertere potuerunt Romam, quam Romani reſtituere non videbuntur po-
tuiſſe.

tuiſſe. Quid reſtat, niſi ut, ſi jam novis copiis veniant, (conſtat enim vix credibilem multitudinem eſſe) & habitare in capta ab ſe, deſerta à nobis hac urbe velint, ſinatis? Quid ſi non Galli hoc, ſed veteres hoſtes noſtri Æqui Volſciquè faciant, ut commigrent Romam? Velitiſne illos Romanos, vos Vejentes eſſe? Non malitis hanc ſolitudinem veſtram quàm urbem hoſtium eſſe? Non equidem video quid magis nefas ſit. Hæc ſcelera, quia piget ædificare, hæc dedecora pati parati eſtis? Si tota urbe nullum melius ampliúſve tectum fieri poſſet quam caſa illa conditoris eſt noſtri, non in caſis ritu paſtorum agreſtiúmque habitare eſt ſatius inter ſacra penatéſque veſtros, quàm exulatum publicè ire? Majores noſtri convenæ paſtoréſque, quum in his locis nihil præter ſylvas paludéſque eſſet, novam urbem tam brevi ædificaverunt: nos Capitolio, arce incolumi, ſtantibus templis deorum, ædificare incenſam piget? Et quod ſinguli facturi fuimus ſi ædes noſtræ deflagraſſent, hoc in publico incendio univerſi recuſamus facere? Quid tandem ſi fraude, ſi caſu Veiis incendium ortum ſit, ventóque, ut fieri poteſt, diffuſa flamma magnam partem urbis abſumat? Fidenas inde, aut Gabios, aliámve? Quam urbem quæſituri ſumus, quò tranſmigremus? Adeo nihil tenet ſolum patriæ, nec hæc terra, quam matrem appellamus: ſed in ſuperficie tignîſque charitas nobis patriæ pendet. Equidem fatebor vobis, (etſi minus injuriæ veſtræ quàm meæ calamitatis meminiſſe juvat) quum abeſſem, quotieſcunque patria in mentem veniret, hæc omnia occurrebant: colles campíque, & Tiberis, & aſſueta oculis regio, & hoc cælum ſub quo natus educatúſque eſſem. Quæ vos, Quirites, nunc moveant potius charitate ſua, ut maneatis in ſede ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ſtra, quàm poſtea, quum reliqueritis ea, macerent deſiderio. Non ſine cauſa dii hominéſque hunc urbi condendæ locum elegerunt, ſaluberrimos colles, flumen opportunum, quò ex mediterraneis locis fruges devehantur, quò maritimi commeatus accipiantur: mare vicinum ad commoditates, nec expoſitum nimia propinquitate ad pericula claſſium externarum, regionum Italiæ medium. Ad incrementum urbis natum unicè locum, argumento eſt ipſa magnitudo tam novæ urbis. Trecenteſimus ſexageſimuſquintus annus urbis, Quirites, agitur. Inter tot veterrimos populos tam diu bella geritis, quum interea (ne ſingulas loquar urbes) non conjuncti cum Æquis Volſci, tot, tam valida oppida, non univerſa Etruria tantum terra maríque pollens, atque inter duo maria latitudinem obtinens Italiæ, bello, vobis eſt par. Quod quum ita ſit, quæ (malum) ratio eſt expertis alia experiri? quum jam ut virtus veſtra tranſire aliò poſſit, fortuna certè loci hujus transferri hinc non poſſit. Hîc Capitolium eſt, ubi quondam capite humano invento, reſponſum eſt, eo loco caput rerum ſummámque imperii fore. Hîc, quum auguratò liberaretur Capitolium, Iuventas Terminuſque maximo gaudio patrum noſtrorum moveri ſe non paſſi: hîc Veſtæ ignes, hîc ancilia cælo demiſſà, hîc omnes propitii manentibus vobis dii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Ex ſexto libro ab urbe condita.

ORATIO M. FVRII CAMILLI

Dictatoris, qua ſuos perterritos hoſtium numero adhortatur.

Argvmentvm.

Ad Satricum Antiates cum Volſcorum, Latinorum Hernicorumque ingenti multitudine ſumpſerant arma contra Romanos. Quod bellum Camillo dictatori mandatum fuit. Ibi cum viſo inſpectóque hoſtium ingenti numero, milites commoti perturbatíque, ſingulis cum centenis congrediendum eſſe conclamarent: Camillus in equo inter aciem obequitans, eos ad ſtrenuè atque fortiter pugnandum ita adhortabatur.

Quæ triſtitia, milites, hęc? quæ inſolita cunctatio eſt? Hoſtem, an me, an vos ignoratis? Hoſtis quid aliud eſt quàm perpetua materia virtutis gloriæque veſtræ? Vos contrà, me duce, (ut Falerios Vejóſque captos, & in capta patria Gallorum legiones cæſas taceam) modò tergeminæ victorię triplicem triumphum ex his ipſis Volſcis & Æquis & ex Etruria egiſtis. An me, quòd non dictator vobis ſed tribunus ſignum dedi, non agnoſcitis ducem? Neque ego maxima imperia in vos deſidero, & vos in me nihil præter me ipſum intueri decet. Neque enim dictatura mihi unquam animos fecit, ut ne exilium quidem ademit. Iidem igitur omnes ſumus: & quum eadem omnia in hoc bellum adferamus quæ in priora attulimus, eventum eundem belli expectemus. Simul concurreritis, quod quiſque didicit ac conſuevit, faciet: vos vincetis, illi fugient.

ORA-

ORATIO A. CORNELII COSSI dictatoris ad ſuos.

ARGVMENTVM.

A. Cornelius Coſſus dictator T. Quintium Capitolinum magiſtrum equitum dixerat. Ii adverſus Volſcorum ingentem multitudinem, etiamſi bella inteſtina remorari poterant, delectu habito in agrum Promptinum milites ducunt. Ibi quum poſtridie quam veniſſent, cæſa hoſtia pacem a diis petiiſſet dictator, lætus tanquam à diis auditus eſſet, in hæc verba milites adhortabatur.

NOSTRA victoria eſt, milites, ſiquid dii vateſque eorum in futurum vident. Itaque, ut decet certæ ſpei plenos, & cum imparibus manus conſerturos, pilis ante pedes poſitis, gladiis tantùm dexteras armemus. Ne procurri quidem ab acie velim, ſed obnixos vos ſtabili gradu impetum hoſtium excipere. Vbi illi vana injecerint miſſilia, & effuſi ſtantibus vobis ſe intulerint, tum micent gladii, & veniat in mentem unicuique, deos eſſe qui Romanum adjuvent, deos qui ſecundis avibus in prælium miſerint. Tu, Quinti, equitem intentum ad primum initium moti certaminis teneas: ubi hærere jam aciem collato pede videris, tum terrorem equeſtrem occupatis alio pavore infer: invectúſque ordines pugnantium diſſipa.

ORA-

ORATIO CORNELII COSSI dictatoris in M. Manlium.

Argumentum.

M. Manlius Capitolinus erat qui Capitolium ab Gallis clangore anſerum excitus ſervarat. Is largitionibus populari aura captata, populum domum ſuam vocat: ubi in patres invectus, inter alia ab iis theſauros eos, qui ad redimendam a Gallis urbem ex ærario exprompti, ſive a matronis collati fuerant, occultatos jactabat. Rogatus ubinam tantæ rei furtum occultaretur, tempore ipſo ſe indicaturum reſpondit. Dictator Coſſus ob eam rem ab exercitu & caſtris in urbem accitus, poſtero die ſenatu habito, quum voluntates hominum ſatis exploraſſet, retinet ſenatum, Manliúmque per præconem vocari jubet. Manlius multitudine plebis ſtipatus in ſenatum venit, in quem dictator hæc verba conjecit.

VTINAM mihi patribuſque Romanis ita de cæteris rebus cum plebe conveniat, quemadmodum, quod ad te attinet, eamque rem quam de te ſum quæſiturus, conventurum ſatis confido. Spem factam à te civitati video, fide incolumi ex Gallicis theſauris, quos primores patrum occultent, creditum ſolvi poſſe: cui ego rei tantum abeſt ut impedimento ſim, ut contrà te, M. Manli, adhorter, liberes fœnore plebem Romanam, & iſtos incubantes theſauris publicis ex præda clandeſtina evolvas. Quod niſi facis, ſive ut & ipſe in parte prædæ ſis, ſive quia vanum indicium eſt: in vincula te duci jubebo, nec diutius patiar à te multitudinem fallaci ſpe concitari.

ORA-

ORATIO
MANLII CAPITOLINI, qua dictatori & patribus reſpondet.

ARGUMENTUM.

Conjunctum eſt hoc cum ſuperiore. Cum plebe, quam donis largitionibúſque pellexerat, in ſenatum Manlius venerat. Ibi dictatori concionato, in hanc ſententiam reſpondit.

OFFENDIT te, A. Corneli, voſque P. C. circumfuſa turba lateri meo. Quin eam deducitis à me ſinguli veſtris beneficiis: Intercedendo, eximendo de nervo cives veſtros, prohibendo judicatos addictoſque duci? Ex eo quod affluit opibus veſtris, ſuſtinendo neceſſitates aliorum? Sed quid ego vos de veſtro impendatis hortor? Sortem aliquam ferte, de capite deducite quod uſuris pernumeratum eſt: jam nihilo mea turba quàm ullius, conſpectior erit. At enim quid ita ſolus ego civium curam ago? Nihilo magis quod reſpondeam habeo, quàm ſi quæras quid ita ſolus Capitolium arcemque ſervaverim. Et tum univerſis quàm potui opem tuli, & nunc ſingulis feram. Nam quod ad theſauros Gallicos attinet, rem ſuapte natura facilem, difficilem interrogatio facit. Cur enim quæritis quod ſcitis? Cur quod in ſinu veſtro eſt, excuti jubetis potius quàm ponatis? Niſi aliqua fraus ſubeſt. Quo magis argui præſtigias jubetis veſtras, eo plus vereor ne abſtuleritis obſervantibus etiam oculis. Itaque non ego vobis, ut indicem prædas veſtras, ſed vos id cogendi eſtis ut in medium proferatis.

ORA-

ORATIO
MANLII CAPITOLINI
poſt vincula ad plebem adverſus patres concitandam.

Argumentum.

Concitata plebs erat Manlii fortuna miſeráque conditione, adeo ut magna pars veſtem mutaret, mœſta turba veſtibulo carceris obverſaretur. Ei multitudini, ſimul ac Coſſus dictatura abiit, plerique exprobrabant inter alia etiam illud, quòd defenſores ſuos favore in præceps ruere ſinebat: ut Sp. Melium & Caßium: ita M. Manlium, proditum inimicis, quòd ad nutum dictatoris reſpondere noluiſſet, conjectum fuiſſe in carcerem. His aliiſque ad eandem rem pertinentibus plebs ſtimulàta atque irritata, jam ſe carcerem effracturam minabatur, quum ex ſenatuſconſulto Manlius liberatur. Eductus ex carcere animum ad ſeditionem intendens, plebem domum convocat, ubi in hanc ſententiam de tollendis magiſtratibus diſſeruit.

QVOVSQVE tandem ignorabitis vires veſtras, quos natura ne belluas quidem voluit ignorare? Numerate ſaltem quot ipſi ſitis, quot adverſarios habeatis. Si ſinguli ſingulos aggreſſuri eſſetis, tamen acrius crederem vos pro libertate quàm illos pro dominatione certaturos. Quot enim clientes circa ſingulos fuiſtis patronos, tot nunc adverſus unum hoſtes eritis. Oſtendite modò bellum, pacem habebitis: videant vos paratos ad vim, jus ipſi remittent. Audendum eſt aliquid univerſis, aut omnia ſingulis patienda. Quouſque me circumſpectabitis? Ego quidem nulli veſtrûm deero: ne fortuna mea deſit, videte. Ipſe vin-

vindex veſter, ubi viſum inimicis eſt, nullus repentè fui: & vidiſtis in vincula duci univerſi eum qui à ſingulis vobis vincula depuleram. Quid ſperem ſi plus in me audeant inimici? An exitum Caſſii Meliíque expectem? Bene facitis quòd abominamini. Dii prohibebunt hæc, ſed nunquam propter me de cælo deſcendent. Vobis dent mentem oportet ut prohibeatis, ſicut mihi dederunt armato togatoq; ut vos à barbaris hoſtibus, à ſuperbis defenderem civibus. Tam parvus animus tanti populi eſt, ut ſemper vobis auxilium adverſus inimicos ſatis ſit: nec ullum, niſi quatenus vobis imperari ſinatis, certamen adverſus patres noritis? Nec hoc natura vobis inſitum eſt, ſed uſu poſſidemini. Cur enim adverſus externos tantum animorum geritis, ut imperare illis ęquum cenſeatis? Quia conſueviſtis cum eis pro imperio certare, adverſus hos tentare magis quàm tueri libertatem. Tamen qualeſcunque duces habuiſtis, qualeſcunque ipſi fuiſtis, omnia adhuc quantacunque petiſtis, obtinuiſtis, ſeu vi, ſeu fortuna veſtra: tempus eſt etiam majora conari. Experimini modò & veſtram felicitatem, & me (ut ſpero) fęliciter expertum, minore negotio qui imperet patribus imponetis, quàm qui reſiſterent imperantibus impoſuiſtis. Solo æquandæ ſunt dictaturæ conſulatuſque, ut caput attollere Romana plebs poſſit. Proinde adeſte, prohibete jus de pecuniis dici: ego me patronum profiteor plebis. Quod mihi cura mea & fides nomen induit, vos ſiquo inſigni magis imperii honoríſve nomine veſtrum appellabitis ducem, eo utemini potentiore ad obtinenda ea quæ vultis.

ORA-

ORATIO
CAMILLI AD SENATORES Tuſculanorum de mittendis Romam de pace legatis.

Argumentum.

Camillus in recenſendis captivis Volſocrum fortè Tuſculanos duos agnoſcit, qui rogati quo conſilio cum Volſcis ſe conjunxiſſent, quum publice faterentur, ducti ſunt Romam ad ſenatum. Ibi Camillus perfidiam Tuſculanorum accuſat. Placet patribus ut bellum adverſus Tuſculanos geratur; cui Camillum præficiunt. Tuſculani cives patentibus urbis portis obviam Camillo in urbem promoventi frequentes procedunt: commeatus exercitui ex urbe & agris devehitur. Ingreſſus verò urbem, quum non ſecus quàm in certa pace opifices ſuo quenque operi intentos cerneret, rei rationem admiratus, ſenatu eorum vocato, ita verba fecit.

Soli adhuc Tuſculani vera arma veraſque vires, quibus ab ira Romanorum veſtra tueremini, inveniſtis. Ite Romam ad ſenatum: æſtimabunt patres utrum plus antè pœnæ, an nunc veniæ meriti ſitis. Non præripiam gratiam publici beneficii. Deprecandi poteſtatem à me habueritis, precibus eventum veſtris ſenatus quem videbitur dabit.

ORATIO
LEGATORUM TUSCULANORUM in ſenatu, qua ſe purgant.

Argumentum.

Tuſculani oratores, ſicuti ſuaſerat Camillus, Romam ad petendam pacem miſſi, hoſpitaliter vocati, cauſam ſuam ita egerunt.

QVIBVS bellum indixiſtis intuliſtiſque, P. C. ſicut nunc videtis nos ſtantes in veſtibulo curiæ veſtræ, ita armati paratique obviam imperatoribus legionibuſque veſtris proceſſimus. Hic noſter, hic plebis noſtræ habitus fuit eritque ſemper, niſi ſiquando à vobis proque vobis arma acceperimus. Gratias agimus & ducibus veſtris & exercitibus quòd oculis magis quàm auribus crediderunt: & ubi nihil hoſtile erat, ne ipſi quidem fecerunt. Pacem quam nos præſtitimus, eam à vobis petimus: bellum eò, ſicubi eſt, avertatis precamur. In nos quid arma polleant veſtra, ſi patiendo experiundum eſt, inermes experiemur. Hæc mens noſtra eſt: dii immortales faciant, tam ſit felix quàm pia. Quod ad crimina attinet, quibus moti bellum indixiſtis, etſi revicta rebus, verbis confutare nihil attinet, tamen etiam, ſi vera ſint, vel fateri nobis ea, quum tam evidenter pœnituerit, tutum cenſemus. Peccetur in vos, dum digni ſitis quibus ita ſatisfiat.

ORATIO

Q. CINCINNATI DICTATORIS ad A. Sempronium magiſtrum equitum de belli ratione.

ARGVMENTVM.

Iam Præneſtini, quum omnia Romæ ſeditionibus plena perlatum eſſet, vaſtatis agris ad portam Collinam pervenerant ſpe urbis capiendæ: quum Romani dictatorem, ut aſſolebant in re trepida, T. Quintium Cincinnatum creant, à quo A. Sempronius magiſter equitum dictus. Hoſtes, quum dictatorem creatum audirent, à mœnibus ad Alliam flumen, ubi caſtra locarent, ſe receperant. Dictator Quintius ducto exercitu, quum hoſtes in conſpectu inſtru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ctos paratóſque videret, ita de belli ratione cum magiſtro equitum agebat.

VIDESNE tu Aule Semproni loci fortunæ illos fretos ad Alliam conſtitiſſe? nec illis dii immortales certioris quicquam fiduciæ, majoríſve quod ſit auxilii, dederint? At tu fretus armis animiſque, concitatis equis invade mediam aciem. Ego cum legionibus in turbatos trepidanteſque inſeram ſigna. Adeſte dii teſtes fœderis, & expetite pœnas debitas, ſimul vobis violatis, nobiſque per numen veſtrum deceptis.

ORATIO
CAMILLI DICTATORIS ad Quirites, de interceſſione.

ARGVMENTVM IN HANC ET IN SEQ.

Plebs, arrepta fortè occaſione rerum novandarum ex magna vi æris alieni, à quo levari non poſſet, niſi ſuis in ſummo imperio collocatis; tribunos plebis duos, C. Licinium & L. Sextium creat, qui ſibi viam præſtruerent ad cæteros honores. Ii creati promulgant leges tres adverſus opes patriciorum, & pro commodis plebis. Vnam de ære alieno, ut deducto eo de capite quod uſuris pernumeratum eſſet, id quod reliquum eſſet, triennio tribus æquis portionibus perſolveretur: alteram de modo agrorum, nequis amplius quam quingenta jugera agri poßideret: tertiam, ne tribunorum militum comitia fierent, conſúlque alter ex plebe crearetur. Conterriti patres tam ſeveris contra ſe legibus, collegas tribunis duobus adjungunt, qui leges per interceßionem promulgari non ſinerent. Ii, à duobus collegis legumlatoribus concilio ad promulgandas leges ſæpe vocato, ne recitari quidem eas paßi ſunt. Conditione deinde rerum coacti iidem legumlatores, tribunos militum

creari permittunt. Ita promulgatio in reditum exercitus dilata. Interim ſæpe refecti iidem tribuni, miſeriam plebejorum primoribus patrum exponunt, in licentiamque maximam patriciorum invehebantur, quod attineret ad id quod leges promulgandæ continebant. Iam decies refecti, quum legionibus in urbem reductis, non impedirentur collegarum interceſsione, patres dictatorem creant Camillum. Qui ſtipatus magno patriciorum numero, quum collegarum interceſsione etiam renovata nihil profici videret, proxima oratione de interceſsione ad populum verba fecit. Ea concione habita, quum indictis tribunorum plebis comitiis legumlatores jam decies (ut ante dixi) refecti ſe abire velle magiſtratu per ſimulationem faterentur: magis accendebant plebis animos ad id quod petebant. Nam etſi in leges ſuas pugnatum eſſe commemorabant interceſsione collegarum, bello Veliterno & dictatoris creatione: jam tamen illa obſtare poſſe negabant quo minus leges promulgarentur, quum magiſter equitum ex plebe dictus gradum feciſſe ad cæteros quoque magiſtratus videretur. His aliiſque plebis animos inflammarant, quum ſtupentibus cæteris unus App. Claudius adverſus tribun. pleb. legumlatores, legéſque ipſas, poſteriorem orationem habuit.

QVANDOQVIDEM, Quirites, jam vos tribunitia libido, non poteſtas regit: & interceſſionem ſeceſſione quondam plebis partam nobis, eadem vi facitis irritam, qua peperiſtis, non Reipub. magis univerſæ quam veſtra cauſa dictator interceſſioni veſtræ adero, everſumque veſtrum auxilium imperio tutabor. Itaque ſi C. Licinius & L. Sextius interceſſioni collegarum cedunt, nihil patricium magiſtratum inſeram concilio plebis; ſi adverſus interceſſionem tan-

quam captæ civitati leges imponere tentent, vim tribunitiam à ſe ipſa diſſolvi non patiar.

ORATIO APPII CLAVDII
contra tribunos plebis legumlatores, & leges ipſas.

Neque novum neque inopinatum mihi ſit, Quirites, ſi, quod unum familiæ noſtræ ſemper objectum eſt ab ſeditioſis tribunis, id nunc ego quoque audiam, Claudiæ genti jam inde ab initio nihil antiquius in Republica, patrum majeſtate fuiſſe, ſemper plebis commodis adverſatos eſſe. Quorum alterum neque nego, neque inficias eo, nos, ex quo aſciti ſumus ſimul in civitatem & patres, enixè operam dediſſe ut per nos aucta potius quàm imminuta majeſtas earum gentium inter quas nos eſſe voluiſtis, dici verè poſſet. Illud alterum pro me majoribuſque meis contendere auſim, Quirites, (niſi quæ pro univerſa Repub. fiant, ea plebi tanquam aliam incolenti urbem adverſa quis putet) nihil nos neque privatos neque in magiſtratibus, quod incommodum plebi eſſet, ſcientes feciſſe, nec ullum factum dictúmve noſtrum, contra utilitatem veſtram (etſi quædam contra voluntatem fuerint) verè referri poſſe. An hoc, ſi Claudiæ familiæ non ſim, nec ex patricio ſanguine ortus, ſed unus Quiritium quilibet, qui modò me duobus ingenuis ortum, & vivere in libera civitate ſciam, reticere poſſim? L. illum Sextium, & C. Licinium, perpetuos (ſi diis placet) tribunos tantum licentiæ novem annis, quibus regnant, ſumpſiſſe, ut vobis negent poteſtatem liberam ſuffragii, non in comitiis, non in legibus jubendis ſe permiſſuros

 eſſe?

eſſe? Sub conditione (inquit) nos reficietis decimùm tribunos. Quid eſt aliud dicere? Quod petunt alii, nos adeo faſtidimus, ut ſine mercede magna non accipiamus? Sed quæ tandem iſta merces eſt qua vos ſemper tribunos plebis habeamus? Vt rogationes (inquit) noſtras, ſeu placent, ſeu diſplicent, ſeu utiles, ſeu inutiles ſunt, omnes conjunctim accipiatis. Obſecro vos, Tarquinii, tribuni plebis, putate me ex media concione unum civem ſucclamare, bona venia veſtra liceat ex his rogationibus legere quas ſalubres nobis cenſemus eſſe, antiquare alias. Non, inquit, licebit. Tu de fœnore atque agris, quod ad vos omnes pertinet, jubeas, & hoc portenti non fiat in urbe Romana, ut illum L. Sextium atque hunc C. Licinium conſules, quod indignaris, quod abominaris, videas: aut omnia accipe, aut nihil fero: ut ſiquis ei quem urgeat fames, venenum ponat cum cibo, & aut abſtinere eo quod vitale ſit jubeat, aut mortiferum vitali admiſceat. Ergo ſi eſſet libera hæc civitas, non tibi frequentes ſucclamaſſent, abi hinc cum tribunatibus ac rogationibus tuis? Quid? Si tu non tuleris quod commodum eſt populo accipere, nemo erit qui ferat illud? Siquis patricius, ſiquis (quod illi volunt invidioſius eſſe) Claudius diceret, aut omnia accipite, aut nihil fero: quis veſtrûm, Quirites, ferret? Nunquamne vos res potius quàm authores ſpectabitis? Sed omnia ſemper quæ magiſtratus ille dicet, ſecundis auribus, quæ ab noſtrûm aliquo dicentur, adverſis accipietis? At hercule ſermo eſt minimè civilis. Quid? rogatio qualis eſt quam à vobis antiquatam indignantur? Sermoni Quirites ſimillima. Conſules (inquit) rogo, ne vobis, quos velitis, facere liceat. An aliter rogat qui utique alterum ex plebe fieri conſulem jubet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

bet, nec duos patricios creandi poteſtatem vobis permittit? Si hodie bella ſint, quale Etruſcum fuit, quum Porſena Ianiculum inſedit, quale Gallicum modò, quum præter Capitolium atque arcem omnia hæc hoſtium erant, & conſulatum cum hoc M. Furio aut quolibet alio ex patribus L. ille Sextius peteret: poſſetiſne ferre Sextium haud pro dubio conſulem eſſe, Camillum de repulſa dimicare? Hóccine in commune honores vocare, ut duos plebejos fieri conſules liceat, duos patricios non liceat? & alterum ex plebe creari neceſſe ſit, utrunque ex patribus præterire liceat? Quænam iſta ſocietas, quænam conſortio eſt? parum eſt, ſi, cujus pars tua adhuc nulla fuit, in partem ejus venis, niſi partem petendo totum traxeris? Timeo (inquit) ne, ſi duos licebit creari patricios, neminem creetis plebejum. Quid eſt aliud dicere, niſi, Quia indignos veſtra voluntate creaturi non eſtis, neceſſitatem vobis creandi, quos non vultis, imponam? Quid ſequitur niſi ut ne beneficium quidem debeat populo, ſi cum duobus patriciis unus petierit plebejus, & lege ſe, non ſuffragio creatum dicat? Quo modo extorqueant, non quo petant honores, quærunt: & ita maxima ſunt adepturi, ut nihil ne pro minimis quidem debeant: & occaſionibus potius quàm virtute petere honores malunt. Eſt aliquis qui ſe inſpici, qui æſtimari faſtidiat: qui certos ſibi uni honores inter dimicantes competitores æquum cenſeat eſſe: qui ſe arbitrio veſtro eximat: qui veſtra neceſſária ſuffragia pro voluntariis, & ſerva pro liberis faciat. Omitto Licinium Sextiúmque, quorum annos in perpetua poteſtate tanquam regum in Capitolio numeratis. Quis eſt hodie in civitate tam humilis, cui non via ad conſulatum facilior per iſtius legis occaſionem quàm

nobis ac liberis noſtris fiat, ſiquidem nos, ne quum volueritis quidem, creare interdum poteritis, iſtos, etiam ſi nolueritis, neceſſe ſit? De indignitate ſatis dictum eſt: etenim dignitas ad homines pertinet. Quid de religionibus atque auſpiciis, quæ propria deorum immortalium contemptio atque injuria eſt, loquar? Auſpiciis hanc urbem conditam eſſe, auſpiciis bello & pace, domi militiæque omnia geri, quis eſt qui ignoret? Penes quos igitur ſunt auſpicia more majorum? Nempe penes patres. Nam plebejus quidem magiſtratus nullus auſpicatò creatur: nobis adeo propria ſunt auſpicia, ut non ſolùm quos populus creat patricios magiſtratus, non aliter quàm auſpicatò creet: ſed nos quoque ipſi ſine ſuffragio populi auſpicatò interregem prodamus, & privatim auſpicia habeamus, quæ iſti ne in magiſtratibus quidem habent. Quid igitur aliud quàm tollit ex civitate auſpicia, qui plebejos conſules creando, à patribus, qui ſoli ea habere poſſunt, aufert? Eludant nunc licet religiones. Quid enim eſt ſi pulli non paſcentur? ſi ex cavea tardius exierint? ſi occinuerit avis? Parva ſunt hæc: ſed parva iſta non contemnendo, majores noſtri maximam hanc rem fecerunt: nunc nos, tanquam jam nihil pace deorum opus ſit, omnes ceremonias polluimus. Vulgò ergo pontifices, augures, ſacrificuli, reges creentur: cuilibet apicem dialem, dummodo homo ſit, imponamus: tradamus ancilia, penetralia, deos deorumque curam, quibus nefas eſt: non leges auſpicatò ferantur, non magiſtratus creentur, nec centuriatis nec curiatis comitiis patres authores fiant: Sextius & Licinius tanquam Romulus ac Tatius in urbe Romana regnent, quia pecunias alienas, quia agros dono dant. Tanta dulcedo eſt ex alienis fortunis prædandi.

dandi.

dandi. Nec in mentem venit, altera lege ſolitudines vaſtas in agris fieri, pellendo finibus dominos: altera fidem abrogari, cum qua omnis humana ſocietas tollitur. Omnium rerum cauſa vobis antiquandas cenſeo iſtas rogationes, quod faxitis, deos velim fortunare.

Ex ſeptimo libro ab urbe condita.

ORATIO

SERVII TVLLII
ad dictatorem, ut militibus pugnandi faceret poteſtatem.

ARGVMENTVM.

C. Sulpitius dictator, & M. Valerius magiſter equitum adverſus Gallos, qui jam ad Pedum conſederant, exercitus duos duxerant. Dictator non auſus primo adventu ſe belli fortunæ committere, trahebat bellum, vetando nequis injuſſu ſuo extra ordinem in hoſtem pugnaret. Milites ægrè illud paſſi, multa jactabant in dictatorem, criminabantúrque patres quod per dictatorem, non per conſules rem geri placuiſſet. Tandem Servio Tullio ſeptimo primipilo dant negotium ut ab imperatore pugnandi copiam impetraret. Is apud dictatorem hac oratione rem peragit.

SCILICET, Dictator, condemnatum ſe univerſus exercitus à te ignaviæ ratus, & propè ignominiæ cauſa deſtitutum ſine armis, oravit me ut ſuam cauſam apud te agerem. Equidem, ſicubi loco ceſſum, ſi terga data hoſti, ſi ſigna fœdè amiſſa objici nobis poſſent: tamen hoc à te impetrari æquum cenſerem, ut nos virtute culpam noſtram corrigere, & abolere flagitii memoriam nova gloria patereris. Etiam ad Alliam fuſæ le-

giones, eandem quam per pavorem amiſerant patriam, profectæ poſtea ab Veiis virtute recuperavere. Nobis deûm benignitate, felicitate tua populique Romani, & res & gloria eſt integra: quamquam de gloria vix dicere auſim, ſi nos & hoſtes haud ſecus quàm fœminas abditos intra vallum omnibus contumeliis eludunt: & tu imperator noſter (quod ægrius patimur) exercitum tuum ſine armis, ſine animis, ſine manibus, judicas eſſe: & prius quàm expertus nos eſſes, de nobis ita deſperaſti ut te mancorum ac debilium ducem judicares eſſe. Quid enim aliud eſſe cauſæ credamus cur veteranus dux, fortiſſimus bello, compreſſis (quod ajunt) manibus ſedeas? Vtcunque enim res ſe habeat, te de noſtra virtute dubitaſſe videri, quàm nos de tua, verius eſt. Sin autem non tuum iſtud ſed publicum eſt conſilium, & conſenſus aliquis patrum, non Gallicum bellum nos ab urbe, à penatibus noſtris ablegatos tenet: quæſo ut quæ dicam, non à militibus imperatori dicta cenſeas, ſed à plebe patribus: quæ ſicut vos veſtra habetis conſilia, ſic ſe ſua habituram dicat. Quis tandem ſuccenſeat milites nos eſſe, non ſervos veſtros? ad bellum, non ad exilium miſſos? ſiquis det ſignum, in aciem educat, ut viris ac Romanis dignum ſit, pugnaturos: ſi nihil armis opus ſit, otium Romæ potius quàm in caſtris acturos. Hæc dicta ſint patribus. Te, imperator, milites tui oramus ut nobis pugnandi copiam facias. Tum vincere cupimus, tum duce te vincere, tibi lauream inſignem deferre, tecum triumphantes urbem inire, tuum ſequentes currum, Iovis optimi maximi templum gratantes ovanteſque adire.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
M. POPILII CONSVLI; qua ſuos milites adhortatur.

ARGVMENTVM.

Scipione conſule morbo implicito, M. Popilio collegæ ex plebe bellum permiſſum erat adverſus Gallos, qui jam in agro Latino caſtra fixerant. Victoria belli ejus jam ad Romanos inclinata erat, quum conſulis lævus humerus machæra propè trajicitur. Eo vulnere permoti languidique milites facti, jam propemodum certam victoriam amiſerant, quum conſul alligato vulnere ad prima ſigna progreſſus, in hæc verba militem adhortabatur.

QVID ſtas, miles? non cum Latino Sabinoque hoſte res eſt, quem victum armis, ſocium ex hoſte facias: in belluas ſtrinximus ferrum: hauriendus aut dandus eſt ſanguis. Propuliſtis à caſtris: ſupina valle præcipites egiſtis: ſtratis corporibus hoſtium ſuperſtatis. Complete eadem ſtrage campos qua montes repleſtis. Nolite expectare dum ſtantes vos fugiant: inferenda ſunt ſigna, & vadendum in hoſtem.

ORATIO
LEGATORVM CAMPANORVM in ſenatu, qua auxilium adverſus Samnites petunt.

ARGVMENTVM.

Samnites ſocietate atque amicitia cum Romanis juncti, Sidicinis injuſtum bellum inferebant: quibus quum Sidicini ſe impares viderent, Campanos ſocios belli aſciverant. Campani fluentes luxu, quum viribus non dimicarent, in agrum Sidicinum pelluntur.

luntur. Quam rem quum Samnites animadverterent, omiſsis Sidicinis, in Campanorum oppida, unde plus prædæ atque gloriæ eſſet, bellum convertunt. Iamque cæſa erat multitudo magna juvenum: qui ſuperfuerant, intra mœnia urbis Capuæ pulſi: quum Romam oratores quæſtum injurias mittere coguntur, qui hunc in modum cauſam Campanorum egerunt.

POPVLVS nos Campanus legatos ad vos, P. C. miſit amicitiam in perpetuum, auxilium præſens à vobis petitum. quam ſi ſecundis noſtris rebus petiſſemus: ſicut cœpta celerius, ita infirmiore vinculo contracta eſſet. Tunc enim, ut qui ex æquo nos veniſſe in amicitiam meminiſſemus, amici forſitan pariter ac nunc, ſubjecti atque obnoxii vobis minus eſſemus. Nunc miſericordia veſtra conciliati, auxilioque in dubiis rebus defenſi, beneficium quoque acceptum colamus oportet, ne ingrati atque omni ope divina humanaque indigni videamur. Neque hercule, quòd Samnites priores amici ſociique vobis facti ſunt, ad id valere arbitror ne nos in amicitiam ſuſcipiamur, ſed ut vetuſtate & gradu honoris nos præſtent. Neque enim fœdere Samnitium, nequa nova jungeretis fœdera, cautum eſt. Fuit quidem apud vos ſemper ſatis juſta cauſa amicitiæ, velle cum vobis amicum eſſe qui vos appeteret. Campani, etſi fortuna præſens magnificè loqui prohibet, non urbis ampltiudine, non agri ubertate ulli populo, præterquam vobis, cedentes, haud parva (ut arbitror) acceſſio bonis rebus veſtris in amicitiam venimus veſtram. Æquis Volſciſque, æternis hoſtibus hujus urbis, quandocunque ſe moverint, ab tergo erimus: & quod vos pro ſalute noſtra priores feceritis, id nos pro imperio veſtro & glo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

gloria ſemper faciemus. Subactis iis gentibus quæ inter nos voſque ſunt, (quod propediem futurum ſpondet & virtus & fortuna veſtra) continens imperium uſque ad nos habebitis. Acerbum & miſerum eſt quod fateri nos fortuna noſtra cogit. Eo ventum eſt, P. C. ut aut amicorum aut inimicorum Campani ſimus. ſi defenditis, veſtri: ſi deſeritis, Samnitium erimus. Capuam ergo & Campaniam omnem veſtris & Samnitium viribus accedere malitis, deliberate. Omnibus quidem, Romani, veſtram miſericordiam veſtrumque auxilium æquum eſt patere. Iis tamen maximè, qui, eam implorantibus aliis, auxilium dum ſupra vires ſuas præſtant, omnes ipſi in hanc neceſſitatem venerunt. Quanquam pugnavimus verbo pro Sidicinis, re pro nobis, quum videremus finitimum populum nefario latrocinio Samnitium peti, & ubi conflagraſſent Sidicini, ad nos trajecturum illud incendium eſſe. Nec enim nunc, quia dolent injuriam acceptam Samnites, ſed quia gaudent, ſibi oblatam eſſe cauſam, oppugnatum nos veniunt. An ſi ultio iræ hæc & non occaſio cupiditatis explendæ eſſet, parum fuit quod ſemel in Sidicino agro, iterum in Campania ipſa legiones noſtras cecidere? Quæ eſt iſta tam infeſta ira quam per duas acies fuſus ſanguis explere non potuerit? Adde huc populationem agrorum, prædas hominum atque pecudum actas, incendia villarum ac ruinas, omnia ferro igniq́ue vaſtata. Hiſcine ira expleri non potuit? Sed cupiditas explenda eſt: ea ad oppugnandam Capuam rapit. Aut delere urbem pulcherrimam, aut ipſi poſſidere volunt. Sed vos potius Romani beneficio veſtro occupate eam, quàm illos habere per maleficium ſinatis. Non loquor apud recuſantem juſta bella populum: ſed tamen

ſi

ſi oſtenderitis auxilia veſtra, ne bello quidem arbitor vobis opus fore. Vſque ad nos contemptus Samnitium pervenit, ſuprà non aſcendit. Itaque umbra veſtri auxilij, Romani, tegi poſſumus: quicquid deinde habuerimus, quicquid ipſi fuerimus, veſtrum id omne exiſtimaturi. Vobis arabitur ager Campanus, vobis Capua urbs frequentabitur: conditorum, parentum, deorum immortalium numero nobis eritis: nulla colonia veſtra erit quæ nos obſequio erga vos, fideq́ue ſuperet. Annuite, P. C. nutum numenq́ue veſtrum invictum Campanis, & jubete ſperare incolumem Capuam futuram. Qua frequentia omnium generum multitudinis proſequente creditis nos illinc profectos? quàm omnia votorum & lacrymarum plena reliquiſſe? in qua nunc expectatione ſenatum populumq́ue Campanum, conjuges liberoſq́ue noſtros eſſe? Stare omnem multitudinem ad portas viam hinc ferentem proſpectantes, certum habeo, quid illis nos, P. C. ſolicitis ac pendentibus animis renuntiare jubeatis. Alterum reſponſum, ſalutem victoriam, lucem ac libertatem: alterum ominari horreo quæ ferat. Proinde ut aut de veſtris futuris ſociis atque amicis, aut nuſquam ullis futuris nobis conſulite.

ORATIO ROMANORVM,

qua præcedenti Campanorum legatorum orationi reſpondent.

AVXILIO vos, Campani, dignos cenſet ſenatus: ſed ita vobiſcum amicitiam inſtitui par eſt, ne qua vetuſtior amicitia ac ſocietas violetur. Samnites nobiſcum fœdere juncti ſunt: itaque arma, deos, priuſquam homines violatura, adver-

adverſus Samnites vobis negamus. Legatos, ſicut fas juſque eſt, ad ſocios atque amicos precatum mittemus nequa vobis vis fiat.

ORATIO
LEGATORVM
Campanorum, qua præcedenti Romanorum orationi reſpondent.

QVANDOQVIDEM noſtra tueri adverſus vim atque injuriam juſta vi non vultis, veſtra certè defendetis. Itaque populum Campanum urbemq́ue Capuam, agros, delubra deûm, humanaq́ue omnia in veſtram, P. C. populiq́ue Romani ditionem dedimus: quicquid deinde patiemur, dedititii veſtri paſſuri.

ORATIO
M. VALERII CORVINI,
qua ſuos adhortatur.

ARGVMENTVM.

Ad Samnites Campanorum nomine Romani legati miſſi, quum re infecta redirent, retulerunt à Samnitibus reſponſum, id ſe bellum perfecturos: atque quum adhuc illic eſſent, multis imperatum eſſe ut prædas ex agro Campano agerent. Senatus hic concitatus, feciali ad res repetendas, ſimul indicendum bellum, miſſo, decrevit ut Valerius & Cornelius conſules eo exercitus ducerent. Valerius contra Samnites profectus, in hunc modum milites ad pugnandum adhortabatur.

FACTA mea, non dicta, vos, milites, ſequi volo, nec diſciplinam modò ſed exemplum etiam à me petere. Non factionibus modò, nec per coitiones uſitatas nobilibus, ſed hac dextera mihi tres conſulatus ſummamq́ue laudem peperi.

Fuit

Fuit quum hoc dici poterat. Patricius enim eras, & à liberatoribus patriæ ortus: & eodem anno familia iſta conſulatum, quo urbs hæc conſulem habuit. Nunc jam nobis patribus vobiſque plebeiis promiſcuus conſulatus patet: nec generis, ut antè, ſed virtutis eſt præmium. Proinde ſummum quodque ſpectate, milites, decus. Non ſi mihi novum hoc Corvini cognomen diis authoribus homines dediſtis, Publicolarum vetuſtum familiæ noſtræ cognomen memoria exceſſit: ſemper ego plebem Romanam militiæ domique, privatus, in magiſtratibus parvis magniſque, æquè tribunus ac conſul, eodem tenore per omnes deinceps conſulatus colo atque colui. Nunc quod inſtat, diis bene juvantibus, novum atque integrum de Samnitibus triumphum mecum petite.

ORATIO EXHORTATORIA

P. Decii tribuni militum ad A. Cornelium conſulem, quum ſpes elabendi non videretur.

ARGVMENTVM.

A. Cornelius conſul exercitum in Samnium duxerat: ibi eo ipſo tempore quo Valerius Corvinus collega Samnites vicit, milites incautè in ſaltum quendam cava valle pervium circaque ab hoſte inſeſſum induxerat, unde non prius hoſtem imminentem vidit, quàm jam tutò recipi ſigna non poſsent. Eum, neceſsitate illa territum, P. Decius trib. militum, qua eſſet erumpendum, ita docuit.

VIDESNE tu, A. Corneli, cacumen illud ſupra hoſtem? Arx illa eſt ſpei ſalutiſque noſtræ. Si eam, quoniam cæci reliquere Samnites, impigrè capimus, nec tu mihi plus quàm unius legio-

legionis principes haſtatos dederis: cum quibus ubi evaſero in ſummum, perge hinc omni liber metu, teque & exercitum ſerva. Neque enim moveri hoſtis, ſubjectus nobis ad omnes ictus, ſine ſua pernicie poterit. Nos deinde aut fortuna populi Romani, aut noſtra virtus expediet.

ORATIO

EIUSDEM P. DECII qua ſuos ad erumpendum ex colle occupato adhortatur.

Argumentum.

P. Decius tribunus militum, indicato loco conſuli quò evaderet, cum præſidio ad collis verticem pervenerat. Eò Samnites diu multumque progredi conati, huc atque illuc ſigna vertebant: modo collem circundabant, modò viam patefaciebant. Decius ſpe pugnandi deſtitutus, primùm centuriones ad ſe vocat, quibus hoſtium inertiam exponit, deinde milites ad erumpendum adhortatur.

Quænam illa inſcitia belli ac pigritia eſt? aut quónam modo iſti ex Sidicinis Campaniſque victoriam pepererunt? Huc atque illuc ſigna moveri, ac modò in unum conferri, modò educi videtis. Opus quidem incipit nemo, quum jam circundati vallo potuerimus eſſe. Tum verò nos ſimiles iſtorum ſimus ſi diutius hîc moremur quam commodum ſit. Agitedum, ite mecum: ut dum lucis aliquid ſupereſt, quibus locis præſidia ponant, qua pateat hinc exitus, exploremus. *Hæc omnia, ſagulo gregali amictus, centurionibus item manupilarium militum habitu ductis, ne ducem circumire hoſtes notarent, perluſtravit. Vigiliis deinde diſpoſitis, cæteris omnibus teſſeram dari jubet,*

bet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

bet, ubi ſecundæ vigiliæ buccina datum ſignum eſſet, armati cum ſilentio ad ſe convenirent. Quò ubi, ſicut edictum erat, taciti convenerunt, Hoc ſilentium, milites, (*inquit*) omiſſo militari aſſenſu, in me audiendo ſervandum eſt. Vbi ſententiam meam vobis peregero, tum, quibus eadem placebunt, in dexteram partem taciti tranſibitis: quæ pars major erit, ejus ſtabitur conſilio. Nunc quæ mente agitem audite. Non fuga delatos nec inertia relictos hîc vos circunvenit hoſtis: virtute cœpiſtis locum, virtute hinc oportet evadatis. Veniendo huc, exercitum egregium populi Romani ſervaſtis, erumpendo hinc, voſmet ipſos ſervate. Digni eſtis qui pauci pluribus opem tuleritis, ipſi nullius auxilio egueritis. Cum eo hoſte res eſt qui heſterno die delendi omnis exercitus fortuna per ſocordiam uſus non ſit: hunc tam opportunum collem imminentem capiti ſuo non antè viderit, quam captum à nobis: nos tam paucos tot ipſe millibus hominum nec aſcenſu arcuerit, nec tenentes locum, quum diei tantum ſupereſſet, vallo circundederit. Quem videntem ac vigilantem ſic eluſeritis, ſopitum oportet fallatis, imò neceſſe eſt. In eo enim loco res ſunt noſtræ, ut ego vobis magis neceſſitatis veſtræ index quàm conſilii author ſim. Neque enim maneatis an abeatis hinc, deliberari poteſt, quum præter arma & animos armorum memores nihil vobis fortuna reliqui fecerit: fame & ſiti moriendum ſit, ſi plus quam viros ac Romanos decet, ferrum timeamus. Ergo una eſt ſalus, erumpere hinc, atque abire. Id aut interdiu aut nocte faciamus oportet. Ecce autem aliud minus dubium: quippe, ſi lux expectetur, quæ ſpes eſt, non vallo perpetuo foſſáque nos ſepturum hoſtem, qui nunc corporibus ſuis ſubjectis undique cinxerit (ut videtis) collem? Atqui ſi

nox

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

nox opportuna eſt eruptioni, ſicut eſt, hæc profectò noctis aptiſſima hora eſt. Signo ſecundæ vigiliæ convenitis, quod tempus mortales ſomno altiſſimo premit. Per corpora ſopita vadetis, vel ſilentio incautos fallentes, vel ſentientibus clamore ſubito pavorem injecturi. Me modò ſequimini, quem ſequuti eſtis: ego tandem, quæ duxit huc, ſequar fortunam. Quibus hæc ſalutaria videntur, agetedum in dextram partem pedibus tranſite.

ORATIO M. VALERII CORVINI dictatoris ad conjuratores & ſeditioſos milites, qua dehortatur à pugna contra patriam.

Argumentum.

Deliniti milites Romani deliciis voluptatibuſque quas abundè Campania adminiſtrabat, inibant conſilia adimendæ Campanis Capuæ. Claudius Martius Rutilius conſul ea re cognita, rumorem ſpargit per oppida ea Campaniæ per quæ milites ad præſidia diſperſi erant. Idem ſuos in æſtiva milites quum eduxiſſet, aliis aliiſque cauſis dimittendi milites conſictis Romam mittebat: quos ibi collega remorabatur. Iam cæteri quum neminem ex iis qui demittebantur, redire ad caſtra viderent, emanaſſe ſua conſilia rebantur: quum cohors una militum in ſaltu conſedit, qui eos omnes quos conſul mittebat, ſibi adjungebant. Cui multitudini jam validæ quum nihil ad formam exercitus deeſſet præter ducem T. Quintium quendam Romanum, quem colere agrum audiverant, ſibi imperatorem deligunt, renitentemque imperare cogunt. Hoc duce jam ad octavum lapidem viæ progreſſi erant, ad inferenda Romanis

arma,

arma, quum M. Valerium Corvinum dictatorem contra ſe venientem conſpicientes, expectandum eſſe cenſent. Ad colloquium deinde ventum eſt: ac prior Valerius in hac verba eos à pugna dehortatus eſt: T. Quintius deinde dux eorum.

DEOS immortales, milites, veſtros publicos meoſque ab urbe proficiſcens ita adoravi, veniamque ſupplex popoſci, ut mihi de vobis concordiæ partæ gloriam, non victoriam darent. Satis fuit eritque unde belli decus pariatur: hinc pax petenda eſt. Quod deos immortales inter nuncupanda vota expopoſci, ejus me compotem voti vos facere poteſtis: ſi meminiſſe vultis, non vos in Samnio, nec in Volſcis, ſed in Romano ſolo caſtra habere: ſi illos colles, quos cernitis, patriæ veſtræ eſſe: ſi hunc exercitum, civium veſtrorum: ſi me conſulem veſtrum, cujus ductu auſpicioque priore anno bis legiones Samnitium fudiſtis, bis caſtra vi cepiſtis. Ego ſum M. Valerius Corvinus, milites: cujus vos nobilitatem beneficiis erga vos, non injuriis ſenſiſtis: nullius ſuperbæ in vos legis, nullius crudelis ſenatuſconſulti author: in omnibus meis imperiis in me ſeverior quam in vos. Ac ſicui genus, ſicui ſua virtus, ſicui etiam majeſtas, ſicui honores ſubdere ſpiritus potuerunt: iis eram natus: id ſpecimen mei dederam, ea ætate conſulatum adeptus eram, ut potuerim tres & viginti annos natus conſul patribus quoque ferox eſſe, non ſolùm plebi. Quod meum factum dictúmve conſulis gravius quàm tribuni audiſtis? Eodem tenore duos inſequentes conſulatus geſſi: eodem hæc imperioſa dictatura geretur, ut neque in hos meos & patriæ meæ milites mitior quàm in vos (horreo dicere) hoſtes. Ergo vos prius in me ſtrinxeritis ferrum, quàm

in vos ego: iſtinc ſigna canent, iſtinc clamor prius incipiet atque impetus, ſi dimicandum eſt. Inducite in animum quod non induxerunt patres avique veſtri, non illi qui in Sacrum montem ſeceſſerunt, non hi qui poſtea Aventinum inſederunt. Expectate dum vobis ſingulis, ut olim Coriolano, matres conjugeſque crinibus paſſis obviæ ab urbe veniant. Tum, Volſcorum legiones, quia Romanum habebant ducem, quieverunt: vos Romanus exercitus non deſtiteritis impio bello? T. Quinti, quocunque iſtic loco ſeu volens, ſeu invitus conſtitiſti, ſi dimicandum erit, tum tu in noviſſimos te recipito: fugeris etiam honeſtius, tergumque civi dederis, quam pugnaveris contra patriam. Nunc ad pacificandum bene atque honeſtè inter primos ſtabis, & colloquii hujus ſalutaris interpres fueris. Poſtulate æqua, & ferte: quanquam vel iniquis ſtandum eſt potius quam impias inter nos conſeramus manus.

ORATIO

T. QVINTII DVCIS ſeditioſorum, qua eos ad concordiam exhortatur.

ME quoque, milites, ſiquis uſus mei eſt, meliorem pacis quàm belli habetis ducem. Non enim illa modò Volſcus aut Samnis, ſed Romanus verba fecit, veſter conſul, veſter imperator, milites: cujus auſpicia pro vobis experti, nolite adverſus vos velle experiri. Qui pugnarent vobiſcum infeſtius, & alios duces ſenatus habuit: qui maximè vobis ſuis militibus parceret, cui plurimùm vos imperatori veſtro crederitis, eum elegit. Pacem, etiam qui vincere poſſunt, volunt. Quid nos velle oportet? quin omiſſis ira & ſpe falla-

fallacibus authoribus, nos ipſos noſtraque omnia cognitæ permittimus fidei?

Ex octavo libro ab urbe condita.

ORATIO ANNII SETINI

prætoris Latinorum, ad ſuos.

ARGVMENTVM.

Latini conjuncti cum Campanis aliiſque populis, Samnitibus bellum inferebant: Samnites, quum Latini etiam ſuperiores ex Samnio fortè exceßiſſent, tempus idoneum illud eſſe legationibus faciendis ad petendum auxilium rati, oratores Romam mittunt, qui ſociorum injurias exponerent. Latinos tum Romani timebant ne arguendo abalienarent. Itaque primo arguere non auſi, deinde ubi de defectione certius cognoverunt, decem principes mandant, quibus imperarent quæ vellent. Prætor tum Latinorum erat L. Annius Setinus, qui delectus ad legationem, priuſquam cum reliquis novem proficiſceretur, ad ſenatum refert, quid Romanis reſponderi placeret, quod attineret ad ea quæ velle eos diceret. Aliud aliis ſentientibus, ſententia ſua peracta, ita rurſus loquutus eſt.

QVANQVAM ipſe ego retuli quid reſponderi placeret, tamen magis ad ſummam rerum noſtrarum pertinere arbitror, quid agendum nobis, quàm quid loquendum ſit. Facile erit explicatis conſiliis accommodare rebus verba. Nam ſi etiam nunc ſub umbra fœderis æqui ſervitutem pati poſſumus, quid obeſt quin proditis Sidicinis, non Romanorum ſolùm ſed Samnitium quoque dicto pareamus, reſpondeamuſque Romanis, nos, ubi innuerint, poſituros arma? Sin autem tandem libertatis deſiderium remordet animos, ſi fœ-

fœdus eſt, ſi ſocietas, æquatio juris eſt: ſi conſanguineos nos Romanorum eſſe, quod olim pudebat, nunc gloriari licet: ſi ſocialis ullus exercitus illis eſt, quo adjuncto duplicent vires ſuas, quem ſecernere conſules ab ſe bellis propriis ſumendis ponendiſque nolint: cur non omnia æquantur? cur non alter ab Latinis conſul datur? Vbi pars virium, ibi & imperii pars eſt. Eſt quidem nobis hoc per ſe haud nimis amplum, quippe concedentibus Romam caput Latio eſſe: ſed ut amplum videri poſſet, diuturna patientia fecimus. Atqui, ſiquando unquam conſociandi imperii, uſurpandæ libertatis tempus optaſtis: en hoc tempus adeſt, & virtute veſtra & deûm benignitate vobis datum. Tentaſtis patientiam, negando militem. quis dubitat exarſiſſe eos, quum plus ducentorum annorum morem ſolveremus? pertulerunt tamen hunc dolorem. Bellum noſtro nomine cum Pelignis geſſimus, qui ne noſtrorum quidem finium per nos tuendorum jus antea dabant: nihil interceſſerunt. Sidicinos in fidem receptos, Campanos ad nos ab ſe deſciſſe, exercitus nos parare adverſus Samnites fœderatos ſuos audierunt, nec moverunt ſe ab urbe. Vnde hæc illis tanta modeſtia, niſi à conſcientia virium & noſtraram & ſuarum? Idoneos authores habeo, quærentibus de nobis Samnitibus ita reſponſum ab ſenatu Romano eſſe, ut facilè appareret ne ipſos quidem jam poſtulare ut Latium ſub Romano imperio ſit. Vſurpate modò poſtulando eo quod illi vobis taciti concedunt. Siquem hoc dicere metus prohibet: en ego ipſe, audiente non populo Romano modò, ſenatuque, ſed Iove ipſo, qui Capitolium incolit, profiteor me dicturum, ut ſi nos in fœdere ac ſocietate eſſe velint, conſulem alterum à nobis, ſenatuſque partem accipiant.

ORATIO ANNII EIUSDEM

ad P. C. Romanorum, ut alter conſul ex Latinis fieret.

ARGVMENTVM.

Latini Annio permiſerant ut ageret ac diceret quæ è Rep. Latinorum, fideque ſua viderentur. Is in ſenatum cum cæteris legatis admiſſus, quum T. Manlium conſulem audiret ita de ea re agentem, ut ne Samnitibus fœderatis Romanorum bellum à Latinis inferretur, confeſtim rem ipſam narrare in hanc formam ingreſſus eſt.

TEMPVS erat, Tite & Manli, voſque, P. C. tandem jam vos nobiſcum nihil pro imperio agere, quo florentiſſimum deûm benignitate nunc Latium armis viriſque, Samnitibus bello victis, Sidicinis Campaniſque ſociis, nunc etiam Volſcis adjunctis, videretis: Colonias quoque veſtras Latinum Romano prætuliſſe imperio. Sed quoniam vos, regno impotenti finem ut imponatis, non inducitis in animum. nos quanquam armis poſſumus aſſerere Latium in libertatem, conſanguinitati tamen hoc dabimus, ut conditiones pacis feramus æquas utriſque: quoniam vires quoque æquari diis immortalibus placuit. Conſulem alterum Roma, alterum ex Latio creari oportet: ſenatus partem æquam ex utraque gente eſſe: unum populum, unam Rempub. fieri. Et, imperii eadem ſedes ſit, idemque omnibus nomen, quoniam ab alterutra parte concedi neceſſe eſt. Quod utriſque bene vertat, ſit hæc ſanè patria potior, & Romani omnes vocemur.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
T. MANLII CONSVLIS ad legatos Latinorum.

ARGVMENTVM.

Hoc proximæ orationi cohæret. Ea Annii oratione T. Manlius adeo permotus irarumq; plenus fuit, ut diceret, ſi id ipſum illud quod petierat, approbarent patres, ſe palàm in ſenatu quencunque Latinum vidiſſet, interfecturum. Converſus deinde ad ſimulacrum Iovis, ita rei atrocitatem & indignitatem referebat.

AVDI Iupiter hæc ſcelera, audi te, jus, faſque. Peregrinos conſules & peregrinum ſenatum in tuo Iupiter augurato templo, captus atque ipſe oppreſſus, viſurus es? Hæccine fœdera Tullus Romanus rex cum Albanis patribus veſtris, Latini: hæc L. Tarquinius vobiſcum poſtea fœdera fecit? Non venit in mentem pugna apud Regillum lacum? adeo & cladium veſtrarum veterum, & beneficiorum noſtrorum erga vos obliti eſtis?

ORATIO
T. MANLII CONSVLIS ad T. Manlium filium, qua eum accuſat quòd in hoſtem ipſius injuſſu pugnaviſſet.

ARGVMENTVM.

Bello Latino, quod factum fuit quum Latini, non auditi de altero conſule ex Latio creando, in Campaniam exercitum duxerunt: conſules docti hoſtes lingua eadem, inſtitutis, moribus uti, quibus Romani: milites item militibus, centuriones centurionibus

congruere: edixerant nequis in hoſtem extra ordinem pugnaret. T. Manlius erat T. Manlii conſulis filius, qui laceſſitus à Geminio quodam Tuſculano per contumeliam, congreſſus, equitem, à jugulo ita ut per coſtas ferrum emineret, terræ affixit. Manlius conſul ea recognita, filium pater, his verbis objurgatum, ſecuri percuſsit.

QVANDOQVIDEM tu, Tite Manli, neque imperium conſulare, neque majeſtatem patriam veritus, adverſus edictum noſtrum extra ordinem in hoſtem pugnaſti, & quantum in te fuit, diſciplinam militarem, qua ſtetit ad hanc diem Romana res, ſolviſti, meque in eam neceſſitatem adduxiſti, ut aut Reipub. mihi, aut mei meorumque obliviſcendum ſit, nos potius noſtro debito plectemur, quàm Reſpub. tanto ſuo damno noſtra peccata luat. Triſte exemplum, ſed in poſterum ſalubre juventuti erimus. Me quidem cum ingenita charitas liberûm, tum ſpecimen iſtud virtutis deceptum vana imagine decoris, in te movet. Sed quum aut morte tua ſancienda ſint conſulum imperia, aut impunitate in perpetuum abroganda: nec te quidem, ſiquid in te ſanguinis noſtri eſt, recuſare cenſeam quin diſciplinam militarem culpa tua prolapſam pœna reſtituas. I, lictor, deliga ad palum.

ORATIO
FVRII CAMILLI CONSVLIS, ad patres de Latinis referentis.

ARGVMENTVM.

L. Furius Camillus & C. Menius conſules, ad Pedum Latinorum oppidum expugnandum profecti, ita rem peregerant, ut Menius ad flumen Aſturam

Arici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Aricinos, alioſq; qui auxilio Pedanis venerant, præter ſpem aggreſſus fuderit, Camillus oppidanis intra mœnia compulſis, oppidum ſcalis ceperit. Iis etiam inſignibus victoriis non contenti, longius progreſſi non prius quieverunt, quàm aut expugnando aut in deditionem accipiendo civitates, totum Latium ſubegere. Camillus deinde Romam regreſſus, in ſenatu de Latinis ita retulit.

PATRES C. quod bello armiſque in Latio agendum fuit, id jam deûm benignitate, ac virtute militum ad finem venit. Cæſi ad Pedum Aſturamque ſunt exercitus hoſtium: oppida Latina omnia, & Antium ex Volſcis, aut vi capta, aut recepta in deditionem, præſidiis tenentur veſtris. Reliqua conſultatio eſt, quoniam rebellando ſæpius nos ſolicitant, quónam modo perpetua pace quietos obtineamus. Dii immortales ita vos potentes hujus conſilii fecerunt, ut, ſit Latium, deinde an non ſit, in manu veſtra poſuerint. Itaque pacem vobis, quod ad Latinos attinet, parare in perpetuum, vel ſæviendo vel ignoſcendo poteſtis. Vultis crudeliter conſulere in deditos, victoſque? licet delere omne Latium, vaſtaſque inde ſolitudines facere, unde ſociali egregio exercitu per multa bella magnaque ſæpe uſi eſtis. Vultis exemplo majorum augere rem Romanam, victos in civitatem accipiendo? Materia creſcendi per ſummam gloriam ſuppeditat. Certè id firmiſſimum longè imperium eſt, quo obedientes gaudent. Sed maturato opus eſt, quicquid ſtatuere placet. Tot populos inter ſpem metumque ſuſpenſos animi habetis. Et veſtram itaque de eis curam quamprimùm abſolvi, & illorum animos, dum exſpectatione ſtupent, ſeu beneficio præoccupari oportet. Noſtrum enim fuit, efficere, ut om-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

nium rerum vobis ad conſulendum poteſtas eſſet: veſtrum eſt decernere quid optimum vobis reique publicæ ſit.

ORATIO

L. PAPYRII DICTATORIS, qua Fab. Maximum accuſat quòd adverſus edictum pugnaſſet.

ARGVMENTVM.

Bellum geri adverſus Samnites Romanis placebat: cui Camillus conſul præficitur. Is gravi morbo redire Romam coactus, dictatorem dicit L. Papyrium Curſorem, hic Q. Fabium Maximum magiſtrum equitum. At quum in Samnium incertis auſpiciis dictator profectus, à pullario moneretur ut Romam ad repetenda auſpicia regrederetur: edixerat ne interim magiſter equitum pugnam occiperet. Is tamen, nactus fortè occaſionem bene gerendæ rei, acie cum hoſtibus confligit. Dictator non ita multo poſt victoriam rediens, his interrogationibus magiſtrum equitum increpabat, atque accuſabat.

QVÆRO de te, Q. Fabi, quum ſummum imperium dictatoris ſit, pareant ei conſules, regia poteſtas, prætoreſque, iiſdem auſpiciis quibus conſules, creari: æquum cenſeas, nécne, magiſtrum equitum dicto audientem eſſe. Itemque illud interrogo, quum me incertis auſpiciis profectum ab domo ſcirem, utrum mihi turbatis religionibus Reſpub. in diſcrimen committenda fuerit, an auſpicia repetenda, nequid diis dubiis agerem. Simul illud, quæ dictatori religio impedimento ad rem gerendam fuerit, num ea magiſter equitum ſolutus ac liber potuerit eſſe. Sed quid hæc ego interrogo? quum ſi ego tacitus abiſſem, tamen tibi ad voluntatis interpretationem meæ diri-

dirigenda tua ſententia fuerit? Quin tu reſpondes, vetuerímne quicquam rei me abſente gerere, vetuerímne ſigna cum hoſtibus conferre. Quomodo tu, imperio meo ſpreto, incertis auſpiciis, turbatis religionibus, adverſus morem militarem diſciplinam majorum, & numen deorum, auſus ès cum hoſte confligere? Ad hæc quæ interrogatus es reſponde: extra ea cave vocem mittas. Accede lictor, accede.

ORATIO
M. FABII MAXIMI
pro filio ad popul. provocantis à dictatore.

ARGUMENTUM.

Hoc ad ſuperius pertinet. Iam Papirius dictator ſpoliari Q. Fabium magiſtrum equitum ſe purgantem, virgaſque & ſecures expediri iuſſerat, quum implorata militum fide ad triarios recipitur, qui in omnem concionem tumultum miſcebant. Alii dictatorem orabant ut parceret, alii inclementem increpabant. Poſtero die Fabius adeſſe juſſus, quum ab aliis didiciſſet infeſtius dictatorem ſaviturum: clàm ex caſtris Romam profugit. Quod ubi Papyrius cognovit, Romam cum lictoribus & ipſe veniens, quum Fabium comprehendi juberet, primores patrum, quibus jam Fabii pater atrocitatem rei expoſuerat, pro eo deprecabantur. At quum nihilo ſecius dictator in incepto perſtaret, M. Fabius pater ita, pro filio ad populum ſe provocare, dixit.

QVANDOQVIDEM apud te nec authoritas ſenatus, nec ætas mea, cui orbitatem paras, nec virtus nobilitaſque magiſtri equitum à te ipſo nominati valet, nec preces, quæ ſæpe hoſtem mitigavere, quæ deorum iras placant: tribunos plebis appello, & provoco ad populum, eumque tibi

fugienti exercitus tui, fugienti ſenatus judicium, judicem fero: qui certè unus plus quàm dictatura tua poteſt polletque. Videro ceſſurúſne provocationi ſis cui rex Romanus Tullus Hoſtilius ceſſit.

ORATIO
PAPYRII DICTATORIS
ad populum de abſolutione Q. Fabii magiſtri equitum.

ARGVMENTVM.

Papyrius dictator poſt longam orationem, qua pater rei atrocitatem exaggerarat, etiam tum perſtaturum ſe in cœpto dicebat: quum populus Romanus orare cœpit ut ſibi pœna magiſtri equitum remitteretur: tribuni item plebis, ut veniam Q. Fabii adoleſcentiæ daret: pater provolutus ad genua iram deprecatus eſt. His atque aliis tandem motus, damnatum jam Q. Fabium his verbis populo Romano & tribunitiæ poteſtati ſe donare profitetur.

BENE habet, Quirites, vicit diſciplina militaris, vicit imperii majeſtas: quæ in diſcrimine fuerunt, an ulla poſt hanc diem eſſent. Non noxæ eximitur Q. Fabius, qui contra edictum imperatoris pugnavit: ſed noxæ damnatus, donatur populo Romano, donatur tribunitiæ poteſtati, precarium, non juſtum auxilium ferenti. Vive, Q. Fabi, felicior hoc conſenſu civitatis ad tuendum te, quàm qua paulo antè exultabas victoria. Vive id facinus auſus, cujus tibi ne parens quidem, ſi eodem loco fuiſſet quo fuit L. Papyrius, veniam dediſſet. Mecum ut voles reverteris in gratiam: populo Romano, cui vitam debes, nihil majus præſtiteris, quàm ſi hic tibi dies ſatis documenti dederit ut bello ac pace pati legitima imperia poſſis.

Ex

Ex nono libro ab urbe condita.

ORATIO
CLAVDII PONTII
Samnitum imperatoris, poſtquam legatione nihil factum eſſe vidit.

Argumentum.

Victi Samnites quum de pace Romæ per legatos agerent, annuas modò inducias impetrarant, quas authore Brutulo Papyrio ante anni finem rumpunt. Eo prælio capti multi Romani, captæ ſunt res multæ, quas non ita multo pòſt rurſus victi cum captivis remittunt, Papyriúmque mortuum, induciarum videlicet ruptorem, cum bonis, ſpe pacis faciendæ, dedunt. Legati re infecta redeunt: quod ubi Claudius Pontius Samnitum imperator cognoviſſet, ſuperbiam inhumanitatémque Romanorum ita inſectatus eſt.

NE nihil actum hac legatione cenſeatis, expiatum eſt quicquid ex fœdere rupto irarum in nos cæleſtium fuit. Satis ſcio, quibuſcunque diis cordi fuit ſubigi nos ad neceſſitatem dedendi res quæ à nobis ex fœdere repetitæ fuerant, iis non fuiſſe cordi tam ſuperbè ab Romanis fœderis expiationem ſpretam. Quid enim ultrà fieri ad placandos deos mitigandoſq; homines potuit, quam quod nos fecimus? Res hoſtium in præda captas, quæ belli jure noſtræ videbantur, remiſimus: authores belli, quia vivos non potuimus, perfunctos jam fato dedidimus, bona eorum, nequid ex contagione noxæ remaneret penes nos, Romam portavimus. Quid ultra tibi Romane, quid fœderi, quid diis arbitris fœderis debeo? Quem tibi tuarum irarum, quem meorum ſuppliciorum judi-

cem feram? neminem neque privatum neque publicum fugio. Quod ſi nihil cum potentiore juris humani relinquitur inopi, at ego ad deos vindices intolerandæ ſuperbiæ confugiam, & precabor ut iras ſuas vertant in eos quibus non ſuæ redditæ res, non alienæ accumulatæ ſatis ſint: quorum ſævitiam non mors noxiorum, non deditio exanimatorum corporum, non bona ſequentia domini deditionem exſatient: placari nequeant, niſi hauriendum ſanguinem, laniandáque viſcera noſtra præbuerimus. Iuſtum eſt bellum, Samnites, quibus neceſſarium: & pia arma quibus nulla niſi in armis relinquitur ſpes. Proinde quum rerum humanarum maximum momentum ſit, quàm propitiis rem, quàm adverſis agant diis, pro certo habete, priora bella adverſus deos magis quàm homines geſſiſſe: hoc quod inſtat, ducibus ipſis diis geſturos.

ORATIO

L. LENTVLI PRINCIPIS legatorum Romanorum ad exercitum & conſules, qua ſuam de deditione ſententiam exponit.

ARGVMENTVM.

Inter duos ſaltus clauſus erat Romanus exercitus, unde fraude hoſtium liberè erumpere ac evadere non potuiſſet. Timor torporque inſolitus omnes ſæpe inde elabi fruſtra conatos tenebat: jamque omnium rerum inopia laborabatur, quum victi neceſſitate legatos ad Samnites de pace mittunt. Legati conditiones triſtes à Samnitibus latas referunt, pro quibus, vel contra quas, velut indignas nomine Romano, quum conſules loqui non auderent, tum L. Lentulus princeps legatorum, quid cenſeat faciundum, in hanc ſententiam expoſuit.

Patrem meum, conſules, ſæpe audivi memorantem ſe in Capitolio unum non fuiſſe authorem ſenatui redimendæ auro à Gallis civitatis, quando nec foſſa valloque ab ignaviſſimo ad opera ac muniendum hoſte clauſi eſſent, & erumpere ſi non ſine periculo magno, tamen ſine certa pernicie poſſent. Quòd ſi, ut illis decurrere ex Capitolio armatis in hoſtem licuit, (quo ſæpe modo obſeſſi in obſidentes eruperunt) ita nobis æquo aut iniquo loco dimicandi tantummodo cum hoſte copia eſſet: non mihi paterni animi indoles in conſilio dando deeſſet. Equidem mortem pro patria præclaram eſſe fateor, & me vel devovere pro populo Romano legionibuſque, vel in medios me immittere hoſtes paratus ſum. Sed hîc patrïam video, hîc quicquid Romanarum legionum eſt: quæ niſi pro ſe ipſis ad mortem ruere volunt. Quid habent quod morte ſua ſervent? Tecta urbis, (dicat aliquis) & mœnia, & eam turbam à qua urbs incolitur. Imò hercule produntur magis ea omnia deleto hoc exercitu, non ſervantur. Quis enim ea tuebitur? imbellis videlicet atque inermis multitudo? tam hercule, quàm à Gallorum impetu defendit. An à Veiis exercitum Camillumque ducem implorabunt? Hîc omnes ſpes opeſque ſunt, quas ſervando, patriam ſervamus: dedendo ad necem, patriam deſerimus ac prodimus. At fœda atque ignominioſa deditio eſt. Sed ea charitas patriæ eſt, ut tam ignominia eam, quàm morte noſtra, ſi opus ſit, ſervemus. Subeatur ergo iſta, quantacunque eſt indignitas, & pareatur neceſſitati, quam ne dii quidem ſuperant. Ite conſules, redimite armis civitatem, quam auro majores noſtri redemerunt.

ORATIO
SP. POSTHVMII CONSVLIS, qui ſub jugum miſſus erat, in ſenatu de pace ad Caudium facta.

ARGVMENTVM.

Pace ad Caudium cum Samnitibus facta per ſponſionem conſulum, præfectorum, quæſtorum, tribunorum militum, quum tempus conſtitutum adveniret, traditi obſides in cuſtodiam abducti ſunt. Conſules deinde, lictoribus per hoſtes cum faſcibus abire juſſis, detractiſque paludamentis, propè ſeminudi ſub jugum miſſi: quos ſequebantur, ut quiſque gradu proximus erat, ſingulæ ſimul legiones. Circunſtabant armati hoſtes, exprobrantes eludenteſque per contumeliam. Ipſum illud tam fœdum ſpectaculum in eo ipſo ſaltu exhibitum fuit, unde erumpere non potuerant: ex quo abire juſſi, quum ante noctem Capuam pervenire poſſent, incerti tamen de fide ſociorum, pudoreque prohibiti, humi haud procul Capua proſternuntur. Quod ubi Capuam allatum eſt, tum demum miſeratione victi Campani, magiſtratibus inſignia, ſingulis arma, equos, veſtimenta, commeatus ex publico comiter impendunt: venientibus tota civitas obviam egreſſa. Poſtero die Romam contendere placuit. Nocte ingreſſi habitu vultuque captorum, in ſua ſe quiſque tecta taciti abdunt: unde, pudore ſuffuſi, nec poſtero nec inſequentibus aliquot diebus in publicum prodierunt. Omnia interim luctuoſa mœſtaque in urbe erant. Ita interjectis aliquot diebus, tandem cum de pace ad Caudium facta referri placuit, tum à P. Philone conſule Sp. Poſthumius, alter conſulum eorum qui ſub jugum miſſi fuerant, dicere juſſus, ita rem expoſuit.

Haud

HAUD ſum ignarus, conſules, ignominiæ, non honoris cauſa me primum excitatum, juſſumque dicere, non tanquam ſenatorem, ſed tanquam reum tam infelicis belli quàm ignominioſæ pacis. Ego tamen, quando neque de noxa noſtra, neque de pœna retuliſtis, omiſſa defenſione, (quæ non difficillima eſſet apud haud ignaros fortunarum humanarum, neceſſitatumque) ſententiam de eo, de quo retuliſtis, paucis peragam: quæ ſententia teſtis erit, mihine an legionibus veſtris pepercerim, quum me ſeu turpi ſeu neceſſaria ſponſione obſtrinxi, qua tamen, quando injuſſu populi facta eſt, non tenetur populus Romanus: nec quicquam ex ea præterquam corpora noſtra, debetur Samnitibus. Dedamur per fœciales, nudi vinctique exolvamus religione populum, ſiqua obligavimus, nequid divini aut humani obſtet quominus pium juſtumque de integro ineatur bellum. Interea, conſules, exercitum ſcribere, armare, educere placet: nec prius ingredi hoſtium fines, quàm omnia juſta in deditionem noſtram perfecta erunt. Vos, dii immortales, precor quæſoque, ſi vobis non fuit cordi Sp. Poſthumium, Titum Veturium conſules cum Samnitibus proſperè bellum gerere: at vos ſatis habeatis vidiſſe nos ſub jugum miſſos, vidiſſe ſponſione infami obligatos, videre nudos vinctoſque hoſtibus deditos, omnem iram hoſtium noſtris capitibus excipientes: novos conſules legioneſque Romanas ita cum Samnite gerere bellum velitis, ut omnia ante nos conſules bella geſta ſunt.

ORA-

ORATIO
EIVSDEM SP. POSTHVMII contra tribunos plebis qui deditionem impediebant.

ARGVMENTVM.

Hoc conjunctum cum priore oratione. Sp. Poſthumius placere dixerat ut authores ſponſionis paciſque Caudinæ nudi vinctique dederentur. L. Livius & Q. Metellus tribuni pleb. erant, ad quos pars ejus deditionis pertinebat. Ii itaque intercedendo contendebant, ſua deditione populum Romanum religione exolvi non poſſe, niſi omnia Samnitibus, qualia apud Caudium fuiſſent, redderentur: ſe item, quum ſacroſancti ſint, dedi hoſtibus, violarique nec poſſe nec debere. Quæ quum ab illis jactari Sp. Poſthumius audiret, ita rationes eorum confutabat.

INTEREA dedite profanos nos, quos ſalva religione poteſtis: dedetis deinde & iſtos ſacroſanctos, quum primùm magiſtratu abierint, ſed ſi me audiatis, prius quàm dedantur, hîc in comitio virgis cæſos, hanc jam ut intercalatæ pœnæ uſuram habeant. Nam quòd deditione noſtra negant exolvi religione populum: id iſtos magis ne dedantur, quàm quia ita ſe res habeat, dicere, ecquis adeo juris fecialium expers eſt qui ignoret? Neque ego inficias eo, P. C. tam ſponſiones, quàm fœdera, ſancta eſſe apud eos homines, apud quos juxta divinas religiones fides humana colitur: ſed injuſſu populi nego quicquam ſanciri poſſe quod populum teneat. An, ſi eadem ſuperbia qua ſponſionem iſtam expreſſerunt nobis Samnites, coegiſſent nos legitima verba dedentium urbes nuncupare, deditum populum Romanum vos tribuni dice-

diceretis? & hanc urbem, templa, delubra, fines, aquas Samnitium eſſe? Omitto deditionem, quoniam de ſponſione agitur. Quid tandem ſi ſpopondiſſemus, urbem hanc relicturum populum Romanum? ſi incenſurum? ſi magiſtratus, ſi ſenatum, ſi leges non habiturum? ſi ſub regibus futurum? Dii meliora, inquis. Atqui non indignitas rerum ſponſionis vinculum levat. Siquid eſt in quod obligari populus poſſit, in omnia poteſt: & ne illud quidem, quod quoſdam forſitan moveat, refert, conſul, an dictator, an prætor ſpoponderit: & hoc ipſi etiam Samnites judicaverunt: quibus non fuit ſatis conſules ſpondere, ſed legatos, quæſtores, tribunos militum ſpondere coëgerunt. Nec à me nunc quiſquam quæſiverit quid ita ſpoponderim, quum id nec conſulis jus eſſet, nec illis ſpondere pacem, quæ mei non erat arbitrii, nec pro vobis, qui nihil mandaveratis, poſſem. Nihil ad Caudium, P. C. humanis conſiliis geſtum eſt: dii immortales, & veſtris & hoſtium imperatoribus mentem ademerunt: nec nos in bello ſatis cavimus, & illi malè partam victoriam malè perdiderunt, dum vix locis quibus vicerant, credunt, dum quacunque conditione arma viris in arma natis auferre feſtinant. An ſi ſana mens fuiſſet, difficile illis fuit, dum ſenes ab domo ad conſultandum accerſunt, mittere Romam legatos? cum ſenatu, cum populo de pace ac fœdere agere? Tridui iter expeditis erat. Interea in induciis res fuiſſet, donec ab Roma legati aut victoriam illis certam, aut pacem adferrent. Ea demum ſponſio eſſet quam populi juſſu ſpopondiſſemus. Sed neque vos tuliſſetis, nec nos ſpopondiſſemus: nec fas fuit alium rerum exitum eſſe, quàm ut & illi velut ſomnio lætiore quàm quod mentes eorum capere poſſent, nequicquam eluderen-

derentur, & noſtrum exercitum eadem quæ impedierat fortuna, expediret. Vanam victoriam vanior irritam faceret pax, ſponſio interponeretur quæ neminem præter ſponſorem obligaret. Quid enim vobiſcum, P. C. quid cum populo Romano actum eſt? quis vos appellare poteſt? quis ſe à vobis dicere deceptum? Hoſtis? an civis? Hoſti nihil ſpopondiſtis, civem neminem ſpondere pro vobis juſſiſtis. Nihil ergo vobis nec nobiſcum eſt, quibus nihil mandaſtis: nec cum Samnitibus, cum quibus nihil egiſtis. Samnitibus ſponſores nos ſumus, rei ſatis locupletes in id quod noſtrum eſt, in id quod præſtare poſſumus, corpora noſtra, & animos. In hæc ſæviant, in hæc ferrum, in hæc iras acuant. Quod ad tribunos plebis attinet, conſulite utrum præſens eorum deditio fieri poſſit, an in diem differatur. Nos interim, T. Veturi, voſque cæteri, vilia hæc capita luendæ ſponſionis feramus, & noſtro ſupplicio liberemus Romana arma.

ORATIO

CORNELII ARVINÆ fecialis ad Samnites in deditione ſponſorum pacis.

ARGVMENTVM.

Conſilio ac ſententia Sp. Poſthumii patres adducti, per feciales dedi hoſtibus ſponſores jubent. Iam ventum erat in cœtum Samnitium, & ad tribunal C. Pontii, quum veſte detracta manibuſque poſt tergum vinctis, A. Cornelius Arvina fecialis, ſponſores pacis hoſtibus hac verborum forma dedere cœpit.

QVANDOQVIDEM hice homines, injuſſu populi Romani, Quiritium fœdus ictum iri

ſponderunt, atque ob eam rem noxa nocuerunt: ob eam rem, quo popul. Romanus ſcelere impio ſit ſolutus, hoſce homines vobis dedo.

ORATIO
CLAVDII PONTII SAMNITIVM regis, qua feciali reſpondet.

Argvmentvm.

Hoc ad proximam orationem pertinet. Sp. Poſthumius inter verba deditionis genu fecialis femur quanta maxima vi potuit perculit, dicens ſe Samnitem eſſe civem: a ſe quum præter jus legatus Romanus violatus ſit, eo juſtius bellum geſturos. Pontius verò quum hoc factum animadvertiſſet, deditionem ſe accepturum ita negavit.

NEc ego iſtam deditionem accipiam, nec Samnites ratam habebunt. Quin tu, Sp. Poſthumi, ſi deos eſſe cenſes, aut omnia irrita facis, aut pacto ſtas? Samniti populo omnes quos in poteſtate habuit, aut pro iis pax debetur. Sed quid ego te appello, qui te nunc captum victori cum qua potes fide reſtituis? Populum Romanum appello, quem ſi ſponſionis ad Furcas Caudinas factæ pœnitet, reſtituat legiones intra ſaltum quo ſeptæ fuerunt: nemo quenquam deceperit: omnia pro infecto ſint: recipiant arma, quæ per pactionem tradiderunt: redeant in caſtra ſua. Quicquid pridie habuerunt quàm in colloquium eſt ventum, habeant: tum bellum & fortia conſilia placeant: tunc ſponſio & pax repudietur. Ea verò fortuna, iis locis quæ ante pacis mentionem habuimus, geramus bellum: nec populus Romanus conſulum ſponſionem, nec nos fidem populi Romani accuſemus. Nunquámne cauſa deficiet cur victi pacto non ſtetis? Obſides Porſenæ dediſtis: furto eos ſub-

ſubduxiſtis. Auro civitatem à Gallis redemiſtis: inter accipiendum aurum cæſi ſunt. Pacem nobiſcum pepigiſtis, ut legiones vobis captas reſtitueremus: eam pacem irritam facitis, & ſemper aliquam fraudi ſpeciem juris imponitis. Non probat populus Romanus ignominioſa pace legiones ſervatas. Pacem ſibi habeat, legiones captas victori reſtituat. Hoc fide, hoc fœderibus, hoc fecialibus ceremoniis dignum erat, ut tu quidem quod petiſti, per pactionem habeas, tot cives incolumes: ego pacem, quam hoſti tibi remittendo pactus ſum, non habeam? Hoc tu, A. Corneli, hos vos feciales juris gentibus dicitis? Ego verò iſtos, quos dedi ſimulatis, nec accipio, nec dedi arbitror: nec moror quominus in civitatem obligatam ſponſione commiſſa, iratis omnibus diis, quorum eluditur numen, redeant: geratur bellum quando Sp. Poſthumius modò legatum fecialem genu perculit. Ita dii credent, Samnitem civem, Poſthumium non civem; Romanum eſſe, & à Samnite Romanum legatum violatum: eò vobis juſtum in nos factum eſſe bellum. Hæc ludibria religionum non pudere in lucem proferre? & vix pueris dignas ambages ſenes ac conſulares fallendæ fidei exquirere? I, lictor, deme vincula Romanis: moratus ſit nemo quominus ubi viſum fuerit abeant.

ORATIO
Q. FABII DICTATORIS,
qua ſuos ad eruptionem hortatur.

ARGVMENTVM.

Gerebatur bellum Q. Fabio dictatore duce adverſus Samnites, ad quos, poſt aliquot bella in Appulia geſta, Sora oppidum defecerat. Potiti oppido, colo-

nos Romanorum interficiunt. Quod ubi eſt perlatum in caſtra, tum demum Romani ad ulciſcendam civium necem, recuperandamque coloniam contendunt. Ad Lautulas diu ancipiti prælio pugnatum eſt, donec incertos utri victi an victores eſſent, nox diremit. Dictator poſt pugnam quum ſuos intra vallum jam aliquot dies obſeſſi magis quàm obſidentis modo continuiſſet, ad eruptionem ſic adhortabatur.

Locis anguſtis, milites, deprehenſi, niſi quam victoria patefecerimus, viam nullam habemus. Stativa noſtra munimento ſatis tuta ſunt, ſed inopia eadem infeſta. Nam & circà omnia defecerunt vnde ſubvehi commeatus poterant: &, ſi omnes juvare velint, iniqua loca ſunt. Itaque non fruſtrabor ego vos, caſtra hîc relinquendo, in quæ infecta victoria, ſicut priſtino die, vos recipiatis. Armis munimenta, non munimentis arma tuta eſſe debent. Caſtra habeant, repetantque, quibus operæ eſt trahere bellum: nos omnium rerum reſpectum præterquam victoriæ nobis abſcindamus. Ferte ſigna in hoſtem: ubi extra vallum exceſſerit agmen, caſtra, quibus imperatum eſt, incendant. Damna noſtra, milites, omnium circà qui defecerunt populorum præda ſarcientur.

ORATIO

C. MENENII DICTATORIS, quando in eum ambitus crimen jactum eſt à nobilibus.

Argumentum.

Conjurationes principum Capuæ factæ, authoribus & capitibus mortuis, Romam tandem verſæ ſunt. Quæſtionibus exercendis C. Menenius dictator dictus erat: à quo quum poſtularentur ad dicendam

cau-

cauſam nobiles viri, primùm tribunos plebis appellabant: deinde quum ea via nihil proficerent quin nomina darent, tum demum id crimen vociferantur, non nobilium, ſed novorum eſſe, nominibus indicatis, dictatore atque magiſtro equitum: quod compertum iri affirmabant, ubi magiſtratu abiiſſent. Tum Menenius dictator hac oratione nihil ſe morari dixit quominus eo ipſo die abdicato magiſtratu cauſam inter eos diceret.

ET omnes anteactæ vitæ vos conſcios habeo, Quirites, & hic ipſe honos delatus ad me, teſtis eſt innocentiæ meæ. Neque enim (quod ſæpe aliàs, quia ita tempora poſtulabant Reipub.) qui bello clariſſimus eſſet, ſed qui maximè procul ab his coitionibus vitam egiſſet, dictator deligendus exercendis quæſtionibus fuit. Sed quoniam quidam nobiles homines (qua de cauſa, vos exiſtimare, quàm me pro magiſtratu quicquam incompertum dicere melius eſt) primùm ipſas expugnare quæſtiones omni ope anniſi ſunt: deinde poſtquam ad id parum potentes erant, ne cauſam dicerent, in præſidia adverſariorum, appellationem & tribunitium auxilium patricii confugerunt: poſtremò repulſi inde (adeo omnia tutiora, quàm ut innocentiam ſuam purgarent, viſa) in nos irruerunt, & privatis, dictatorem poſcere reum, verecundiæ non fuit: ut omnes dii hominesq́ ſciant, ab illis, etiam quæ non poſſint, tentari ne rationem vitæ reddant: me obviam ire crimini, & offerre me inimicis reum: dictatura me abdico. Vos quæſo, conſules, ſi vobis datum ab ſenatu negotium fuerit, in me primum & hunc M. Foſlium quæſtiones exerceatis, ut appareat, innocentia noſtra nos, non majeſtate honoris, tutos à criminationibus iſtis eſſe.

ORA-

ORATIO

P. SEMPRONII TRIBVNI PLEBIS adverſus Ap. Claudium, qui ſe intra legitimum tempus cenſura abdicare nolebat.

Argumentum.

Appius Claudius cenſor erat, qui quum lege Æmilia circumactis decem & octo menſibus, abire magiſtratu deberet, nec lege nec exemplo collegæ, nec vi ulla cogi poterat ut ſe abdicaret. Cavillabatur autem, neminem ea lege teneri, qui poſt eam latam creatus fuiſſet. Ejus magiſtratus finiendi P. Sempronius tribunus plebis actionem ſuſceperat, qui ſuperbiam inſolentiamque Appii apud populum ita criminatus eſt.

EN, Quirites, illius Appii progenies, qui decemvir in annum creatus, altero anno ſe ipſe creavit: tertio, nec ab ſe, nec ab ullo creatus, privatus faſces & imperium obtinuit, nec antè continuando abſtitit magiſtratu, quàm obruerent eum malè parta, malè geſta, malè retenta imperia. Hæc eſt eadem familia, Quirites, cujus vi atque injuriis compulſi extorres patria Sacrum montem cepiſtis: hæc adverſus quam tribunitium auxilium vobis comparaſtis: hæc propter quam duo exercitus Aventinum inſediſtis: hæc quæ fœnebres leges, hæc quæ agrarias ſemper impugnavit: hæc connubia patrum & plebis interrupit: hæc plebi ad curules magiſtratus iter obſepſit: hoc eſt nomen multo quàm Tarquiniorum infeſtius veſtræ libertati. Itáne tandem, Appi Claudi, quum centeſimus jam annus ſit ab Mamerco Æmilio dictatore, tot cenſores fuerint nobiliſſimi fortiſſimíque viri, nemo eorum duodecim tabulas legit? nemo

nemo id jus eſſe, quod poſtremò populus juſſiſſet, ſcivit? Imò verò omnes ſciverunt: ideo Æmiliæ potius legi paruerunt quàm illi antiquæ, qua primùm cenſores creati erant; quia hanc poſtremùm juſſerat populus; & quia, ubi contrariæ duæ leges ſunt, ſemper antiquam abrogat nova. An hoc dicis Appi, non teneri Æmilia lege populum, an populum teneri, te unum extra legem eſſe? Tenuit Æmilia lex violentos illos cenſores C. Furium & M. Geganium: quicquid iſte magiſtratus in Repub. mali facere poſſet, indicarunt, quum ira finitæ poteſtatis Mamercum Æmilium Principem ætatis ſuæ, belli domique ærarium fecerunt. Tenuit deinceps omnes cenſores intra centum annorum ſpatium: tenet C. Plautium collegam tuum iiſdem auſpiciis, eodem jure creatum. An hunc non, ut qui optimo jure cenſor creatus eſſet, populus creavit? tu unus eximius es, in quo hoc præcipuum ac ſingulare valeat? Quem tu regem ſacrificiorum crees, amplexus regium nomen, ut qui optimo jure rex Romæ creatus ſit, creatum ſe dicat? quem ſemeſtri dictatura, quem interregno quinque dierum contentum fore putes? quem clavi figendi, aut ludorum cauſa dictatorem audacter crees? Quàm iſti ſtolidos ac ſecordes videri creditis eos qui intra viceſimum diem ingentibus rebus geſtis dictatura ſe abdicarunt? aut qui vitio creati magiſtratu abierunt? Quid ego antiqua repetam? Nuper intra decem annos C. Menenius dictator, quia quum quæſtiones ſeverius, quàm quibuſdam potentibus tutum erat, exerceret, contagio ejus quod quærebat, ipſi criminis objectata ab inimicis eſt: ut privatus obviam iret crimini, dictatura ſe abdicavit. Nolo ego iſtam in te modeſtiam: ne degeneraveris à familia imperioſiſſima & ſuperbiſſima: non die, non hora citius quam ne-

neceſſe eſt, magiſtratu abieris, modò ne excedas finitum tempus. Satis eſt aut diem aut menſem cenſurę adjicere. Triennium, inquit, & ſex menſes ultra quam licet Æmilia lege, cenſuram geram, & ſolus geram. Hoc quidem jam regno ſimile eſt. An collegam ſubrogabis, quem ne in demortui quidem locum ſubrogari fas eſt? Pœnitet enim quòd antiquiſſimum ſolemne, & ſolum ab ipſo, cui fit, inſtitutum deo, ab nobiliſſimis antiſtitibus ejus ſacri ad ſervorum miniſterium religioſus cenſor deduxiſti: quòd gens antiquior originibus urbis hujus, auſpicio deorum immortalium ſancta, propter te ac tuam cenſuram intra annum ab ſtirpe extincta eſt: niſi univerſam Rempub. eo nefario obſtrinxeris; quod ominari etiam reformidat animus. Vrbs eo luſtro capta eſt, quo, demortuo collega C. Iulio cenſore L. Papyrius Curſor, ne abiret magiſtratu, M. Cornelium Maluginenſem collegam ſubrogavit. Et quanto modeſtior illius cupiditas fuit, quam tua, Appi? nec ſolus, nec ultra finitum lege tempus L. Papyrius cenſuram geſſit, tamen neminem invenit qui ſe poſtea authorem ſequeretur: omnes deinceps cenſores poſt mortem collegæ ſe magiſtratu abdicarunt; te nec quòd dies exiit cenſuræ, nec quòd collega magiſtratu abiit, nec lex, nec pudor coërcet. Virtutem in ſuperbia, audaciam in contemptu deorum hominumque ponis. Ego te, Ap. Claudi, pro iſtius magiſtratus majeſtate ac verecundia, quem geſſiſti, non modò manu violatum, ſed ne verbo quidem inclementiori à me appellatum vellem. Sed & hæc quæ adhuc egi, pervicacia tua & ſuperbia coëgit me loqui: & niſi Æmiliæ legi parueris, te in vincula duci jubebo: neque (quum ita comparatum à majoribus ſit, ut comitiis cenſoriis, niſi duo confecerint legitima ſuffragia, non renun-

ciato

ciato altero, comitia differantur) ego te, qui ſolus cenſor creari non poſſis, ſolum cenſuram gerere patiar.

Ex decimo libro ab urbe condita.

ORATIO

P. DECII MVRIS CONSVLIS ad populum, qua ſuadet ut ex plebe augures & pontifices fiant.

ARGVMENTVM.

Iam ad omnes magiſtratus & honores plebeiis quoque, exceptis ſacerdotiis, aditus patebat, quum tribuni plebis rogationem promulgant, ut quum ad id tempus quatuor tantùm augures, quatuor item pontifices fuiſſent, quinque deinceps augures, & quatuor Pontifices, & ex plebe omnes, allegerentur. Rogationem eam ægrè paſſi patres, quatenus ex plebe allegerentur, jactabant ea ſacra violari & pollui. De ſuadenda diſſuadendaque rogatione diu inter Ap. Claudium & P. Decium Murem certatum eſt. Decius, multis antè de parente ſuo Decio conſule, qui ſe pro legionibus devoverat, commemoratis quæ ad rem pertinebant, hoc pacto rogationem ſuaſit.

QVOD quum ita ſe habeat, cui deorum hominúmve indignum videri poteſt, eis viris, quos vos ſellis curulibus, toga prætexta, tunica palmata, & toga picta, & corona triumphali, laureáque honoraritis, quorum domos ſpoliis hoſtium affixis inſignes inter alias feceritis, pontificalia atque auguralia inſignia adjicere? Qui Iovis optimi maximi ornatu decoratus, curru aurato per urbem vectus in Capitolium aſcenderit, ſi conſpiciatur cum capide ac lituo, capite velato, victimam cædet, auguriúmve ex arce capiet? Cujus

jus imaginis titulo conſulatus, cenſuraque & triumphus æquo animo legetur, ſi auguratum aut pontificatum adjeceritis, non ſuſtinebunt legentium oculi? Equidem (pace dixerim deûm) eos nos jam populi Romani beneficio eſſe ſpero, qui ſacerdotiis non minus reddamus dignatione noſtra honoris, quàm acceperimus: & deorum magis quam noſtra cauſa expetamus, ut quos privatim colimus, publicè colamus. Quid autem ego ſic adhuc egi, tanquam integra ſit cauſa patriciorum de ſacerdotiis, & non jam in poſſeſſione unius ampliſſimi ſimus ſacerdotii? Decemviros ſacris faciundis, carminum Sibyllæ ac fatorum populi hujus interpretes, antiſtites eoſdem Apollinaris ſacri ceremoniarumque aliarum plebejos videmus? nec tum patriciis ulla injuria facta eſt, quum duumviris ſacris faciundis adjectus eſt propter plebejos numerus: & nunc tribunus vir fortis ac ſtrenuus quinque augurum loca, quatuor pontificum adjecit, in quæ plebeii nominentur: non ut vos, Appi, veſtro loco pellant, ſed ut adjuvent vos homines plebeii divinis quoque rebus procurandis, ſicut in cæteris humanis pro parte virili adjuvant. Noli erubeſcere, Appi, collegam in ſacerdotio habere, quem in cenſura, quem in conſulatu collegam habere potuiſti: cujus tam dictatoris magiſter equitum, quam magiſtri equitum dictator eſſe potes. Sabinum advenam principem nobilitatis veſtræ, ſeu Actium Clauſum, ſeu App. Claudium mavultis, illi antiqui patricii in ſuum numerum acceperunt: ne faſtidieris nos in ſacerdotum numerum accipere. Multa nobiſcum decora adferimus, imò omnia eadem quæ vos ſuperbos fecerunt. L. Sextius primus de plebe conſul eſt factus, Claudius Licinius Stolo primus magiſter equitum, C. Martius Rutilius primus & dicta-

dictator & cenſor, Q. Publius Philo primus prætor. Semper iſta audita ſunt eadem, penes vos auſpicia eſſe, vos ſolos gentes habere, vos ſolos juſtum imperium & auſpicium domi militiæque: æquè adhuc proſperum plebejum, ac patricium fuit, porroque erit. An unquam fando audiſtis, patricios primò eſſe factos, non de cęlo demiſſos? ſed qui patrem ciere avumque poſſent, id eſt, nihil ultra quàm ingenuos? Conſulem jam patrem ciere poſſum, avumque jam poterit filius meus. Nihil eſt aliud in re, Quirites, niſi ut omnia negata adipiſcamur. Certamen tantum patricii petunt, neque curant quem eventum certaminum habeant. Ego hanc legem (quod bonum, fauſtum felixque ſit vobis ac Reipub.) uti rogaſtis, ſubeundam cenſeo.

VERBA Q. FABII MAXIMI conſulis deſignati ad populum.

ARGVMENTVM.

Illuſtres forteſque viri conſulatum petebant, quum omnium centuriarum conſenſu ad Q. Fabium primò non petentem, deinde etiam recuſantem imperium deferunt. Is cauſatus ætatem, multoſque nominans præclaros ac fortes duces, perſtabat in recuſando: ad poſtremum legem recitari juſſit, qua cavebatur, ne quis conſul reficeretur intra decem annos. Abduci nihilominus ubi centurias vidit non poſſe, quin conſul declaretur, victus perſeverantia, ita omnes rogabat, ut ſibi liceret quem vellet collegam ſubrogare.

DII approbent quod agitis, acturique eſtis, Quirites. Cæterum quoniam in me quod vos vultis, facturi eſtis, in collega ſit meæ apud

vos gratiæ locus. Publium Decium expertum mihi concordi collegio virum, vobis dignum, dignum parente ſuo, quæſo, mecum conſulem faciatis.

VERBA VIRGINIÆ,

IN DEDICATIONE aræ Pudicitiæ plebejæ.

Argumentum.

Senatus in biduum propter viſa prodigia ſupplicationes decreverat. Quum fortè in ſacellum Pudicitiæ ſupplicatum iretur, certamine orto inter matronas, Virginia A. patricii quidem filia, cæterum L. Volumnio conſuli plebejo nupta, iis ſacris arcebatur, quod quum a patribus ad plebem tranſiſſet, nefas patriciæ matronæ ducerent, ſi in ſanum ingreſſa eſſet, quod ſolis (ut jactabant) patriciis patebat. Ea ibi gloriata, quod & patricia & pudica in patriciæ Pudicitiæ templum ingreſſa eſſet, matrona uni viro nupta, quum eſſet virgo: quum non ita multo poſt in eo vico ubi habitabat, ex parte ædium quod ſatis loci eſſet parvo ſacello, excluſiſſet: aram ibi poſitam, vocatis plebeiis matronis, in hæc verba Pudicitiæ plebejæ dedicavit.

Hanc ego aram Pudicitiæ plebejæ dedico, voſque hortor, ut quod certamen virtutis viros in hac civitate tenet, hoc Pudicitiæ inter matronas ſit: detiſque operam, ut hæc ara quam illa, ſi quid poteſt, à ſanctioribus & caſtioribus coli dicatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Ex viceſimoprimo libro ab urbe condita.

ORATIO

HANNONIS AD CARTHAGINIENSES contra Annibalem de fœdere rupto.

ARGUMENTUM.

Factiones erant duæ inter Carthaginienſes ortæ: altera Barchinorum, qui ad Annibalem imperium deferendum cenſebant: altera aliorum, cujus princeps Hanno erat. Is Annibali rerum ſummam tradendam non putabat: ſed potius continendum eum domi ſub legibus, docendumque vivere cum cæteris æquo jure ſub magiſtratibus: ne is, velut parvus ignis, incendium ingens quandoque exuſcitaret. Ac jam cum Aſdrubale populus Romanus fœdus renovaverat, ut amnis Iberus imperii Romani & Carthaginienſium terminus eſſet, Saguntiniſque mediis libertas ſervaretur. Major jam tum pars vicerat ut Annibal præficeretur bello, jamque ipſe Saguntum ſumma ope oppugnabat, quum à Saguntinis legati de auxilio Romam mittuntur. Romani oratores eo ipſo nomine miſſi, nec admiſſi ab Annibale, nec auditi ſunt. Ac quum Carthaginem conqueſtum de fœdere rupto ituros acciperet, literas nuntioſq; ad principes Barchinæ factionis præmiſit, quibus eos monebat ut ſuorum animos præpararent, nequid factio altera pro Romanis gratificaretur. Porro jam Carthaginem legati Romanorum pervenerant, quum Hanno ipſe alterius factionis princeps, in ſenatu de re quæ contigerat, ita ſententiam peregit.

IUVENEM flagrantem cupidine regni, viamque unam ad id cernentem, ſi ex bellis bella ſerendo, ſuccinctus armis legionibuſque vivat, velut

velut materiam igni præbentes, ad exercitus miſiſtis. Aluiſtis ergo hoc incendium quo nunc ardetis. Saguntum veſtri circumſident exercitus, unde arcentur fœdere: mox Carthaginem circumſidebunt legiones Romanæ, ducibus diis iiſdem per quos priore bello rupta fœdera ſunt ulti. Vtrum hoſtem, an vos, an fortunam utriuſque populi ignoratis? Legatos à ſociis, & pro ſociis venientes, bonus imperator veſter in caſtra non admiſit, jus gentium ſuſtulit. Hi tamen, unde ne hoſtium quidem legati arcentur, pulſi ad vos veniunt, res ex fœdere repetunt: publica fraus abſit, authorem culpę & reum criminis depoſcunt. Quo lenius agunt, ſegnius incipiunt: eo, quum cœperint, vereor ne perſeverantius ſęviant. Ægades inſulam Erycemq; ante oculos proponite, quæ terra marique per quatuor & viginti annos paſſi ſitis: nec puer hic dux erat, ſed pater ipſe Amilcar, Mars alter, ut iſti volunt. Sed tunc Tarento & Italia non abſtinueramus ex fœdere, ſicut nunc Sagunto non abſtinemus. Vicerunt ergo dii homineſque, & id de quo verbis ambigebatur, uter populus fœdus rupiſſet: eventus belli, velut ęquus judex, unde jus ſtabat, ei victoriam dedit. Carthagini nunc Annibal vineas turreſque admovit, Carthaginis mœnia quatit ariete. Sagunti ruinæ (falſus utinam vates ſim) noſtris capitibus incident, ſuſceptumque cum Saguntinis bellum habendum cum Romanis eſt. Dedemus ergo Annibalem? dicet aliquis. Scio meam levem eſſe in eo authoritatem, propter paternas inimicitias: ſed & Amilcarem eò periiſſe lætatus ſum, quòd ſi ille viveret, bellum jam cum Romanis haberemus: & hunc juvenem tanquam furiam facemque hujus belli, odi ac deteſtor: nec dedendum ſolùm ad piaculum rupti fœderis, ſed (ſi nemo

 depoſ-

depoſcat) devehendum in ultimas maris terrarumque oras: ablegandumque eo unde nec ad nos nomen famaque ejus accedere, neque ſolicitare quietæ civitatis ſtatum poſſit. Ego autem ita cenſeo legatos extemplo Romam mittendos, qui ſenatui ſatisfaciant: alios, qui Annibali nuntient ut exercitum ab Sagunto abducat, ipſumque Annibalem ex fœdere Romanis dedant: tertiam legationem ad res Saguntinis reddendas decerno.

ORATIO ALORCI HISPANI ad Saguntinos, qua pacis conditiones quas Annibal ferebat, exponit.

ARGVMENTVM.

In ſumma Saguntinorum deſperatione, Alcon Saguntinus inconſciis cæteris ad Annibalem tranſiit, ſpe atque conſilio agendi de pace. Quæ res in cauſa fuit ut quum triſtes conditiones deferret Annibal, quas certò ſciebat ille cæteros non accepturos, non auſus redire, apud hoſtem maneret. Tum fortè Alorcus Hiſpanus ſub Annibale quidem militabat, cæterum Saguntinis veteri amicitia atque hoſpitio junctus: is pro Alcone interpres Saguntum ingreſſus, veteribus amicis in hanc ſententiam conditiones expoſuit.

SI civis veſter Alco, ſicuti ad pacem petendam ad Annibalem venit, ita pacis conditiones ab Annibale ad vos retuliſſet, ſupervacaneum hoc mihi fuiſſet iter, quo nec orator Annibalis, nec transfuga ad vos veniſſem. Quum verò ille aut veſtra aut ſua culpa manſerit apud hoſtem (ſi metum ſimulavit, ſua: veſtra, ſi periculum eſt apud vos referentibus) ego, ne ignoraretis eſſe aliquas & ſalutis & pacis vobis conditiones, pro vetuſto hoſpi-

hoſpitio quod mihi vobiſcum eſt, ad vos veni. Veſtra autem cauſa me, nec ullius alterius, loqui quæ loquor apud vos, vel ea fides ſit, quòd neque dum veſtris viribus reſtitiſtis, neque dum auxilia à Romanis ſperaſtis, pacis unquam apud vos mentionem feci. Poſteaquam nec à Romanis vobis ulla ſpes eſt, nec veſtra jam aut arma vos aut mœnia ſatis defendunt, pacem affero ad vos magis neceſſariam quam æquam: cujus ita aliqua ſpes eſt, ſi eam, quemadmodum ut victor fert Annibal, ſic vos ut victi audiatis: ſi non, id quod amittitur, in damno, (quum omnia victoris ſint) ſed quicquid relinquitur, pro munere habituri eſtis. Vrbem vobis, quam magna jam ex parte dirutam, captam ferè totam habet, adimit: agros relinquit, locum aſſignaturus in quo novum oppidum ædificetis. Aurum argentumque omne publicum & privatum ad ſe jubet deferri: conjugum, veſtraque corpora, ac liberorum veſtrorum, ſervat inviolata, ſi inermes cum binis veſtimentis à Sagunto velitis exire. Hæc victor hoſtis imperat: hæc, quamquam ſint gravia atque acerba, fortuna veſtra vobis ſuadet. Equidem aut deſpero, quum omnium poteſtas ei à vobis facta ſit, aliquid ex his vobis remiſſurum. Sed hæc patienda cenſeo potius quam trucidari corpora veſtra, rapi trahique ante ora veſtra conjuges ac liberos belli jure ſinatis.

ORATIO

CVIVSDAM CARTHAGINIENſis, qua legatis Rom. de conſilio oppugnationis Sagunti reſpondet.

Argumentum.

Legati Romani Romam Carthagine redeuntes, quum quæ reſponſa à Carthaginienſibus, quæque

Sagunti agerentur, referrent: uno omnes conſenſu copias in Africam & Hiſpaniam ducendas eſſe cenſebant. Vt tamen omnia juſta ante bellum fierent, legatos rurſus Carthaginem mitti placuit, qui percontarentur, publicone an privato conſilio Saguntum Annibal oppugnaſſet: ſi faterentur, ac defenderent; publico tum demum juſtum indicerent bellum. Iam dato ſenatu Q. Fabius princeps legatorum percontatus erat, quum ex Carthaginienſibus unus ita reſpondit.

VANA, Romani, & prior legatio fuit, quum Annibalem tanquam ſuo conſilio Saguntum oppugnantem depoſcebatis. Cæterùm hæc legatio verbis adhuc lenior eſt, re aſperior. Tunc enim Annibal & inſimulabatur, & depoſcebatur: nunc à nobis & confeſſio culpæ exprimitur, & ut à confeſſis res extemplo repetuntur. Ego autem non publico privatóve conſilio Saguntum oppugnatum ſit, quærendum cenſeam: ſed utrum jure, an injuria. Noſtra enim hæc quæſtio atque animadverſio in civem noſtrum eſt, noſtro an ſuo fecerit arbitrio: vobiſcum una diſceptatio eſt, licueritne per fœdus fieri. Itaque quoniam diſcerni placet, quid publico conſilio, quid ſua ſponte imperatores faciant: nobis vobiſcum fædus eſt à Luctatio conſule ictum, in quo cavetur de utrorumque ſociis: nihil de Saguntinis (nec dum enim erant ſocii veſtri) cautum eſt. At enim eo fœdere quod cum Aſdrubale ictum eſt, Saguntini excipiuntur, adverſus quod nihil ego dicturus ſum, niſi quod à vobis didici. Vos enim quòd C. Luctatius conſul primò nobiſcum fœdus icit, quia neque authoritate patrum, nec populi juſſu ictum erat, negaſtis vos eo teneri, itaque aliud de integro fœdus publico conſilio ictum eſt. Si vos non tenent veſtra fœ-

fœdera, niſi ex authoritate aut juſſu veſtro icta: nec nos quidem Aſdrubalis fœdus, quod nobis inſciis icit, obligare potuit. Proinde omittite Sagunti atque Iberi mentionem facere, & quod diu parturit animus veſter, aliquando pariat.

ORATIO VOLSCIANORVM qua legatis Romanorum reſpondent.

Argumentum.

Hoc ad ſuperius pertinet. Legatis mandatum erat ut Carthagine in Hiſpaniam tranſirent ad avertendos à Pœnis animos ſociorum, retinendoſque in fide & ſocietate Romanorum. Iis à Barguſianis ad Volſcianos tranſeuntibus, hoc datum eſt reſponſum.

QVæ verecundia eſt, vos, Romani, poſtulare ut veſtram Carthaginienſium præponamus amicitiæ, quum qui id fecerunt, Saguntinos, crudelius quàm Pœnus hoſtis perdidit, vos ſocii prodideritis? Ibi quæratis ſocios, cenſeo, ubi Saguntina clades ignota eſt. Hiſpanis populis ſicut lugubre, ita inſigne documentum Sagunti ruinæ erunt, nequis fidei Romanæ aut ſocietati confidat.

ORATIO ANNIBALIS ad Hiſpanos milites.

Argumentum.

Annibal, Sagunto capto, Carthaginem novam in hyberna conceſſerat: ibi quum audiſſet quæ de ſe Carthagine ac Romæ dicta decretáque forent, ſe videlicet non ducem belli modò, ſed cauſam: partitis ac divenditis reliquiis prædæ, ad ſe Hiſpanos milites convocavit, quibus conſilium ſuum de transferendo bello ita exponeret.

CREDO ego vos, ſocii, & ipſos cernere, pacatis omnibus Hiſpaniæ populis, aut finiendam vobis militiam, exercituſque dimittendos eſſe, aut in alias terras transferendum bellum. Ita enim hæ gentes non pacis ſolùm, ſed etiam victoriæ bonis florebunt, ſi ex aliis gentibus prædam & gloriam quæremus. Itaque quum longinqua ab domo inſtet militia, incertumque ſit quando domos veſtras, & quæ cuique ibi ſunt cara, viſuri ſitis, ſi quis veſtrûm ſuos inviſere vult, commeatum do: primo vere edico adſitis, ut diis bene juvantibus, bellum ingentis gloriæ prædæque futurum incipiamus.

ORATIO P. SCIPIONIS ſuos adhortantis.

ARGUMENTUM.

P. Scipio ad oſtium Rhodani congreſſus cum hoſte cæſis ferè utrinque paribus, ſubito Numidarum pavore atque fuga victoriam obtinuerat. Exercitus ejus victoris maximam partem Cn. Scipioni fratri tradidit ducendam in Hiſpaniam adverſus Aſdrubalem. Profectus non multo pòſt navibus Piſas, exercitum tironem adhuc & trepidum à Manlio Attilióque accipit, ſpe atque conſilio cum hoſte ad Padum confligendi. Itaque ubi in conſpectum hoſtium Pœnorum ventum eſt, hac oratione militum animos ad egregiè pugnandum adhortabatur.

SI eum exercitum milites, educerem in aciem, quem in Gallia mecum habui, ſuperſediſſem loqui apud vos. Quid enim adhortari referret aut eos equites qui equitatum hoſtium ad Rhodanum flumen, egregiè viciſſent: aut eas legiones cum qui-

quibus fugientem hunc ipſum hoſtem ſequutus confeſſionem cedentis ac detrectantis certamen pro victoria habuit? Nunc quia ille exercitus Hiſpaniæ provinciæ ſcriptus ibi cum fratre Cn. Scipione meis auſpiciis rem gerit, ubi eum gerere ſenatus populuſque Romanus voluit: ego, ut conſulem ducem adverſus Annibalem ac Pœnos haberetis, ipſe me huic voluntario certamini obtuli. Novo imperatori apud novos milites pauca verba facienda ſunt. Ne genus belli, néve hoſtem ignoretis, cum iis eſt vobis, milites, pugnandum, quos terra marique priore bello viciſtis: à quibus ſtipendium per viginti annos exegiſtis: à quibus capta belli præmia Siciliam ac Sardiniam habetis. Erit igitur in hoc certamine is vobis illiſque animus qui victoribus & victis eſſe ſolet. Nec nunc illi, quia audent, ſed quia neceſſe eſt, pugnaturi ſunt. Niſi creditis, qui exercitu incolumi pugnam detrectavere, eos, duabus partibus peditum equitumque in tranſitu Alpium amiſſis, qui plures penè perierint quàm ſuperſint, plus ſpei nactos eſſe. Atenim pauci quidem ſunt, ſed ingentes animis corporibuſque, quorum robora ac vires vix ſuſtinere vis ulla poſſit. Effigies, imò umbræ hominum, fame, frigore, illuvie, ſqualore enecti. Contuſi ac debilitati inter ſaxa rupeſq;: ad hæc peruſti artus, nive rigentes nervi, membra torrida gelu, quaſſata confractaq; arma, claudi ac debiles equi. Cum hoc equite, cum hoc pedite pugnaturi eſtis: reliquias extremas hoſtium, non hoſtes habebitis. Ac nihil magis vereor quàm ne antequam vos cum hoſte pugnaveritis, Annibalem Alpes viciſſe videantur. Sed ita forſitan decuit cum fœderum ruptore duce ac populo deos ipſos ſine ulla humana ope committere, ac profligare bellum: nos autem, qui ſecundum deos violati ſumus, commiſ-

ſum ac profligatum conficere. Non vereor nequis me hoc veſtri adhortandi cauſa magnificè loqui exiſtimet, ipſum aliter animo affectum eſſe. Licuit in Hiſpaniam provinciam meam ire, quò jam profectus eram cum exercitu meo, ubi & fratrem conſilii participem, ac periculi ſocium haberem, & Aſdrubalem, potius quàm Annibalem, hoſtem, & minorem haud dubiè molem belli. Tamen quum præterveherer navibus Galliæ oram, ad famam hujus hoſtis in terram egreſſus, præmiſſo equitatu ad Rhodanum movi caſtra. Equeſtri prælio, qua parte copiarum conſerendi manum fortuna data eſt, hoſtem fudi: peditum agmen, quod in modum fugientium raptim agebatur, quia aſſequi terra non poteram, neque regreſſus ad naves erat, quanta maxima celeritate potui, tanto maris terrarumque circuitu in radicibus Alpium obvius fui. Huic timendo hoſti, utrùm, quum declinarem certamen, improviſus videor incidiſſe? an occurrere in veſtigiis ejus? laceſſere, ac trahere ad decernendum? Experiri juvat, utrùm alios certè repentè Carthaginienſes per viginti annos terra ediderit, an iidem ſint, qui ad Ægades pugnavere inſulam, & quos ab Eryce duodevigenis denariis æſtimatos emiſtis: & utrùm Annibal hic ſit æmulus itinerum Herculis, ut ipſe fert, an vectigalis, ſtipendiariuſque & ſervus populi Romani à patre relictus: quem niſi Saguntinum ſcelus agitaret, reſpiceret profectò, ſi non patriam victam, domum certè patremque & fœdera Amilcaris ſcripta manu, qui juſſus à conſule noſtro præſidium deduxit ab Eryce, qui graves impoſitas victis Carthaginienſibus leges fremens mærenſque accepit, qui decedere Sicilia qui ſtipendium populo Romano dare pactus eſt. Itaque vos ego, milites, non eo ſolùm animo, quo adver-

ſus

ſus alios hoſtes ſoletis, pugnare velim: ſed cum indignatione quadam atque ira, velut ſi ſervos videatis veſtros arma repentè contra vos ferentes. Licuit, ſi voluiſſemus, ad Erycem clauſos ultimo ſupplicio humanorum, fame, interficere: licuit claſſem victricem in Africam trajicere, atque intra paucos dies ſine ullo certamine Carthaginem delere: veniam dedimus precantibus, emiſimus ex obſidione, pacem cum victis fecimus, tutelæ noſtræ deinde duximus quum Africo bello urgerentur. Pro his impertitis, furioſum juvenem ſequentes, oppugnatum patriam noſtram veniunt. Atque utinam pro decore hoc nobis tantùm & non pro ſalute ceſſet certamen. Non de poſſeſſione Siciliæ ac Sardiniæ, de quibus quondam agebatur, ſed pro Italia nobis eſt pugnandum: nec eſt alius à tergo exercitus, qui, niſi nos vincimus, hoſti obſiſtat: nec Alpes aliæ ſunt, quas dum ſuperat, comparari nova poſſint præſidia. Hîc eſt obſtandum, milites, velut ſi ante Romana mœnia pugnemus. Vnuſquiſque ſe non corpus ſuum ſolum, ſed conjugem ac liberos parvos armis protegere putet, nec domeſticas ſolùm agitet curas, ſed identidem hoc animo reputet, noſtras nunc intueri manus ſenatum populumque Romanum: qualis noſtra vis virtuſque fuerit, talem deinde fortunam illius urbis ac Romani imperii fore.

ORATIO

ANNIBALIS
ſuos adhortantis.

ARGVMENTVM.

Annibal in tranſitu Alpium barbaros multos bellum inferre volentes ceperat, quos in vinculis habuit: adhortaturus milites ad pugnam, eorum barbaro-

barorum multa paria congredi, detractis vinculis, armata more Gallico, in conſpectu militum ex induſtria jubet: quibus aliquanto pòſt dimiſſis, in hæc verba ſuos adhortatus eſt.

SI, quem animum in alienæ ſortis exemplo paulo antè habuiſtis, eundem mox in æſtimanda fortuna veſtra habueritis, vicimus, milites. Neque enim ſpectaculum modò illud, ſed quædam veluti imago veſtræ conditionis erat. Ac neſcio an majora vincula majoreſque neceſſitates vobis, quàm captivis veſtris, fortuna circundederit, (dextra lævaque duo maria claudunt) nullam, ne ad effugium quidem, navem habentibus: circà Padus amnis major ac violentior Rhodano, à tergo Alpes urgent, vix integris vobis ac vigentibus tranſitæ: hîc vobis vincendum, aut moriendum, milites, eſt, ubi primùm hoſti occurriſtis: & eadem fortuna quæ neceſſitatem pugnandi impoſuit. Præmia vobis ea victoribus proponit, quibus ampliora homines ne à diis quidem immortalibus optare ſolent. Si Siciliam tantùm ac Sardiniam parentibus noſtris ereptas, noſtra virtute recuperaturi eſſemus, ſatis tamen ampla pretia eſſent. Quicquid Romani tot triumphis partum congeſtumque poſſident, id omne noſtrum cum ipſis dominis futurum eſt. In hanc tam opimam mercedem agite, cum diis bene juvantibus arma capite. Satis adhuc in vaſtis Luſitaniæ Celtiberiæque montibus pecora conſectando, nullum emolumentum tot laborum periculorumque veſtrorum vidiſtis: tempus eſt jam opulenta vos ac ditia ſtipendia facere: & magna operæ pretia mereri, tantùm itineris per tot montes fluminaque, & tot armatas gentes emenſos: hîc vobis terminum laborum fortuna dedit, hîc di-

dignam mercedem emeritis ſtipendiis dabit. Nec quàm magni nominis bellum eſt, tam difficilem exiſtimaveritis victoriam fore. Sæpe & contemptus hoſtis cruentum certamen edidit, & incly-ti populi regeſque perlevi momento victi ſunt. Nam dempto hoc uno fulgore nominis Romani, quid eſt quòd illi vobis comparandi ſint? Vt viginti annorum militiam veſtram cum illa virtute, cum illa fortuna taceam: ab Herculis columnis, ab Oceano, terminiſque ultimis terrarum, per tot ferociſſimos Hiſpaniæ & Galliæ populos vincentes huc perveniſtis. Pugnabitis cum exercitu tirone, hac ipſa æſtate cæſo, victo, circumſeſſoque à Gallis, ignoto adhuc duci ſuo, ignoranteque ducem. An me in prætorio patris clariſſimi imperatoris propè natum, certè educatum, domitorem Hiſpaniæ Galliæque, victorem eundem non Alpinarum modò gentium, ſed ipſarum (quod multo majus eſt) Alpium, cum ſemeſtri hoc conferam duce, deſertore exercitus ſui? Cui ſiquis demptis ſignis Pœnos Romanoſque hodie oſtendat, ignoraturum certum habeo utrius exercitus ſit conſul. Non ego illud parvi æſtimo, milites, quòd nemo veſtrum eſt cujus non ante oculos ipſe ſæpe militare aliquod ediderim facinus: cujus non idem ego virtutis ſpectator ac teſtis. Notata temporibus locisque referre ſua poſſim decora. Collaudaſtis me milites, donaſtis. alumnus prius omnium veſtrûm, quàm imperator, procedam acie adverſus ignotos inter ſe ignorantesque. Quocunque circumtuli oculos, plena omnia video animorum ac roboris, veteranum peditem, generoſiſſimarum gentium equites frenatos & infrenatos: vos ſocios fideliſſimos fortiſſimoſque, vos Carthaginienſes, tum ob patriam, tum ob iram juſtiſſimam pugnaturos. Inferimus bellum, infe-
ſtiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ſtiſque ſignis deſcendimus in Italiam, tanto audacius fortiuſque pugnaturi, quanto major ſpes majorque animus inferentis eſt vim, quàm arcentis. Accendit præterea animos & ſtimulat dolor, injuria, indignitas. Ad ſupplicium depopoſcere me ducem primum, deinde vos omnes qui Saguntum oppugnaſſetis, deditos ultimis cruciatibus affecturi fuere. Crudeliſſima gens ac ſuperbiſſima, ſua omnia ſuique arbitrii facit, cum quibus bellum, cum quibus pacem habeamus: ſe modum imponere æquum cenſet: circumſcribit includitque nos terminis montium fluminumque, quos ne excedamus: neque eos quos ſtatuit, obſervat. Ne tranſieris Iberum: nequid rei tibi ſit cum Saguntinis, ad Iberum eſt Saguntum, nuſquam te veſtigio moveris. Parum eſt, quòd veterrimas provincias noſtras Siciliam ac Sardiniam ademit, niſi adimat etiam Hiſpaniam: &, ſi inde ceſſero, in Africam tranſcendet. Tranſcendet autem dico? duos conſules hujus anni, unum in Africam, alterum in Hiſpaniam miſere. Nihil uſquam nobis relictum eſt, niſi quod armis vindicaverimus. Illis timidis & ignavis licet eſſe qui receptum habent, quos ager ſuus, quos ſua terra per tuta ac pacata itinera fugientes accipient: vobis neceſſe eſt fortibus viris eſſe, & omnibus inter victoriam mortemve certa deſperatione abruptis, aut vincere, aut, ſi fortuna dubitabit, in prælio potius quàm in fuga mortem oppetere. Si hoc bene fixum omnibus deſtinatumque in animo eſt, iterum dicam, viciſtis: nullum incitamentum ad vincendum homini à diis immortalibus acrius datum eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Ex viceſimoſecundo libro ab urbe condita.

ORATIO

M. MINVTII RVFFI magiſtri equitum, qua in Q. Fabii Maximi dictatoris cunctationem acriter invehitur.

Argumentum.

Q. Fabius Maximus dictator miſſus cum legionibus adverſus Annibalem, per loca alta agmen ducebat, modico ab hoſte intervallo, ut nec omitteret eum, neque congrederetur. M. Minutius Ruffus magiſter equitum erat, ferox rapiduſque in conſiliis, ac lingua immodicus: is primùm inter paucos, deinde palam conſilium prudentiamq; dictatoris eludebat atq; reprehendebat, pro cunctatore ſegnem eum, pro cauto timidum appellans. Fortè per id tempus Maharbalem in agrum Falernum Annibal prædatum miſerat: quem, quum in caſtra perlatum eſſet populari uſque ad Sinueſſas aquas, tum demum Fabius per juga montis Maſſici exercitum ducens, haud procul hoſte caſtra ponit. Hinc verò quum facilè tecta colonorum Romanorum & domus ab hoſtibus incendi peruríque viderentur, nec tum quidem ulla pugnæ mentio eſſet: idem Ruffus magiſter equitum in dictatorem hæc jactare cœpit.

SPECTATVMNE huc ad rem fruendam oculis ſociorum cædes & incendia venimus? nec ſi nullius alterius nos, ne civium quidem horum pudet, quos in Sinueſſam colonos patres noſtri miſerunt, ut ab Samnite hoſte tuta hæc ora eſſet, quam nunc non vicinus Samnis urit, ſed Pœnus advena, ab extremis orbis terrarum terminis noſtra cunctatione & ſocordia jam huc progreſſus? Tantum (proh dolor) degeneramus à patribus no-

noſtris, ut præter quam oram illi Punicas vagari claſſes dedecus eſſe imperii ſuiduxerint, eam nos nunc plenam Numidarum hoſtium ac Maurorum jam factam videamus? Qui modò Saguntum oppùgnari indignando, non homines tantùm, ſed fœdera & deos ciebamus, tendentem ad mœnia Romanæ colonię Annibalem lenti ſpectamus? Fumus ex incendiis villarum agrorumque in oculos atque ora venit: ſtrepunt aures clamoribus plorantium ſociorum, ſæpius nos quàm deorum invocantium opem. Nos hic pecorum more per æſtivos ſaltus devioſque calles exercitum ducimus, conditi nubibus Sylviſque. Si hoc modo peragrando cacumina ſaltuſque Furius recipere urbem à Gallis voluiſſet, quo hic novus Camillus nobis dictator unicus in rebus afflictis quęſitus, Italiam ab Annibale recuperare parat, Gallorum Roma eſſet: quam vereor ne ſic cunctantibus nobis, Annibali ac Pœnis toties ſervaverint majores noſtri. Sed vir ac verè Romanus, quo die dictatorem eum ex authoritate patrum juſſuque populi dictum, Vejos allatus eſt nuntius: quum eſſet ſatis altum Ianiculum, ubi ſedens proſpectaret hoſtem, deſcendit in æquum, atque illo ipſo die media in urbe, qua nunc buſta Gallorum ſunt, & poſtero die citra Gabios cecidit Gallorum legiones. Quid poſt multos annos, quum ad furcas Caudinas ab Samnite hoſte ſub jugum miſſi ſumus? utrum tandem L. Papyrius Curſor, juga Samnii perluſtrando, an Luceriam premendo, obſidendóque & laceſſendo victorem hoſtem, depulſum ab Romanis cervicibus jugum ſuperbo Samniti impoſuit? Modò conſuli Luctatio quæ alia res quàm celeritas victoriam dedit? quòd poſtero die quàm hoſtem vicit, claſſem gravem commeatibus, impeditam ſuo ipſam inſtrumento atque

atque

atque apparatu oppreſſit. Stultitia eſt, ſedendo aut votis debellari credere poſſe: armari copias oportet, deducendas in æquum, ut vir cum viro congrediatur. Audendo agendoque res Romana crevit, non his ſenſibus conſiliíſve quæ timidi cauta vocant.

ACEDVCIS HISPANI ad Boſtarem pro obſidibus verba.

Argumentum.

Obſides Annibal cunctis civitatibus imperabat, quos ut quemque accipiebat, Sagunti cuſtodiæ tradebant. Id modo Hiſpanorum in populum Romanum animos remorari ratus Acedux, Hiſpanus quidem, cæterum Romanis ſocius, init conſilium de remittendis in ſuas civitates obſidibus. Boſtar præfectus Saguntinis fortè caſtra extra Saguntum in ipſo littore habebat, quò Acedux ipſe quum veniſſet, eum monebat, quum ad eam diem metus Hiſpanorum animos continuiſſet, quia procul Romani abfuiſſent, qui tum cis Iberum erant, gratia devinciendos eſſe ac beneficio. Boſtari verò quærenti quonam tandem beneficio devinciendi eſſent, in hanc ſententiam ipſe reſpondit.

Obsides in civitates remittite. Id privatim parentibus, quorum maximum nomen in civitatibus eſt, ſuis, & publicè populis gratum erit. Vult ſibi quiſque credi, & habita fides ipſam plerunque obligat fidem. Miniſterium reſtituendorum domos obſidum mihimet depoſco ipſe, ut opera quoque impenſa conſilium adjuvem meum, & rei ſuapte natura gratæ, quantam inſuper gratiam poſſim, adjiciam.

FABII DICTATORIS de temeritate Minutii verba.

ARGVMENTVM.

Æquatum erat plebiſcito Minutii magiſtri equitum imperium dictaturæ Fabii Maximi. Quod poſtquam in caſtra Roma eſt allatum literis & ſermone multorum, Minutius immodicè gloriatus cum Fabio de imperandi ratione agebat, an per vices alter imperaret, an uterque, partitis copiis. Partiri tàndem copias placuit, vix Fabio conſentiente. Ita partem copiarum Minutius adverſus Annibalem ducens, paulo pòſt in eum locum pervenit, unde per inſidias hoſtium fugere ac elabi ſine magna cade ſuorum non poſſet. Fabius eo tempore ipſo auxilio veniens, ita de Minutii temeritate locutus eſt.

ITA eſt: non celerius quàm timui, deprehendit fortuna temeritatem. Fabio æquatus imperio, Annibalem & virtute & fortuna ſuperiorem videt. Sed aliud jurgandi ſuccenſendique tempus erit. Nunc ſigna extra vallum proferte: victoriam hoſti extorqueamus, confeſſionem erroris civibus.

ORATIO MINVTII MAGISTRI equitum, qua ſuos ad conjungenda cum Fabio caſtra adhortatur.

ARGVMENTVM.

Minutius magiſter equitum cum exercitu periclitatus, quum ſe ſuoſque Fabii virtute ac diligentia ſervatos eſſe intelligeret, temeritatem ſuam agnoſcens, de conjungendis caſtris cum Fabio, ita cum ſuis agebat.

Sæpe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

SÆPE ego audivi, milites, eum primum eſſe virum, qui ipſe conſulat quid in rem ſit: ſecundum, eum qui bene monenti obediat: qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenii eſſe. Nobis quoniam prima animi ingeniique negata ſors eſt, ſecundam ac mediam teneamus: & dum imperare diſcimus, parere prudenti, in animum inducamus. Caſtra cum Fabio jungamus, ad prætorium ejus ſigna quum tulerimus, ubi ego eum parentem appellavero, (quod beneficio ejus erga nos ac majeſtate ejus dignum eſt) vos milites, eos, quorum vos modò arma dextræque texerunt, patronos ſalutabitis: & ſi nihil aliud, gratorum certè nobis animorum gloriam dies hæc dederit.

MINVTII VERBA ad Fabium dictatorem.

ARGVMENTVM.

Conjunctum hoc eſt cum priore. Iam milites ad dictatoris caſtra proficiſcentes, omnium animos in admiratonem converterant, quum Minùtius prior Fabium patrem appellat, milites deinde patronos eos qui dictatoris imperio parebant. Minutius inde ita cum Fabio verba fecit.

PARENTIBVS meis, dictator, quibus te modo nomine, quo fando poſſum, æquavi, vitam tantum debeo: tibi quum meam ſalutem, tum omnium horum. Itaque plebiſcitum, quo oneratus magis quàm honoratus ſum, primus antiquo, abrogoque: & (quod tibi mihiq; quod meo exercituique tuo, conſervato ac conſervatori ſit felix) ſub imperium auſpiciumque tuum redeo, & ſigna hæc, legioneſque reſtituo. Tu, quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

quæſo, placatus me magiſtrum equitum, hos ordinibus ſuis quenque teneri jubeas.

ORATIO
FABII MAXIMI
ad Æmilium de Varrone, & ratione pugnandi cum hoſte.

ARGVMENTVM.

C. Terentius Varro, & L. Paulus Æmilius conſules creati quum contra Annibalem copias ducere pararent, Varro concionem fortè habuerat qua bellum in Italiam à nobilibus accerſitum eſſe jactabat, quod nunquam reſtinguendum eſſet, ſi Reſpub. plures Fabios imperatores haberet: ſe vero ipſum illud profligaturum, ſeu ad finem propè deducturum, quo primùm die hoſtem videret. Quod quum Fabius cognoviſſet, Paulum Æmilium ad ſe vocat, quem in hanc ſententiam de collegæ temeritate rationeque hoſtem aggrediendi alloquutus eſt.

SI aut collegam (id quod mallem) tui ſimilem, Luci Æmili, haberes, aut tu collegæ tui ſimilis eſſes, ſupervacanea eſſet oratio mea: nam & duo boni conſules, etiam me tacente, omnia è Repub. fide veſtra faceretis, & mali nec mea verba auribus veſtris, nec conſilia animis reciperetis. Nunc & collegam tuum & te talem virum intuenti mihi, tecum omnis oratio eſt, quem video nequicquam & virum bonum & civem fore: ſi altera parte claudicet Reſpub. malis conſiliis idem ac bonis juris & poteſtatis erit. Erras enim L. Pauli, ſi tibi minus certaminis cum C. Terentio, quam cum Annibale futurum cenſes: neſcio an infeſtior hic adverſarius, quàm ille hoſtis maneat: & cum illo in acie tantum, cum hoc omnibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

bus locis ac temporibus certaturus es: & adverſus Annibalem legioneſque ejus tuis equitibus ac peditibus pugnandum tibi eſt. Varro dux tuis militibus te eſt oppugnaturus. Ominis etiam tibi cauſa abſit C. Flaminii memoria: tamen ille conſul demum, & in provincia, & ad exercitum cœpit furere: hic priuſquam peteret conſulatum, deinde in petendo conſulatu, nunc quoque conſul priuſquam caſtra videat aut hoſtem, inſanit. Et qui tantas jam nunc procellas, prælia atque acies jactando inter togatos ciet, quid inter armatam juventutem cenſes facturum, & ubi extemplo verba res ſequitur? Atqui, ſi hic (quod facturum ſe denuntiat) extemplo pugnaverit: aut ego rem militarem, belli hoc genus, hoſtem hunc ignoro: aut nobilior alius Thraſymeno locus noſtris cladibus erit. Nec gloriandi tempus adverſus unum eſt, & ego contemnendo potius quàm appetendo gloriam, modum exceſſerim. Sed ita res habet: una ratio belli gerendi adverſus Annibalem eſt, qua ego geſſi: nec eventus modò hoc docet, (ſtultorum iſte magiſter eſt) ſed eadem ratio quæ fuit, futuraque, donec res eædem manebunt, immutabilis eſt. In Italia bellum gerimus, in ſede ac ſolo noſtro: omnia circà plena civium ac ſociorum ſunt: armis, viris, equis, commeatibus juvant juvabuntque, id jam fidei documentum in adverſis rebus noſtris dederunt. Meliores, prudentiores, conſtantiores nos tempus dieſque facit. Annibal contrà in aliena, in hoſtili eſt terra, inter omnia inimica infeſtaque, procul à domo, procul à patria: neque illi terra neque mari eſt pax: nullæ eum urbes accipiunt, nulla mœnia: nihil uſquam ſui videt: in diem rapto vivit, partem vix tertiam ejus exercitus habet, quem Iberum amnem trajecit: plures fames quàm ferrum abſumpſit, nec iis

pau-

paucis jam victum ſuppeditat. Dubitas ergo quin eum ſedendo ſuperaturi ſimus, qui ſeneſcat in dies, non commeatus, non ſupplementum, non pecuniam habeat? Quamdiu pro Geryonis caſtelli Apuliæ inopis, tanquam pro Carthaginis mœnibus pugnatum eſt? Sed ne adverſus te quidem ego gloriabor. Cn. Servilius atque Attilius proximi conſules vide quemadmodum eum ludificati ſint. Hæc una ſalutis eſt via, L. Paule, quam difficilem infeſtamque cives magis quàm hoſtes facient. Idem enim tui, quod hoſtium milites, volent: idem Varro conſul Romanus, quod Annibal Pœnus imperator, cupiet. Duobus ducibus unus reſiſtas oportet: reſiſtes autem, adverſus famam rumoreſque hominum ſi ſatis firmus ſteteris: ſi te neque collegæ vana gloria, neque tua falſa infamia moverit. A veritate laborare nimis jus ſæpe ajunt, extingui nunquam. Gloriam qui ſpreverit, veram habebit. Sine, timidum pro cauto, tardum pro conſiderato, imbellem pro perito belli vocent: malo, te ſapiens hoſtis metuat, quam ſtulti cives laudent. Omnia audentem contemnet Annibal, nihil temere agentem metuet. Nec ego ut nihil agatur moneo, ſed ut agentem te ratio ducat, non fortuna. Tuæ poteſtatis ſemper, tuaque omnia ſint. Armatus intentuſque ſis: neque occaſioni tuæ deſis, neque ſuam occaſionem hoſti des. Omnia non properanti clara certaque erunt: feſtinatio, improvida eſt & cæca.

ORATIO P. SEMPRONII TVDITANI tribuni militum, qua ſuos ad erumpendum adhortatur.

Argumentum.

Cannenſi clade, quum mortuo paulo Æmilio conſule, Varro collega Venuſinam cum quinquaginta equitibus profugiſſet: binis in caſtris inermis multitudo, quæ ſuperfuerat pugnæ, ſine ducibus erat. Itaque eos qui in minoribus erant caſtris, alii monent ut nocte, dum hoſtis gravi ſomno detinetur, ad ſe tranſirent, Canuſium inde tacitè ac ſine mora uno agmine abituros. Fortè P. Sempronius Tuditanus tribunus militum in minoribus caſtris erat, qui quum de tranſitu ab aliis aliter ſentiri videret, ita ſuos ad erumpendum adhortatur.

CAPI ergo mavultis ab avariſſimo & crudeliſſimo hoſte, æſtimarique capita veſtra pretio? & exquiri ab interrogantibus, Romanus civis ſis, an Latinus ſocius? ut ex tua contumelia & miſeria alteri honos quæratur, non tibi. Non vos quidem Lucii Æmilii, qui ſe bene mori quam turpiter vivere maluit, & tot fortiſſimorum virorum, qui circa eum cumulati jacent, ſimiles eſtis. Sed antequam opprimat lux, majoraque hoſtium agmina obſepiant iter, per hos, qui inordinati & incompoſiti obſtrepunt portis, erumpamus, ferroque atque audacia iter fiat quanvis per confertos hoſtes. Cuneo quidem hoc laxum atque ſolutum agmen, acſi nihil obſtet, tranſibimus. Itaque ite mecum, qui & voſmet ipſos & Rempublicam ſalvam vultis.

ORA-

ORATIO CAPTIVORVM

Cannenſi clade Roman. ad patres.

ARGVMENTVM.

Hoc cum proximè præcedente conjunctum eſt. Milites Romani qui ex minoribus caſtris conſilio eorum qui erant in majoribus, exhortatione inſuper P. Sempronii Tuditani, cum ipſo erumpere noluerant, in poteſtatem hoſtium ſimul cum caſtris venerunt. Ex iis decem paulo poſt jurejurando adigit Annibal, ſi miſſi Romam non redimerentur, ad hoſtem redituros. Ita Romam adactos eos mittit, ut aurum in redemptionem ſuam impetrarent. Propoſitum autem fuit pretium in capita, equiti quingeni quadrigati nummi, pediti treceni, ſervo centum. Profecti, ita cauſam ſuam apud patres egerunt.

PATRES conſcripti, nemo veſtrûm ignorat, nulli unquam civitati viliores fuiſſe captivos quam noſtræ: cæterùm (niſi nobis plus juſto noſtra placet cauſa) non alii unquam minus negligendi vobis, quàm nos, in hoſtium poteſtatem venerunt. Non enim in acie per timorem arma tradidimus, ſed quum propè ad noctem ſuperſtantes cumulis cęſorum corporum, prælium extraxiſſemus, in caſtra recepimus nos: diei reliquum ac noctem inſequentem feſſi labore ac vulneribus vallum ſumus tutati. Poſtero die quum circumſeſſi ab exercitu victore, aqua arceremur, nec ulla alia jam per confertos hoſtes erumpendi ſpes eſſet; nec eſſe nefas duceremus, quinquaginta millibus hominum ex acie noſtra trucidatis, aliquem ex Cannenſi pugna Romanum militem reſtare: tum demum pacti pretium, quo redempti dimitteremur,

mur, arma in quibus nihil jam auxilii erat, hoſti tradidimus. Majores noſtros quoque acceperamus ſe à Gallis auro redemiſſe, & patres noſtros aſperrimos illos ad conditionem pacis, legatos tamen captivorum redimendorum gratia Tarentum miſiſſe. Atqui in Italia cum Gallis, & ad Heracleam cum Pyrrho, utraque non tam clade infamis, quàm pavore & fuga pugna fuit. Cannenſes campos acervi Romanorum corporum tegunt: nec ſuperſumus pugnæ niſi in quibus trucidandis & ferrum & vires hoſtem defecerunt. Sunt etiam de noſtris quidam qui nec in acie quidem refugerunt, ſed præſidio caſtris relicti, quum caſtra traderentur, in poteſtatem hoſtium venerunt. Haud equidem ullius civis aut commilitonis fortunæ aut conditioni invideo, nec premendo alium, me extuliſſe velim videri, ne illis quidem (niſi pernicitatis pedum & curſus aliquod præmium eſt) qui pleriq; inermes ex acie fugientes, non prius quàm Venuſiæ aut Canuſii conſtiterunt, ſe nobis meritò prætulerunt, gloriatique ſunt in ſe plus quàm in nobis præſidii Reipub. eſſe. Sed illis ut bonis & fortibus viris militibuſque utemini & nobis jam promptioribus pro patria, quòd beneficio veſtro redempti atque in patriam reſtituti fuerimus. Delectum ex omni ætate & fortuna habetis: octo millia ſervorum armari audio: non minor numerus noſter eſt, nec majori pretio redimi poſſumus quàm hi emuntur. Nam ſi conferam nos cum illis, injuriam Romano nomini faciam. Illud etiam in tali conſilio vobis animadvertendum P. C. cenſeam, ſi duriores eſſe velitis, (quod nullo noſtro merito faciatis) cui nos hoſti relicturi ſitis. Pyrrho videlicet, qui nos hoſpitum numero habuit captivos? an barbaro ac Pœno, qui utrum avarior an crudelior ſit, vix æſtimari poteſt? Si

videatis catenas, ſqualorem, deformitatemq́ue civium veſtrorum, non minus profecto vos ea ſpecies moveat, quàm ſi ex altera parte cernatis ſtratas Cannenſibus campis legiones veſtras. Intueri poteſtis ſolicitudinem & lacrymas in veſtibulo curiæ ſtantium cognatorum noſtrorum, expectantiumq́ue reſponſum veſtrum? Quum ii pro nobis, proq́ue iis qui abſunt, ita ſuſpenſi ac ſoliciti ſint quem cenſetis animum ipſorum eſſe, quorum in diſcrimine vita libertaſque eſt? Si mediuſfidius ipſe in nos mitis Annibal contra naturam ſuam eſſe velit, nihil tamen nobis vita opus eſſe cenſeamus, quum indigni, ut à vobis redimeremur, viſi ſumus. Rediere Romam quondam remiſſi à Pyrrho ſine pretio, capti: ſed rediere cum legatis primoribus civitatis ad redimendos ſeſe miſſis: redeam ego in patriam trecentis nummis non æſtimatus civis? Suum quiſque habet animum, P. C. ſcio in diſcrimine eſſe vitam corpuſque meum: magis me famæ periculum movet, ne à vobis damnati ac repulſi habeamur. Neque enim vos pretio peperciſſe homines credent.

ORATIO
T. MANLII TORQVATI,
ne captivi redimerentur.

ARGVMENTVM.

Hoc cum priore oratione conjunctum eſt. Poſteaquam captivi dicendi finem fecerunt, extemplo ab ea turba quæ in veſtibulo curiæ ſtabat, clamor flebilis ſublatus eſt, orabantque ut ſibi liberos, fratres, cognatos, redderent patres. Tum ſenatus ea de re haberi cœptus. Quo quum aliis captivos redimendos de publico, aliis de privato, aliis ex ærario dandam pecuniam mutuò referentibus variaretur ſententiis:

tum

tum demum T. Manlius Torquatus rogatus ſententiam, unus nullo pacto redimendos eſſe ita ſuaſit.

Si tantummodo poſtulaſſent legati pro iis qui in hoſtium poteſtate ſunt, ut redimerentur, ſine ullius inſectatione eorum brevi ſententiam peregiſſem. Quid enim aliud quàm admonendi eſſetis, ut morem traditum à patribus, neceſſario ad rem militarem exemplo ſervaretis? Nunc autem quum propè gloriati ſint quòd ſe hoſtibus dediderint, præferrique non captis modò in acie ab hoſtibus, ſed etiam iis qui Venuſiam Canuſiumque pervenerunt, atque ipſi C. Terentio conſuli, æquum cenſuerint, nihil vos eorum P. C. quæ illic acta ſunt, ignorare patiar. Atque utinam hæc quæ apud vos acturus ſum, Canuſii apud ipſum exercitum agerem, optimum teſtem ignaviæ cujuſque & virtutis: aut unus hic ſaltem adeſſet P. Sempronius, quem ſi iſti ducem ſequuti eſſent, milites hodie in caſtris Romanis, non captivi in hoſtium poteſtate eſſent: & cum feſſis pugnando hoſtibus, tum victoria lætis, & ipſis pleriſque regreſſis in caſtra ſua, noctem ad erumpendum liberam habuiſſent, & ſeptena armatorum hominum millia erumpere etiam inter confertos hoſtes potuiſſent. Neque enim per ſe ipſi hoc facere conati ſunt, neque alium ſequi voluerunt. Nocte propè tota P. Sempronius Tuditanus non deſtitit admonere, adhortarique eos, dum paucitas hoſtium circa caſtra, dum quies ac ſilentium eſſet, dum nox inceptum tegeret, ſe ducem ſequerentur: ante lucem pervenire in tuta loca, in ſociorum urbes poſſe. Sicut avorum memoria P. Decius tribunus militum in Samnio, ſicut nobis adoleſcentibus priori Punico bello Calpurnius Flamma, trecentis voluntariis, quum ad tumulum eos ca-

piendum ſitum inter medios hoſtes duceret, dixit, Moriamur, milites, & morte noſtra eripiamus ex obſidione circumventas legiones. Si hoc P. Sempronius diceret, nec viros quidem, nec Romanos vos duceret, ſi nemo tantæ virtutis exiſteret comes: viam non ad gloriam magis quàm ad ſalutem ferentem demonſtrat; ducem ſe in patriam, ad parentes, ad conjuges, ac liberos facit. Vt ſervemini, deeſt vobis animus: quid, ſi moriendum pro patria eſſet, faceretis? Quinquaginta millia civium ſociorumque circa vos eo ipſo die cæſa jacent: ſi tot exempla virtutis non movent, nihil unquam movebit: ſi tanta clades vobis vilem vitam non fecit, nulla faciet. Liberi atque incolumes deſiderate patriam, imò deſiderate dum patria eſt, dum cives ejus eſtis: ſerò nunc deſideratis, diminuti capite, abalienati jure civium, ſervi Carthaginienſium facti. Pretio redituri eſtis eo unde ignavia ac nequitia abiſtis? P. Sempronium civem veſtrum non audiſtis arma capere, ac ſe jubentem ſequi; Annibalem paulo pòſt audiſtis, caſtra prodi & arma tradi jubentem. Quam ego ignaviam iſtorum accuſo, quum ſcelus poſſim accuſare? non enim modò ſequi recuſarunt bene monentem, ſed obſiſtere ac retinere conati ſunt, ni ſtrictis gladiis viri fortiſſimi inertes ſummoviſſent. Prius, inquam, P. Sempronio per civium agmen quàm per hoſtium fuit erumpendum. Hos cives patria deſideret, quorum ſi cæteri ſimiles fuiſſent, neminem hodie ex iis qui ad Cannas pugnaverunt, civem haberet? Ex millibus ſeptem armatorum ſexcenti extiterunt qui erumpere auderent, qui in patriam liberi atque armati redirent, neque iis quadraginta millia hoſtium obſtitere. Quàm tutum iter duarum propè legionum agmini futurum cenſetis fuiſſe?

Ha-

Haberetis hodie viginti millia armatorum Canuſii, fortia, fidelia, P. C. Nunc autem quemadmodum hi boni fideleſque (nam fortes ne ipſi quidem dixerint) cives eſſe poſſunt? niſi quis credere poteſt, fuiſſe qui erumpentibus, quin erumperent, obſiſtere conati ſint, aut non invidere eos cum incolumitati, tum gloriæ illorum per virtutem partæ, quum ſibi timorem ignaviamque ſervitutis ignominioſę cauſam eſſe ſciant. Maluerunt in tentoriis latentes ſimul lucem hoſtemque expectare, quum ſilentio noctis erumpendi occaſio eſſet. Atenim ad erumpendum è caſtris defuit animus, ad tutanda fortiter caſtra animum habuerunt: dies ac noctes aliquot obſeſſi, armati ſe ipſi tutati vallo ſunt: tandem ultima auſi paſſique, quum omnia ſubſidia vitæ deeſſent, affectiſque fame viribus, arma jam ſuſtinere nequirent, neceſſitatibus magis humanis quàm armis victi ſunt. Orto ſole hoſtis ad vallum acceſſit: ante ſecundam horam nullam fortunam certaminis experti, tradiderunt arma ac ſe ipſos. Hæc vobis ipſorum per biduum militia fuit. Quum in acie ſtare ac pugnare decuerat, tum in caſtra refugerunt: quum pro vallo pugnandum erat, caſtra tradiderunt, neque in acie neque in caſtris utiles. Vos redimam? quum erumpere caſtris oportet, cunctamini ac manetis: quum manere & caſtra tutari armis neceſſe eſt, & caſtra & arma & vos ipſos traditis hoſti. Ego non magis iſtos redimendos, P. C. cenſeo, quàm illos dedendos Annibali, qui per medios hoſtes è caſtris eruperunt, ac per ſummam virtutem ſe patriæ reſtituerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Ex viceſimotertio libro ab urbe condita.

ORATIO
PACVVII CALAVII
Campani ad populum Campanum.

ARGVMENTVM.

Pacuvius Calavius Capuæ in ſummo magiſtratu erat, quum res Romana malè ad Thraſymenum geſta eſt. Is populum Campanum ſenatui jamdiu infeſtum ratus id agitare, ut ſenatoribus trucidatis, ſi venirent hoſtes Romanorum, Annibali Capuam traderet: hoc populi conſilium ſenatui declarat, omneſque tandem eò duxit, ut ſi ſe in ipſius poteſtatem permitterent, facilè ab inſidiis ſe poſſe liberari arbitrarentur. Permiſſos in curiam claudit: convocat populum, cui rem ita expoſuit.

QVOD ſæpe optaſtis, Campani, ut ſupplicii ſumendi vobis ex improbo ac deteſtabili ſenatu poteſtas eſſet, eam nunc non per tumultum expugnantes domos ſingulorum, quas præſidiis clientium ſervorumq́ue tuentur, cum ſummo veſtro periculo, ſed tutam habetis ac liberam. Clauſos omnes in curiam accipite, ſolos, inermes: nec quicquam raptim aut fortè temere egeritis. De ſingulorum capite vobis jus ſententiæ dicendæ faciam, ut quas quiſque meritus eſt pœnas pendat. Sed ante omnia ita vos iræ indulgere oportet, ut potiorem ira ſalutem atque utilitatem veſtram habeatis. Etenim hos (ut opinor) odiſtis ſenatores. Nam ſenatum omnino non habere non vultis: quippe aut rex (quod abominandum) aut (quod unum liberæ civitatis conſilium eſt) ſenatus habendus eſt. Itaque duæ res ſimul agendæ ſunt vobis, ut & veterem ſenatum tollatis, &

no-

novum cooptetis. Citari ſingulos ſenatores jubebo, de quorum capite vos conſulam: quod de quoque cenſueritis, fiet. Sed prius in ejus locum virum fortem ac ſtrenuum, novum ſenatorem cooptabitis, quàm de noxio ſupplicium ſumatur.

ORATIO VARRONIS CONSVLIS,
qua legatis Campanorum reſpondet.

ARGVMENTVM.

Poſt Cannenſem cladem Romani à Campanis ſperni contemnique cœpti ſunt, ut illud oſtenſuri fuerint, niſi prohibiti fuiſſent eorum præſertim memoria qui a Romanis miſſi erant per Siculas urbes in præſidia, in quibus Campani erant nobiliſſimi. Horum igitur parẽtes ægrè impetrant ut legati ad Varronem conſulem, Canuſium, quo ipſe ex fuga ſeſe receperat, mitterentur. Profecti Venuſiæ conſulem cum paucis inveniunt, ubi ſenatum populumq; Campanum egrè ferre nuntiant quod ita infeliciter ad Cannas res geſta eſſet: ita placere, ut quicquid bello uſui eſſet, benignè ac comiter ſubminiſtraretur. Varro poſt in hanc ſententiam legatis reſpondit.

MOREM magis loquendi cum ſociis ſervaſtis, Campani, jubentes quæ ad bellum eſſent opus imperare, quàm convenienter ad præſentem fortunæ noſtræ ſtatum loquuti eſtis. Quid enim nobis ad Cannas relictum eſt, ut, quaſi aliquid habeamus, id quod deeſt, expleri à ſociis velimus? pedites vobis imperemus, tanquam equites habeamus? pecuniam deeſſe dicamus, tanquam ea tantum deſit? Nihil, ne quod ſuppleremus quidem, nobis reliquit fortuna: legiones, equitatus, arma, ſigna, equi viríque, pecunia, commeatus, aut in acie, aut in ruinis, poſtero die

amiſſis caſtris, perierunt: itaque non juvetis nos in bello oportet, Campani, ſed cum Pœnis bellum pro nobis ſuſcipiatis. Veniat in mentem ut trepidos quondam majores veſtros intra mœnia compulſos, nec Samnitem modò hoſtem, ſed etiam Sidicinum paventes, receptos in fidem apud Satriculam defenderimus: cœptúmq; propter vos cum Samnitibus bellum, per centum propè annos, variante fortuna eventum, tulerimus. Adjicite ad hæc, quòd fœdus æquum dedimus, quòd leges noſtras, quòd ad extremum (id quod ante Cannenſem certè cladem maximum fuit) civitatem noſtram magnæ parti veſtrûm dedimus, communicavimúſque vobiſcum. Itaque communem vos hanc cladem, quæ accepta eſt, credere, Campani, oportet, communem patriam tuendam arbitrari eſſe. Non cum Samnite aut Etruſco res eſt, ut quod à nobis ablatum ſit, in Italia tamen imperium maneat: Pœnus hoſtis, ne Africæ quidem indigena, ab ultimis terrarum oris, freto Oceani, Herculíſque columnis, expertem omnis juris & conditionis & linguæ propè humanæ militem trahit. Hunc natura immitem, moribúſq; ferum, inſuper dux ipſe efferavit pontibus ac molibus ex humanorum corporum ſtrue faciendis: & (quod proloqui etiam piget) veſci humanis corporibus docendo, hos infandis paſtos epulis, quos contingere etiam nefas ſit, videre atque habere dominos, & ex Africa & à Carthagine jura petere, & Italiam Numidarum & Maurorum pati provinciam eſſe, cui non, genito modò in Italia, deteſtabile ſit? Pulchrum erit, Campani, prolapſum clade Romanum imperium, veſtra fide, veſtris viribus retentum ac recuperatum eſſe. Triginta millia peditum, quatuor equitum, arbitror ex Campania vos ſcripſiſſe: jam pecu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

pecuniæ affatim eſſe, frumentique. Qui ſi parem fortunæ veſtræ fidem habetis, nec Annibal ſe viciſſe ſentiet, nec Romani ſe victos eſſe.

ORATIO PEROLLÆ AD PACVVIVM Calavium patrem de interficiendo Annibale.

Argvmentvm.

Annibal, authoritate atque diligentia Pacuvii Calavii, (de quo paulo antè diximus) Capuam in fidem acceperat. Is urbem ingreſſus, ſe apud Calavium cœnare velle pronuntiat: cui convivio tres modò Campanos adhibuit, in quibus Perolla filius Pacuvii, qui aliquanto antè patris deprecatione ac precibus Annibali placatus erat. Hic Perolla, hilariter cæteris epulantibus unus triſtis nec dominorum invitatione vinci potuit, nec ipſius Annibalis, ut curis amotis & ſecluſis lætus convivaretur. Ac quum fortè ante noctem Pacuvius ex convivio egreſſus, in hortum qui poſticis ædium partibus ſubjectus erat, ſecederet: patrem filius Perolla ſequutus, ita ut ſequitur, conſilium ſuum de interficiendo Annibale declaravit. Pater ex filio quum ea audiviſſet, velut ſi jam intereſſet indigno atq; deteſtabili facinori, filium ut deinde ſequitur, ab indignitate & atrocitate facinoris flebiliter deterrebat. Filius indè precibus atque lacrymis patris victus, facinus conceptum ſe non editurum promiſit.

Consilivm affero, pater, quo non veniam ſolùm peccati quo defecimus ad Annibalem, impetraturi ab Romanis, ſed in multo majore dignitate & gratia ſimus Campani, quàm fuimus unquam. *Quum mirabundus pater, quidnam id eſſet conſilii quæreret: toga rejecta ab humero latus ſuccinctum gladio nudat.* Iam ego, *in-*

quit, ſanguine Annibalis ſanciam Romanum fœdus. Te id prius ſcire volui, ſi fortè adeſſe, dum facinus patratur, malles.

ORATIO
PACVVII CALAVII FILIVM à facinore dehortantis.

PER ego te, fili, quæcunque jura liberos jungunt parentibus, precor quæſóque ne ante oculos patris facere & pati omnia infanda velis. Paucæ horæ ſunt intra quas jurantes per quicquid deorum eſt, dextras dextræ jungentes, fidem obſtrinximus, ut ſacratis de menſis eſſemus: digreſſi à colloquio, extemplo in eum armamur? Surgis ab hoſpitali menſa, ad quam tertius Campanorum adhibitus es ab Annibale: eam ipſam menſam cruentare vis hoſpitis ſanguine? Annibalem modò pater filio meo potui placare: filium Annibali non poſſum? Sed ſi nihil ſancti, non fides, non religio, non pietas audiantur, infanda ſi non perniciem nobis cum ſcelere afferunt, unus aggreſſurus es Annibalem? Quid illa turba tot liberorum ſervorúmque? quid in unum intenti omnium oculi? quid tot dextræ? torpeſcéntne? In amentia illa vultum ipſius Annibalis, quem armati exercitus tremunt, quem horret populus Romanus, tu ſuſtinebis? Et, ſi alia auxilia deſint, meipſum ferire, corpus meum opponentem pro corpore Annibalis, ſuſtinebis? Atqui per meum pectus petendus ille tibi atque transfigendus eſt. Sed deterreri hîc ſine te potius quàm illic vinci: valeant preces apud te meæ, ſicut pro te hodie valuerunt.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO PEROLLÆ,

qua Pacuvio patri reſpondet.

EGo quidem, quam patriæ debeo pietatem, exolvam patri. Tuam doleo vicem, cui ter proditæ patriæ ſuſtinendum eſt crimen: ſemel, quum defectionem iniſti ab Romanis: iterum, quum pacis cum Annibale fuiſti author: tertium hodie, quum reſtituendæ Romanis Capuæ mora atque impedimentum tu es. O patria, ferrum quo pro te armatus hanc arcem defendere volebam, hoſti minimè parcens, quando parens extorquet, recipe.

VERBA MAGII DECII

ad circumfuſam multitudinem.

ARGVMENTVM.

Magius Decius Capuæ inter alios cenſebat præſidium Annibalis Capuam recipiendum non eſſe, aut receptum ejiciendum, aut certè interficiendum, ut ita nobili facinore Romanis Campani ſe reſtituerent. Perlatum id erat in caſtra ad Annibalem, & jam eum in caſtra acciri juſſerat, quum negantem eum comprehendi, & ad ſe adduci jubet. At repente mutato conſilio, prius quàm adduci poſſet, alium præmittit, qui prætori nuntiaret, & moneret ne Decium duceret; ſe enim poſtero die Capuæ affuturum. Eo ipſo die Annibali ingreſſuro Capuam unus Decius cum ſuis obviam non eſt egreſſus. Poſtero die ſenatu dato, Decium inter alia ad ſe adduci jubet. Comprehenſus quum dicere cauſam juſſus negaret lege fœderis id cogi poſſe: tum injectis catenis ante lictorem duci juſſus eſt. Ipſe quoad capite aperto fuit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

fuit, dum ducitur, ita ad circumfuſam multitudinem vociferabatur.

HABETIS libertatem, Campani, quam petiſtis. Foro medio, luce clara, videntibus vobis, nulli Campanorum ſecundus, vinctus ad mortem rapior. Quid violentius Capua capta fieret? Ite obviam Annibali, exornate urbem, diemque adventus ejus conſecrate, ut hunc triumphum de cive veſtro ſpectetis.

ORATIO
HIMILCONIS, BARCHINÆ factionis viri, adverſus Hannonem.

ARGVMENTVM.

Mago Amilcaris filius Carthaginem profectus, ſenatu dato, quæ ad Cannas geſta erant, expoſitis, ob victoriam diis ſacrum, authoritate Annibalis, haberi juſſerat. Himilco ex hoc tam læto nuntio nactus occaſionem Hannonis alterius factionis principis eludendi, & reprehendendi, ita eum aggreſſus eſt. Hanno deinde reſpondet.

QVID eſt, Hanno? etiam nunc te pœnitet belli ſuſcepti adverſus Romanos? Iube dedi Annibalem: veta in tam proſperis rebus gratias diis immortalibus agi: audiamus Romanum ſenatorem in Carthaginienſium curia.

ORATIO
HANNONIS, Himilconi reſpondentis.

TACVISSEM hodie, P. C. nequid in communi omnium gaudio, minus lætum quod eſſet vobis, loquerer: nunc interrogante ſenatore, pœniteátne me adhuc ſuſcepti adverſus Romanos

manos belli, ſi reticeam, aut ſuperbus aut obnoxius videar: quorum alterum eſt hominis alienæ libertatis obliti, alterum, ſuæ. Reſpondeam igitur Himilconi, non deſiiſſe pœnitere me belli, neque deſiturum ante invictum noſtrum imperatorem incuſare, quàm finitum aliqua tolerabili conditione bellum videro. Nec mihi pacis antiquę deſiderium ulla alia res quàm pax nova finiet. Itaque iſta quæ Mago modò jactavit, Himilconi cæterisque Annibalis ſatellitibus jam læta ſunt: mihi poſſunt læta eſſe, quia res bello bene geſtæ, ſi volumus fortuna uti, pacem nobis æquiorem dabunt. Nam ſi prætermittimus hoc tempus, quo magis dare quàm accipere poſſumus videri pacem: vereor ne hæc quoque lætitia luxuriet nobis, ac vana evadat. Quæ tamen nunc quoque qualis eſt? Occidi exercitus hoſtium: mittite milites mihi. Quid aliud rogares ſi eſſes victus? Hoſtium cepi bina caſtra, prædæ videlicet plena & commeatuum: frumentum & pecuniam date. Quid aliud, inquam, ſi ſpoliatus, ſi exutus caſtris eſſes, peteres? Et ne omnia ipſe mirer, (mihi quoque enim, quoniam reſpondi Himilconi, interrogare jus faſque eſt) velim ſeu Himilco ſeu Mago reſpondeat, quum ad internecionem Romani imperii pugnatum ad Cannas ſit, conſtetque in defectione totam Italiam eſſe: primùm, ecquis Latini nominis populus defecerit ad nos: deinde, ecquis homo ex quinque & triginta tribubus ad Annibalem transfugerit. *Quum utrunque Mago negaſſet*, Hoſtium quidem ergo, *inquit*, Romæ adhuc multum ſupereſt: ſed multitudo ea quid animorum quídve ſpei habeat, ſcire velim. *Quum id neſcire ſe Mago diceret*, Nihil facilius ſcitu eſt, *inquit*. Ecquos legatos ad Annibalem Romani miſerunt de pace? ecquam denique mentionem paci

cis Romæ factam eſſe, allatum ad vos eſt? *Quum id quoque negaſset*, Bellum igitur, *inquit*, tam integrum habemus, quàm habuimus qua die Annibal in Italiam eſt ingreſſus. Quam varia victoria priore Punico bello fuerit, plerique qui meminerimus ſuperſumus. Nunquam terra mariq́ue magis proſperæ res noſtræ viſæ ſunt, quàm ante conſules C. Luctatium & A. Poſthumium fuerunt: Luctatio & Poſthumio conſulibus devicti ad Ægades inſulam ſumus. Quòd ſi (id quod dii omen avertant) nunc quoque fortuna aliquid variaverit, tum pacem ſperatis quum vincimur, quam nunc, quum vincimus, dat nemo? Ego, ſiquis de pace conſulet ſeu deferenda hoſtibus, ſeu accipienda, habeo quid ſententiæ dicam, ſi de iis quæ Mago poſtulat, refertis, nec victoribus mitti attinere puto, & fruſtrantibus nos falſa atque inani victoria, multo minus cenſeo mittenda eſſe.

ORATIO

SAMNITIVM LEGATORVM ad Annibalem, qua petunt ut opem adverſus Romanos ferat.

ARGVMENTVM.

Marcellus Nolam urbem quum teneret præſidiis, in agrum Hirpinum & Samnitium Caudinorum excurſiones faciendo, ferro & igni omnia vaſtabat. Iis cladibus uterque populus adductus legatos ad Annibalem conqueſtum injurias mittit. Priores Samnites, ita injurias expoſuerunt.

HOSTES Populi Romani, Annibal, fuimus, primùm per nos ipſi, quoad noſtra arma, noſtræ vires nos tutari poterant: poſteaquam iis parum fidebamus, Pyrrho regi nos adjunximus: à quo relicti, pacem neceſſariam accepimus: fuimuſ-

muſque in ea per annos propè quinquaginta, ad id tempus quo in Italiam veniſti. Tua nos non magis virtus fortunáque, quàm unica comitas ac benignitas erga cives noſtros, quos captos ad nos remiſiſti, ita conciliavit tibi, ut te ſalvo atque incolumi amico, non modò populum Romanum, ſed ne deos quidem iratos (ſi dici fas eſt) timeremus. At hercule non ſolùm incolumi atque victore, ſed præſente te, quum ploratum propè conjugum ac liberorum noſtrorum exaudire, & flagrantia tecta poſſes conſpicere, ita ſumus aliquoties hac æſtate devaſtati, ut M. Marcellus non Annibal viciſſe ad Cannas videatur, glorientúrq; Romani, te ad unum modò ictum vigentem, veluti jaculo emiſſo torpere. Per centum propè annos cum populo Romano bellum geſſimus, nullo externo adjuti nec duce, nec exercitu, niſi quòd per biennium Pyrrhus noſtro magis milite ſuas auxit vires, quàm viribus ſuis nos defendit. Non ergo ſecundis rebus noſtris gloriabimur, duos conſules ac duos conſulares exercitus à nobis ſub jugum miſſos, & ſiqua alia aut læta aut glorioſa nobis evenerunt: minore indignatione referre poſſumus quàm quæ hodie eveniunt. Magni dictatores cum magiſtris equitum, bini conſules cum binis conſularibus exercitibus ingrediebantur fines noſtros, antè explorato, & ſubſidiis poſitis, & ſub ſignis, ad populandum ducebant: nunc propè unius & parvi ad tuendam Nolam præſidii præda ſumus. Iam ne manipulatim quidem, ſed latronum modo, percurſant totis finibus noſtris, negligentius quàm ſi in Romano agro vagarentur. Cauſa autem hæc eſt, quòd neque tu defendis: & noſtra juventus, quæ, ſi domi eſſet, tutaretur, omnis ſub ſignis militat tuis. Nec te, nec exercitum tuum norim, niſi à quo tot Romanas

acies fuſas ſtrataſque ſciam, ei facile eſſe ducam opprimere populatores noſtros, vagos, ſine ſignis, paratos quò quenque trahit quanvis vana prædæ ſpes. Numidarum paucorum illi quidem præda erunt, præſidiumque miſſum nobis erit, & Nolæ ademeris, ſi modò, quos ut ſocios haberes dignos duxiſti, haud indignos judicas quos in fidem receptos tuearis.

Ex viceſimoquarto libro ab urbe condita.

ORATIO
FABII MAXIMI
ad populum de deligendo imperatore.

ARGUMENTUM.

Fabius ſub finem anni Romam rediens, comitia conſularia edixerat, quibus prærogativa juniorum T. Octacilium, qui ejus Fabii ſororis filiam habebat uxorem, & M. Æmilium Regillum conſules dixerunt. Quod ubi Fabius intellexit, hac concione ſuadebat, nec Octacilio rerum & imperii ſummam deferendam eſſe, nec conſulem eum habendum: videndum autem cui bellum mandari poſset adverſus Annibalem.

SI aut pacem in Italia, aut bellum cum eo hoſte haberemus in quo negligentiæ aut errori locus eſſet: qui veſtris ſtudiis, quæ in campum, ad mandandos quibus velitis honores, affertis, moram ullam afferret, is mihi parum meminiſſe videretur veſtræ libertatis. Sed quum in hoc bello cum hoc hoſte nunquam ab ullo duce ſine ingenti noſtra clade erratum ſit; eadem vos cura qua armati in aciem deſcenditis, inire ſuffragium ad creandos conſules decet, & ſibi ſic quenque dicere, Annibali imperatori parem conſulem nomino. Hoc

anno

anno ad Capuam Iubellio Taureæ Campano ſummo equiti provocanti ſummus Romanus eques Aſellus Claudius oppoſitus: adverſus Gallum, quondam provocantem in ponte Anienis, Manlium fidentem & animo & viribus miſere majores noſtri. Ob eandem cauſam haud multis annis pòſt fuiſſe non negaverim cur M. Valerio non diffideretur arma capienti adverſus ſimiliter provocantem ad certamen Gallum. Quemadmodum pedites equiteſque optamus ut validiores, ſi minus, ut pares hoſti habeamus: ita duci hoſtium parem imperatorem quæramus. Quum qui eſt ſummus in civitate dux, eum legerimus, tum repentè lectus, in annum creatus, adverſus veterem ac perpetuum imperatorem comparabitur, nullis neque temporis neque juris incluſum anguſtiis, quo minùs ita omnia gerat adminiſtretque ut belli tempora poſtulabunt: nobis autem in apparatu ipſo, ac tantùm inchoantibus res, annus circumagitur. Quoniam quales viros creare vos conſules deceat, ſatis eſt dictum: reſtat ut pauca de eis in quos prærogativæ favor inclinavit, dicam. M. Æmilius Regillus, flamen eſt Quirinalis. Quem neque mittere à ſacris, neque retinere poſſumus, ut non deûm aut belli deſeramus curam. Octacilius, ſororis meæ filiam uxorem atque ex ea liberos habet: cæterùm non ea veſtra in me majoreſque meos merita ſunt, ut non potiorem privatis neceſſitudinibus rempublicam habeam. Qvilibet nautarum vectorumque tranquillo mari gubernare poteſt: ubi ſæva orta tempeſtas eſt, ac turbato mari rapitur vento navis, tum viro & gubernatore opus eſt. Non tranquillo navigamus, ſed jam aliquot procellis ſubmerſi penè ſumus. Itaque quis ad gubernacula ſedeat, ſumma cura

pro-

providendum ac præcavendum nobis eſt. In minore re experti, T. Octacili, operam tuam ſumus: haud ſanè, cur ad majora tibi fidamus, documenti quicquam dediſti. Claſſem hoc anno, cui tu præfuiſti, trium rerum cauſa paravimus: ut Africæ oram popularetur, ut tuta nobis Italiæ litora eſſent: ante omnia, ne ſupplementum cum ſtipendio commeatuque ab Carthagine Annibali tranſportaretur. Create conſulem T. Octacilium, non dico, ſi omnia hæc, ſed ſi aliquid eorum Reipub. præſtitit. Sin autem te claſſem obtinente, etiam velut pacato mari, quælibet Annibali tuta atque integra ab domo venerunt: ſi ora Italiæ infeſtior hoc anno quàm Africæ fuit: quid dicere potes cur te potiſſimum ducem Annibali hoſti opponant? Si conſul eſſes, dictatorem dicendum exemplo majorum noſtrorum cenſeremus: neque tu id indignari poſſes, aliquem in civitate Romana meliorem bello haberi quàm te. Magis nullius intereſt quàm tua, T. Octacili, non imponi cervicibus tuis onus, ſub quo concidas. Ego magnopere ſuadeo, eodem animo quo, ſi ſtantibus vobis in acie armatis, repentè deligendi duo imperatores eſſent, quorum ductu atque auſpicio dimicaretis, hodie quoque conſules creetis, quibus ſacramenta liberi noſtri dicant, ad quorum edictum conveniant, ſub quorum tutela atque cura militent. Lacus Thraſymenus & Cannæ, triſte ad recordationem exemplar: at ad præcavendum ſimile, utilia documenta ſunt.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
T. GRACCHI AD MILITES.

Argumentum.

Ad Beneventum T. Gracchus in caſtris legiones magna ex parte volonum ſervorum habebat, inter quos quum fortè quari audiret quando libertate donarentur: miſſus ad ſenatum hac de re litteris, quibus eorum fortitudinem laudabat, impetravit ut quod è Repub. videretur, faceret. Quod quum ab ipſo referente audirent, liberos item ſe facturum qui egregiè pugnaſſent, dicentem, nihil quàm in hoſtem pugnare malebant: adeo libertatis dulcedo eos mordebat. Quum verò eorum quatuor millia ſegnius cum hoſte congreſſa metu pœnæ, collem qui non procul à caſtris aberat, cepiſſent, poſtero tamen die inde accitos cum cæteris libertate donavit. Concione inde advocata, ita eos qui ſeceſſiſſent, ſe mulctaturum pronuntiavit.

PRIVSQVAM omnes jure libertatis æquaſſem, neminem nota ſtrenui aut ignavi militis notaſſe volui: nunc exſoluta jam fide publica, ne diſcrimen omne virtutis ignaviæque pereat, nomina eorum qui detrectatæ pugnæ memores ſeceſſionem paulo antè fecerunt, referri ad me jubebo, citatoſque ſingulos jurejurando adigam, niſi quibus morbus cauſa erit, non aliter quàm ſtantes cibum potumque, quoad ſtipendia facient, capturos eſſe. Hanc mulctam ita æquo animo feretis, ſi reputabitis nulla ignaviæ nota leviore vos deſignari potuiſſe.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
L. PINARII PRÆFECTI præſidii Romanorum Ennæ, qua ſuos exhortatur.

ARGVMENTVM.

L. Pinarius Ennæ præſidii Romanorum præfectus, præſidium Murgantiæ ab incolis proditum oppreſſúmque audiens, diligenter videbat ne Ennenſes quoque præſidium cujus erat præfectus, prodere atque opprimere poſſent. Iámque nonnihil de proditione cum Himilcone pacta audiebat, quum, repoſcentibus Ennenſibus claves portarum civitatis, pertinaciter negat ſe daturum. Ii quum nulla ratione pervincere ſe poſſe viderent ut redderentur, vindictam aliquam ſuæ libertatis ſe quæſituros denuntiant. Tum Pinarius ſibi conſilium dari populi poſtulat, ut ſciret utrum paucorum an univerſæ civitatis ea denuntiata forent. Conſenſu itaq; omnium concio in poſterum diem edicitur. Ipſe ex eo colloquio in arcem receptus, ita ſuorum animos in diem poſterum comparat.

CREDO ego vos audiſſe, milites, quemadmodum præſidia Romana ab Siculis circumventa & oppreſſa ſint per hos dies. Eam vos fraudem deûm primò benignitate, dein veſtra ipſi virtute, dies noctéſque perſtando ac pervigilando in armis, vitaſtis: utinam reliquum tempus nec patiendo infanda, nec faciendo, traduci poſſit. Hæc occulta fraude cautio eſt, qua quia adhuc minus cuiquam ſucceſſit, apertè ac propalam claves portarum repoſcunt. Quas ſimul ut tradiderimus, Carthaginienſium extemplo Enna erit, fœdiuſque hîc trucidabimur quàm Murgantiæ præſidium

ſidium interfectum eſt. Noctem unam ægrè ad conſultandum ſumpſi, qua vos certiores periculi inſtantis facerem. Orta luce concionem habituri ſunt ad criminandum me, concitandumque in vos populum. Itaq; craſtino die aut veſtro aut Ennenſium ſanguine Enna inundabitur: nec præoccupati, peculii, nec occupantes, periculi quicquam habebitis: qui prior ſtrinxerit ferrum, ejus victoria erit. Intenti ergo omnes armatique ſignum expectabitis: ego in concione ero, & tempus, quoad omnia inſtructa ſint, loquendo altercandoque traham. Quum toga ſignum dedero, tum mihi undique, clamore ſublato, turbam invadite, ac ſternite omnia ferro; & cavete ne quiſquam ex iis ſuperſit, à quibus aut vis aut fraus timeri poſſit. Vos, Ceres mater, ac Proſerpina, precor, cæterique ſuperi inferique dii, qui hanc urbem, hos ſacratos lacus lucoſque colitis, ut ita nobis volentes propitii adſitis, ſi vitandæ, non inferendæ fraudis cauſa hoc conſilii capimus. Pluribus vos, milites, hortarer, ſi cum armatis dimicatio futura eſſet: inermes, incautos ad ſatietatem trucidabitis. Et conſulis caſtra in propinquo ſunt, nequid ab Himilcone & Carthagimienſibus timeri poſſit.

Ex viceſimoquinto libro ab urbe condita.

ORATIO

RELEGATORVM MILITVM AD M. Marcellum, de mutatione conditionis.

Argvmentvm.

Milites eos qui Cannenſi cladi ſuperfuerant, ſenatus in Siciliam ad militandum, quoad Punicum bellum finitum eſſet, non redituros Romam, relegaverat. Ii dum P. Lentulo militant, ab eo impe-

trant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

trant, ut primores equitum centurionúmque in hyberna ad M. Marcellum mitterentur, qui de conditione atq; fortuna conquererentur. Ex iis unus, poteſtate dicendi facta, in hæc verba cauſam ſuam egit.

CONSVLEM te, M. Marcelle, in Italiam adiſſemus, quum primùm de nobis, etſi non iniquum, certè triſte ſenatuſconſultum factum eſt: niſi hoc ſperaſſemus, in provinciam nos morte regum turbatam ad grave bellum adverſus Siculos ſimul Pœnoſque mitti, & ſanguine noſtro vulneribuſque magiſtratibus ſatisfacturos eſſe: ſicut patrum memoria, qui capti à Pyrrho ad Heracleam erant, adverſus Pyrrhum ipſum pugnantes ſatisfecerunt. Quanquam quod ob meritum noſtrum ſuccenſuiſtis, P. C. nobis, aut ſuccenſetis? Ambos mihi conſules & univerſum ſenatum intueri videor, quum, te M. Marcelle, intueor: quem ſi ad Cannas conſulem habuiſſemus, melior & Reipub. & noſtra fortuna eſſet. Sine, quæſo, priuſquam de conditione noſtra queror, noxam cujus arguimur, nos purgare. Si non deûm ira, nec fato, (cujus lege immobilis rerum humanarum ordo ſeritur) ſed culpa periimus ad Cannas: cujus tandem ea culpa fuit? militum? an imperatorum? Equidem miles nihil unquam dicam de imperatore eo, cui præſertim ſciam gratias à ſenatu actas quòd non deſperaverit de Repub. cui poſt fugam actam ſit per annos omnes prorogatum imperium. Cæteros item ex reliquiis cladis ejus, quos tribunos militum habuimus, honores petere & gerere, & provincias obtinere audivimus. An vobis veſtriſque liberis ignoſcitis facilè P. C. in hæc vilia capita ſævitis? & conſuli primoribuſque aliis civitatis fugere, quum ſpes alia nulla eſſet, turpe non fuit, milites utique morituros

ros in aciem miſiſtis? Ad Alliam propè omnis exercitus fugit: ad furcas Caudinas, ne expertus quidem certamen, arma tradidit hoſti: (ut alias pudendas clades exercituum taceam) tamen tantum abfuit ab eo ut ulla ignominia iis exercitibus inureretur, ut & urbs Roma per eum exercitum qui ab Allia Vejos transfugerat, recuperaretur: & Caudinæ legiones, quæ ſine armis redierant Romam, armatæ remiſſæ in Samnium, eundem illum hoſtem ſub jugum miſerint qui hac ſua ignominia lætatus fuerat. Cannenſem verò quiſquam exercitum fugæ aut pavoris inſimulare poteſt, ubi plus quinquaginta millia hominum ceciderunt? unde conſul cum equitibus quinquaginta fugit? unde nemo ſupereſt, niſi quem hoſtis cædendo feſſus reliquit? Quum captivis redemptio negabatur, nos vulgò homines laudabant quòd Reipub. nos ſervaſſemus, quòd ad conſulem Venuſiam rediſſemus, & ſpeciem juſti exercitus feciſſemus: nunc deteriore conditione ſumus quàm apud patres noſtros fuerunt captivi. Quippe illis arma tantùm atque ordo militandi, locuſque in quo tenderent, in caſtris eſt mutatus, quem tamen ſemel navata Reipub. opera, & uno felici prælio recuperarunt: nemo eorum relegatus in exilium eſt, nemini ſpes emerendi ſtipendia eſt adempta: hoſtis denique eſt datus, cum quo dimicantes, aut vitam ſemel aut ignominiam finirent. Nos (quibus, niſi quòd commiſimus ut quiſquam ex Cannenſi acie miles Romanus ſupereſſet, nihil objici poteſt) non ſolùm à patria procul Italiaque, ſed ab hoſte etiam relegati ſumus, ubi ſeneſcamus in exilio: nequa ſpes, nequa occaſio abolendæ ignominiæ, nequa placandæ civium iræ, nequa denique bene moriendi ſit. Neque ignominiæ finem, nec virtutis præmium petimus,

timus,

timus, modò experiri animum, & virtutem exercere liceat. Laborem & periculum petimus, ut virorum, ut militum officio fungamur. Bellum in Sicilia jam alterum annum ingenti dimicatione geritur: urbes alias Pœnus, alias Romanus expugnat, peditum & equitum acies concurrunt: ad Syracuſas terra marique res geritur: clamorem pugnantium, crepitumque armorum exaudimus, reſides ipſi & ſegnes, tanquam nec arma nec manus habeamus. Servorum legionibus T. Sempronius conſul, toties jam cum hoſte ſignis collatis pugnavit: operæ pretium habent libertatem, civitatemque. Pro ſervis ſaltem ad hoc bellum emptis nobis ſimul congredi cum hoſte liceat, & pugnando quærere libertatem. Vis tu mari, vis terra, vis acie, vis urbibus oppugnandis experiri virtutem? Aſperrima quæque ad laborem periculumque depoſcimus: ut quod ad Cannas faciundum fuit, quamprimùm fiat: quoniam quicquid poſtea viximus, id omne deſtinatum ignominiæ eſt.

ORATIO SYRACVSANORVM ad Marcellum de deditione.

ARGVMENTVM.

Syracuſani, Hippocrate interfecto, Epicide ab Syracuſis intercluſo, occiſis item præfectis Epicidis: tempus veniſſe rati Romanis ſe reconciliandi, legatos de deditione ad Marcellum mittunt. Legati rem ita apud Marcellum egerunt.

NEQVE primò Syracuſani à vobis defecimus, ſed Hieronymus, nequaquam tam in vos impius quàm in nos: nec poſtea pacem tyranni cæde compoſitam Syracuſanus quiſquam, ſed ſatelli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

tellites regii Hippocrates atque Epicides oppreſſis nobis hinc metu, hinc fraude, turbaverunt: nec quiſquam dicere poteſt, aliquando nobis libertatis tempus fuiſſe quod pacis vobiſcum non fuerit. Nunc certè cęde eorum qui oppreſſas tenebant Syracuſas, quum primùm arbitrii noſtri eſſe cœpimus, extemplo venimus ad tradenda arma, dedendos nos, urbem, mœnia: nullam recuſandam fortunam quæ impoſita à vobis fuerit. Gloriam captæ nobiliſſimæ pulcherrimæque urbis Græcarum dii tibi dederunt, Marcelle: quicquid unquam terra mariq́ue memorandum geſſimus, id tui triumphi titulo accedit. Famæne credi malis, quanta urbs abs te capta ſit, quàm poſteris quoque eam ſpectaculo eſſe? Quo quiſquis terra, quiſquis mari venerit, nunc noſtra de Athenienſibus Carthaginienſibuſq́ue trophæa, nunc tua de nobis oſtendat, * incolumeſq́ue Syracuſas familiæ veſtræ, ſub clientela nominis Marcellorum tutelaq́ue habendas tradas, ne plus apud vos Hieronymi, quàm Hieronis memoria momenti faciat. Diutius ille multo amicus fuit, quàm hic hoſtis: & illius etiam benefacta perſenſiſtis, hujus amentia ad perniciem tantùm ipſius valuit.

ORATIO L. MARTII qua ſuos milites exhortatur.

Argumentum.

L. Martius eques Romanus erat, ſub Cn. Scipionis diſciplina multis annis edoctus, ad quem, cæſis duobus Scipionibus, milites ſine duce imperii ſummam detulerant. Is Aſdrubalem venire ad delendas exercitus Romani reliquias quum audiret, milites alios alia voce Scipionum mortem deplorantes increpans, quòd non aliter quàm mulierum

 ritu

ritu flerent, ita inflammavit, ut armis ſumptis in hoſtem incompoſitè præ fiducia venientem, velut rabie accenſi incurrerent. Ac eo ipſo concurſu jam eorum impreſſiones atque impetus hoſtis non ſuſtinens, fuga elabebatur, quum Martius ſuos inſequentes remoratur, dato ſigno receptui. Hoſtes hac fuga nihilo diligentiores intentioréſque, reliquias tantùm duorum exercituum deletorum rati, nec ſtationes in caſtris habebant, nec vigiliarum ordines. Quæ ubi Martio explorata fuerunt, tum demum init conſilium noctu in caſtra hoſtium irrumpendi: vocatáque concione, ita militum animos præparavit.

VEL mea erga imperatores noſtros vivos mortuoſque pietas, vel prçſens omnium noſtrûm, milites, fortuna, fidem cuivis facere poteſt, mihi hoc imperium, ut amplum judicio veſtro, ita re ipſa grave ac ſolicitum eſſe. Quo enim tempore, niſi metus mœrorem obſtupefaceret, vix ita compos mei eſſem ut aliqua ſolatia invenire ægro animo poſſem, cogor veſtram omnium vicem (quod difficillimum in luctu eſt) unus conſolari: & ne tum quidem, ubi, quónam modo has reliquias duorum exercituum patriæ conſervare poſſim, cogitandum eſt, avertere animum ab aſſiduo mœrore libet. Præſtò eſt enim acerba memoria, & Scipiones me ambo dies noctéſq; curis inſomniíſque agitant, & excitant ſæpe ſomno, neu ſe, neu invictos per octo annos in his terris milites ſuos, commilitones veſtros, neu Rempub. patiar inultam: & ſuam diſciplinam ſuáque inſtituta ſequi jubent: & ut imperiis vivorum obedientior nemo me uno fuerit, ita poſt mortem ſuam quod quaque in re facturos illos fuiſſe maximè cenſeam, id optimum ducere vos quoq; velim, milites, non lamentis lacrymíſque tanquam extinctos proſequi:

qui: (vivunt enim vigéntque fama rerum geſtarum) ſed quotieſcunque occurret memoria illorum, velut ſi adhortantes ſignúmque dantes videatis eos, ita prælia inire. Nec alia profectò ſpecies heſterno die oculis animiſque veſtris oblata memorabile illud edidit prælium, quo documentum dediſtis hoſtibus non cum Scipionibus extinctum eſſe nomen Romanum: & cujus populi vis atque virtus non obruta ſit Cannenſi clade, ex omni profectò ſævitia fortunæ emerſuram eſſe. Nunc qui tantum auſi eſtis ſponte veſtra, experiri libet quantum audeatis duce veſtro authore. Non enim heſterno die, quum ſignum receptui dedi ſequentibus effusè vobis turbatum hoſtem, frangere audaciam veſtram, ſed differre in majorem gloriam atque opportunitatem volui: ut poſtmodum præparati incautos, armati inermes atque etiam ſopitos per occaſionem aggredi poſſetis. Nec hujus occaſionis ſpem, milites, fortè temere, ſed ex re ipſa conceptam habeo. A vobis quoque profectò ſiquis quærat quónam modo pauci à multis, victi à victoribus caſtra tutati ſitis: nihil aliud reſpondeatis, quàm id ipſum timentes, vos omnia & operibus firmata habuiſſe, & ipſos paratos inſtructoſque fuiſſe. Et ita ſe res habet: ad id quod ne timeatur, fortuna facit, minimè cauti ſunt homines: quia quod neglexeris, incautum atque apertum habeas. Nihil omnium nunc minus metuunt hoſtes, quàm ne obſeſſi modò ipſi atque oppugnati, caſtra ſua ultrò oppugnemus. Audeamus quod credi non poteſt auſuros nos: eo ipſo quòd difficillimum videtur, facillimum erit. Tertia vigilia noctis ſilenti agmine ducam vos: exploratum habeo, non vigiliarum ordinem, non ſtationes juſtas eſſe, clamor in portis auditus, & primus impetus, caſtra ceperit. Tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

inter torpidos ſomno, paventeſque ad nec opinatum tumultum, & inermes in cubilibus ſuis oppreſſos, illa cædes edatur, à qua vos heſterno die revocatos ægrè ferebatis. Scio audax videri conſilium: ſed in rebus aſperis & tenuibus fortiſſima quæque conſilia tutiſſima ſunt: quia ſi in occaſionis momento, cujus prætervolat opportunitas, cunctatus paulùm fueris, nequicquam mox omiſſam quæras. Vnus exercitus in propinquo eſt: duo haud procul abſunt: nunc aggredientibus par aliqua opportunitas eſt, & jam tentaſtis veſtras atque illorum vires. Si diem proferimus, & heſternæ eruptionis fama contenti deſierimus, periculum eſt ne omnes duces omneſque copiæ conveniant. Tres deinde duces, tres exercitus ſuſtinebimus hoſtium, quos Cn. Scipio incolumi exercitu non ſuſtinuit? Vt dividendo copias periere duces noſtri, ita ſeparati ac diviſi opprimi poſſunt hoſtes. Alia belli gerendi via nulla eſt: proinde nihil præter noctis proximæ opportunitatem expectemus. Ite, diis bene juvantibus, corpora curate, ut integri vigenteſque, eodem animo in caſtra hoſtium irrumpatis, quo veſtra tutati eſtis.

Ex viceſimoſexto libro ab urbe condita.

ORATIO
VIBII VIRII CAMPANI
ad Campanos, qua ne ſe dedant Romanis, diſſuadet.

ARGVMENTVM.

Annibal, quum nec Capuam propter obſidionem Romanorum venire poſſet, nec hoſtes congredi vellent: conſilium Romæ obſidendæ, quod jamdiu animo conceperat, perficere placuit. Interim longa obſidione defatigati Campani, maximè transfugarum ſup-

ſupplicio, conſilium inibant dedendæ Romanis Capuæ. Ac, quum hac de re ſententiam omnes rogarentur, Vibius Virius, qui author fuerat defectionis ab Romanis, rogatus ſententiam, ita Campanorum animos à deditione avertere conabatur.

Qvid vos eam deditionem fore cenſetis, qua quondam ut adverſus Samnites auxilium impetraremus, nos noſtraque omnia Romanis dedimus? Iam è memoria exceſſit, quo tempore & in qua fortuna à populo Romano defecerimus? jam, quemadmodum in defectione, præſidium quod poterat emitti, per cruciatum & ad contumeliam necaverimus? quoties in obſidentes, quàm inimici eruperimus? caſtra oppugnaverimus? Annibalem vocaverimus ad opprimendos eos? hoc quod recentiſſimum eſt, ad oppugnandam Romam hinc eum miſerimus? Age contrà, quæ illi infeſtè in nos fecerint, repetite: ut ex eo quid ſperetis, habeatis. Quum hoſtis alienigena in Italia eſſet, & Annibal hoſtis, & cuncta bello arderent, omiſſis omnibus, omiſſo ipſo Annibale, ambos conſules & duos conſulares exercitus ad Capuam oppugnandam miſerunt. Alterum annum circumvallatos incluſoſque nos fame macerant, & ipſi nobiſcum ultima pericula, graviſſimos labores perpeſſi, circa vallum ac foſſas ſæpe trucidati, & propè ad extremum caſtris exuti. Sed omitto hæc. Vetus atque uſitata res eſt, in oppugnanda hoſtium urbe labores ac pericula pati: illud iræ atque odii execrabilis indicium eſt. Annibal ingentibus copiis peditum equitumque caſtra oppugnavit, & ex parte cepit: tanto periculo nihil moti ſunt ab obſidione. Profectus trans Vulturnum peruſſit Calenum agrum: nihil tanta ſociorum clade avocati ſunt. Ad ipſam urbem Ro-

mam infeſta ſigna ferri juſſit: eam quoque tempeſtatem imminentem ſpreverunt. Tranſgreſſus Anienem tria millia paſſuum ab urbe caſtra poſuit: poſtremò ad mœnia ipſa & ad portas acceſſit: Romam ſe ademturum eis, niſi omitterent Capuam, oſtendit: & non omiſerunt. Feras beſtias cæco impetu ac rabie concitatas, ſi ad cubilia & catulos earum ire pergas, ad opem ſuis ferendam avertas: Romanos Roma circumſeſſa, conjuges, liberi, quorum ploratus hinc quoque prope exaudiebatur: aræ, foci, deorum delubra, ſepulcra majorum vulſa, temerata, atque violata, à Capua non averterunt: tanta aviditas ſupplicii expetendi, tanta ſanguinis noſtri hauriendi eſt ſitis. Nec injuria forſitan: nos quoque idem feciſſemus, ſi data fortuna eſſet. Itaque quando aliter diis immortalibus viſum eſt, quum mortem ne recuſare quidem debeam, cruciatus contumeliaſque quas ſperat hoſtis, dum liber, dum mei potens ſum, effugere morte præterquam honeſta, etiam leni poſſum: non videbo App. Claudium & Q. Fulvium victoria inſolenti ſubnixos: neque vinctus per urbem Romam triumphi ſpectaculum trahar, ut deinde in carcere, aut ad palum deligatus, lacerato virgis tergo, cervicem ſecuri Romanæ ſubjiciam: nec dirui incendique patriam videbo: nec rapi ad ſtuprum matronas Campanas, virgineſque, & ingenuos pueros. Albam, unde ipſi oriundi erant, à fundamentis proruerunt, ne ſtirps, ne memoria originum ſuarum extaret: nedum eos Capuæ parſuros credam, cui infeſtiores quàm Carthagini ſunt. Itaque quibus veſtrûm ante fato cedere, quàm hæc tot & tam acerba videant, in animo eſt, iis apud me hodie epulæ inſtructæ paratæque ſunt: ſatiatis vino ciboque poculum idem, quod mihi datum fuerit, circumferetur.

retur. Ea potio corpus à cruciatu, animum à contumeliis, oculos, aures, à videndis audiendiſque omnibus acerbis indigniſque quæ manent victos, vindicabit. Poſtea parati erunt qui magno rogo in propatulo ædium accenſo corpora exanima injiciant. Hæc una via & honeſta & libera ad mortem: & ipſi virtutem mirabuntur hoſtes, & Annibal fortes ſocios ſciet à ſe deſertos ac proditos eſſe.

ORATIO
M. MARCELLI
ad P. C. ſe adverſus Syracuſanos oratores defendentis.

ARGVMENTVM.

Miſſi erant Romam à Syracuſanis oratores, qui de injuriis illatis à Marcello, quum Syracuſas cepit, conquererentur. Intromiſſi in ſenatum, inter alia etiam illud objiciebant quod Syracuſas vi & armis, quàm deditione capere maluiſſet: principes ea cauſa ad ſe miſſos ſæpe averſatus, re infecta remiſiſſet: captam urbem ſpoliaſſet: mœnia domóſque diruiſſet: fana deûm diripuiſſet: bona ſingulis ademiſſet. De his queſti Marcello præſente, quum juſſi abirent, à Marcello revocati ſunt. quibus præſentibus, ita ut ſequitur, ſe defendit.

NON adeo majeſtatis populi Romani imperiique hujus oblitus ſum, P. C. ut ſi de meo crimine ambigeretur, conſul dicturus cauſam accuſantibus Græcis fuerim. Sed non quid ego fecerim, in diſquiſitionem venit, ſed quid iſti pati debuerint: qui ſi non fuerunt hoſtes, nihil intereſt nunc, an vivo Hierone Syracuſas violaverim: ſin autem deſciverunt, legatos noſtros ferro atque armis petierunt, urbem ac mœnia clau-

ſerunt, exercitumque Carthaginienſium adverſus nos tutati ſunt: quis paſſos eſſe hoſtilia, quum fecerint, indignatur? Tradentes urbem principes Syracuſanorum averſatus ſum? Soſin & Mericum Hiſpanum, quibus tantam rem crederem, potiores habui? Non eſtis extremi Syracuſanorum, quippe qui aliis humilitatem objiciatis. Quis eſt veſtrûm qui ſe mihi portas aperturum, qui armatos milites meos in urbem accepturum promiſerit? Odiſtis & execramini eos qui fecerunt, & ne hîc quidem contumeliis in eos dicendis parcitis: tantum abeſt ut & ipſi tale quicquam facturi fueritis. Ipſa humilitas eorum, P. C. quam iſti objiciunt, maximo argumento eſt, me neminem qui navatam operam Reipublicæ noſtræ velit, averſatum eſſe: & antequam obſiderem Syracuſas, nunc legatis mittendis, nunc ad colloquium eundo, tentavi pacem: & poſteaquam neque legatos violandi verecundia erat, nec mihi ipſi congreſſo ad portas cum principibus reſponſum dabatur, multis terra marique exhauſtis laboribus, tandem vi atque armis Syracuſas cepi. Quæ captis acciderint, apud Annibalem & Carthaginienſes, victoſque, juſtius quàm apud victoris populi Romani ſenatum quererentur. Ego P. C. Syracuſas ſpoliatas ſi negaturus eſſem, nunquam ſpoliis earum urbem Romam exornarem. Quæ autem ſingulis victor aut ademi, aut dedi, cum belli jure, tum ex cujuſque merito ſatis ſcio me feciſſe. Ea vos rata habeatis, P. C. nécne, magis Reipub. intereſt quàm mea. Mea quippe fides exoluta eſt: ad Rempub. pertinet, ne acta mea reſcindendo, alios in poſterum ſegniores duces faciatis. Et quoniam coràm, & Siculorum & mea verba audiſtis, P. C. ſimul templo excedemus, ut me abſente liberius conſuli ſenatus poſſit.

ORA-

ORATIO P. SCIPIONIS ad veteres milites.

Argumentum.

P. Scipio is cujus pater atque patruus in Hiſpania interfecti fuerant, omnium centuriarum tribuúmve conſenſu ante quartum & viceſimum annum ad bellum Hiſpanicum imperator delectus erat. Jam verò ad id tempus vetus exercitus patris atque patrui in Hiſpania manſerat: ad quem Tarracone primo vere veniens, quum Iberum trajecturus eſſet, ita ejus exercitus animos ad bellum præparavit.

NEMO ante me novus imperator militibus ſuis, priuſquam eorum opera uſus eſſet, gratias agere jure ac meritò potuit: me vobis, priuſquam provinciam aut caſtra viderem, obligavit fortuna: primùm, quòd ea pietate erga patrem patruúmque meum vivos mortuoſque fuiſtis: deinde, quòd amiſſam tanta clade provinciæ poſſeſſionem, integram & populo Romano & ſucceſſori mihi virtute veſtra obtinuiſtis. Sed quum jam benignitati deûm id paremus atque agamus, non ut ipſi maneamus in Hiſpania, ſed ne Pœni maneant, nec ut pro ripa Iberi ſtantes arceamus tranſitum hoſtis, ſed ut ultrò tranſeamus, transferamuſque bellum: vereor ne cui veſtrûm majus id audaciuſque conſilium, quam aut pro memoria cladium nuper acceptarum, aut pro ætate mea videatur. Adverſæ pugnæ in Hiſpania, nullius in animo quàm meo minus obliterari poſſunt: quippe cui pater & patruus, intra triginta dierum ſpatium, ut aliud ſuper aliud cumularetur familiæ noſtræ funus, interfecti ſunt. Sed ut familiaris penè orbitas ac ſolitudo frangit animum, ita pu-

blica cum fortuna tum virtus deſperare de ſumma rerum prohibet, eo fato, quo donata nobis ſors eſt, ut magnis omnibus bellis victi vicerimus. Vetera omitto, Porſenam, Gallos, Samnites: à Punicis bellis incipiam. Quot claſſes, quot duces, quot exercitus priore bello amiſſi ſunt? Iam quid hoc de bello memorem? omnibus aut ipſe adfui cladibus, aut quibus adfui, maximè unus omnium eas ſenſi. Trebia, Thraſymenus, Cannæ, quid aliud ſunt quàm monumenta occiſorum exercituum conſulumque Romanorum? Adde defectionem Italiæ, Siciliæ, majoris partis Sardiniæ: adde ultimum terrorem ac pavorem, caſtra Punica inter Anienem & mœnia Romana poſita, & viſum propè in portis victorem Annibalem. In hac ruina rerum ſtetit una integra atque immobilis virtus populi Romani; hæc omnia ſtrata humi erexit ac ſuſtulit. Vos omnium primi, milites, poſt Cannenſem cladem vadenti Aſdrubali ad Alpes Italiamque (qui ſi ſe cum fratre conjunxiſſet, nullum jam nomen eſſet populi Romani) ductu auſpicioque patris mei obſtitiſtis: & hæ ſecundæ res illas adverſas ſuſtinuerunt. Nunc benignitate deûm omnia ſecunda, proſpera, in dies lætiora ac meliora in Italia Siciliaque geruntur. In Sicilia Syracuſæ, Agrigentumque captum, pulſi tota inſula hoſtes, receptaque provincia in ditionem populi Romani eſt. In Italia Arpi recepti, Capua capta, iter omne ab urbe Roma trepida fuga emenſus Annibal, in extremum angulum agri Brutii compulſus, nihil jam magis precatur deos quàm ut incolumi cedere atque abire ex hoſtium terra liceat. Quid igitur minus conveniat, milites, quàm quum aliæ ſuper alias clades cumularentur, ac dii propè ipſi cum Annibale ſtarent, vos hîc cum parentibus meis (æquentur enim ipſi

etiam

etiam honore nominis) ſuſtinuiſſe labantem fortunam populi Romani: nunc eoſdem, quia illic omnia ſecunda lætaque ſunt, animis deficere? Nuper quoque quæ acciderunt, utinam tam ſine meo luctu quàm veſtro tranſiſſent. Nunc dii immortales imperii Romani præſides, qui centuriis omnibus ut mihi imperium juberent dari, fuere authores, iidem auguriis auſpiciiſque, & per nocturnos etiam viſus, omnia læta & proſpera portendunt. Animus quoque meus, maximus mihi ad hoc tempus vates, præſagit noſtram Hiſpaniam eſſe: brevi extorre hinc omne Punicum nomen maria terraſque fœda fuga impleturum. Quod mens ſua ſponte divinat, idem ſubjicit ratio haud fallax. Vexati ab iis ſocii, noſtram fidem per legatos implorant: tres duces diſcrepantes, propè ut defecerint alii ab aliis, trifariam exercitus in diverſiſſimas regiones diſtraxere. Eadem in illos ingruit fortuna quæ nuper nos afflixit. Nam & deſeruntur à ſociis, ut prius ab Celtiberis nos: & diduxerunt exercitus, quæ patri patruoque meo cauſa exitii fuit: nec diſcordia inteſtina coire eos in unum ſinet, neque ſinguli nobis reſiſtere poterunt. Vos modò, milites, favete nomini Scipionum, ſoboli imperatorum veſtrorum, velut acciſis recreſcenti ſtirpibus. Agite, veteres milites, novum exercitum novumque ducem traducite Iberum, traducite in terras cum multis fortibus factis ſæpe à vobis peragratas: brevi faciam ut, quemadmodum nunc noſcitatis in me patris patruique ſimilitudinem oris vultuſque, & lineamenta corporis; ita ingenii, fidei virtutiſq; exemplum ac effigiem vobis reddam, ut revixiſſe aut renatum ſibi quiſque Scipionem imperatorem dicat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO P. SCIPIONIS ad milites.

ARGVMENTVM.

Trajecto Ibero, P. Scipio Carthaginem novam oppugnare ſtatuerat : jámque ab ea non ita longum iter aberat, quum inſciis omnibus, præter unum Lælium, quo proficiſci pararet, concione advocata, ad oppugnationem urbis ita milites exhortatus eſt.

AD urbem unam oppugnandam ſiquis vos adductos credit, is magis operis veſtri quàm emolumenti rationem exactam, milites, habet. Oppugnabitis enim verè mœnia unius urbis : ſed in una urbe univerſam ceperitis Hiſpaniam. Hîc ſunt obſides omnium nobilium regum populorúmque : qui ſimul in poteſtate veſtra erunt, extemplo omnia quæ nunc ſub Carthaginienſibus ſunt, in ditionem noſtram tradent. Hîc pecunia omnis hoſtium, ſine qua neque illi gerere bellum poſſunt, quippe qui mercenarios exercitus alant: & quæ nobis maximo uſui ad conciliandos animos barbarorum erit. Hîc tormenta, arma, armamenta, & omnis apparatus belli eſt, qui ſimul vos inſtruet, & hoſtes nudabit. Potiemur præterea cum pulcherrima opulentiſſimaque urbe, tum opportuniſſima portu egregio, unde terra maríque, quæ belli uſus poſcunt, ſuppeditentur: quæ cum magna ipſi habebimus, tum dempſerimus hoſtibus multo majora. Hæc illis arx, hæc horreum, ærarium, armamentarium, hæc omnium rerum receptaculum eſt: huc rectus ex Africa curſus eſt: hæc una inter Pyrenæum & Gades ſtatio, hinc omnis Hiſpania imminet Africæ. Sed quoniam vos inſtructos & ordinatos cognoſco, ad Carthaginem

ginem novam oppugnandam totis viribus & bono animo tranſeamus.

ORATIO P. SCIPIONIS

ad Lucejum Celtiberorum principem, quum ei ſponſam reddidit.

Argumentum.

Hoc ad priorem orationem pertinet. Capta Carthagine nova, quum inter recenſendos obſides nomina civitatum acciperet Scipio, miſſis nuntiis admonebat obſidum parentes, ut ad ſuos quiſque recipiendos Carthaginem venirent. Adducta ad eum tum fuit adulta virgo eximiæ atque ſpectatæ formæ: ex qua percontatus ipſe patriam & parentes, quum acciperet, eam deſponſatam Lucejo adoleſcenti Celtiberorum principi, extemplo parentes ſponſúmque acciri jubet. Vbi primùm ſponſus venit, hoc eum ſermone alloquitur.

IVVENIS juvenem appello: quo minus ſit inter nos hujus ſermonis verecundia. Ego, quum ſponſa tua capta à militibus noſtris ad me deducta eſſet, audiremque eam tibi cordi eſſe, & forma faceret fidem: quia ipſe, ſi frui liceret ludo ætatis, præſertim illecto recto legitimoque amore, & non Reſpub. animum noſtrum occupaſſet, veniam mihi dari ſponſam impenſius amanti vellem: tuo, cujus ſponſa eſt, amori faveo. Fuit ſponſa tua apud me, eadem qua apud ſoceros tuos parenteſque ſuos verecundia: ſervata eſt tibi, ut inviolatum & dignum me teque dari tibi donum poſſet. Hanc mercedem unam pro eo munere paciſcor, amicus populo Romano ſis: &, ſi me virum bonum credis eſſe, qualem patrem patruumque meum jam antè hæ gentes norant, ſcias mul-

tos noſtri ſimiles in civitate Romana eſſe, nec ullum in terris populum hodie dici poſſe quem minus tibi hoſtem tuiſque eſſe velis, aut amicum malis.

Ex vigeſimoſeptimo libro ab urbe condita.

ORATIO
M. MARCELLI AD SVOS.
ARGVMENTVM.

Canuſinos Annibal ad defectionem ſolicitans, quum Marcellum adverſus ſe contendere audiret, tum caſtra inde movere cœpit. Marcellus eum brevi intervallo conſequutus, tandem nihil magis quàm juſtum prælium detrectantem, ad id quod vitabat certamen traxit. Veſperi congreſſos, æquo marte nox diremit. Poſtero die utrinque concurſum eſt: fuſi Romani primùm, deinde fugati cæſis millibus duobus & ſeptingentis. Ex ea pugna qui reſtiterant, in caſtra receptos Marcellus ita objurgavit.

DIIS immortalibus, ut in tali re, laudes grateſque ago, quòd victor hoſtis, cum tanto pavore incidentibus vobis in vallum portaſque, non ipſa caſtra eſt aggreſſus. Deſeruiſſetis profectò eodem terrore caſtra, quo omiſiſtis pugnam. Qui pavor hic? qui terror? quæ repente, qui, & cum quibus pugnaretis, oblivio animos cepit? Nempe iidem ſunt ii hoſtes quos vincendo & victos ſequendo, priorem æſtatem abſumpſiſtis: quibus dies noctéſque fugientibus, per hos dies inſtitiſtis: quos levibus præliis fatigaſtis: quos heſterno die nec iter facere, nec caſtra ponere paſſi eſtis. Omitto ea quibus gloriari poteſtis: &, cujus ipſius pudere ac pœnitere vos oportet, referam. Nempe æquis manibus heſterna die diremiſtis

ſtis pugnam. Quid hæc nox? quid hæc dies abſtulit? veſtræ his copiæ imminutæ ſunt? an illorum auctæ? Non equidem mihi cum exercitu meo loqui videor, nec cum Romanis militibus: corpora tantùm atque arma eadem ſunt. An ſi eoſdem animos habuiſſetis, terga veſtra vidiſſet hoſtis? ſigna alicui manipulo aut cohorti abſtuliſſet? Non adhuc cæſis Romanis legionibus gloriabatur: vos illi hodierno die primùm fugati exercitus dediſtis decus.

ORATIO
ANNIBALIS AD SVOS.

ARGVMENTVM.

Hoc cum proximo conjunctum eſt. Milites, quum jure ſe à Marcello objurgatos intelligerent; clamore ſublato precabantur atque orabant ut ejus modò pugnæ gratiam faceret: ita, ubi vellet, militum ſuorum animos experturum. Tum Marcellus in aciem eos ſe educturum poſtero die dicit, ubi victores potius quàm victi veniam impetrarent. Poſtero die, ut juſſi erant, armati conveniunt. Quod ubi ad Annibalem allatum eſt, tum in hæc verba ſuos præparavit.

CVM eo nimirum hoſte res eſt qui nec bonam nec malam ferre fortunam poteſt. Seu vicit, ferociter inſtat victis: ſeu victus eſt, inſtaurat cum victoribus certamen.

Ex viceſimooctavo libro ab urbe condita.

ORATIO
P. SCIPIONIS AD MILITES.

ARGVMENTVM.

Sucrone ad præſidium octo millia militum relicta erant: ii nimia primùm licentia ex diutino otio

colle-

collecta, deinde audita morte (incertis authoribus) Scipionis imperatoris, ſeditionem movent. Ac primùm tribunos, quum viderent non modò in ſententiam ſuam non deſcendere velle, ſed iis quæ conabantur, obviam ire, ex caſtris fugant. Tum ad principes ſeditionis gregarios milites C. Albium Calenum, & C. Atrium Vmbrum, communi conſenſu, imperii ſummam deferunt: qui tribunitiis ornamentis non contenti ſummi etiam magiſtratus inſignia, ut faſces, ut ſecures, aſſumunt. Non ita multo pòſt nuntii certi & vivere Scipionem, & valere afferunt. quæ res ita omnium animos diſcruciabat ut jam imperatores ipſi ſua inſignia exhorrerent: vulgus tantùm jactaret id factum eſſe quod non ad diem ipſum ſtipendia data & impenſa eſſent. Carthaginem deinde interjectis aliquot diebus ſeditioſi omnes ingreſſi, poſtero die vocati ad concionem à Scipione, hac concione reprehenſi ſunt, duces & authores capitali ſupplicio damnati.

NVNQVAM mihi defuturam orationem, qua exercitum meum alloquerer, credidi: non quòd verba unquam potius quàm res exercuerim, ſed quia propè à pueritia in caſtris habitus, aſſueveram militaribus ingeniis. Apud vos quemadmodum loquar, nec conſilium, nec oratio ſuppeditat: quos ne quo nomine quidem appellare debeam, ſcio. Cives? qui à patria veſtra deſciviſtis? An milites? qui imperium auſpiciumque abnuiſtis? ſacramenti religionem rupiſtis? Hoſtes? corpora, ora, veſtitum, habitum civium agnoſco: facta, dicta, conſilia, animos hoſtium video. Quid enim vos, niſi quod Illergetes & Lacetani, aut optaſtis aliud aut ſperaſtis? Et illi tamen Mandonium atque Indibilem regię nobilitatis viros, duces furoris ſequuti ſunt: vos auſpicium & imperium ad Vmbrum Atrium & Albium

bium Calenum detuliſtis. Negate vos id omnes feciſſe, aut factum voluiſſe, milites: paucorum eum furorem atque amentiam eſſe. Libenter credam negantibus; nec enim ea ſunt commiſſa quæ vulgata in omnem exercitum ſine piaculis ingentibus expiari poſſint. Invitus ea tanquam vulnera attingo: ſed niſi tacta, tractataque, ſanari non poſſunt. Equidem pulſis Hiſpania Carthaginienſibus, nullum locum in tota provincia, nullos homines credebam eſſe, ubi vita inviſa eſſet mea: ſic me non ſolùm adverſus ſocios geſſeram, ſed etiam adverſus hoſtes. In caſtris meis (heu quantum me opinio fefellit) fama mortis meæ non accepta ſolùm, ſed etiam expectata eſt: non quòd ego vulgari facinus per omnes velim: (equidem ſi totum exercitum meum mortem mihi optaſſe crederem, hîc ſtatim ante oculos veſtros morerer, nec me vita juvaret inviſa civibus & militibus meis) ſed multitudo omnis, ſicut natura maris, per ſe immobilis eſt: ut venti & auræ cient, ita aut tranquillum aut procellæ in vobis ſunt: & cauſa atque origo omnis furoris penes authores eſt: vos contagione inſaniſtis. Quin mihi ne hodie quidem ſcire videmini quò amentiæ progreſſi ſitis: quid facinoris in me, quid in patriam, parenteſque ac liberos veſtros: quid in deos ſacramenti teſtes, quid adverſus auſpicia, ſub quibus militaſtis: quid adverſus morem militiæ, diſciplinamque majorum, quid adverſus ſummi imperii majeſtatem auſi ſitis. De me ipſo taceo: temere potius quàm avidè credideritis: is denique ego ſim, cujus imperii tædere exercitum minimè mirandum ſit. Patria quid de vobis meruerat? quam, cum Mandonio & Indibili conſociando conſilia, prodebatis? Quid populus Romanus? cujus imperium ablatum ab tribunis

bunis ſuffragio populi creatis, ad homines privatos detuliſtis? quum eo ipſo non contenti, ſi pro tribunis illos haberetis, faſces imperatoris veſtri ad eos, quibus ſervus cui imperarent nunquam fuerat Romanus exercitus, detuliſtis? In prætorio tetenderunt Albius & Atrius, claſſicum apud eos cecinit, ſignum ab iis petitum eſt: ſederunt in tribunali proconſulis P Scipionis: lictor apparuit, ſummovente eo inceſſerunt, faſces cum ſecuribus prælati ſunt. Lapides pluere, & fulmina jaci de cælo, & inſuetos fœtus animalia edere, vos portenta eſſe putatis: hoc eſt portentum quod nullis hoſtiis, nullis ſupplicationibus, ſine ſanguine eorum qui tantum facinus auſi ſunt, expiari poſſit. Atque ego, quanquam nullum ſcelus rationem habet, tamen ut in re nefaria, quę mens, quod conſilium veſtrum fuerit, ſcire velim. Rhegium quondam in præſidium miſſa legio, interfectis per ſcelus principibus civitatis, urbem opulentam per decem annos tenuit: propter quod facinus tota legio, millia hominum quatuor, in foro Romano ſecuri percuſſi ſunt. Sed illi tamen non Atrium Vmbrum, ſemilixam, nominis etiam abominandi ducem, ſed Decium Iubellium tribunum militum ſequuti ſunt. Nec cum Pyrrho, nec cum Samnitibus aut Lucanis hoſtibus populi Romani ſe conjunxerant: vos cum Mandonio & Indibili conſilia communicaſtis, & arma conſociaturi fuiſtis. Illi, ſicut Campani Capuam Tuſcis veteribus cultoribus ademptam, Mamertini in Sicilia Meſſanam: ſic tum Rhegium habituri perpetuam ſedem erant, nec populum Roman. nec ſocios populi Romani ultrò laceſſituri bello. Sucronémne vos domicilium habituri eratis? Vbi ſi vos decedens confecta provincia imperator relinquerem, deûm hominumque fidem implorare

debe-

debebatis quòd non rediretis ad conjuges liberoſque veſtros. Sed horum quoque memoriam, ſicut patriæ meique, ejeceratis ex animis veſtris. Viam conſilii ſcelerati, ſed non ad ultimum dementis, exequi volo. Méne vivo, & cætero incolumi exercitu, cum quo ego die uno Carthaginem cepi, cum quo quatuor imperatores, quatuor exercitus Carthaginienſium fudi, fugavi, Hiſpania expuli, vos octo millia hominum, majoris certè omnes pretii quàm Albius & Atrius ſunt, quibus vos ſubjeciſtis, Hiſpaniam provinciam populo Romano erepturi eratis? Amolior & amoveo nomen meum: nihil ultra facilè creditam mortem meam à vobis violatus ſim: quid? ſi ego morerer, mecum expiratura Reſpub. mecum caſurum imperium populi Romani erat? Ne iſtud Iupiter optimus maximus ſierit, urbem auſpicatò diis authoribus in æternum conditam, huic fragili & mortali corpori æqualem eſſe. Flaminio, Paulo Æmilio, Graccho, Poſthumio Albino, M. Marcello, T. Q. Criſpino, C. Fulvio, Scipionibus meis, tot tam præclaris imperatoribus uno bello abſumptis ſuperſtes eſt populus Romanus, eritque, mille aliis nunc ferro, nunc morbo morientibus: meo unius funere elata Reſpub. eſſet? Vos ipſi hîc in Hiſpania, patre & patruo meo, duobus imperatoribus interfectis, Septimium Martium ducem vobis adverſus exultantes recenti victoria Pœnos delegiſtis: & ſic loquor tanquam ſine duce Hiſpaniæ futuræ fuerint? M. Syllanus eodem jure, eodem imperio mecum in provinciam miſſus, L. Scipio frater meus, & C. Lælius legati, vindices majeſtatis imperii deeſſent? Vtrum exercitus exercitui, an duces ducibus, an dignitas, an cauſa comparari poterat? Quibus ſi omnibus ſuperiores eſſetis, arma contra patriam, contra cives veſtros, fer-

ferretis? Africam Italiæ, Carthaginem urbi Romæ imperare velletis? Quam ob noxam patriæ? Coriolanum quondam damnatio injuſta, miſerum & indignum exilium, ut iret ad oppugnandam patriam impulit, revocavit tamen à publico parricidio privata pietas: vos qui dolor, quæ ira incitavit? ſtipendiúmne diebus paucis imperatore ægro ſerius numeratum? ſatis digna cauſa fuit cur patriæ indiceretis bellum? cur ad Illergetes deſciſceretis à populo Romano? cur nihil divinarum humanarúmve rerum inviolatum vobis eſſet? Inſaniſtis profectò, milites: nec major in corpus meum vis morbi quàm in veſtras mentes invaſit, Horret animus referre quid crediderint homines, quid ſperaverint, quid optaverint: auferat omnia irrita oblivio, ſi poteſt: ſi non, utcunque ſilentium tegat. Non negaverim triſtem atrocemque vobis viſam orationem meam: quanto creditis facta veſtra atrociora eſſe quàm dicta mea? Et me, quæ feciſtis, pati æquum cenſetis: vos ne dici quidem omnia æquo animo feretis? Sed ne ea quidem ipſa ultrà exprobrabuntur: utinam tam facilè vos obliviſcamini eorum quàm ego obliviſcar. Itaque quod ad vos univerſos attinet, ſi erroris pœnitet, ſatis ſuperque pœnarum habeo. Albius Calenus, & Atrius Vmber, & cæteri nefariæ ſeditionis authores, ſanguine luent quod admiſerunt. Vobis ſupplicii eorum ſpectaculum non modò non acerbum, ſed lætum etiam, ſi ſana mens rediit, debet eſſe. De nullis enim quam de vobis infeſtius aut iniquius conſuluerunt.

ORA-

ORATIO
SAGVNTINORVM
ad P. C. in ſenatu.

Argumentum.

Secundum bellum Punicum ſuſceptum erat nomine Saguntinorum. Quorum oppidum quum Annibal ſumma vi oppugnaret, miſsis Romam oratoribus auxilium ſocii adverſus Pœnos petiverunt. Annibali verò, quum legationibus factis eo nomine multis, nihilominus in oppugnando perſtaret, authoritate ſenatus bellum fuit indictum. Ita quicquid geſtum, quantumcunque cladium & incommodorum acceptum erat, nomine ac cauſa ipſorum acceptum. Itaque ne ingrati meritò ac jure videri dicíque poſſent, in ſecundis rebus ſuis & Romanorum, legatos Romam mittunt, qui pro tot beneficiis gratias agerent, gratularentúrque bellum illud feliciter tandem ſucceſsiſſe. Ii in ſenatum introducti, ſic loquuti ſunt.

ET ſi nihil ultra malorum eſt, P. C. quàm quod paſſi ſumus, ut ad ultimum fidem vobis præſtaremus: tamen ea veſtra merita imperatorumq́ue veſtrorum erga nos fuerunt, ut nos cladium noſtrarum non pœniteat. Bellum propter nos ſuſcepiſtis ſuſceptumq́ue quartumdecimum annum tam pertinaciter geritis, ut ſæpe ad ultimum diſcrimen & ipſi veneritis, & populum Carthaginienſem adduxeritis. Quum in Italia tam atrox bellum & Annibalem hoſtem haberetis, conſules cum exercitu in Hiſpaniam velut ad colligendas reliquias naufragii noſtri miſiſtis. P. & Cn. Cornelii, ex quo in provinciam venerunt, nullo tempore deſtiterunt, quæ nobis ſecunda quæque adverſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

verſa hoſtibus noſtris eſſent, facere. Iam omnium primùm oppidum nobis reſtituerunt: per omnem Hiſpaniam cives noſtros venundatos, dimiſſis qui conquirerent, ex ſervitute in libertatem reſtituerunt. Quum jam propè eſſet ut optabilem ex miſerrima fortunam haberemus, P. & Cn. Cornelii imperatores veſtri luctuoſius nobis propè quàm vobis perierunt. Tum verò ad hoc retracti ex diſtantibus locis in ſedem antiquam videbamur, ut iterum periremus, & alterum excidium patriæ videremus: nec ad perniciem noſtram Carthaginienſi utique aut duce aut exercitu opus eſſe: ab Turdetanis veterrimis hoſtibus, qui prioris quoque excidii nobis cauſa fuerant, extingui poſſe: quum ex inſperato repentè nobis miſiſtis hunc P. Scipionem: quem, fortunatiſſimi omnium Saguntinorum, videmus, quia conſulem declaratum vidimus, ac vidiſſe nos civibus noſtris renuntiaturi ſumus, ſpem, opem, ſalutemq́ue noſtram: qui quum plurimas hoſtium veſtrorum in Hiſpania cepiſſet urbes, ubique ex captorum numero excerptos Saguntinos in patriam remiſit. Poſtremò Turdetaniam adeo infeſtam nobis ut illa gente incolumi ſtare Saguntum non poſſet, ita bello afflixit, ut non modò nobis (abſit verbo invidia) ſed ne poſteris quidem timenda noſtris eſſet. Deletam urbem cernimus eorum quorum in gratiam Saguntum deleverat Annibal. Vectigal ex agro eorum capimus: quod nobis non tam fructu jucundius eſt quàm ultione. Ob hæc, quibus majora nec ſperare nec optare ab diis immortalibus poteramus, gratias actum nos decem legatos Saguntinus Senatus populuſq́ue ad vos miſit: ſimul gratulatum quòd ita res per hos annos in Hiſpania atque in Italia geſſiſtis, ut Hiſpaniam non Ibero amne tenus, ſed quà terrarum ultimus finis Oceanus,

nus, domitam armis habeatis, Italiæ, niſi quatenus vallum caſtrorum cingit, nihil reliqueritis Pœno. Iovi optimo maximo præſidi Capitolinæ arcis non grates tantùm ob hæc agere juſſi ſumus, ſed donum hoc etiam, ſi vos permitteretis, coronam auream in Capitolium victoriæ ergo ferre. Id uti permittatis, quæſumus, utique, ſi vobis ita videtur, quæ nobis imperatores veſtri commoda tribuerunt, ea rata atque perpetua authoritate veſtra faciatis.

ORATIO
Q. FABII MAXIMI, qua Scipioni Africam provinciam decerni diſſuadet.

Argumentum.

Quum in ſenatu de provinciis referretur, communis omnium fama erat Africam novam provinciam etiam extra ſortem P. Scipioni deſtinatam eſſe. Ac Scipio ipſe jam conſulem ſe declaratum non ad gerendum modo ſed ad perficiendum quoque bellum jactabat, quum Q. Fabius Maximus rogatus ſententiam, in hac verba Scipioni decernendam non eſſe Africam ſuadere cœpit.

SCIO multis veſtrûm videri, P. C. rem actam hodierna die agi, & fruſtra habiturum orationem, qui tanquam de integra re, de Africa provincia ſententiam dixerit. Ego autem primum illud ignoro, quemadmodum certa jam provincia Africa conſulis viri fortis ac ſtrenui ſit, quam nec ſenatus cenſuit in hunc annum provinciam eſſe, nec populus juſſit: deinde, ſi eſt, conſulem peccare arbitror, qui de re tranſacta ſimulando ſe referre, ſenatum ludibrio habet, non ſenatorem modò, qui de quo conſulitur, ſuo loco dicit ſen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

tentiam. Atque ego certum habeo, diſſentienti mihi ab iſta feſtinatione in Africam trajiciendi, duarum rerum ſubeundam opinionem eſſe: unius, inſitæ ingenio meo cunctationis, quam metum pigritiamque homines adoleſcentes ſanè appellent, dum me non pœniteat: (adhuc aliorum ſpecioſiora primo aſpectu conſilia ſemper viſa, mea uſu meliora:) alterius, obtrectationis atque invidiæ adverſum creſcentem in dies gloriam fortiſſimi conſulis. A qua ſuſpicione ſi me neque vita acta, & mores mei, neque dictatura cum quinque conſulatibus, tantumque gloriæ belli domique partæ vindicat, ut propius faſtidium ejus ſim quàm deſiderium: ætas ſaltem liberet. Quæ enim mihi ęmulatio cum eo eſſe poteſt qui ne filio quidem meo æqualis ſit? Me dictatorem, quum vigerem adhuc viribus, & in curſu maximarum rerum eſſem, recuſantem nemo aut in ſenatu aut apud populum audivit quo minus inſectanti me magiſtro equitum (quod fando nunquam antè auditum erat) imperium mecum æquaretur: rebus quàm verbis aſſequi malui, ut qui aliorum judicio mihi comparatus erat, ſua mox confeſſione me ſibi præferret: nedum ego perfunctus honoribus certamina mihi atque æmulationes cum adoleſcente florentiſſimo proponam: videlicet ut mihi jam vivendo, non ſolùm rebus gerendis feſſo, ſi huic negata fuerit, Africa provincia decernatur: cum ea gloria quæ parta eſt, vivendum atque moriendum eſt. Vincere ego prohibui Annibalem, ut à vobis, quorum vigent nunc vires, etiam vinci poſſet. Illud te mihi ignoſcere, P. Corneli, æquum erit, ſi, quum in me ipſo nunquam pluris famam hominum quam Rempub. fecerim, ne tuam quidem gloriam bono publico præponam: quanquam ſi aut bellum nullum in Italia,

aut

aut is hoſtis eſſet ex quo victo nihil gloriæ quærerctur: qui te in Italia retineret, etſi id bono publico faceret, ſimul cum bello materiam gloriæ tuæ iræ ereptum videri poſſet. Quum verò Annibal hoſtis incolumi exercitu quartumdecimum annum Italiam obſideat, pœnitebit te, P. Corneli, gloriæ tuæ, ſi hoſtem, eum qui tot funerum, tot cladium nobis cauſa fuit, tu conſul Italia expuleris? & ſicut penes C. Luctatium prioris Punici perpetrati belli titulus fuit, ita penes te hujus fuerit? Niſi aut Amilcar Annibali dux eſt præferendus, aut illud bellum huic, aut victoria illa major clariorque quàm hæc (modò contingat ut te conſule vincamus) futura eſt. Ab Drepano atque Eryce detraxiſſe Amilcarem, quàm Italia expuliſſe Pœnos atque Annibalem, malis? Ne tu quidem (etſi magis partam quàm ſperatam gloriam amplecteris) Hiſpania potius quàm Italia bello liberata gloriatus fueris. Nondum is eſt Annibal, quem non magis timuiſſe videatur quàm contempſiſſe, qui aliud bellum maluerit. Quin igitur ad hoc accingeris? nec per iſtos circuitus, ut, quum in Africam trajeceris, ſequuturum te illuc Annibalem ſperes, potius quàm recto hinc itinere, ubi Annibal eſt, eò bellum intendis? Egregiam iſtam palmam belli Punici patrati petis? Hoc & natura prius eſt, tua quum defenderis, aliena ire oppugnatum. Pax antè in Italia quam bellum in Africa ſit: & nobis prius decedat timor quam ultrò aliis inferatur. Si utrumque tuo ductu auſpicioque fieri poteſt, Annibale hîc victo, illic Carthaginem expugna. Si alterutra victoria novis conſulibus relinquenda eſt, prior cum major clariorque, tum cauſa etiam inſequentis fuerit. Nam nunc quidem præterquam quòd & in Italia & in Africa duos diverſos exercitus alere ærarium non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

poteſt, præterquam quòd unde claſſes tueamur, unde commeatibus præbendis ſufficiamus, nihil reliqui eſt: periculi tandem quantum adeatur, quem fallit? P. Licinius in Italia, P. Scipio bellum in Africa geret. Quid ſi (quod omnes dii omen avertant, & dicere etiam reformidat animus: ſed quæ acciderunt, accidere poſſunt) victor Annibal ire ad urbem pergat? tum demum te conſulem ex Africa, ſicut Q. Fulvium à Capua, accerſemus? Quid quòd in Africa quoque mars communis belli erit? Domus tibi tua, pater patruuſque intra triginta dies cum exercitibus cæſi, documento ſint, ubi per aliquot annos maximis rebus terra marique gerendis ampliſſimum nomen apud exteras gentes populi Romani veſtræque familiæ fecerant. Dies me deficiat ſi reges imperatoreſque temere in hoſtium terras tranſgreſſos, cum maximis cladibus ſuis exercituumque ſuorum, enumerare velim. Athenienſes, prudentiſſima civitas, bello domi relicto, authore æquè impigro atque nobili juvene, magna claſſe in Siciliam tranſmiſſa, una navali pugna florentem Rempub. ſuam in perpetuum afflixerunt. Externa & nimis antiqua repeto: Africa eadem iſta, & M. Attilius, inſigne utriuſque fortunę exemplum, nobis documento ſint. Næ tibi, P. Corneli, quum ex alto Africam conſpexeris, ludus & jocus fuiſſe Hiſpaniæ tuæ videbuntur. Quid enim ſimile? Pacato mari præter oram Italiæ Galliæque vectus, Emporias in urbem ſociorum claſſem appuliſti, & expoſitos milites per tutiſſima omnia ad ſocios & amicos populi Romani Tarraconem duxiſti. Ab Tarracone deinde iter per præſidia Romana: circa Iberum exercitus patris patruique tui, poſt amiſſos imperatores, ferociores ipſa calamitate facti: & dux tumultuarius quidem ille L. Martius, &
mili-

militari ſuffragio ad tempus lectus, cæterùm, ſi nobilitas ac juſti honores adornarent, claris imperatoribus qualibet arte belli par: oppugnata per ſummum otium Carthago, nullo trium Punicorum exercituum ſocios defendente. Cætera (neque ea elevo) nullo tamen modo Africo bello comparanda, ubi non portus ullus claſſi noſtræ apertus, non ager pacatus, non civitas ſocia, non rex amicus, non conſiſtendi uſquam locus, non procedendi: quacunq; circumſpexeris, hoſtilia omnia atque infeſta. An Syphaci Numidiſque credis? Satis ſit ſemel creditum. Non ſemper temeritas eſt felix: & fraus fidem in parvis ſibi præſtruit, ut quum operæ pretium ſit, cum mercede magna fallat. Non hoſtes patrem patruumque tuum armis prius quàm Celtiberi ſocii fraude circumvenerunt: nec tantum tibi ipſi à Magone & Aſdrubale hoſtium ducibus, quantum ab Indibili & Mandonio in fidem acceptis periculi fuit. Numidis tu credere potes, defectionem militum tuorum expertus? Et Syphax & Maſiniſſa ſe, quàm Carthaginienſes, malunt potentes in Africa eſſe: Carthaginienſes, quàm quenquam alium. Nunc illos æmulatio inter ſeſe, & omnes cauſæ certaminum acuunt, quòd metus externus procul eſt. Oſtende illis Romana arma, & exercitum alienigenam: jam velut ad commune reſtinguendum incendium concurrent. Aliter iidem illi Carthaginienſes Hiſpaniam defenderunt: aliter mœnia patriæ, templa deûm, aras & focos defendent, quum euntes in prælium pavida proſequetur conjunx, & parvi liberi occurſabunt. Quid porro ſi ſatis confiſi Carthaginienſes conſenſu Africæ, fide ſociorum regum, mœnibus ſuis, quum tuo exercituſque tui præſidio nudatam Italiam viderint, ultrò ipſi novum exercitum in Italiam aut ex A-

frica miſerint, aut Magonem, quem à Balearibus claſſe tranſmiſſa jam præter oram Ligurum Alpinorum vectari conſtat, Annibali ſe conjungere juſſerint? Nempe in eodem terrore erimus in quo nuper fuimus quum Aſdrubal in Italiam tranſcendit: quem tu, qui non ſolùm Carthaginem, ſed omnem Africam exercitu tuo es clauſurus, è manibus tuis in Italiam emiſiſti. Victum à te dices? Eo quidem minus vellem, & id tua, non Reipub. ſolùm cauſa, iter datum victo in Italiam eſſe. Patere nos omnia quæ proſpera tibi & populi Romani imperio evenere, tuo conſilio aſſignare: adverſa caſibus incertis belli & fortunæ allegare. Quo melior & fortior es, eo magis talem præſidem ſibi patria atque univerſa Italia retinet. Non potes ne ipſe quidem diſſimulare, ubi Annibal ſit, ibi caput atque arcem hujus belli eſſe, quippe qui præ te feras eam tibi cauſam eſſe trajiciendi in Africam, ut Annibalem eò trahas. Sive igitur hîc ſive illic, cum Annibale eſt tibi futura res. Vtrum ergo tandem firmior eris in Africa ſolus, an hîc, tuo collegæque tui exercitu conjuncto? Ne Claudius quidem & Livius conſules, tam recenti exemplo, quantum id interſit, documento ſunt? Quid? Annibalem utrum tandem extremus angulus Bruttii agri fruſtra jam diu poſcentem ab domo auxilia, an propinqua Carthago, & tota ſocia Africa, potentiorem armis viriſque faciet? Quod iſtud conſilium eſt, ibi malle decernere ubi tuæ dimidio minores copiæ ſint, hoſtium multo majores, quàm ubi duobus exercitibus adverſus unum, tot præliis & tam diuturna & gravi militia feſſum, pugnandum ſit? Quàm compar conſilium tuum parentis tui conſilio ſit, reputa. Ille conſul profectus in Hiſpaniam, ut Annibali ab Alpibus deſcendenti occurreret, in Italiam ex
pro-

provincia rediit: tu, quum Annibal in Italia ſit, relinquere Italiam paras, non quia Reipub. id utile, ſed quia tibi amplum & glorioſum cenſes eſſe: ſicut quum provincia & exercitu relicto, ſine lege, ſine ſenatuſconſulto, duabus navibus populi Romani imperator fortunam publicam & majeſtatem imperii, quæ tum in tuo capite periclitabantur, commiſiſti. Ego P. Cornelium, p. c. Reipub. nobiſque, non ſibi ipſi privatim creatum conſulem exiſtimo, exercituſque ad cuſtodiam urbis atque Italiæ ſcriptos eſſe, non quos regio more per ſuperbiam conſules, quò terrarum velint, trajiciant.

ORATIO P. CORNELII Scipionis, orationi præcedenti Q. Fabii reſpondens.

Quintus Fabius principio orationis, p. c. commemoravit in ſententia ſua poſſe obtrectationem ſuſpectam eſſe: cujus ego rei non tam ipſe auſim tantum virum inſimulare, quàm quod ea ſuſpicio (vitio orationis, an rei) haud ſatis purgata eſt. Sic enim honores ſuos & famam rerum geſtarum extulit verbis ad extinguendum invidiæ crimen: tanquam mihi ab infimo quoque periculum ſit, ne mecum æmuletur: & non ab eo, qui quia ſuper cæteros excellat, quo me quoque niti non diſſimulo, me ſibi æquari nolit. Sic ſenem ſe perfunctum honoribus, & me infra ætatem filii ſui poſuit, tanquam non longius quàm quantum vitæ humanæ ſpatium eſt, cupiditas gloriæ extendatur, maximaque pars ejus in memoriam ac poſteritatem promineat. Maximo cuique id accidere certum animo habeo, ut ſe non cum præſentibus modò, ſed cum omnis ævi

claris viris comparet. Equidem haud diſſimulo, me tuas Q. Fabi laudes non aſſequi ſolùm velle, ſed (bona venia tua dixerim) ſi poſſim, etiam exuperare. Illud nec tibi in me, nec mihi in minores natu animi ſit, ut nolimus quenquam noſtri ſimilem evadere civem. Id enim non eorum modò quibus inviderimus, ſed Reipub. & penè omnis generis humani detrimentum ſit. Commemoravit quantum eſſem periculi aditurus, ſi in Africam trajicerem, ut meam quoque, non ſolùm Reipub. & exercitus vicem videretur valde ſolicitus. Vnde hæc repentè de me cura exorta? Quum pater patruuſque meus interfecti, quum duo exercitus eorum propè occidione occiſi eſſent, quum amiſſæ Hiſpaniæ, quum quatuor exercitus Pœnorum quatuorque duces omnia metu armiſque tenerent: quum quæſitus ad id bellum imperator, nemo ſe oſtenderet præter me, nemo profiteri nomen auſus eſſet: quum mihi quatuor & viginti annos nato detuliſſet imperium populus Romanus, quid ita tum nemo ætatem meam, vim hoſtium, difficultatem belli, patris patruique recentem cladem commemorabat? Vtrum major aliqua nunc in Africa calamitas accepta eſt quàm tunc in Hiſpania erat? an majores nunc ſunt exercitus in Africa, duces plures melioreſque quàm tunc in Hiſpania fuerunt? an ætas mea tunc maturior bello gerendo fuit quàm nunc eſt? an cum Carthaginienſi hoſte in Hiſpania, quàm in Africa, bellum geri aptius eſt? Facile eſt poſt fuſos fugatoſque quatuor exercitus Punicos, poſt tot urbes vi captas, aut metu ſubactas in ditionem, poſt perdomita omnia uſque ad Oceanum, tot regulos, tot ſævas gentes, poſt receptam totam Hiſpaniam, ita ut veſtigium nullum belli reliquum ſit, elevare meas res geſtas, tam hercule

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

quàm ſi victor ex Africa redierim, ea ipſa elevare, quæ nunc retinendi mei cauſa, ut terribilia eadem videantur, verbis extolluntur. Negat aditum eſſe in Africam, negat ullos patere portus: M. Attilium captum in Africa commemorat, tanquam M. Attilius primo acceſſu ad Africam offenderit: neque recordatur illi ipſi tam infelici imperatori patuiſſe tamen portus Africæ, & res egregias primo anno geſſiſſe, & quantum ad Carthaginienſes duces attinet, invictum ad ultimum permanſiſſe. Nihil igitur me iſto exemplo terrueris, ſi hoc bello, non priore, ſi nuper, & non annis antè quadraginta iſta clades accepta foret, quin ego minus in Africam regulo capto, quàm Scipionibus occiſis in Hiſpaniam trajicerem. Nec felicius Xanthippum Lacedæmonium Carthagini, quàm me patriæ meæ ſinerem natum eſſe: creſceretque mihi ex eo ipſo fiducia, quòd poſſit in hominis unius virtute tantum momenti eſſe. At etiam Athenienſes audiendi ſunt, temere in Siciliam omiſſo domi bello tranſgreſſi. Cur ergo (quoniam Græcas fabulas narrare vacat) non Agathoclem potius Syracuſanum regem, quum diu Sicilia Punico bello ureretur, tranſgreſſum in hanc eandem Africam, avertiſſe eò bellum unde venerat, refers? Sed quid, ultrò metum inferre hoſti, & ab ſe remoto periculo, alium in diſcrimen adducere, quale ſit, veteribus externiſque exemplis admonere opus eſt? Majus præſentiúſve ullum exemplum eſſe quàm Annibal poteſt? Multum intereſt, alienos populere fines, an tuos uri excindique videas. Plus animi eſt inferenti periculum quàm propulſanti. Ad hoc, major ignotarum rerum eſt terror: bona maláque hoſtium ex propinquo ingreſſus fines aſpicias. Non ſperaverat Annibal fore ut tot in Italia populi ad ſe deficerent, quot defece-

runt poſt Cannenſem cladem: quanto minus quicquam in Africa Carthaginienſibus firmum ac ſtabile eſt, infidis ſociis, gravibus ac ſuperbis dominis? Adhæc nos, etiam deſerti ab ſociis, viribus noſtris, Romano milite, ſtetimus: Carthagine nihil civilis roboris eſt: mercede paratos milites habent, Afros Numidáſque, leviſſima fidei mutandæ ingenia. Hìc modò nihil moræ ſit, unà & trajeciſſe me audietis, & ardere bello Africam, & molientem hinc Annibalem, & obſideri Carthaginem. Lætiores & frequentiores ex Africa expectate nuntios quàm ex Hiſpania accipiebatis. Has mihi ſpes ſubjicit fortuna populi Romani, dii fœderis ab hoſte violati teſtes, Syphax & Maſiniſſa reges, quorum ego fide ita innitar, ut bene tutus à perfidia ſim. Multa quæ nunc ex intervallo non apparent, bellum aperiet: &, ID eſt viri & ducis, non deeſſe fortunæ præbenti ſe, & oblata caſu, flectere ad conſilium. Habebo, Quinte Fabi, parem quidem Annibalem: ſed illum potius ego traham quàm ille me retineat. In ſua terra cogam pugnare eum, & Carthago potius præmium victoriç erit quam ſemiruta Bruttiorum caſtella. Nequid interim, dum trajicio, dum expono exercitum in Africam, dum caſtra ad Carthaginem promoveo, Reſpublica hìc detrimenti capiat, quod tu, Q. Fabi, quum victor tota Italia volitaret Annibal, potuiſti præſtare, hoc vide ne contumelioſum ſit, concuſſo jam & pene fracto Annibale, negare, poſſe P. Licinium conſulem, virum fortiſſimum, præſtare, qui, ne à ſacris abſit pontifex maximus, ideo in ſortem tam longinquæ provinciæ non venit. Si hercule nihilo maturius hoc quo ego cenſeo modo perficeretur bellum, tamen ad dignitatem populi Romani famámque apud reges gentéſque externas pertinebat,

bat, non ad defendendam modò Italiam, ſed ad inferenda etiam Africæ arma, videri nobis animum eſſe: non hoc credi vulgariq́ue, quod Annibal auſus ſit, neminem ducem Roman. audere; & priore Punico bello, tum quum de Sicilia certaretur, toties Africam noſtris exercitibus & claſſibus oppugnatam, nunc autem quum de Italia certatur, Africam pacatam eſſe. Requieſcat aliquando vexata tamdiu Italia: uratur evaſteturq́ue invicem Africa. Caſtra Romana potius Carthaginis portis immineant, quam nos iterum vallum hoſtium ex mœnibus noſtris videamus. Africa ſit reliqui belli ſedes: illuc terror, fugaq́ue, populatio agrorum, defectio ſociorum, cæteræ belli clades, quæ in nos per XIV. annos ingruerunt, vertantur. Quæ ad Rempub. pertinent, & bellum quod inſtat, & provincias de quibus agitur, dixiſſe ſatis eſt. Illa longa oratio nec ad vos pertinens ſit, ſi, quemadmodum Q. Fabius meas res geſtas in Hiſpania elevavit, ſic & ego contrà gloriam ejus eludere, & meam verbis extollere velim. Neutrum faciam, P. C. &, ſi nulla alia re, modeſtia certè, & temperamento linguæ, adoleſcens ſenem vicero. Ita & vixi & res geſſi, ut tacitus ea opinione, quam veſtra ſponte conceptam animis haberetis, facilè contentus eſſem.

Ex trigeſimo libro ab urbe condita.

ORATIO SOPHRONISBÆ uxoris Syphacis ad Maſiniſſam.

Argumentum.

Capto Syphace, Maſiniſſa Cirtham, caput regni Syphacis, quò ex fuga magna vis hominum ſe receperat, ire deſtinabat: ac vocatis ad colloquium pri-

moribus civitatis, non impetrare antè potuit ut urbem dederent, quàm Syphacem regem vinctum in conſpectum dari juſſit. Ingreſſus deinde Cirtham, præſidiis ad portas dimiſſis, necui pateret egreſſus, ipſe citato equo ad regiam ire pergebat, quum Sophronisba Syphacis uxor in regia veſtibulo occurrens, ita cum ipſo loquuta eſt.

OMNIA quidem ut poſſes in nos, dii tibi dederunt, virtuſque & felicitas tua: ſed ſi captivæ apud dominum vitæ neciſque ſuæ vocem ſupplicem mittere licet, ſi genua, ſi victricem attingere dextram, precor quæſoque per majeſtatem regiam, in qua paulo antè nos quoque fuimus, perque gentis Numidarum nomen, quod tibi cum Syphace commune fuit, per hujuſce regiæ deos, qui te melioribus ominibus accipiant quam Syphacem hinc miſerunt: hanc veniam ſupplici des, ut ipſe, quodcunque feret animus, de captiva ſtatuas, neque me in cujuſquam Romani ſuperbum ac crudele arbitrium venire ſinas. Si nihil aliud quam Syphacis uxor fuiſſem, tamen Numidæ atque in eadem mecum Africa geniti, quàm alienigenæ & externi fidem experiri mallem: quid Carthaginienſi ab Romano, quid filiæ Aſdrubalis timendum ſit, vides. Si nulla alia re potes, me morte ut vindices ab Romanorum arbitrio, oro obteſtorque.

ORATIO P. SCIPIONIS ad Maſiniſſam.

ARGVMENTVM.

Introductus ad Scipionem Syphax, quum interrogaretur quid ita ſe moviſſet ad ſumenda arma contra Romanos, reſponderat, Vxoris meæ perfidia.

Quæ

Quæ vox in cauſa fuit, ut P. Scipio plura de hac ipſa re cognoſcere cuperet. Itaque jactis ultro citroque multis quæ ad eam rem pertinerent, eò tandem ventum eſt ut Syphax ipſe uxorem ſuam prædicaret à Maſiniſſa ſic amari, ut jam inter eos de matrimonio conventum eſſet. Ægrè tulit ipſum illud Scipio, ac per occaſionem in hæc verba a fœda libidine Maſiniſſam deterrebat.

ALIQVA te exiſtimo, Maſiniſſa, intuentem in me bona, & principio in Hiſpaniam ad jungendam mecum amicitiam veniſſe, & poſtea in Africa te ipſum ſpeſq; omnes tuas in fidem meam commiſiſſe: atqui nulla earum virtus eſt propter quam appetendus tibi viſus ſim, qua ego æquè atque temperantia & continentia libidinum gloriatus fuerim. Hanc te quoque ad cæteras tuas eximias virtutes, Maſiniſſa, adjeciſſe velim. Nam non eſt (mihi crede) tantum ab hoſtibus armatis ætati noſtræ periculum, quantum ab circumfuſis undique voluptatibus. Qui eas ſua temperantia frænavit ac domuit, is multo majus decus majoremque victoriam ſibi peperit quàm nos Syphace victo habemus. Quæ me abſente ſtrenuè ac fortiter feciſti, libenter & commemoravi & memini: cætera te ipſum reputare tecum, quàm me dicente erubeſcere, malo. Syphax Populi Romani auſpiciis victus captuſque eſt: itaque ipſe, conjunx, regnum, agri, oppida, homines qui incolunt, quicquid denique Syphacis fuit, præda populi Romani eſt. Et regem conjugemque ejus, etiamſi non civis Carthaginienſis eſſet, etiamſi non patrem ejus, imperatorem hoſtium videremus, Romam oporteret mitti, & ſenatus populique Romani de ea judicium atque arbitrium eſſe, quæ regem nobis ſocium alienaſſe, atque in arma

coē-

coëgiſſe præcipitem dicatur. Vince animum: cave ne deformes multa bona uno vitio, & tot meritorum gratiam majore culpa, quàm cauſa culpæ eſt, corrumpas.

ORATIO
ANNIBALIS
ad P. Scipionem de pace.

ARGVMENTVM.

Digreſſus ex Italia Annibal, quum Africam repetens, Zamam, quæ quinque tantùm dierum iter Carthagine abeſt, perveniſſet, præmiſit exploratores, qui cognoſcerent quónam in ſtatu res illic Romanorum eſſent. Speculatores à cuſtodibus in caſtra deducti, omiſſo metu viſere omnia & contemplari juſsi. Regreſsi quum læta omnia non ſecus quam in certa victoria nuntiarent, tum demum de pace Annibal cogitare cœpit: ac per ſuos Scipioni accito ad colloquium, conditiones pacis ferendas eſſe ita ſuaſit.

SI hoc ita fato datum erat, ut qui primus bellum intuli populo Romano, quique toties propè in manibus victoriam habui, is ultrò ad pacem petendam venirem, lætor te mihi ſorte potiſſimùm datum à quo pacem peterem. Tibi quoque inter multa egregia non in ultimis laudum hoc fuerit, Annibalem, cui de tot Romanis ducibus victoriam dii dediſſent, tibi ceſſiſſe, teque huic bello veſtris prius quam noſtris cladibus inſigni finem impoſuiſſe. Hoc quoque ludibrium fortunæ caſus ediderit, ut, cùm patre tuo conſule ceperim arma, cùm eodem primùm Romano imperatore ſigna contulerim, ad filium ejus inermis ad pacem petendam veniam. Optimum quidem fuerat, eam patribus noſtris mentem datam ab diis eſſe, ut & vos Italiæ, & nos Africæ imperio con-

tenti

tenti eſſemus. Neque enim ne nobis quidem Sicilia atque Sardinia ſatis digna pretia ſunt pro tot claſſibus, tot exercitibus, tot tamque egregiis amiſſis ducibus. Sed præterita magis reprehendi poſſunt quàm corrigi. Ita aliena appetivimus ut de noſtris dimicaremus: nec in Italia ſolùm vobis bellum, nobis in Africa, ſed & vos in portis veſtris propè ac mœnibus ſigna armaque hoſtium vidiſtis, & nos ab Carthagine fremitum caſtrorum Romanorum exaudivimus. Quod igitur nos maximè abominaremur, vos autem ante omnia optaretis, in meliore veſtra fortuna de pace agitur, agimuſque, ii quorum & maximè intereſt pacem eſſe, & qui quodcunque egerimus, ratum civitates noſtræ habituræ ſint. Animo tantùm nobis opus eſt non abhorrente à quietis conſiliis. Quod ad me attinet, jam ætas ſenem in patriam revertentem, unde puer profectus ſum, jam ſecundæ, jam adverſæ res ita erudierunt, ut rationem ſequi quàm fortunam malim. Tuam & adoleſcentiam & perpetuam felicitatem, ferociora utraque quàm quietis opus eſt conſiliis, metuo. Non temere incerta caſuum reputat quem fortuna nunquam decepit. Quod ego fui ad Thraſymenum, ad Cannas, id tu hodie es, vixdum militari ætate imperio accepto. Omnia audaciſſimè incipientem nuſquam fefellit fortuna. Patris & patrui proſequutus mortem, ex calamitate veſtræ domus decus inſigne virtutis pietatiſque eximiæ cepiſti, amiſſas Hiſpanias recuperaſti, quatuor inde Punicis exercitibus pulſis. Conſul creatus, quum cæteris ad tutandam Italiam parum animi eſſet, tranſgreſſus in Africam, duobus hîc exercitibus cæſis, binis eadem hora captis ſimul, incenſiſque caſtris, Syphace potentiſſimo rege capto, tot urbibus regni ejus, tot noſtri imperii ereptis, me

ſex-

ſextumdecimum jam annum hærentem in poſſeſſione Italiæ detraxiſti. Poteſt victoriam malle quam pacem animus. Novi vobis ſpiritus magnos magis quàm utiles: & mihi talis aliquando fortuna affulſit. Quòd ſi in ſecundis rebus bonam quoque mentem donarent dii, non ea ſolùm quæ eveniſſent, ſed etiam ea quæ evenire poſſent reputaremus. Vt omnium obliviſcaris aliorum, ſatis ego documenti in omnes caſus ſum: quem modò caſtris inter Anienem & urbem veſtram poſitis, ac jam propè ſcandentem mœnia Romana videras, hîc cernis duobus fortiſſimis viris fratribus, clariſſimis imperatoribus orbatum ante mœnia propè obſeſſæ patriæ, quibus terrui veſtram urbem, ea pro mea deprecantem. MAXIMÆ cuiq; fortunæ minimè credendum eſt. In bonis tuis rebus, noſtris dubiis, tibi ampla ac ſpecioſa danti eſt pax: nobis petentibus magis neceſſaria quàm honeſta. Melior tutiórque eſt certa pax quàm ſperata victoria: hæc in tua, illa in deorum manu eſt. Ne tot annorum felicitatem in unius horæ dederis diſcrimen: cum tuas vires, tum vim fortunæ, martemq; belli communem propone animo: utrinque ferrum, corpora humana erunt: NVSQVAM minus quam in bello eventus reſpondent. Non tantum ad id quod data pace jam habere potes, ſi prælio vincas, gloriæ adjeceris quantum ademeris ſiquid adverſi eveniat. Simul parta ac ſperata decora, unius horæ fortuna evertere poteſt Omnia in pace jungenda tuæ poteſtatis ſunt, P. Corneli: tunc ea habenda fortuna erit quam dii dederint. Inter pauca felicitatis virtutiſque exempla, M. Attilius quondam in hac eadem terra fuiſſe fertur, ſi victor pacem petentibus dediſſet patribus noſtris: ſed non ſtatuendo tandem felicitati modum, nec cohibendo efferentem ſe for-

fortunam, quanto altius elatus erat, eo fœdius corruit. Eſt quidem ejus qui dat, non qui petit, conditiones dicere pacis: ſed forſitan non indigni ſimus qui nobiſmet ipſis mulctam irrogemus: qui non recuſamus quin omnia propter quæ bellum initum eſt, veſtra ſint, Sicilia, Sardinia, Hiſpania, quicquid inſularum toto inter Africam Italiámque continetur mari: Carthaginienſes incluſi Africæ litoribus, vos (quando ita diis placuit) externa etiam terra maríque videamus regentes imperia. Haud negaverim, propter non nimis ſincerè petitam aut expectatam nuper pacem, ſuſpectam eſſe vobis Punicam fidem. Multùm per quos petita ſit, ad fidem tuendæ pacis pertinet. Scipio, veſtri quoque (ut audio) patres, nonnihil etiam ob hoc, quia parum dignitatis in legatione erat, negaverunt pacem. Annibal peto pacem, qui neque peterem, niſi utilem crederem: & propter eandem utilitatem tuebor eam, propter quam peto. Et quemadmodum, quia à me bellum cœptum eſt, nequem ejus pœniteret, quoad ipſi non invidere dii, præſtiti, ita annitar nequem pacis per me partæ pœniteat.

ORATIO SCIPIONIS ad Annibalem.

NON me fallebat, Annibal, adventus tui ſpe Carthaginienſes & præſentem induciarum fidem & ſpem pacis turbaſſe: neque tu id ſanè diſſimulas, qui de conditionibus ſuperioribus pacis omnia ſubtrahas præter ea quæ jampridem in noſtra poteſtate ſunt. Cæterùm ſicut tibi curæ eſt, ſentire cives tuos quanto per te onere leventur: ſic mihi laborandum eſt, ne quæ tunc pepigerunt, hodie ſubtracta ex conditionibus pacis, præmia

mia perfidiæ habeant. Indigni quibus eadem pateat conditio, ut etiam proſit vobis fraus petitis. Neque patres noſtri priores de Sicilia, neque nos de Hiſpania fecimus bellum: & tunc Mamertinorum ſociorum periculum, & nunc Sagunti excidium nobis pia ac juſta induerunt arma. Vos laceſſiſſe & tu ipſe fateris, & dii teſtes ſunt, qui & illius belli exitum ſecundum jus faſque dederunt, & hujus dant & dabunt. Quod ad me attinet, & humanæ infirmitatis memini, & vim fortunæ reputo, & omnia quæcunque agimus, ſubjecta eſſe mille caſibus ſcio. Cæterùm quemadmodum ſuperbè & violenter me faterer facere, ſi, priuſquam in Africam trajeciſſem, te tua voluntate cedentem Italia, & impoſito in naves exercitu, ipſum venientem ad pacem petendam aſpernarer: ſic nunc, quum propè manu conſerta, reſtitantem ac tergiverſantem in Africam attraxerim, nulla ſum tibi verecundia obſtrictus. Proinde ſi quid ad ea in quæ tum pax conventura videbatur (quæ ſunt, noſti: mulctæ navium cum commeatu per inducias expugnatarum, legatorúmque violatorum) adjicitur, eſt quod referam ad concilium: ſin illa quoque graviora videntur, bellum parate, quoniam pacem pati non potuiſtis.

ORATIO
ANNIBALIS AD CARTHAGINIENSES, qui reprehenderant quòd riſiſſet in communi fletu.

ARGUMENTUM.

Inter alias pacis conditiones Carthaginienſibus petentibus pacem à Scipione authoritate ſenatus datas, id etiam propoſitum erat, ut in annos quinquaginta decem millia talentûm argenti penſionibus

æquis

aquis ſolverent. Prima collatio pecuniæ longo bello exhauſtis difficilis videbatur: itaque quum ob eam ipſam cauſam cæteris in curia Carthaginienſi mœrentibus atque flentibus unus Annibal rideret, tum Aſdrubal Hœdus ridentem in publico fletu atque luctu increpavit, quum præſertim earum lacrymarum ipſe cauſa eſſet. Tum Annibal in hanc ſententiam reſpondit objurganti atque ceteris.

SI, quemadmodum oris habitus cernitur oculis, ſic & animus intus cerni poſſet, facilè vobis appareret, non læti ſed propè amentis malis cordis hunc quem increpatis riſum eſſe: qui tamen nequaquam adeo eſt intempeſtivus quàm veſtræ iſtæ abſurdæ atque abhorrentes lacrymæ ſunt. Tunc fleſſe decuit, quum adempta nobis arma, incenſæ naves, interdictum externis bellis. Illo enim vulnere concidimus. Nec eſſe in vos odio veſtro conſultum ab Romanis credatis. Nulla magna civitas diu quieſcere poteſt. Si foris hoſtem non habet, domi invenit: ut prævalida corpora ab externis cauſis tuta videntur, ſed ſuis ipſa viribus onerantur. Tantum nimirum ex publicis malis ſentimus quantum ad privatas res pertinet: nec in eis quicquam acrius quàm pecuniæ damnum ſtimulat. Itaque quum ſpolia victæ Carthagini detrahebantur, quum inermem jam ac nudam deſtitui inter tot armatas gentes Africæ cerneretis, nemo ingemuit: nunc quia tributum ex privato conferendum eſt, tanquam in publico funere comploratis. Quàm vereor ne propediem ſentiatis leviſſimo in malo vos hodie lacrymaſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Ex triceſimoſecundo libro ab urbe condita.

ORATIO
ARISTHENI PRÆTORIS
Achæorum, qua eos objurgat.

ARGVMENTVM.

T. Quintius in obſidione Elatiæ, ratus, Cycliade principe factionis adverſæ expulſo, Achæorum animos a Philippo averti poſſe, legatos ad Achæos hac de re miſit. Ariſthenus erat prætor Achæorum, qui ea in cauſa Romanis favebat. Is itaque quo die legati mandata expoſuerant, quum propter imminentem noctem nihil tranſigi ac definiri poſſe videret, jus ferendi ſententiam, dimiſſo ſenatu, in poſterum diem differt. Poſtero die poteſtate facta a magiſtratibus ſi quis vellet ſuadendi, nemo prodibat, quum Ariſthenus ne tacitum ſenatum rurſus dimitteret, ita Achæos ipſe increpare cœpit.

VBI illa certamina animorum, Achæi, ſunt, quibus in conviviis & circulis quum de Philippo & Romanis mentio incidit, vix manibus temperatis? nunc in concilio ad eam rem unam indicto, quum legatorum utrinque verba audieritis, quum referant magiſtratus, quum præco ad ſuadendum vocet, obmutuiſtis. Si non cura communis ſalutis, ne ſtudia quidem quæ in hanc aut in illam partem animos veſtros inclinarunt, vocem cuiquam poſſunt exprimere? quum præſertim nemo tam hebes ſit qui ignorare poſſit, dicendi ac ſuadendi quod quiſque aut velit, aut optimum putet, nunc occaſionem eſſe priuſquam quicquam decernamus: ubi ſemel decretum erit, omnibus id, etiam quibus antè diſplicuerit, pro bono atque utili fœdere defendendum.

Ex triceſimoquarto libro ab urbe condita.

ORATIO M. CATONIS CONSVLIS pro lege Oppia contra mulierum luxuriam.

ARGVMENTVM.

M. Oppius & T. Romulejus tribuni plebis inter procellas belli Punici, Q. Fabio & T. Sempronio conſulibus legem tulerant nequa mulier plus ſemuncia auri haberet, neu veſtimento verſicolori uteretur, neu juncto vehiculo in urbe oppidóve aut propius inde mille paſſus, niſi ſacrorum publicorum cauſa, veheretur. Ea lex ab altero latore Oppia dicta. Matronæ nobiles omnes homines ad legis abrogationem ſolicitabant: nec jam ulla authoritate, verecundia, imperióve primorum patrum à limine ſenatus contineri atque arceri poterant. Nunc ad forum frequentes conveniebant, nunc per vias urbis diſcurrebant, orantes viros ut in tam ſecunda fortuna ſibi ornatus adverſis rebus negatus atque ademptus redderetur. Lex ipſa, præter tribunos pl. duos, M. quoque Porcium Catonem conſulem defenſorem habebat: cæteri ferè impugnabant. Is itaque Porcius Cato matronarum conciliabula tota urbe totis diebus frequentia præter morem fieri cernens, quum quid ita convenirent intellexiſſet, advocata concione ita pro lege adverſus luxuriam mulierum diſſeruit. L. Valerius tribunus pl. is qui tulerat de lege abroganda, poſt Catonem, ut ſequitur, pro mulieribus adverſus legem Catoni reſpondit.

SI in ſua quiſque noſtrûm matrefamiliâs, Quirites, jus & majeſtatem viri retinere inſtituiſſet, minus cum univerſis fœminis negotii haberemus: nunc domi victa libertas noſtra impoten-

tia muliebri, hîc quoque in foro obteritur & calcatur: & quia ſingulas ſuſtinere non potuimus, univerſas horremus. Equidem fabulam & fictam rem ducebam eſſe, virorum omne genus in aliqua inſula conjuratione muliebri à ſtirpe ſublatum eſſe. Ab nullo genere non æquè ſummum periculum eſt, ſi cœtus & concilia & ſecretas conſultationes eſſe ſinas. Atque ego vix ſtatuere apud animum meum poſſum, utrum pejor ipſa res, an pejore exemplo agatur: quorum alterum ad nos conſules reliquoſque magiſtratus, alterum ad vos Quirites magis pertinet. Nam utrum è Republica ſit nécne, id quod ad vos fertur, veſtra exiſtimatio eſt qui in ſuffragium ituri eſtis. Hæc conſternatio muliebris, ſive ſua ſponte ſive authoribus vobis, M. Fundani, & L. Valeri, facta eſt, haud dubiè ad culpam magiſtratuum pertinens, neſcio vobis tribûnis an conſulibus magis ſit deformis: vobis, ſi fœminas ad concitandas tribunitias ſeditiones jam adduxiſtis: nobis, ſi, ut plebis quondam, ſic nunc mulierum ſeceſſione leges accipiendæ ſunt. Equidem non ſine rubore quodam paulo antè per medium agmen mulierum in forum perveni. Quòd niſi me verecundia ſingularum magis majeſtatis & pudoris quàm univerſarum tenuiſſet, ne compellatæ à conſule viderentur, dixiſſem, Qui hic mos eſt in publicum procurrendi, & obſidendi vias, & viros alienos appellandi? Iſtud ipſum ſuos quæque domi rogare non potuiſtis? an blandiores in publico quàm in privato, & alienis quàm veſtris eſtis? Quanquam ne domi quidem vos, ſi ſui juris finibus matronas contineret pudor, quæ leges hîc rogarentur abrogarentúrve, curare decuit. Majores noſtri nullam ne privatam quidem rem agere fœminas ſine authore voluerunt: in manu eſſe parentum,

tum, fratrum, virorum: nos (ſi diis placet) jam etiam Rempub. capeſſere eas patimur, & foro quoque & concionibus & comitiis immiſceri? Quid enim nunc aliud per vias & compita faciunt quàm quòd aliæ rogationes tribunorum pleb. ſuadent, aliæ legem abrogandam cenſent? Date fręnos impotenti naturæ & indomito animali: & ſperate ipſas modum licentiæ facturas, niſi vos faciatis. Minimum hoc eorum eſt quæ iniquo animo fœminæ, ſibi aut moribus aut legibus injunctum, patiuntur: omnium rerum libertatem, imò licentiam, (ſi vera dicere volumus,) deſiderant. Quid enim, ſi hoc expugnaverint, non tentabunt? Recenſete omnia muliebria jura, quibus licentiam earum alligaverint majores noſtri, per quæque ſubjecerint viris: quibus omnibus conſtrictas, vix tamen continere poteſtis: Quid? ſi capere ſingula & extorquere, & exæquari ad extremum viris patiemini, tolerabiles vobis eas fore creditis? Extemplo, ſimul pares eſſe cœperint, ſuperiores erunt. At hercule nequid novum in eas rogetur, recuſant non jus, ſed injuriam deprecantur. Imò ut, quam accepiſtis, juſſiſtis ſuffragiis veſtris legem, quam uſu tot annorum & experiendo comprobaſtis, hanc ut abrogetis: id eſt, ut unam tollendo legem, cæteras infirmetis. Nulla lex ſatis commoda omnibus eſt: id modò quæritur, ſi majori parti & in ſummam prodeſt. Si quod cuiquam privatim officiet jus, id deſtruet ac demolietur: quid attinebit univerſos rogare leges, quas mox abrogare, in quos latæ ſunt, poſſint? Volo tamen audire quid ſit propter quod matronæ conſternatæ procurrant in publicum, ac vix foro ſe ac concione abſtineant. Vt captivi ab Annibale redimantur, parentes, viri, liberi, fratres earum. Procul abeſt abſitque ſemper talis fortuna Reipubli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

cæ: ſed tamen quum fuit, negaſtis hoc piis precibus earum. At non pietas nec ſolicitudo pro ſuis, ſed religio congregavit eas. Matrem Idæam Peſſinunte ex Phrygia venientem acceptura ſunt. Quid honeſtum dictu ſaltem ſeditioni prætenditur muliebri? Vt auro & purpura fulgeamus, inquiunt: ut carpentis feſtis profeſtiſque diebus velut triumphantes de lege victa & abrogata, & captis & ereptis ſuffragiis veſtris, per urbem vectemur: ne ullus modus ſumptibus nec luxuriæ ſit. Sæpe me querentem de fœminarum, ſæpe de virorum, nec de privatorum modò ſed etiam magiſtratuum ſumptibus, audiſtis: diverſiſque duobus vitiis avaritia & luxuria civitatem laborare, quæ peſtes omnia magna imperia everterunt. Hæc ego, quo melior lætiorq; in dies fortuna Reipub. eſt, quo magis imperium creſcit, & jam in Græciam Aſiamque tranſcendimus, omnibus libidinum illecebris repletas, & regias etiam attrectamus gazas, eo plus horreo ne illæ res magis nos ceperint, quàm nos illas. Infeſta (mihi credite) ſigna ab Syracuſis illata ſunt huic urbi: jam nimis multos audio Corinthi & Athenarum ornamenta laudantes mirantesſque, & antefixa fictilia deorum Romanorum ridentes. Hos ego malo propitios deos, & ita ſpero futuros, ſi in ſuis manere ſedibus patiemur. Patrum noſtrorum memoria per legatum Cyneam Pyrrhus non virorum modò ſed etiam mulierum animos donis tentavit. Nondum lex Oppia ad coercendam luxuriam muliebrem lata erat, tamen nulla accepit. Quam cauſam fuiſſe cenſetis? Eadem fuit quæ majoribus noſtris, nihil de hac re lege ſanciendi: nulla erat luxuria quæ coerceretur. SICVT ante morbos neceſſe eſt cognitos eſſe quàm remedia eorum: ſic cupiditates prius natæ ſunt quàm leges quæ iis mo-

modum facerent. Quid legem Liciniam excitavit de quingentis jugeribus, niſi ingens cupido agros continuandi? Quid legem Cinciam de donis & muneribus, niſi quia vectigalis jam & ſtipendiaria plebs eſſe ſenatui cœperat? Itaque minimè mirum eſt, nec Oppiam nec aliam ullam tum legem deſideratam eſſe, quæ modum ſumptibus mulierum faceret, quum aurum & purpuram, data & oblata ultrò, non accipiebant. Si nunc cum illis donis Cyneas urbem circumiret, ſtantes in publico inveniſſet quæ acciperent. Atque ego nonnullarum cupiditatum ne cauſam quidem aut rationem inire poſſum. Nam ut quod alii liceat, tibi non licere, aliquid fortaſſe naturalis aut pudoris aut indignationis habeat: ſic æquato omnium cultu, quid unaquæque veſtrûm veretur ne in ſe conſpiciatur? Peſſimus quidem eſt pudor vel parſimoniæ vel paupertatis: ſed utrunque lex vobis demit, quum id quod habere non licet, non habetis. Hanc, inquit, ipſam exæquationem non fero, illa locuples. Cur non inſignis auro & purpura conſpicior? cur paupertas aliarum ſub hac legis ſpecie latet, ut quod habere non poſſunt, habituræ, ſi liceret, fuiſſe videantur? Vultis hoc certamen uxoribus veſtris injicere, Quirites, ut divites id habere velint quod nulla alia poſſit? pauperes, ne ob hoc ipſum contemnantur, ſupra vires ſe extendant? Næ ſimul pudere, quod non oportet, cœperit, quod oportet, non pudebit: quæ de ſuo poterit, parabit: quæ non poterit, virum rogabit. Miſerum illum virum, & qui exoratus & qui non exoratus erit: quum quod ipſe non dederit, datum ab alio videbit. Nunc vulgò alienos viros rogant: & (quod majus eſt) legem & ſuffragia rogant, & à quibuſdam impetrant, adverſus te & rem tuam & liberos tuos inexorabi-

les;

les. Simul lex modum ſumptibus uxoris tuæ facere deſierit, tu nunquam facies. Nolite eodem loco exiſtimare, Quirites, futuram rem quo fuit antequam lex de hoc ferretur. Et hominem improbum non accuſari tutius eſt quàm abſolvi: & luxuria non mota tolerabilior eſſet quàm erit nunc ipſis vinculis: ſicut fera beſtia irritata, deinde emiſſa. Ego nullo modo abrogandam legem Oppiam cenſeo: vos, quod faxitis, deos omnes fortunare velim.

ORATIO

L. VALERII TRIBVNI PLEBIS pro mulieribus contra legem Oppiam.

SI privati tantummodo ad ſuadendum diſſuadendumque id quod à nobis rogatur, proceſſiſſent: ego quoque quum ſatis dictum pro utraque parte exiſtimarem, tacitus ſuffragia veſtra expectaſſem. Nunc, quum vir graviſſimus conſul M. Porcius, non authoritate ſolùm, quæ tacita ſatis momenti habuiſſet, ſed oratione etiam longa & accurata inſectatus ſit rogationem noſtram, neceſſe eſt paucis reſpondere. Qui tamen plura verba in caſtigandis matronis quàm in rogatione noſtra diſſuadenda conſumpſit, & quidem ut in dubio poneret, utrum id quod reprehenderet, matronæ ſua ſponte, an nobis authoribus feciſſent. Rem defendam, non nos, in quos jecit magis hæc conſul verbo tenus, quàm ut re inſimularet. Cœtum & ſeditiones & interdum ſeceſſionem muliebrem appellavit, quod matronæ in publico vos rogaſſent ut legem, in ſe latam per bellum temporibus duris, in pace & florente ac beata Repub. abrogaretis. Verba magna, quæ rei augendæ cauſa conquirantur, & hæc & alia eſſe ſcio: & M. Catonem, oratorem non ſolùm gravem,

vem, ſed interdum etiam trucem eſſe ſcimus omnes, quum ingenio ſit mitis. Nam quid tandem novi matronæ fecerunt, quòd frequentes in cauſa ad ſe pertinente in publicum proceſſerunt? Nunquam ante hoc tempus in publico apparuerunt? Tuas adverſus te Origines revolvam: accipe quoties id fecerint, & quidem bono ſemper publico. Iam à principio regnante Romulo, quum Capitolio à Sabinis capto, medio in foro ſignis collatis dimicaretur, nónne intercurſu matronarum inter acies duas prælium ſedatum eſt? Quid? regibus exactis, quum Coriolano Martio duce, legiones Volſcorum caſtra ad quintum lapidem poſuiſſent, nónne id agmen quo obruta hæc urbs eſſet, matronæ averterunt? Iam urbe capta à Gallis, aurum quo urbs redempta eſt, nempe matronæ conſenſu omnium in publicum contulerunt. Proximo bello (ne antiqua repetam) nónne & quum pecunia opus fuit, viduarum pecuniæ adjuverunt ærarium? & quum dii quoque novi ad opem ferendam dubiis rebus accerſerentur, matronæ univerſæ ad mare profectæ ſunt ad matrem Idæam accipiendam? Diſſimiles, inquit, cauſæ ſunt. Nec mihi cauſas æquare propoſitum eſt: nihil novi factum purgare ſatis eſt. Cæterùm quod in rebus ad omnes pariter viros fœminaſque pertinentibus feciſſe eas nemo miratus eſt, in cauſa propriè ad ipſas pertinente miramur feciſſe? Quid autem fecerunt? Superbas mediusfidius aures habemus, ſi, quum domini ſervorum non faſtidiant preces, nos rogari ab honeſtis fœminis indignamur. Venio nunc ad id de quo agitur, in quo duplex conſulis oratio fuit. Nam & legem ullam omnino abrogari eſt indignatus, & eam præcipuè legem quæ luxuriæ muliebris coercendæ cauſa lata eſſet. Et illa communis pro legibus viſa

conſularis oratio eſt, & hæc adverſus luxuriam ſeveriſſimis moribus conveniebat. Itaque periculum eſt, niſi, quid in utraque vani ſit, docuerimus, nequis error vobis offundatur. Ego enim quemadmodum ex iis legibus quæ non in tempus aliquod, ſed perpetuæ utilitatis cauſa in æternum latæ ſunt, nullam abrogari debere fateor, niſi quam aut uſus coarguit, aut ſtatus aliquis Reipublicæ inutilem fecit: ſic quas tempora aliqua deſiderarunt leges, mortales (ut ita dicam) & temporibus ipſis mutabiles eſſe video. Quæ in pace latæ ſunt, plerunque bellum abrogat: quæ in bello, pax: ut in navis adminiſtratione alia in ſecunda, alia in adverſa tempeſtate uſui ſunt. Hæc quum ita natura diſtincta ſint, ex utro tandem genere ea lex eſſe videtur quam abrogamus? an vetus regia lex ſimul cùm ipſa urbe nata? an (quod ſecundum eſt) à decemviris ad condenda jura creatis in duodecim tabulis ſcripta? ſine qua quum majores noſtri non exiſtimarint matronale decus ſervari poſſe: nobis quoque verendum ſit ne cum ea pudorem ſanctitatemq́, fœminarum abrogemus? Quis igitur neſcit novam iſtam legem eſſe, Q. Fabio & T. Sempronio conſulibus viginti annis antè latam? ſine qua quum per tot annos matronæ optimis moribus vixerint, quod tandem, ne abrogata ea effundantur ad luxuriam, periculum eſt? Nam ſi iſta lex ideo lata eſſet ut finiret libidinem muliebrem, verendùm foret ne abrogata incitaret. Cur ſit autem lata, ipſum indicavit tempus. Annibal in Italia erat victor ad Cannas: jam Tarentum, jam Arpos, jam Capuam habebat: ad urbem Romam admoturus exercitum videbatur: defecerant ſocii: non milites in ſupplementum, non ſocios navales ad claſſem tuendam, non pecuniam in ærario habebamus; ſervi, quibus arma daren-

darentur, ita ut pretium pro iis bello perfecto dominis ſolveretur, emebantur. In eandem diem, frumentum, & cætera quæ belli uſus poſtulabant, præbenda, publicani ſe conducturos profeſſi erant: ſervos ad remum numero ex cenſu conſtituto cum ſtipendio noſtro dabamus: aurum & argentum omne, à ſenatoribus ejus rei initio orto, in publicum conferebamus: viduæ & pupilli pecunias ſuas in ærarium deferebant: cautum erat quò ne plus auri & argenti facti, quò ne plus ſignati argenti & æris domi haberemus. Tali eo tempore in luxuria & ornatu matronæ occupatæ erant, ut ad eam coercendam lex Oppia deſiderata ſit: quum, quia Cereris ſacrificium lugentibus omnibus matronis intermiſſum erat, ſenatus finiri luctum triginta diebus juſſit. Cui non apparet, inopiam & miſeriam civitatis, & quia omnium privatorum pecuniæ in uſum publicum vertendæ erant, iſtam legem ſcripſiſſe, tamdiu manſuram, quandiu cauſa ſcribendæ legis manſiſſet? Nam ſi quæ tunc temporis cauſa aut decrevit ſenatus, aut populus juſſit, in perpetuum ſervari oportet: cur pecunias reddimus privatis? cur publica præſenti pecunia locamus? cur ſervi qui militent, non emuntur? cur privati non damus remiges, ſicut tunc dedimus? Omnes alii ordines, omnes homines mutationem in meliorem ſtatum Reipub. ſentient; ad conjuges tantùm noſtras pacis & tranquillitatis publicæ fructus non perveniet? Purpura viri utemur, prætextati in magiſtratibus, in ſacerdotiis, liberi noſtri prætextis purpura togis utentur: magiſtratibus in coloniis municipiiſque, hîc Romæ infimo genere magiſtris vicorum togæ prætextæ habendæ jus permittemus: nec id ut vivi ſolùm habeant tantum inſigne, ſed etiam ut cum eo crementur mortui; fœminis duntaxat purpuræ

uſu interdicemus? Et quum tibi viro liceat purpura in veſte ſtragula uti, matremfamiliâs tuam purpureum amiculum habere non ſines? & equus tuus ſpecioſius inſtratus erit quàm uxor veſtita? Sed in purpura, quæ teritur, abſumitur, non juſtam quidem, ſed aliquam tamen cauſam tenacitatis video: in auro verò, in quo præter manus pretium nihil intertrimenti fit, quæ malignitas eſt? Præſidium potius in eo eſt & ad publicos & ad privatos uſus, ſicuti experti eſtis. Nullam ęmulationem inter ſe ſingularum, quando nulla haberet, eſſe ajebat. At hercule univerſis dolor & indignatio eſt, quum ſociorum Latini nominis uxoribus vident ea conceſſa ornamenta quæ ſibi adempta ſint: quum inſignes eas eſſe auro & purpura: quum illas vehi per urbem, ſe pedibus ſequi: tanquam in illarum civitatibus, non in ſua imperium ſit. Virorum hoc animos vulnerare poſſet: quid mulierculârum cenſetis, quas etiam parva movent? Non magiſtratus, nec ſacerdotia, nec triumphi, nec inſignia, nec dona aut ſpolia bellica iis contingere poſſunt: munditiæ, ornatus, & cultus, hæc fœminarum inſignia ſunt: his gaudent & gloriantur: hunc mundum muliebrem appellarunt majores noſtri. Quid aliud in luctu quàm purpuram atque aurum deponunt? quid quum eluxerunt, ſumunt? Quid in gratulationibus ſupplicationibuſque niſi excellentiorem ornatum adjiciunt? Scilicet ſi legem Oppiam abrogaveritis, non veſtri arbitrii erit, ſiquid ejus vetare volueritis quod nunc lex vetat. Minus filiæ, uxores, ſorores etiam quibuſdam in manu erunt. Nunquam ſalvis ſuis exuitur ſervitus muliebris: & ipſę libertatem, quam viduitas & orbitas facit, deteſtantur. In veſtro arbitrio ſuum ornatum, quàm in legis, malunt eſſe; & vos in manu & tutela,
non

non in ſervitio debetis habere eas, & malle patres vos aut viros quam dominos dici. Invidioſis nominibus utebatur modò conſul, ſeditionem muliebrem & ſeceſſionem appellando. Id enim periculum eſt, ne Sacrum montem (ſicut quondam irata plebs) aut Aventinum capiant. Patiendum huic infirmitati eſt quodcunque vos cenſueritis. Quo plus poteſtis, eo moderatius imperio uti debetis.

ORATIO
M. PORCII
Catonis conſulis ad ſuos.

Argumentum.

Abrogata lege Oppia, Porcius Cato conſul extemplo in Hiſpaniam cum copiis profectus eſt. Hic, ut hoſtium ſuorúmque animos experiretur, milites exercebat agendis prædis ex hoſtium agro. Quod ubi ſatis exploraſſet, convocari omnes juſſit: quos in hunc modum ad legitimum certamen adhortari cœpit.

Tempus quod ſæpe optaſtis, venit, quo vobis poteſtas fieret virtutem veſtram oſtendendi. Adhuc prædonum magis quàm bellantium militaſtis more: nunc juſta pugna hoſtes cum hoſtibus conſeretis manus. Non agros inde populari, ſed urbium opes haurire licebit. Patres noſtri, quum in Hiſpania Carthaginienſium & imperatores & exercitus eſſent, ipſi nullum imperatorem, nullos in ea milites haberent, tamen addere hoc in fœdere voluerunt, ut imperii ſui Iberus fluvius eſſet finis: nunc quum duo prætores, quum conſul, quum tres exercitus Romani Hiſpaniam obtineant, Carthaginienſium jam propè decem annis nemo in his provinciis ſit: imperium nobis citra Iberum amiſſum eſt. Hoc

armis & virtute recuperetis oportet, & nationem rebellantem magis temere, quàm conſtanter bellantem, jugum quo ſe exuit, accipere rurſus cogatis.

ORATIO T. QVINTII in conventu Græciæ.

ARGVMENTVM.

Iam in pace & libertate univerſa Græcia præter Ætolos erat, quum T. Quintio ſenatuſconſultum de ſuſcipiendo bello adverſus Nabin Lacedæmonium, qui Argos occupabat, affertur. Eo itaque lecto, Corinthum in conſtitutam diem conventum omnium ſociarum civitatum Græciæ edicit. Ad diem quum frequentes conveniſſent, ita de bello adverſus Nabin gerendo retulit.

BELLVM adverſus Philippum non magis communi animo conſilioque Romani Græcique geſſerunt, quàm utique ſuas cauſas belli habuerunt. Nam & Romanorum amicitiam nunc Carthaginienſes hoſtes eorum juvando, nunc hic ſociis noſtris oppugnandis violaverat: & in vos talis fuit, ut nobis, etiamſi noſtrarum obliviſceremur injuriarum, veſtræ injuriæ ſatis digna cauſa belli fuerint. Hodierna conſultatio tota ex vobis pendet. Refero enim ad vos, utrum Argos, ſicut ſcitis ipſi, ab Nabide occupatos, pati velitis ſub ditione ejus eſſe, an æquum cenſeatis, nobiliſſimam vetuſtiſſimamque civitatem in media Græcia ſitam repeti in libertatem, & eodem ſtatu quo cæteras urbes Peloponneſi & Græciæ eſſe. Hæc conſultatio, ut videtis, tota de re pertinente ad vos eſt: Romanos nihil contingit, niſi quatenus liberatæ Græciæ, unius civitatis ſervitus, non ple-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

nam neque integram gloriam eſſe ſinit. Cæterùm ſi vos nec cura ejus civitatis, nec exemplum, nec periculum movet, ne ſerpat latius contagio ejus mali: nos æqui boniq́ue facimus. De hac re vos conſulo, ſtaturus eo quod plures cenſueritis.

ORATIO
ARISTHENI PRÆTORIS
Achæorum de Ætolis & Nabide.

Argumentum.

Hoc ad proximum pertinet. Ætoli ad concilium Græciæ convenerant, quorum princeps Alexander quum audiret placere Athenienſibus ut Argi recuperarentur, ipſe inter alia dixerat, quod ad eam deliberationem attinebat, deportandum eſſe in Italiam exercitum. Nam ipſum Nabin polliceri aut conditione, aut ſua ipſius voluntate præſidium Argis deducturum. Quod niſi faceret, Ætolos vi armiſque facilè coacturos deduci. Hæc prætor audiebat Achæorum Ariſthenus, qui ea vaniloquentia motus, extemplo in hæc verba prorupit.

NE iſtud Iupiter optimus maximus ſiverit, junoq́ue regina, (cujus in tutela Argi ſunt) ut illa civitas inter tyrannum Lacedæmonium & latrones Ætolos præmium ſit poſita in eo diſcrimine, ut miſerius à nobis recipiatur quàm ab illo capta eſt. Mare interjectum ab iſtis prædonibus non tuetur nos, T. Quinti: quid, ſi in media Peloponneſo arcem ſibi fecerint, futurum nobis eſt? Linguam tantùm Græcorum habent, ſicut ſpeciem hominum: moribus ritibuſq́ue efferatioribus quàm ulli barbari, imò quàm rapaciſſimæ belluæ, utuntur. Itaque vos rogamus, Romani, ut & ab Nabide Argos recuperetis, & ita res Græciæ conſtituatis, ut à latrocinio quoque Ætolorum ſatis pacata hæc relinquatis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
NABIDIS TYRANNI Lacedæmoniorum ad T. Quintium.

ARGUMENTUM.

Nabis tyrannus Lacedæmonius quum maritimas omnes civitates à Romanis receptas primo ſtatim adventu cognovit, cedendum fortunæ ratus, T. Quintium ad colloquium vocari jubet. Ad præſtitutum diem prior ipſe de tyrannide, aliiſque quæ de ipſo jactabantur, in hunc modum diſſeruit.

SI ipſe per me, T. Quinti, voſque qui adeſtis, cauſam excogitare, cur mihi aut indixiſſetis bellum, aut inferretis, poſſem, tacitus eventum fortunæ meæ expectaſſem: nunc imperare animo nequivi, quin, priuſquam perirem, cur periturus eſſem, ſcirem. Et hercule ſi tales eſſetis quales eſſe Carthaginienſes fama eſt, apud quos nihil ſocietatis fides ſancti haberet, in me quoque, vobis, quid faceretis, minus penſi eſſe, non mirarer: nunc vos quum intueor, Romanos eſſe video, qui rerum divinarum fœdera, humanarum fidem ſocialem ſanctiſſimam habeatis: quum me ipſe reſpexi, eum eſſe ſpero, cui & publicè, ſicut cæteris Lacedæmoniis, vobiſcum vetuſtiſſimum fœdus ſit, & meo nomine privatim amicitia ac ſocietas nuper Philippi bello renovata. Atenim ego eam violavi & everti quòd Argivorum civitatem teneo. Quomodo hoc tuear? re, an tempore? Res mihi duplicem defenſionem præbet. Nam & ipſis vocantibus ac tradentibus urbem eam accepi, non occupavi: & accepi, quum Philippi partium, non in veſtra ſocietate eſſet. Tempus autem eo me liberat, quòd quum jam Argos haberem, ſocietas mihi

mihi vobiſcum convenit: &, ut vobis mitterem ad bellum auxilia, non ut Argis præſidium deducerem, pepigiſtis. At hercule in ea controverſia quæ de Argis eſt, ſuperior ſum & æquitate rei, quòd non veſtram urbem ſed hoſtium, quòd volentem non vi coactam accepi: & veſtra confeſſione quòd in conditionibus ſocietatis mihi Argos reliquiſtis. Cæterùm nomen tyranni & facta me premunt, quòd ſervos ad libertatem voco, quòd in agros inopem plebem deduco. De nomine hoc reſpondere poſſum, me, qualiſcunque ſum, eundem eſſe qui fui quum tu ipſe mecum, T. Quinti, ſocietatem pepigiſti: tum me regem appellari à vobis memini, nunc tyrannum vocari video. Itaque ſi ego nomen imperii mutaſſem, mihi meæ inconſtantiæ: quum vos mutetis, vobis veſtræ reddenda ratio eſt. Quod ad multitudinem ſervis liberatis auctam, & egentibus diviſum agrum attinet, poſſum quidem & in hoc me jure temporis tutari. Nam feceram hæc, qualiacunque ſunt, quum ſocietatem mecum pepigiſtis, & auxilia in bello adverſus Philippum accepiſtis. Sed ſi nunc ea feciſſem, non dico quid in eo vos læſiſſem, aut veſtram amicitiam violaſſem: ſed illud me more atque inſtituto majorum feciſſe. Nolite ad veſtras leges atque inſtituta exigere ea quæ Lacedæmone fiunt. Nihil comparare ſingula neceſſe eſt. Vos à cenſu equitem, à cenſu peditem legitis: & paucos excellere opibus, plebem ſubiectam eſſe illis vultis: noſter legumlator non in paucorum manu Rempub. eſſe voluit, quem vos ſenatum appellatis: nec excellere unum aut alterum ordinem in civitate, ſed per æquationem fortunæ ac dignitatis, fore credidit ut multi eſſent qui arma pro patria ferrent. Pluribus me peregiſſe quam pro patriæ ſermone brevitatis, fateor: & breviter pero-

 ratum

ratum eſſe potuit, nihil me, poſteaquam vobiſcum amicitiam inſtitui, cur ejus vos pœniteret, commiſiſſe.

ORATIO
T. QVINTII,
qua Nabidi reſpondet.

AMICITIA & ſocietas nobis nulla tecum ſed cum Pelope rege Lacedæmoniorum juſto ac legitimo facta eſt: cujus jus tyranni quoque qui poſtea per vim tenuerunt Lacedæmone imperium, quia nos bella nunc Punica, nunc Gallica, nunc alia ex aliis occupaverant, uſurparunt: ſicut tu quoque hoc Macedonico bello feciſti. Nam quid minus conveniret quam nos, qui pro libertate Græciæ adverſus Philippum gereremus bellum, cum tyranno inſtituere amicitiam, & eo tyranno, quàm qui unquam fuit, ſæviſſimo & violentiſſimo in ſuos? Nobis verò, etiamſi Argos nec cepiſſes fraude, nec teneres, liberantibus omnem Græciam, Lacedæmon quoque vindicanda in antiquam libertatem erat, atque in leges ſuas, quarum modò, tanquam æmulus Lycurgi, mentionem feciſti. An ut ab Iaſo & Bargylliis præſidia Philippi deducantur, curæ erit nobis: Argos & Lacedæmonem duas clariſſimas urbes, lumina quondam Græciæ, ſub pedibus tuis relinquemus, quæ titulum nobis liberatæ Græciæ ſervientes deforment? Atenim cum Philippo Argivi ſenſerunt. Remittimus hoc tibi, ne noſtram vicem iraſcaris: ſatis compertum habemus, duorum aut ad ſummum trium in ea re, non civitatis, culpam eſſe, tam hercle, quàm in te tuoque præſidio accerſendo accipiendoque in arcem, nihil ſit publico conſilio actum. Theſſalos & Phocenſes & Locrenſes conſenſu omnium ſcimus partium

tium Philippi fuiſſe: tamen quum cæteram liberaverimus Græciam, quid tandem cenſes in Argivis, qui inſontes publici conſilii ſint, facturos? Servorum ad libertatem vocatorum, & egentibus hominibus agri diviſi crimina tibi objici dicebas, non quidem nec ipſa mediocria: ſed quid iſta ſunt præ iis quæ à te tuiſq; quotidie alia ſuper alia facinora eduntur? Exhibe liberam concionem vel Argis vel Lacedæmone, ſi te audire juvat vera dominationis impotentiſſimæ crimina. Vt omnia alia vetuſtiora omittam: quam cædem Argis Pythagoras iſte gener tuus penè in oculis meis edidit? quam tu ipſe, quum jam propè in finibus Lacedæmoniorum eſſem? Agedum, quos in concione comprehenſos omnibus audientibus civibus tuis, in cuſtodia te habiturum eſſe pronuntiaſti, jube vinctos produci, ut miſeri parentes, quos falſò lugent, vivere ſciant. Atenim ut jam ita ſint hæc, quid ad vos Romani? Hoc tu dicas liberantibus Græciam, hoc iis qui ut liberare poſſent, mare trajecerunt, terra marique geſſerunt bellum? Vos tamen, inquis, veſtramque amicitiam ac ſocietatem propriè non violavi. Quoties vis te id arguam feciſſe? Sed nolo pluribus: ſummam rem complectar. Quibus igitur rebus amicitia violatur? Nempe his maximè duabus, ſi ſocios meos pro hoſtibus habeas, ſi cum hoſtibus te conjungas. Vtrunque à te factum eſt. Nam & Meſſenen uno atque eodem jure fœderis quo & Lacedæmonem, in amicitiam noſtram acceptam, ſocius ipſe ſociam nobis urbem vi atque armis cepiſti: & cum Philippo hoſte noſtro non ſocietatem ſolùm, ſed (ſi diis placet) affinitatem etiam per Philoclem pręfectum ejus pepigiſti: & bellum adverſum nos gerens, mare circa Maleam infeſtum navibus piraticis feciſti: & plu-

res.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

res propè cives Romanos quàm Philippus, cepiſti atque occidiſti: tutiorq́ue Macedoniæ ora, quàm promontorium Maleæ, commeatus ad exercitus noſtros portantibus navibus fuit. Proinde parce ſic fidem ac jura ſocietatis jactare: & omiſſa populari oratione, tanquam tyrannus & hoſti loquere.

ORATIO

T. QVINTII, QVA SVOS AD obſidionem Lacedæmonis adhortatur.

ARGVMENTVM.

Hoc cum prioribus duabus concionibus conjunctum eſt. Quum ita colloquuti eſſent, Nabis, Ariſtheno, ut dum liceret, ſuis rebus conſuleret, orante, poſtero die ſe deducturum Argis (quando ita Romanis placeret) præſidium ſpoponderat, ſimul & perfugas & captivos redditurum, ac ſi quid aliud vellent, facturum. Interim ad bellum tantum Quintius animum intendebat: ac nihil dum eorum, quæ receperat Nabis, apparebat, quum ſentientibus omnibus continuandum eſſe bellum, ipſe unus per ſimulationem difficultatem obſidionis Lacedæmonis, quò ſe Nabis ex colloquio receperat, cauſando, etiam tum à bello militum animos avertere conabatur. Vbi ſimulatione illa in dies militum animos (quod unum agebat) magis accendi ac creſcere vidit, repentè in hæc verba ad obſidionem adhortatus eſt.

BENE vertat: obſideamus Lacedæmonem, quando ita placet. Cæterùm quum res tam lenta quàm ipſi ſcitis, oppugnatio urbium ſit, & obſidentibus prius ſæpe quàm obſeſſis tædium afferat: jam nunc hoc ita proponere vos animis oportet, hybernandum circa Lacedæmonis mœnia eſſe. Quæ mora ſi laborem tantùm ac periculum

lum haberet, ut & animis & corporibus ad ſuſtinenda ea parati eſſetis, hortarer vos: nunc impenſa quoque magna eget, in opera, in machinationes & tormenta quibus tanta urbs oppugnanda eſt, in commeatus nobis vobiſque in hyemem expediendos. Itaque ne aut repentè trepidetis, aut rem inchoatam turpiter deſtituatis, ſcribendum antè veſtris civitatibus cenſeo, explorandumque quid quæque animi, quid virium habeat. Auxiliorum ſatis ſuperque habeo: ſed quo plures ſumus, pluribus rebus egebimus. Nihil jam præter nudum ſolum ager hoſtium habet: ad hoc hyems accedit, ad comportandum ex longinquo difficilis.

ORATIO MINIONIS ad Legatos Romanorum.

Argumentum.

Legati Romani P. Sulpitius & P. Iulius miſſi ad Eumenem primùm, deinde ad Antiochum. Ii expoſitis ſenatus mandatis Eumeni, Epheſum ad Antiochum veniunt. Fortè per eos dies filii Antiochi morte primùm nuntiata factum erat ut clauſa regia, omnes in luctu eſſent. Legatus alter (nam Sulpitius æger Pergami ſubſtiterat) eo publico luctu, non fore ratus ut lætis animus audiretur, Pergamum avertit iter. Paucis diebus luctu finito, Antiochus jam ſatis doctus quid ad ſe venirent legati, cum uno Minione principe amicorum conſilia communicabat. Fugiebat atque detrectabat modis omnibus cum legatis colloquium: ac futurum erat ut nec admitteret legatos, ſi redirent ultrò, nec accerſeret diutius commoratos, niſi Minio ipſe cauſam totam ſuſceptam ejus commodo cum legatis ſe acturum

rece-

recepiſſet. Accitis itaque legatis, Minio ipſe abſente Antiocho ita loquutus eſt. Legati deinde reſponderunt.

SPECIOSO titulo uti vos, Romani, Græcarum civitatum liberandarum, video: ſed facta veſtra orationi non conveniunt, & aliud Antiocho juris ſtatuiſtis, alio ipſi utimini. Quî enim magis Smyrnæi, Lampſaceniq́ue Greci ſunt, quàm Neapolitani & Rhegini & Tarentini, à quibus ſtipendium, à quibus naves ex fœdere exigitis? Cur Syracuſas atque in alias Siciliæ Græcas urbes prætorem quotannis cum imperio & virgis & ſecuribus mittitis? Nihil aliud profectò dicatis quàm armis ſuperatis vos iis has leges impoſuiſſe. Eandem de Smyrna & Lampſaco, civitatibuſq́ue quæ Ioniæ aut Æolidis ſunt, cauſam ab Antiocho accipite. Bello ſuperatas à majoribus, & ſtipendiarias ac vectigales factas, in antiquum jus repetit. Itaque ad hæc ei reſponderi velim, ſi ex æquo diſceptatur, & non belli cauſa quæritur.

ORATIO
SVLPITII LEGATI ROMANORVM, qua ad præcedentem reſpondet.

FECIT verecundè Antiochus, qui, ſi alia pro cauſa ejus non erant quæ dicerentur, quemlibet iſta quàm ſe dicere maluit. Quid enim ſimile habet civitatum earum, quas comparaſti, cauſa? Ab Rheginis & Neapolitanis & Tarentinis, ex quo in noſtram venerunt poteſtatem, uno & perpetuo tenore juris ſemper uſurpato, nunquam intermiſſo, quæ ex fœdere debent, exigimus. Poteſne tandem dicere, ut ii populi non per ſe, non per alium quemquam fœdus mutaverint: ſic Aſiæ civitates, ut ſemel venerunt in majorum Antiochi

pote-

poteſtatem, in perpetua poſſeſſione regni veſtri permanſiſſe? & non alias earum in Philippi, alias in Ptolomæi fuiſſe poteſtate? alias per multos annos nullo ambigente libertatem uſurpaſſe? Nam ſi, quòd aliquando ſervierunt temporum iniquitate preſſi, jus poſt tot ſecula aſſerendi eos in ſervitutem faciet: quid abeſt quin actum nobis nihil ſit, quòd à Philippo liberavimus Græciam? & repetant poſteri ejus Corinthum, Chalcidem, Demetriadem, & Theſſalorum totam gentem? Sed quid ego cauſam civitatum ago, quam ipſis agentibus & nos & regẽ ipſum cognoſcere ęquius eſt?

ORATIO ANNIBALIS
ad Antiochum qua ſe purgat.

Argumentum.

Pertinet hoc ad conciones ſuperiores duas. His invicem jactis, legati earum ipſarum civitatum de quibus Sulpitius meminerat, quum introducti nunc ſuas quiſque querelas, nunc expoſtulationes interſererent, re infecta dimiſſi ſunt. Exinde conſilium inibat Antiochus belli adverſus Romanos ſuſcipiendi. In id conſilium fortè Annibal adhibitus non erat, propter colloquia cum Iulio, legato altero Romanorum, ſuſpectus. Percontatus itaque alienationis, & iracundiæ regis in ſe cauſam, quum ex colloquiis id natum acciperet, occaſionem modò ſe regi purgandi quærebat. Ac eam tandem nactus, ita ſe regi purgavit.

PATER Amilcar, Antioche, parvum admodum me, quum ſacrificaret, altaribus admotum jurejurando adegit, nunquam amicum fore populi Romani. Sub hoc ſacramento ſex & triginta annos militavi: hoc me in pace patria mea

ex-

expulit, hoc patria extorrem in tuam regiam adduxit: hoc duce, ſi tu ſpem meam deſtitueris, ubicunque vires, ubi arma eſſe ſciam, inveniam toto orbe terrarum, quærens, aliquos Romanis hoſtes. Itaque ſi quibus tuorum meis criminibus apud te creſcere licet, aliam materiam creſcendi ex me quærant. Odioque ſum Romanis. Id me verum dicere, pater Amilcar & dii teſtes ſunt. Proinde quum de bello Romano cogitabis, inter primos amicos Annibalem habeto: ſiqua res te ad pacem compellet, in id conſilium alium cum quo deliberes, quærito.

Ex trigeſimoſexto libro ab urbe condita.

ORATIO ANNIBALIS

in conſilio Antiochi, de totius belli ratione & Macedonibus ſententia.

ARGVMENTVM.

Antiochus Annibalem in conſilium adhibere non ſolebat, etiamſi oratione ea qua ſe Annibal purgavit, regem ſibi reconciliaſſet. Fortè in id adhibitus quo de Theſſalis conſultabatur, quum aliud alii ſentirent, nominatim rogatus ſententiam, ita conſilium ſuum de Macedonibus & Philippo in amicitiam deducendis, totiúſque belli ratione, expoſuit.

SI, ex quo trajecimus in Græciam, adhibitus eſſem in conſilium, quum de Eubœa, de Achæis, deq; Bœotis agebatur, eandem ſententiam dixiſſem quam hodie, quum de Theſſalis agitur, dicam. Ante omnia Philippum & Macedonas in ſocietatem belli quacunque ratione cenſeo deducendos eſſe. Nam quod ad Eubœam Bœotoſque & Theſſalos attinet, cui dubium eſt quin, ut qui-

quibus nullæ ſuæ vires ſint, præſentibus adulando ſemper, quem metum in conſilio habeant, eodem ad impetrandam veniam utantur? ſimul ac Romanum exercitum in Græcia viderint, ad conſuetum imperium ſe avertant? nec iis noxæ futurum ſit, quòd quum Romani procul abeſſent, vim tuam præſentis exercituſque tui experiri noluerint? Quanto igitur prius potiuſque eſt Philippum nobis conjungere quàm hos? cui, ſi ſemel in cauſam deſcenderit, nihil integri futurum ſit, quique eas vires afferat, quæ non acceſſio tantùm ad Romanum eſſe bellum, ſed per ſe ipſæ nuper ſuſtinere potuerint Romanos? Hoc ego adjuncto (abſit verbo invidia) quid dubitare de eventu poſſim, quum quibus adverſus Philippum valuerint Romani, iis nunc fore videam ut ipſi oppugnentur? Ætoli qui Philippum (quod inter omnes conſtat) vicerunt, cum Philippo adverſus Romanos pugnabunt: Aminander atque Athamanum gens, quorum ſecundum Ætolos plurima fuit opera in eo bello, nobiſcum ſtabunt. Philippus tum te quieto totam molem ſuſtinebat belli: nunc duo maximi reges, Aſiæ Europæque viribus adverſus unum populum, ut meam utranque fortunam taceam, patrum certè ætate ne uni quidem Epirotarum regi parem, quicquid tandem erit vobiſcum comparatus, geretis bellum. Quæ igitur res mihi fiduciam præbet conjungi nobis Philippum poſſe? Vna communis utilitas; quæ societatis maximum vinculum eſt: altera, authores vos Ætoli. Veſter enim legatus hic Thoas inter cætera quæ ad exciendum in Græciam Antiochum dicere eſt ſolitus, ante omnia hoc ſemper affirmavit, fremere Philippum, & ægrè pati ſub ſpecie pacis leges ſervitutis ſibi impoſitas. Ille quidem, ut feræ beſtiæ vinctæ aut clauſæ, & refringere clauſtra cu-

cupientes, regis iram verbis æquabat: cujus ſi talis animus eſt, ſolvamus nos ejus vincula & clauſtra refringamus, ut erumpere diu coercita ira in hoſtes communes poſſit. Quòd ſi nihil eum legatio noſtra moverit: at nos, quoniam eum nobis adjungere non poſſumus, ne hoſtibus noſtris ille adjungi poſſit, caveamus. Seleucus filius tuus Lyſimachiæ eſt: qui ſi eo exercitu quem ſecum habet, per Thraciam proxima Macedoniæ cœperit depopulari, facilè ab auxilio ferendo Romanis Philippum ad ſua potiſſimùm tuenda avertet. De Philippo ſententiam meam habes: de ratione univerſi belli quid ſentirem, jam ab initio non ignoraſti. Quòd ſi tum auditus forem, non in Eubœa Chalcidem captam, & caſtellum Euripi expugnatum Romani, ſed Etruriam, Ligurumque & Galliæ Ciſalpinæ oram bello ardere, & (qui maximus iis terror eſt) Annibalem in Italia eſſe audirent. Nunc quoque accerſas cenſeo omnes navales terreſtreſque copias, ſequantur claſſem onerariæ cum commeatibus. Nam hîc ſicut ad belli munera pauci ſumus, ſic nimis multi pro inopia commeatuum. Quum tuas omnes contraxeris vires, diviſam claſſem partim Corcyræ in ſtatione habebis, ne tranſitus Rom. liber ac tutus pateat: partim ad littus Italiæ quod Sardiniam Africamque ſpectat, trajicies: ipſe cum omnibus terreſtribus copiis in Byllinum agrum procedes: inde Græciæ præſidebis, & ſpeciem Romanis trajecturum te præbens, & ſi res popoſcerit, trajecturus. Hæc ſuadeo, qui, ut non omnis peritiſſimus ſim belli, cum Romanis certè bellare bonis maliſque meis didici. In quæ conſilium dedi, in eadem nec infidelem nec ſegnem operam polliceor. Dii approbent eam ſententiam quæ tibi optima viſa fuerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO ATTILII consulis ad ſuos.

Argumentum.

Attilius conſul depopulatus Hypatenſem Heracleenſemque agrum, in faucibus ad Thermopylas, ubi rex Antiochus erat, caſtra locaverat. Quod ubi regi allatum eſt, veritus ipſe ne quam viam per juga imminentia Romani ad tranſitum invenirent, Ætolis Heracleam mandat, occuparent ea ipſa cacumina, ne quà Romanus tranſire poſſet. Ita ut juſſerat rex, Ætoli ad occupandum contendunt. Conſul ea re cognita, eodem adverſus Ætolos miſsis legionibus, ipſe priuſquam in hoſtem copias educeret, ita militum animos confirmavit.

PLEROSQVE omnium ordinum milites inter vos eſſe video, qui in hac eadem provincia T. Quintii ductu auſpicioque militaveritis. Macedonico bello inexuperabilis magis ſaltus ad amnem Aoum fuit quàm hîc: quippe portæ ſunt hæ, & unus inter duo maria clauſis omnibus velut naturalis tranſitus eſt: munitiones & locis opportunioribus tunc fuerunt & validiores impoſitæ: exercitus hoſtium ille & numero major, & militum genere aliquanto melior. Quippe illic Macedones Thraceſque & Illyrii erant, ferociſſimæ omnes gentes: hîc Syri & Aſiatici Græci ſunt, leviſſima genera hominum & ſervituti nata. Rex ille bellicoſiſſimus, exercitatus jam inde à juventa finitimis Thracum atque Illyriorum & circà omnium accolarum bellis: hic (ut omnem aliam vitam omittam) is eſt qui quum ad inferendum populo Romano bellum ex Aſia in Europam tranſiſſet, nihil memorabilius toto tempore hyberno-

bernorum geſſerit, quàm quòd amoris cauſa, ex domo privata & obſcuri etiam inter populares generis uxorem duxit, & novus maritus, velut ſaginatus nuptialibus cœnis, ad pugnam proceſſit. Summa virium ſpeique ejus in Ætolis fuit, gente vaniſſima & ingratiſſima, ut vos prius experti eſtis, nunc Antiochus experitur. Nam nec convenerunt frequentes, nec contineri in caſtris potuerunt: & in ſeditione ipſi inter ſe ſunt, & quum Heracleam tuendam Hypatamque depopoſciſſent, neutrum tutati, pars refugerunt in juga montium, pars Heracleæ incluſerunt ſeſe. Rex ipſe confeſſus nuſquam æquo campo non modò congredi ſe ad pugnam audere, ſed ne caſtra quidem in aperto ponere: relicta omni ante ſe regione ea quam ſe nobis ac Philippo ademiſſe gloriabatur, condidit ſe intra rupes, ne ante fauces quidem ſaltus, (ut quondam Lacedæmonios fama eſt) ſed intra penitus retractis caſtris. Quod quantum intereſt, ad timorem oſtendendum, an muris alicujus urbis obſidendum ſeſe incluſerit? Sed neque Antiochum tuebuntur anguſtiæ, nec Ætolos vertices illi quos ceperunt: ſatis undique proviſum atque præcautum eſt ne quid adverſus vos in pugna præter hoſtes eſſet. Illud proponere animo veſtro debetis, non vos pro Græciæ libertate tantùm dimicare, (quanquam is quoque egregius titulus eſſet, liberatam à Philippo antè, nunc ab Ætolis & ab Antiocho liberare) nec ea tantùm in præmium veſtrum ceſſura, quæ nunc in regiis caſtris ſunt: ſed illum quoque omnem apparatum qui in dies ab Epheſo expectatur, prædæ futurum: Aſiam deinde, Syriamque, & omnia uſque ad ortus ſolis ditiſſima regna imperio Romano aperturos. Quid deinde aberit quin ab Gadibus ad mare rubrum oceano fines terminemus, qui or-

orbem terrarum amplexu finit? & omne humanum genus ſecundum deos nomen Romanum veneretur? In hæc tanta præmia dignos parate animos, ut craſtino die bene juvantibus diis acie decernamus.

ORATIO
T. QVINTII
ad Achæos de Zacyntho.

Argumentum.

Zacynthus inſula erat, quam Hiero Agrigentinus, Aminandri, cujus in poſſeſſione erat, præfectus, poſteaquam dominum a Philippo Megalopolitano Athamania pulſum audivit, pecunia pactam Achæis tradiderat. T. Quintius hac re cognita concilium Achæorum edicit, ubi de Zacyntho ageretur. Ad diem præſtitutum Romani inſulam ut ſuam repetebant. Diaphanes contrà, prætor Achæorum, ſuæ ditionis eſſe juréque à ſe poſſideri contendebat. Achæi multi eam jam ab initio ſe aſpernatos eſſe teſtabantur: quo magis prætoris pertinaciam admirari non deſiſtebant. In tanta opinionum varietate res tota T. Quintii permiſſa eſt arbitrio: qui quid velit, nunc exponit.

SI utilem poſſeſſionem ejus inſulæ cenſerem Achæis eſſe, autor eſſem ſenatui populoque Romano ut eam vos habere ſinerent. Cæterùm ſicut teſtudinem, ubi collecta in ſuum tegumen eſt, tutam ad omnes ictus video eſſe: ubi exerit partes aliquas, quodcunque nudavit, obnoxium atque infirmum habere: haud diſſimiliter vos, Achæi, clauſos undique mari, quæ intra Peloponneſi ſint terminos, ea & jungere vobis, & juncta tueri facilè; ſimul aviditate plura amplectendi

ctendi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extrà ſunt, & expoſita ad omnes ictus eſſe.

ORATIO
QVINTII AD M. ACILIVM consulem pro Ætolis.

ARGVMENTVM.

M. Acilius, quum delatis pacis conditionibus, Ætolos Naupactum ad ſuſtinendam totam belli molem confugiſſe comperiſſet, tum demum vi atque armis agendum eſſe cum iis ratus, urbem ipſam obſidere cœpit. In caſtra eo ipſo tempore T. Quintius ex concilio Achaico redierat: qui quum ex compoſito muros obambularet, ut ab Ætolis ipſis noſceretur, omnes extemplo nomine eum inclamabant, orabántque ut ſe ſervare vellet. Movit ea vox Quintium: qui in caſtra deſcendens, ita M. Acilium monuit, ut ſoluta obſidione aliò transferret bellum.

VTRVM fallit te, M. Acili, quid agatur? an quum ſatis provideas, nihil id magnopere ad ſummam Reipub. pertinere cenſes? *Erexerat expectatione conſulem.* Et quin expromis, *inquit Acilius*, quid rei ſit? *Tum Quintius*: Ecquis vides te devicto Antiocho in duabus urbibus oppugnandis tempus terere, quum jam propè annus circumactus ſit imperii tui? Philippum autem, qui non aciem, non ſigna hoſtium vidit, non ſolùm urbes, ſed tot jam gentes, Athamaniam, Perrhæbiam, Aperantiam, Dolapiam ſibi adjunxiſſe? Atqui non tantum intereſt noſtra Ætolorum opes ac vires minui, quantum non ſupra modum Philippum creſcere, & victoriæ tuæ præmium te militeſque tuos nondum tot urbes, quot Philippum gentes Græciæ habere.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO T. QVINTII ad Ætolorum principes de reconciliatione.

Argumentum.

Cognitio hujus à ſuperiore petenda oratione. M. Acilius conſul verbis T. Quintii motus, totam ipſi rem permiſerat. Itaque rurſus obambulare circa eandem partem maris, circa quam paulo antè vociferati erant Ætoli, pergit. Vbi quum eum rurſus Aetoli animadverterent, impenſius orabant ut ſui miſereretur. Tum egredi aliquot ad ſe jubet, quibus ad pedes provolutis, quid ipſe vellet, ita expoſuit.

FORTVNA veſtra facit ut & iræ meæ & orationi temperem. Evenerunt quæ prædixi eventura: & ne hoc quidem reliqui vobis eſt ut indignis accidiſſe ea videantur. Ego tamen ſorte quadam nutriendæ Græciæ datus, ne ingratis quidem benefacere abſiſtam. Mittite oratores ad conſulem, qui inducias tantum temporis petant, ut mittere legatos Ròmam poſſitis, per quos ſenatui de vobis permittatis. Ego apud conſulem deprecator defenſorque vobis adero.

Ex triceſimoſeptimo libro ab urbe condita.

ORATIO EVMENIS IN CONCILIO.

Argumentum.

L. Aemilio prætori inter provincias decernendas claſsis Romana decreta erat. Eum quum Samo Eleam, ut regi Eumeni opem ferret, cum claſſe Romana veniſſe Antiochus audiret, Publiúmque Scipionem

pionem conſulem jam in Macedonia cum exercitu eſſe: de pace agendi tempus veniſſe ratus, caduceatorem ad Aemilium miſit, qui de pace ſe agere velle nuntiaret. Tum concilium hac de re Aemilius edicit: in quo quum de re ipſa referret, Rhodii quidem rogati ſententiam, cenſebant pacem eſſe faciendam: cæterùm Eumenes contrà ſentiebat; quam ſententiam ita peregit.

QVî enim aut honeſtè incluſi mœnibus, & obſeſſi, velut leges pacis accipiemus? aut cui rata iſta pax erit, quam ſine conſule, non ex autoritate ſenatus, non juſſu populi Romani peregerimus? Quæro enim, pace per te facta, reditu-rúſne ex templo in Italiam ſis, claſſem exercitumque deducturus: an expectaturus quid de ea re conſuli placeat, quid ſenatus cenſeat, quid populus jubeat. Reſtat ergo ut maneas in Aſia, & rurſus in Hyberna copiæ reductæ, omiſſo ibi bello, exhauriant commeatibus præbendis ſocios: deinde, ſi ita viſum ſit iis penes quos poteſtas fuerit, inſtauremus novum de integro bellum: quod poſſumus, ſi ex hoc impetu rerum nihil prolatando remittimur, ante hyemem diis volentibus perfeciſſe.

ORATIO SCIPIONIS,
qua legatis Antiochi reſpondet.

ARGVMENTVM.

Heraclides Byzantius ab Antiocho miſſus de pace legatus, P. Scipioni inter cæteras conditiones eam quoque detulerat, Antiochum paratum eſſe reſtituere Romanis quaſcunque in Aſia teneret urbes, dimidiámque partem impenſarum in bellum factarum præſtare. Eas Romanis non placere videns, privatim Scipionem alloquitur, ſicuti mandatum ipſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

erat, fore, ſi conditiones acciperet, ut Antiochus ipſi filium etiam ſine pretio redderet: magnum deinde auri pondus pollicitus, in ſocietatem regni eum venturum profeſſus eſt, ſi pacem feciſſet. Nunc Scipio reſpondet.

QVÒD Romanos omnes, quòd me, ad quem miſſus es, ignoras, minus miror, quum te fortunam eius à quo venis, ignorare cernam. Lyſimachia tenenda erat, ne Cherſoneſum intraremus: aut ad Helleſpontum obſiſtendum, ne in Aſiam trajiceremus, ſi pacem tanquam à ſolicitis de belli eventu petituri eratis. Conceſſo verò in Aſiam tranſitu, & non ſolùm frenis, ſed etiam jugo accepto, quæ diſceptatio ex æquo, quum imperium patiendum ſit, relicta eſt? Ego ex munificentia regia maximum donum filium habebo: aliis deos precor ne unquam fortuna egeat mea, animus certè non egebit. Pro tanto in me munere gratum me eſſe in ſe ſentiet ſi privatam gratiam pro privato beneficio deſiderabit: ſed publicè nec habebo quicquam ab illo, nec dabo. Quod in præſentia dare poſſim, fidele conſilium eſt: abi, nuntia meis verbis, bello abſiſtat, pacis conditionem nullam recuſet.

ORATIO
ZEVSIS LEGATI ANTIOCHI ad Romanos de pace.

ARGVMENTVM.

Antiochus eo prælio quod adverſus Romanos ad Phrygium flumen commiſit, fuga ſibi ſalutem quærere coactus erat. Ex ea fuga nocte Sardis primùm, deinde Apameam ſe recepit: ubi, de pace agendum eſſe, ut in tam adverſis rebus, in animum inducens, legatos ad conſulem de ea re mittit. Dato conſilio Zeuſis legatorum princeps ita cauſam egit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

NON tam quid ipſi dicamus, habemus, qu[illegible] ut à vobis quæramus, Romani, quo piacu[illegible] expiare errorem regis, pacem veniamque impetrare à victoribus poſſimus. Maximo ſemper animo victis regibus populiſque ignoviſtis: quanto id majore & placatiore animo decet vos facere in hac victoria, quæ vos dominos orbis terrarum fecit? Poſitis jam adverſus omnes mortales certaminibus, haud ſecus quàm deos conſulere & parcere vos generi humano oportet.

ORATIO
SCIPIONIS
ad ea reſpondentis.

ROMANI, ex iis quæ in deûm immortalium poteſtate erant, ea habemus quę dii dederunt: animos, qui noſtræ mentis ſunt, eoſdem in omni fortuna geſſimus gerimuſque: neque eos ſecundæ res extulerunt, nec adverſæ minuerunt. Ejus rei (ut alios omittam) Annibalem veſtrum vobis darem teſtem, niſi vos ipſos dare poſſem. Poſteaquam Helleſpontum trajecimus, priuſquam caſtra regia, priuſquam aciem videremus, quum communis mars & incertus belli eventus eſſet, de pace vobis agentibus, quas pares paribus ferebamus conditiones, eaſdem nunc victores victis ferimus. Europa abſtinete, Aſiaque omni, quæ cis Taurum montem eſt, decedite: pro impenſis deinde in bellum factis XV. millia talentûm Euboicorum dabitis: quingenta præſentia, duo millia & quingenta quum ſenatus populuſque Romanus pacem comprobaverint: mille deinde talentûm per XII. annos. Eumeni quoque reddi CCCC. talenta, & quod frumenti reliquum ex eo quod patri debitum eſt, placet. Hæc quum pepigerimus, factu-

facturos vos ut pro certo habeamus, erit quidem aliquod pignus, ſi obſides viginti noſtro arbitratu dabitis: ſed nunquam ſatis liquebit nobis, ibi pacem eſſe populo Romano ubi Annibal erit; eum ante omnia depoſcimus. Thoantem quoque Ætolum concitatorem Ætolici belli, qui & illorum fiducia vos, & veſtra illos in nos armavit, dedetis, & cum eo Mnaſymmachum Acarnanem, & Chalcidenſes Philonem & Eubulidam. In deteriore ſua fortuna pacem faciet rex, quia ſerius facit quàm facere potuit. Si nunc remoratus fuerit, ſciat, regum majeſtatem difficilius ab ſummo faſtigio ad medium detrahi, quàm à mediis ad ima præcipitari.

ORATIO
P. SCIPIONIS
Africani rei, ad Quirites.

Argumentum.

Suprà oſtenſum eſt, quum Antiochus pacem cum Scipione Africano atque Romanis paciſci vellet, ab ipſo datum legato negotium ut ſi publicè impetrare non poſſet, privatim cum Scipione ageret: ita regi placere ut filius ſine pretio reddatur, ingénſque auri pondus detur, ſi per ipſum pacem impetraret. Inde ambo Q. Pleminii Scipionis criminandi occaſionem ſe nactos eſſe rati, ei diem dicunt. Is verò quum poſtero die citatus reus magna multitudine amicorum ſeptus in roſtra ſubiſſet, in hæc verba populum Romanum admonebat, ut ſecum diis actum gratias irent, quod deorum auſpiciis tali die de Carthaginienſibus triumphaſſet: ne videlicet in ea civitate quam paulo antè ab hoſtium infeſtiſſimorum impetu atque armis vindicaverat cauſam diceret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

HOc die, tribuni plebis, voſque Quirites, cum Annibale & Carthaginienſibus ſignis collatis in Africa bene ac feliciter pugnavi. Itaque quum hodie litibus & jurgiis ſuperſedere æquum ſit, ego hinc extemplo in Capitolium ad Iovem optimum maximum, Iunonemque & Minervam, cæteroſque deos qui Capitolio atque arci præſident, ſalutandos ibo: iiſque gratias agam, quòd mihi & hoc ipſo die & ſæpe aliàs egregiè Reipub. gerendæ mentem facultatemque dederunt. Veſtrum quoque, Quirites, quibus commodum eſt, ire mecum, & orare deos ut mei ſimiles principes habeatis. Ita, ſi ab annis ſeptemdecim ad ſenectutem ſemper vos ætatem meam honoribus veſtris anteiſtis, ego veſtros honores rebus gerendis præceſſi.

Ex trigeſimonono libro ab urbe condita.

ORATIO

M. PORCII CATONIS CONSVLIS, ad populum, in fœdum Bacchanalium ritum.

ARGVMENTVM.

Sacra Bacchi, quæ Bacchanalia dicuntur, ex Græcia in Etruriam prius, deinde velut contagione quadam ex Etruria Romam invecta erant. Qui ſacris iis initiabantur, ſeu mares ſeu fœminæ, noctu cœtus conciliabulaque faciebant tota urbe: fœminæ faces ardentes præferebant, quas in aquam demiſſas, magia quadam, flamma integra efferebant: mares velut capta mente, cum jactatione fanatica vaticinabantur. Inde permixti viri fœminis nullum genus libidinis reliquum faciebant, poſtremò & virorum inter ſe & fœminarum paſſim concubitus fiebant. Hinc rixæ, hinc conjurationes, hinc cædes, hinc nullum non mali genus ſerpebat. Sed nihil non reve-

revelat dies, quanquam diu celatum atque abſtruſum. Tandem indicio cujuſdam Ebutiæ primùm, deinde Hiſpalæ, quam Ebutia manumiſerat, ad Poſthumium conſulem res tota defertur. Is primo quoque tempore ad ſenatum quicquid acceperat defert: cui ob id ipſum habitæ à ſenatu gratiæ. Patres quæſtionem de Bacchanalibus, ſacriſque nocturnis, conſulibus decernunt. Tum verò & ne qui cœtus nocturni fierent decretum, & datum negotium ut ſacerdotes qui ſacris iis præerant, conquirerentur. Iam ſuum cuique magiſtratui officium de iis ſacris tollendis injunctum erat, quum M. Porcius Cato conſul, in Roſtra concione advocata conſcendit. Vnde comprecatus primùm deos, ſicuti aſſolet quoties ad populum magiſtratus verba facturus eſt, in hæc verba de tollendis Bacchanalibus diſſeruit.

NVLLI unquam concioni, Quirites, tam non ſolùm apta, ſed etiam neceſſaria hæc ſolennis deorum comprecatio fuit, quæ vos admoneret hos eſſe deos quos colere, venerari, precarique majores veſtri inſtituiſſent: non illos qui pravis & externis religionibus captas mentes, velut furialibus ſtimulis, ad omne ſcelus & ad omnem libidinem agerent. Equidem nec quid taceam, nec quatenus proloquar, invenio: ſi aliquid ignorabitis, ne locum negligentiæ dem: ſi omnia nudavero, ne nimium terroris offundam vobis, vereor. Quicquid dixero, minus quàm pro atrocitate & magnitudine rei dictum ſcitote eſſe: ut ad cavendum ſatis ſit, dabitur opera à nobis. Bacchanalia tota jampridem Italia, & nunc per urbem etiam, multis locis eſſe, non fama modò accepiſſe vos, ſed crepitibus etiam vlulatibuſque nocturnis, qui perſonant tota urbe, certum habeo: cæterùm quæ ea res ſit, ignorare: alios deorum aliquem

cultum, alios conceſſum ludum & laſciviam eſſe credere, & qualecumque ſit, ad paucos pertinere. Quod ad multitudinem eorum attinet, ſi dixero multa millia hominum eſſe, illico neceſſe eſt exterreamini, niſi adjunxero, qui qualeſque ſint. Primùm igitur mulierum magna pars eſt, & is fons mali hujuſce fuit: deinde ſimillimi fœminis mares ſtuprati & conſtupratores, fanatici vigiles, vino, ſtrepitibus clamoribuſq; nocturnis attoniti. Nullas adhuc vires conjuratio, cæterùm incrementum ingens virium habet, quòd indies plures fiunt. Majores veſtri, ne vos quidem, niſi quum aut vexillo in arce poſito comitiorum cauſa exercitus edictus eſſet, aut plebi conſilium tribuni edixiſſent, aut aliquis ex magiſtratibus ad concionem vocaſſet, fortè temere coire voluerunt: & ubicunque multitudo eſſet, ibi & legitimum rectorem multitudinis cenſebant debere eſſe. Quales primùm nocturnos cœtus, deinde promiſcuos mulierum ac virorum eſſe creditis? Si, quibus ætatibus initientur mares, ſciatis, non misereat vos eorum ſolùm, ſed etiam pudeat. Hoc ſacramento initiatos juvenes, milites faciendos cenſetis, Quirites? iis ex obſcœno ſacrario eductis arma committenda? hi cooperti ſtupris, ſuis alieniſque, pro pudicitia conjugum ac liberorum veſtrorum ferro decernent? Minus tamen eſſet ſi flagitiis tantùm effœminati forent, (ipſorum id magna ex parte dedecus erat) à facinoribus manus, mentem à fraudibus abſtinuiſſent. Nunquam tantum malum in Repub. fuit, nec ad plures, nec ad plura pertinens. Quicquid his annis libidine, quicquid fraude, quicquid ſcelere peccatum eſt, ex illo uno ſacrario ſcitote ortum eſſe. Necdum omnia in quæ conjuraverunt edita facinora habent, adhuc privatis noxiis (quia nondum ad

Rem-

Rempublicam opprimendam ſatis virium eſt) conjuratio ſeſe impia tenet. Creſcit & ſerpit quotidie malum: jam majus eſt quàm ut capere id privata fortuna poſſit: ad ſummam Reipub. ſpectat, niſi præcavetis, Quirites. Iam huic diurnæ legitimè ab conſule vocatæ par nocturna concio eſſe poterit. Nunc illi vos ſinguli univerſos concionantes timent: jam ubi vos dilapſi domos & in rura veſtra eritis, illi coierint, conſultabunt de ſua ſalute ſimul, ac veſtra pernicie: tum ſingulis vobis univerſi timendi erunt. Optare igitur unuſquiſque veſtrûm debet ut bona mens ſuis omnibus fuerit: ſi quem libido, ſi furor in illum gurgitem abripuit, illorum eum, cum quibus in omne flagitium & facinus conjuravit, non ſuum judicet eſſe. Ne quis etiam errore labatur veſtrûm quoque, non ſum ſecurus. Nihil enim in ſpeciem fallacius eſt quâm prava religio. Vbi deorum numen prætenditur ſceleribus, ſubit animum timor, ne fraudibus humanis vindicandis, divini juris aliquid immixtum violemus. Hac vos religione innumerabilia decreta pontificum, ſenatuſconſulta, aruſpicum denique reſponſa liberant. Quoties hoc patrum avorumq́ue ætate negotium eſt magiſtratibus datum ut ſacra externa fieri vetarent? ſacrificuloſq́ue vateſq́ue foro, circo, urbe prohiberent? vaticinios libros conquirerent, comburerentq́ue? omnem diſciplinam ſacrificandi, præterquam more Romano, abolerent? Iudicabant enim prudentiſſimi viri omnis divini humaniq́ue juris, nihil æquè diſſolvendæ religionis eſſe, quàm ubi non patrio ſed externo ritu ſacrificaretur. Hęc vobis prædicenda ratus ſum, ne qua ſuperſtitio agitaret animos veſtros, quum demolientes nos Bacchanalia, diſcutienteſq́ue nefarios cœtus, cerneretis. Omnia diis propitiis volentibuſq́ue ea fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ciemus: qui quia ſuum numen ſceleribus libidinibuſque contaminari indignè ferebant, ex occultis ea tenebris in lucem extraxerunt: nec patefieri, ut impunita eſſent, ſed ut vindicarentur & opprimerentur, voluerunt. Senatus quæſtionem extra ordinem de ea re mihi collegæque meo mandavit: nos ipſi, quæ nobis agenda ſunt, impigrè exequemur: vigiliarum nocturnarum curam per urbem minoribus magiſtratibus mandavimus. Vos quoque æquum eſt, quæ veſtra munia ſunt, quo quiſque loco poſitus erit, quod imperabitur, impigrè præſtare, & dare operam, ne quid fraude noxiorum periculi aut tumultus oriatur.

ORATIO
PHILIPPI MACEDONIS ad legatos Romanorum.

ARGVMENTVM.

Philippus Macedo multa oppida Theſſalorum, Perrhabiorum, Maronitarum, aliorúmque populorum, ſua ditionis fecerat: qua quum repetita permiſſu ſe Romanorum occupare diceret, communi voluntate atque uno conſenſu eam rem ii populi ad ſenatum deferunt. Senatuſconſulto legati tres (in quibus Q. Cacilius Metellus fuit) ad diſceptationem finiendam miſſi: quorum primo ſtatim adventu de ea ipſa re concilium indictum eſt: ad quod etiam Philippus convenit. Cognita cauſa legati decernunt ut praſidia Macedonum ex urbibus Theſſalorum & Perrhæbiorum deducerentur. Inde in Thraciam profecti, de urbibus ejus gentis cognoſcunt. Philippus indignè ferebat, omnia non ex animi ſui ſententia & jure fieri. Itaque injurias ſuas in hanc ſententiam legatis expoſuit.

NON

Non cum Maronitis mihi aut cum Eumene diſceptatio eſt, ſed jam vobiſcum, Romani, à quibus nihil æqui me impetrare, jamdiu animadverto. Civitates Macedonum, quæ à me inter inducias defecerant, reddi mihi æquum cenſebam: non quia magna acceſſio ea regni futura eſſet, (ſunt enim & parva oppida, & in finibus extremis poſita) ſed quia multum ad reliquos Macedonas continendos exemplum pertinebat. Negatum eſt mihi. Bello Ætolico Lamiam oppugnare juſſus à conſule, M. Acilio, quum diu fatigatus ibi præliis operibuſque eſſem, tranſcendentem me jam muros à capta propè urbe revocavit conſul, & abducere inde copias coëgit. Ad huius ſolatium injuriæ permiſſum eſt ut Theſſaliæ, Perrhæbiæq; & Athamanum reciperem quædam caſtella magis quàm urbes. Ea quoque ipſa vos mihi., Q. Cæcili, paucos ante dies ademiſtis. Pro non dubio paulo antè (ſi diis placet) legati Eumenis ſumebant quæ Antiochi fuerunt; Eumenem æquius eſſe quam me habere, id ego aliter longè judico eſſe. Eumenes enim, non niſi viciſſent Romani, ſed niſi bellum geſſiſſent, manere in regno ſuo non potuit. Itaque ille veſtrum meritum habet, non vos illius. Mei autem regni tantum aberat ut ulla pars in diſcrimine fuerit, ut tria millia talentûm, & quinquaginta tectas naves, & omnes Græciæ civitates, quas antea tenuiſſem, pollicentem ultrò Antiochum in mercedem ſocietatis, ſim aſpernatus: hoſtemque ei me eſſe prius etiam quam M. Acilius exercitum in Græciam trajiceret, præ me tuli, & cum eo conſule belli partem, quancunque mihi delegavit, geſſi: & inſequenti conſuli, L. Scipioni, quum terra ſtatuiſſet ducere exercitum ad Helleſpontum, non iter tantùm per regnum noſtrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

dedi, ſed vias etiam munivi, pontes feci, commeatus præbui: nec per Macedoniam tantùm, ſed per Thraciam, ubi etiam inter cætera pax quoque præſtanda à barbaris erat. Pro hoc ſtudio meo erga vos (ne dicam merito) utrum adjicere vos Romani aliquid, & amplificare, & augere regnum meum munificentia veſtra oportebat? an quæ haberem aut meo jure, aut beneficio veſtro, eripere? id quod nunc facitis. Macedonum civitates, quas regni mei fuiſſe fatemini, non reſtituuntur. Eumenes tanquam ad Antiochum, ad ſpoliandum me venit, & (ſi diis placet) decem legatorum decretum ſpecimen calumniæ impudentiſſimæ prætendit: in quo maximè & refelli & coargui poteſt. Diſertiſſimè enim planiſſimeque in eo ſcriptum eſt, Cherſoneſum & Lyſimachiam Eumeni dari. Vbi tandem Æneus & Maronea & Thraciæ civitates adſcriptæ ſunt? Quod ab illis ne poſtulare quidem eſt auſus, id apud vos, tanquam ab illis impetraverit, obtinebit? Quo in numero me apud vos eſſe velitis, referte. Si tanquam inimicum & hoſtem inſectari propoſitum eſt, pergite ut cœpiſtis facere: ſin aliquis reſpectus eſt mei, ut ſocii atque amici regis, deprecor ne me tanta injuria dignum judicetis.

ORATIO

LYCORTÆ PRÆTORIS ACHÆORVM, qua legatis Roman. reſpondet.

ARGVMENTVM.

Lacedæmonii apud Q. Cæcilium legatum primùm, deinde Romæ apud ſenatum de injuriis ſuis, quas ab Achæis acceperant, conqueſti ſunt. Inter cætera id quoque criminabantur, mœnia Lacedæmonis ab iis diruta eſſe, abductam plebem venditam,

tam, Lycurgi leges ademptas. Legatio deinde decreta, cujus Appius Claudius princeps erat. Is quum dato conſilio expoſuiſſet Achæus, ægrè ferre ſenatum quòd Lacedæmoniis tot támque graves clades intuliſſent, cædémque feciſſent eorum qui miſſi fuerant à Philopœmene, tum Lycortas prætor eorum ita objectis reſpondit.

Difficilior nobis, Appi Claudi, apud vos oratio eſt, quàm Romæ nuper apud ſenatum fuit. Tunc enim Lacedæmoniis accuſantibus reſpondendum erat: nunc à vobis ipſis accuſati ſumus, apud quos cauſa dicenda eſt: quam iniquitatem conditionis ſubimus, quòd ab illa ſpe decidimus, judicis animo te auditurum eſſe, poſita contentione, qua paulo antè egiſti. Ego certè, quum ea, quæ & hîc antea apud Q. Cæcilium, & poſtea Romæ queſti ſunt Lacedæmonii, à te paulo antè relata ſint, non tibi, ſed illis me apud te reſpondere credam. Cædem objicitis eorum qui, à Philopœmene prætore evocati ad cauſam dicendam, interfecti ſunt. Hoc ego crimen non modò à vobis, Romani, ſed ne apud vos quidem nobis objiciendum fuiſſe arbitror. Quid ita? quia in veſtro fœdere erat, ut maritimis urbibus abſtinerent Lacedæmonii. Quo tempore armis captis urbes quibus abſtinere juſſi erant, nocturno impetu occupaverunt, ſi T. Quintius, ſi exercitus Romanus, ſicut antea, in Peloponneſo fuiſſet, eo nimirum capti & oppreſſi confugiſſent: quum vos procul eſſetis, quò aliò niſi ad nos, ſocios veſtros, quos antea Gytheo opem ferentes, quos Lacedæmonem vobiſcum ſimili de cauſa oppugnantes viderant, confugerent? Pro vobis igitur juſtum piúmque bellum ſuſcepimus. Quod quum alii laudent, reprehendere ne Lacedæmonii quidem poſſint,

ſint, & dii quoque ipſi comprobaverint, qui nobis victoriam dederunt: quonam modo ea quæ belli jure acta ſunt, in diſceptationem veniunt, quorum tamen maxima pars nihil pertinet ad nos? Noſtrum eſt quòd evocavimus eos ad cauſam dicendam, qui ad arma multitudinem exciverant, qui expugnaverant maritima oppida, qui diripuerant, qui cædem principum fecerant. Quòd verò illi venientes in caſtra interfecti ſunt, veſtrum eſt Areu, & Alcibiade, qui nunc nos (ſi diis placet) accuſatis: non noſtrum. Exules Lacedæmoniorum, quo in numero ii quoque duo fuerunt, & tunc nobiſcum erant, & quòd domicilio ſibi delegerant maritima oppida, ſe petitos credentes, in eos quorum opera patria extorres, ne in tuto quidem exilio poſſe conſeneſcere ſe indignabantur, impetum fecerunt. Lacedæmonii igitur Lacedæmonios, non Achæi, interfecerunt: nec jure an injuria cæſi ſint, argumentari refert. Atenim illa certè veſtra ſunt, Achæi, quòd leges diſciplinamque vetuſtiſſimam Lycurgi ſuſtuliſtis, quòd muros diruiſtis. Quæ utraque ab iiſdem objici quî poſſunt? quum muri Lacedæmoniis non à Lycurgo, ſed paucos ante annos ad diſſolvendam Lycurgi diſciplinam extructi ſint? Tyranni enim nuper eos arcem & munimentum ſibi, non civitati paraverunt: &, ſi exiſtat hodie ab inferis Lycurgus, gaudeat ruinis eorum, & nunc ſe patriam & Spartam antiquam agnoſcere dicat. Non Philopœmenem expectare, nec Achæos, ſed vos ipſi Lacedæmonii veſtris manibus amoliri & diruere omnia tyrannidis veſtigia debuiſtis. Veſtræ enim illæ deformes notę ſervitutis erant: & quum ſine muris per octingentos propè annos liberi, aliquando etiam principes Græciæ fuiſſetis, muris velut compedibus circumdatis vincti per centum annos

annos ſerviſtis. Quod ad leges ademptas attinet, ego antiquas Lacedæmoniis tyrannos ademiſſe arbitror: vos non ſuas ademiſſe, quas non habebant, ſed noſtras leges dediſſe: nec malè conſuluiſſe civitati, quum concilii noſtri eam fecerimus, & nobis miſcuerimus, ut corpus unum & concilium totius Peloponneſi eſſet. Tunc, opinor, ſi aliis ipſi legibus viveremus, alias iſtis injunxiſſemus, queri ſe iniquo jure eſſe & indignari poſſent. Scio ego, Appi Claudi, hanc orationem, qua ſum adhuc uſus, neque ſociorum apud ſocios, neque liberæ gentis eſſe, ſed verè ſervorum diſceptantium apud dominos. Nam ſi non vox illa vana præconis fuit, qua liberos eſſe omnium primos Achæos juſſiſtis: ſi fœdus ratum eſt, ſi ſocietas & amicitia obſervatur ex æquo: cur ego, quid Capua capta feceritis Romani, non quæro? Vos rationem repoſcitis, quid Achæi Lacedæmoniis bello victis fecerimus? Interfecti aliqui ſunt, finge, à nobis: quid? vos ſenatores Campanos ſecuri non percuſſiſtis? Muros diruimus: vos non muros tantùm, ſed urbem & agros ademiſtis. Specie, inquis, æquum eſt fœdus apud Achæos: re precaria libertas: apud Romanos etiam imperium eſt. Sentio, Appi: &, ſi non oportet, non indignor: ſed oro vos, quantum libet interſit inter Romanos & Achæos, modò ne in æquo hoſtes veſtri noſtrique apud vos ſint, ac nos ſocii, imo ne meliore jure ſint. Nam ut in æquo eſſent, nos fecimus, quum leges iis noſtras dedimus, quum ut Achæi concilii eſſent effecimus. Parum eſt victis, quod victoribus ſatis eſt: plus poſtulant hoſtes, quàm ſocii habent. Quæ jurejurando, quæ monumentis literarum in lapide inſculptis in æternam memoriam ſancta atque ſacrata ſunt, ea cum perjurio noſtro tollere parant. Veremur

mur quidem vos, Romani, &, ſi ita vultis, etiam timemus: ſed plus veremur & timemus deos immortales.

Ex quadrageſimo libro ab urbe condita.

ORATIO PHILIPPI MACEDONIS de ſua liberorumque infelici conditione.

ARGVMENTVM.

Philippo regi Macedonum filii erant duo, Perſeus & Demetrius: minor Demetrius multitudinis favorem emeruerat, gratus jam ab initio Romanis, legationum, quas pro patre impigrè exequutus erat, nomine, aliiſque præclaris rebus quæ in eo prælucebant. Hoc ipſum Perſeus ægrè ferebat, quòd eo pacto imperii ſummam mortuo patre ad eum deferendam eſſe facile appareret. Itaque ſibi adſciſcit Macedonum magnum numerum, qui ſecum patrem regem, ſuapte natura in Romanos odio atque ira concitatum, ad bellum incitarent. Nacti ejus rei occaſionem alii alia in Romanos jaciebant, etiam præſente Demetrio. Impatiens irarum juvenis, amoris videlicet ſui erga Romanos velut igniculis agitatus, quæcunque in Romanos dicebant, extemplo dictis refellebat, ita patri ſe ſuſpectum faciens. Inde in conſilium adhibebatur quoties de Romanis erat conſultandum. Ex eo verò colloquio Perſeus viam ſibi ad augendam eam ſuſpicionem factam eſſe ratus, nunquam non ejus conſilii ſui perficiendi opportunitatem quærebat. Fortè Baſternæ quidam regii ſanguinis eius gentis, in Macedoniam venientes, ſororem ſuam alteri liberorum Philippi ſe velle dare in matrimonium dixerant: quo nuntio Philippo ſupra modum lætanti, Quid hæc, inquit Perſeus, profutura ſunt nobis, quum fraude domeſtica plus immineat

neat periculi quàm præſidii ab externis auxiliis? Præterea poſt conditum luſtrum, quum pro more juvenes regii ſuis quiſque copiis ſtipati concurrerent, ita tamen ut Perſei præſertim furore nihil ad juſtam prælii ſpeciem præter ferrum deeſſet, eo certamine tandem longè ſuperior Demetrii acies apparuit. Quod indignè paſſus Perſeus quum ad convivium a fratre vocaretur, ſe adſuturum acerrimè negat. Feſto deinde die jactatu de ludicro utrinque ſermonibus, ſpeculator ex convivio Perſei ad audiendum quæ jactarentur, fortè Perſei juſſu egreditur: qui a juvenibus ex triclinio itidem Demetrii egreſſis vulneratus abſceſſit. Ejus rei ignarus Demetrius, mox, Quin comeſſatum, inquit, ad fratrem imus? & iram, ſiqua forte ex certamine reſidet, noſtra hilaritate lenimus? Conclamarunt omnes qui aderant, præter eos qui auſi erant facinus, eundum eſſe. Ita quum ſoli abnuerent, à Demetrio ire coguntur: ac facti ſui non obliti, gladios ſub veſte occultant, quibus ſe, ſi qua vis fortè oriretur, defenderent. Speculatores in veſtibulo ædium Perſei ſtabant, qui extemplo ingreſſi ad Perſeum, nuntiant Demetrium venire inter multos gladiis cinctos. Hoc nuntio permotus Perſeus velut in re trepida, claudi quam primum januam jubet. Ita nequicquam pulſatis foribus domum ſuam totius ejus rei ignarus Demetrius ad convivium redit. Poſtero die quum primum licuit, in regiam ad patrem Perſeus ire pergit: quem quum ſolito triſtiorem Philippus animadverteret, quid ea mœſtitia portenderet rogat. Perſeus ordine rem totam exponit. Tum pater & Demetrium vocari & amicos aliquot jubet. Quibus miſeram ſuam & liberorum conditionem ita ut ſequitur indicavit. Poſt patrem Perſeus pejor Demetrium parricidii accuſat: ſequuta eſt deinde rei defenſio.

SE-

SEDEO miſerrimus pater judex inter duos filios, accuſatorem parricidii, & reum, aut conficti aut admiſſi criminis labem apud meos inventurus. Iampridem quidem hanc procellam imminentem timebam, quum vultus inter vos minimè fraternos cernerem, quum voces quaſdam exaudirem: ſed interdum ſpes animum ſubibat, deflagrare iras veſtras, purgari ſuſpiciones poſſe; etiam hoſtes armis poſitis fœdus iciſſe, & privatas multorum ſimultates finitas: ſubituram vobis aliquando germanitatis memoriam, puerilis quondam ſimplicitatis conſuetudiniſque inter vos; meorum denique præceptorum, quæ vereor ne vana ſurdis auribus cecinerim. Quoties ego audientibus vobis deteſtatus exempla diſcordiarum fraternarum, horrendos eventus eorum retuli, quibus ſe ſtirpemque ſuam, domos, regna, funditus evertiſſent? Meliora quoque exempla parte altera poſui, ſociabilem conſortionem inter binos Lacedæmoniorum reges, ſalutarem per multa ſecula ipſis, patriæque: eandem civitatem, poſteaquam mos ſibi cuique rapiendi tyrannidem exortus ſit, everſam. Iam, hos Eumenem Attalumque fratres, à quàm exiguis rebus (propè ut puderet regii nominis) mihi, Antiocho, & cuilibet regum hujus ætatis, nulla re magis quàm fraterna unanimitate, regnum æquaſſe. Ne Romanis quidem exemplis abſtinui, quæ aut viſa aut audita habebam: T. & L. Quintiorum, qui bellum mecum geſſerunt, P. & L. Scipionum, qui Antiochum devicerunt: patris patruiq; eorum, quorum perpetuam vitæ concordiam mors quoque miſcuit. Neque vos illorum ſcelus, ſimiliſque ſceleri eventus deterrere à vecordi diſcordia potuit, neque horum bona mens, bona fortuna, ad ſanitatem flectere. Vivo & ſpirante me hæredita-

ditatem meam ambo & ſpe & cupiditate improba creviſtis. Eouſque me vivere vultis donec alterius veſtrum ſuperſtes haud ambiguum regem alterum mea morte faciam. Nec fratrem nec patrem poteſtis pati: nihil chari, nihil ſancti eſt: in omnium vicem regni unius inſatiabilis amor ſucceſſit. Agite, conſcelerate aures paternas: decernite criminibus, mox ferro decreturi: dicite palam quicquid aut veri poteſtis, aut comminiſci libet: reſeratæ aures ſunt, quæ poſthac ſecretis alterius ab altero criminibus claudentur.

ORATIO

PERSEI ACCVSATORIS in Demetrium fratrem parricidii reum.

APERIENDA nimirum nocte janua fuit, & armati comeſſatores accipiendi, præbendumque ferro jugulum, quando non creditur niſi perpetratum facinus: & eadem petitus inſidiis audio, quæ latro atque inſidiator. Non nequicquam iſti unum Demetrium filium te habere, me ſubditum & pellice genitũ appellant. Nam ſi gradum, ſi charitatem filii apud te haberem, non in me querentem deprehenſas inſidias, ſed in eum qui feciſſet, ſævires. Nec adeo tibi vilis vita eſſet noſtra, ut nec præterito periculo meo movereris, neque futuro, ſi inſidiantibus ſit impune. Itaque ſi mori tacitum oportet, taceamus, precati tantùm deos ut à me cœptum ſcelus in me finem habeat, nec per meum latus tu petaris. Sin autem, quod circumventis in ſolitudine natura ipſa ſubjicit, ut hominum quos nunquam viderint, fidem tamen implorent, mihi quoque, ferrum in me ſtrictum cernenti, vocem mittere liceat. Per te, patriumque nomen, (quod utri noſtrûm ſanctius ſit, jampridem ſentis) ita

me

me audias precor, tanquam ſi voce & comploratione nocturna excitus mihi quiritanti intervenisſes, Demetrium cum armatis nocte intempeſta in veſtibulo meo deprehendisſes. Quod tum vociferarer in re præſenti pavidus, hoc nunc poſtero die queror. Frater, non comesſantium in vicem jamdiu vivimus inter nos: regnare utiq; vis: huic ſpei tuæ obſtat ætas mea, obſtat gentium jus, obſtat vetuſtus Macedoniæ mos, obſtat verò etiam patris judicium. Huc tranſcendere niſi per meum ſanguinem non potes. Omnia moliris, & tentas: adhuc ſeu cura mea, ſeu fortuna, reſtitit parricidio tuo. Heſterna die in luſtratione & decurſu & ſimulacro ludicro pugnæ funeſtum propè prælium feciſti: nec me à morte aliud vindicavit quàm quòd me ac meos vinci pasſus ſum. Ab hoſtili prælio tanquam fraterno luſu pertrahere me ad cœnam voluiſti. Credíſne, pater, inter inermes convivas me cœnaturum fuiſſe, ad quem armati comesſatum venerunt? Credis nihil à gladiis nocte periculum fuiſſe, quem ſudibus te inſpectante propè occiderunt? Quid hoc noctis? quid ut inimicus ad iratum? quid cum ferro ſuccinctis juvenibus venis? Convivam me tibi committere auſus non ſum: comesſatorem te cum armatis venientem recipiam? Si aperta janua fuiſſet, funus meum parares hoc tempore, pater, quo querentem audis. Nihil ego tanquam accuſator criminoſe, nec dubia argumentis colligendo, ago. Quid enim? negat ſe cum multitudine veniſſe ad januam meam? aut ferro ſuccinctos ſecum fuiſſe? Quos nominavero, accerſe: posſunt quidem omnia audere qui hoc auſi ſunt: non tamen audebunt negare ſe deprehenſos intra limen meum cum ferro. Si ad te deducerem, rem pro manifeſto haberes. Fatentes pro deprehenſis habe. Execrare

crare nunc cupiditatem regni, & furias fraternas concita: ſed ne ſint cæcæ, pater, execrationes tuæ, diſcerne: diſpice inſidiatorem, & petitum inſidiis: noxium huic eſſe caput, qui occiſurus fratrem fuit, habeat etiam iratos paternos deos: qui periturus fraterno ſcelere fuit, perfugium in patris miſericordia & juſtitia habeat. Quò enim aliò confugiam, cui non ſolemne luſtrale exercitus, non decurſus militum, non domus, non epulæ, non nox ad quietem data naturæ beneficio mortalibus, tuta eſt? Si iero ad fratrem invitatus, moriendum eſt: ſi recepero intra januam comeſſatum fratrem, moriendum eſt. Nec eundo, nec manendo inſidias evito. Quò me conferam? nihil præter deos, pater, & te colui. Non Romanos habeo, ad quos confugiam: periſſe expetunt, quia tuis injuriis doleo: quia tibi ademptas tot urbes, tot gentes, modò Thraciæ maritimam oram, indignor. Nec me, nec te incolumi, Macedoniam ſuam futuram ſperant: ſed ſi me ſcelus fratris, te ſenectus abſumpſerit, aut nec ea quidem expectata fuerit, regem regnumq́ue Macedoniæ ſua futura ſciunt. Siquid extra Macedoniam tibi Romani reliquiſſent, mihi quoque id relictum crederem receptaculum. At in Macedonibus ſatis præſidii eſt. Vidiſti heſterno die impetum in me militum. quid illis defuit, niſi ferrum? Quod illis defuit interdiu, convivæ fratris noctu aſſumpſerunt. Quid de magna parte principum loquar, qui in Romanis ſpem omnem dignitatis & fortunæ poſuerunt, & in eo qui omnia apud Romanos poteſt? Neque hercule iſtum mihi tantùm fratri majori, ſed propè eſt ut tibi quoque ipſi regi & patri præferant. Iſte enim eſt cujus beneficio pœnam tibi ſenatus remiſit, qui nunc te ab armis Romanis protegit, qui tuam ſenectutem obliga-

tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

tam & obnoxiam adoleſcentiæ ſuæ eſſe æquum cenſet. Pro iſto Romani ſtant, pro iſto omnes urbes tuo imperio liberatæ, pro iſto Macedones, qui pace Romana gaudent. Mihi præter te, pater, quid uſquam aut ſpei, aut præſidii eſt? Quò ſpectare illas literas ad te nunc miſſas T. Quintii credis, quibus & bene te conſuluiſſe rebus tuis ait quòd Demetrium Romam miſeris, & hortatur ut iterum, & cum pluribus legatis, & primoribus quoque Macedonum, remittas eum? T. Quintius, qui nunc eſt autor omnium rerum iſti & magiſter, eum ſibi te abdicato patre, in locum tuum ſubſtituit: illic ad te omnia clandeſtina concepta ſunt conſilia: quæruntur adjutores conſiliis, quum te plures, & principes Macedonum cum iſto mittere jubet. Qui hinc integri & ſinceri Romam eunt, Philippum regem ſe habere credentes, imbuti illinc & infecti Romanis delinimentis redeunt. Demetrius iis unus omnia eſt: eum jam regem vivo patre appellant. Hæc ſi indignor, audiendum eſt ſtatim, non ab aliis ſolùm, ſed etiam à te, pater, cupiditatis regni crimen. Ego verò, ſi in medio ponitur, non agnoſco. Quem enim ſuo loco moveo, ut ipſe in ejus locum ſuccedam? Vnus ante me pater eſt, & ut diu ſit, deos rogo: ſuperſtes ei ita ſim, ſi merebo, ut ipſe me eſſe velit. Hæreditatem regni ſi pater tradet, accipiam. Cupit regnum, & quidem ſceleratè cupit, qui tranſcendere feſtinat ordinem ætatis, naturæ, moris Macedonum, juris gentium. Obſtat frater major, ad quem jure, voluntate etiam patris, regnum pertinet. Tollatur: non primus regnum fraterna cæde petiero. Pater ſenex & filio ſolus orbatus de ſe magis timebit, quàm ut filii necem ulciſcatur. Romani lætabuntur, probabunt, defendent factum. Hæ ſpes incertæ, pater, ſed non ina-

inanes ſunt. Ita enim res ſe habet; Periculum vitæ propellere à me potes, puniendo eos qui ad me interficiendum ferrum ſumpſerunt: ſi facinori eorum ſucceſſerit, mortem meam idem tu perſequi non poteris.

ORATIO DEMETRII, parricidii rei.

OMNIA quæ reorum antea fuerant auxilia, pater, præoccupavit accuſator: ſimulatiſque lacrymis in alterius perniciem, veras meas lacrymas ſuſpectas tibi fecit, quum ipſe ex quo ab Roma redii, per occulta cum ſuis colloquia dies noctéſque inſidietur ultrò mihi: nunc non inſidiatoris modò, ſed latronis manifeſti & percuſſoris ſpeciem induit. Periculo ſuo te exterret, ut innoxio fratri per eundem te maturet perniciem. Perfugium ſibi nuſquam gentium eſſe ait, ut ego ne apud te quidem ſpei quicquam reliqui habeam. Circumventum, ſolum, inopem, invidia gratiæ externæ, quæ obeſt potius quàm prodeſt, onerat. Iam illud, quàm accuſatoriè, quòd noctis hujus crimen miſcuit cum cætera inſectatione vitæ meæ? Vt hoc, quod jam quale ſit ſcies, ſuſpectum alio vitæ noſtræ tenore faceret, & illam vanam criminationem ſpei, voluntatis, conſiliorum meorum, nocturno hoc ficto & compoſito argumento fulciret: ſimul & illud quæſivit, ut repentina minimeq́ue præparata accuſatio videretur, quippe ex noctis hujus metu & tumultu repentino exorta. Oportuit autem, Perſeu, ſi proditor ego patris regniq́ue eram, ſi cum Romanis, ſi cum aliis inimicis patris inieram conſilia, non expectatam fabulam noctis hujus eſſe, ſed proditionis

tionis meæ antè me accuſatum: ſi illa ſeparata ab hac vana accuſatio erat, invidiamque tuam adverſus me magis quàm crimen meum indicatura, hodie quoque eam aut prætermitti, aut in aliud tempus differri, ut perſpiceretur utrum ego tibi, an tu mihi novo quidem & ſingulari genere odii inſidias feciſſes. Ego tamen, quantum in hac ſubita perturbatione potero, ſeparabo ea quę tu confudiſti, & noctis hujus inſidias aut tuas aut meas detegam. Occidendi ſui conſilium me iniiſſe videri vult, ut ſcilicet majore fratre ſublato, cujus jure gentium, more Macedonum, tuo etiam (ut ait) judicio regnum futurum eſt, ego minor in ejus quem occidiſſem, ſuccederem locum. Quid ergo illa ſibi vult pars altera orationis, qua Romanos à me cultos ait, atque eorum fiducia in ſpem regni me veniſſe? Nam ſi & in Romanis tantum momenti eſſe credebam, ut quem vellent imponerent Macedoniæ regem, & meæ tantùm apud eos gratiæ confidebam, quid opus parricidio fuit? an ut cruentum fraterna cæde diadema gererem? ut illis ipſis, apud quos aut vera aut certè ſimulata probitate partam gratiam habeo, (ſi quam fortè habeo) execrabilis & inviſus eſſem? Niſi T. Quintium credis, cujus virtute & conſiliis me nunc arguis regi, quum & ipſe tali pietate vivat cum fratre, mihi fraternæ cædis fuiſſe autorem. Idem non Romanorum ſolùm gratiam, ſed Macedonum judicia, ac penè omnium deorum hominumque conſenſum collegit. Per quæ omnia ſe mihi parem in certamine non futurum crediderit, idem, tanquam in aliis omnibus rebus inferior eſſem, ad ſceleris ſpem ultimam confugiſſe me inſimulat. Vis hanc formulam cognitionis eſſe, ut uter timuerit ne alter dignior videretur regno, is conſilium opprimendi fratris cepiſſe

piſſe judicetur? Exequamur tamen quocunque modo confícti ordinem criminis. Pluribus modis ſe petitum criminatus eſt, & omnes inſidiarum vias in unum diem contulit. Volui interdiu eum poſt luſtrationem, quum concurrimus, & quidem (ſi diis placet) luſtrationum die, occidere: volui, quum ad cœnam invitavi, veneno ſcilicet tollere: volui, quum comeſſatum gladiis accincti me ſequuti ſunt, ferro interficere. Tempora quidem qualia ſint ad parricidium electa, vides, luſus, convivii, comeſſationis. Quid dies? qualis? quo luſtratus exercitus, quo inter diviſam victimam, prælatis omnium qui unquam fuerê Macedoniæ regum armis, reges duo ſolito more tua tegentes latera, pater, prævecti ſumus, & ſequutum eſt Macedonum agmen. Hoc ego, etiam ſiquid antè admiſiſſem piaculo dignum, luſtratus & expiatus ſacro, tum quum maximè in hoſtiam itineri noſtro circumdatam intuens, parricidium, venena, gladios in comeſſationem præparatos volutabam in animo, ut quibus aliis deinde ſacris contaminatam omni ſcelere mentem expiarem? Sed cæcus criminandi cupiditate animus, dum omnia ſuſpecta efficere vult, aliud alio confundit. Nam ſi veneno te inter cœnam tollere volui, quid minus aptum fuit quàm pertinaci certamine & concurſu iratum te efficere, ut meritò, ſicut feciſti, invitatus ad cœnam, abnueres? Quum autem iratus negaſſes, utrum ut placarem te danda opera fuit, ut aliam quærerem occaſionem, quoniam ſemel venenum paraveram? an ab illo conſilio velut tranſiliendum ad aliud fuit, ut ferro te, & quidem eo die, per ſpeciem comeſſationis occiderem? Quo deinde modo, ſi te metu mortis credebam cœnam evitaſſe meam, non ab eodem metu comeſſationem quoque evitaturum exiſti-

ma-

mabam? Non eſt res qua erubeſcam, pater, ſi die feſto inter æquales largiore vino ſum uſus. Tu quoque velim inquiras, qua lætitia, quo luſu apud me celebratum heſternum convivium ſit: illo etiam (pravo forſitan) gaudio provehente, quòd in juvenili armorum certamine pars noſtra non inferior fuerat. Miſeria hæc & metus crapulam facilè excuſſerunt: quæ ſi non interveniſſent, inſidiatores nos ſopiti jaceremus. Si domum tuam expugnaturus, capta domo dominum interfecturus eram, non temperaſſem vino in unum diem? non milites meos abſtinuiſſem? Et ne ego me ſolum nimia ſimplicitate tuear, ipſe quoque minimè malus ac ſuſpicax frater, Nihil aliud ſcio, inquit, neque arguo, niſi quòd cum ferro comeſſatum venerunt. Si quæram, unde id ipſum ſcias, neceſſe erit te fateri, aut ſpeculatorum tuorum plenam domum fuiſſe meam, aut illos ita apertè ſumpſiſſe ferrum ut omnes viderent. Et nequid ipſe aut prius inquiſiſſe, aut nunc criminosè argumentari videretur, te quærere ex iis quos nominaſſet, jubebat, an ferrum habuiſſent: ut tanquam in re dubia, quum id quæſiſſes quod ipſi fatentur, pro convictis haberentur. Quin tu illud quæri jubes, num tui occidendi cauſa ferrum ſumpſerint? num me autore & ſciente? Hoc enim videri vis, non illud quod fatentur, & palàm eſt, & ſui ſe tuendi cauſa ſumpſiſſe dicunt. Rectè an perperam fecerint, ipſi ſui facti rationem reddent: meam cauſam, quæ nihil eo facto contingitur, ne miſcueris: aut explica utrum apertè an clam te aggreſſuri fuerimus. Si apertè, cur non omnes ferrum habuimus? cur nemo præter eos qui tuum ſpeculatorem pulſarunt? Si clàm, quis ordo conſilii fuit? Convivio ſoluto, quum comeſſator ego diſceſſiſſem, quatuor ſubſtitiſſent, ut ſopitum te aggre-

aggrederentur? Quomodo fefelliſſent & alieni & mei & maximè ſuſpecti, quia paulo ante in rixa fuerant? Quomodo autem trucidato te, ipſi evaſuri fuerint? quatuor gladiis domus tua capi & expugnari potuit? Quin tu omiſſa iſta nocturna fabula, ad id quod doles, quod invidiam urit, reverteris? Cur uſquam regni tui mentio fit, Demetri? Cur dignior patris fortunæ ſucceſſor quibuſdam videris quàm ego: cur ſpem meam, quæ, ſi tu non eſſes, certa erat, dubiam & ſolicitam facis? Hæc ſentit Perſeus, etſi non dicit: hæc iſtum inimicum, hæc accuſatorem faciunt: hæc domum, hæc regnum tuum criminibus & ſuſpicionibus replent. Ego autem, pater, quemadmodum nec nunc ſperare regnum, nec ambigere unquam de eo forſitan debeam, quia minor ſum, quia tu me majori cedere vis: ſic illud nec debui facere, nec debeo, ut indignus te patre, indignus omnibus videar. Id enim vitiis meis, non cedendo cui jus faſque eſt; hoc, modeſtia conſequar. Romanos objicis mihi, & ea quæ gloriæ eſſe debent, in crimen vertis. Ego nec obſes Romanis ut traderer, nec ut legatus Romam mitterer, à te petii: miſſus, ire non recuſavi: utroque tempore ita me geſſi, ne tibi pudori, ne regno tuo, ne genti Macedonum eſſem. Itaque mihi cum Romanis amicitiæ cauſa tu fuiſti, pater: quoad tecum illis pax manebit, mecum quoque gratia erit. Si bellum eſſe cœperit, qui obſes, qui legatus pro patre non inutilis fui, idem hoſtis illis acertimus ero. Nec hodie, ut proſit mihi Romanorum gratia, poſtulo: ne obſit, tantùm deprecor: nec in bello cœpit, nec ad bellum reſervetur. Pacis pignus fui, ad pacem retinendam legatus miſſus ſum: neutra res mihi nec gloriæ nec crimini ſit. Ego, ſi quid impiè in te, pater, ſiquid ſceleratè in fratrem ad-

niſi, nullam deprecor pœnam. Si innocens ſum, ne invidia conflagrem, quum crimine non poſſim, deprecor. Non hodie me primùm frater accuſat, ſed hodie primùm apertè, nullo meo in ſe merito. Si mihi pater ſuccenſeret, te majorem fratrem pro minori deprecari oportebat: te adoleſcentiæ, te errori veniam impetrare. In eo ubi præſidium eſſe oportebat, ibi exitium eſt. E convivio & comeſſatione propè ſemiſomnus raptus ſum ad cauſam parricidii dicendam: ſine advocatis, ſine patronis ipſe pro me dicere cogor. Si pro alio dicendum eſſet, tempus ad meditandum & ad componendam orationem ſumpſiſſem, quum quid aliud quàm ingenij fama periclitarer? Ignarus quid accerſitus eſſem, te iratum, te jubentem dicere cauſam, fratrem accuſantem audivi. Ille diu ante præparata, meditata in me oratione eſt uſus: ego id tantùm temporis quo accuſatus ſum, ad cognoſcendum quid ageretur, habui. Vtrum illo momento horæ accuſatorem audirem? an defenſionem meditarer? Attonitus repentino atque inopinato malo, vix quid objiceretur, intelligere potui: nedum ſatis ſciam quomodo me tuear. Quid mihi ſpei eſſet, niſi patrem judicem haberem? apud quem, etiamſi à fratre charitate vincor, miſericordia certè reus vinci non debeo. Ego enim ut me mihi tibíque ſerves precor: ille ut me in ſeveritatem ſuam occidas poſtulat. Quid eum, quum regnum ei tradideris, facturum credis in me eſſe, qui jam nunc ſanguine meo ſibi indulgeri æquum cenſet?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
T. SEMPRONII PRÆTORIS ad L. Minutium legatum.

Argumentum.

L. Minutius legatus, & duo tribuni militum regreſſi Romam ex Hiſpania, nuntiarant ſenatui quæ proſperè ac feliciter illic geſta erant, inter alia duo ſecunda prælia, Celtiberorum deditionem, confectam provinciam eſſe. Id tamen poſtularant, ut Q. Fulvio inde exercitum deducere liceret: milites enim jam ultrà in ea provincia retineri non poſſe, alioqui injuſſu abituros eſſe, aut certè ſeditionem moturos. T. erat Sempronius prætor cui ea provincia decreta erat. Is, ne quid faceret quod è Repub. non videretur, jam ex Minutio ipſo quærit quidnam ſentiat ea in re faciundum.

QVÆRO de te, L. Minuti, quum confectam provinciam nunties, exiſtiméſne Celtiberos perpetuò in fide manſuros, ita ut ſine exercitu ea provincia obtineri poſſit. Si neque de fide barbarorum quicquam recipere aut affirmare nobis potes, & habendum illic utique exercitum cenſes, utrum tandem autor ſenatui ſis, ſupplementum in Hiſpaniam mittendi, ut ii modò quibus emerita ſtipendia ſint milites dimittantur, veteribus militibus tirones immiſceantur: an deductis de provincia veteribus legionibus, novas conſcribendi & mittendi, quum contemptum tirocinium etjam mitiores barbaros excitare ad rebellandum poſſit. Dictu quàm re facilius ſit provinciam ingenio ferocem rebellatricem confeciſſe. Paucæ civitates, ut quidem ego audio, quas vicina maximè hyberna premebant, in jus ditionemque venerunt; ulteriores in armis ſunt. Quæ quum ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ſint, ego jam hinc prædico, P. C. me exercitu eo qui nunc eſt, Rempub. adminiſtraturum: ſi deducat ſecum Flaccus legiones, loca pacata me ad hybernacula electurum, neque novum militem ferociſſimo hoſti objecturum.

ORATIO Q. CÆCILII METELLI, ad M. Lepidum & M. Fulvium cenſores declaratos, de reconciliatione.

ARGVMENTVM.

M. Æmilius Lepidus, pontifex maximus, & M. Fulvius, graves jam ſæpe ac diu antè invicem exercuerant inimicitias, quum omnium tribuum conſenſu creati cenſores fuere. Declarati quum nihilo magis redirent in gratiam, quàm ante communem magiſtratum: id ægrè paſſi primores ſenatorum, ad eos, ad aram Martis dimiſſis comitiis pro more conſidentes, veniunt: inter quos Q. Metellus pro omnibus unus in hæc verba ad reconciliationem eos deducere ac revocare conabatur.

NON obliti ſumus, cenſores, vos paulo antè ab univerſo populo Roman. moribus noſtris præpoſitos eſſe, & nos à vobis & admoneri & regi, non vos à nobis debere. Indicandum tamen eſt quid omnes bonos in vobis aut offendat, aut certè mutatum malint. Singulos quum intuemur, M. Æmili, M. Fulvi, neminem hodie in civitate habemus, quem, ſi revocemur in ſuffragium, velimus vobis prælatum eſſe. Ambos quum ſimul aſpicimus, non poſſumus non vereri, ne malè comparati ſitis, nec tantum Reipub. proſit quòd omnibus nobis egregiè placetis, quàm, quòd alter alteri diſplicetis, noceat. Inimicitias per annos multos vobis ipſis graves & atroces geritis:
quæ

quæ periculum eſt ne ex hac die nobis & Reipub. quàm vobis graviores fiant. De quibus cauſis hoc timeamus, multa ſuccurrunt quæ dicerentur. Niſi fortè inplacabiles veſtræ iræ implicaverint animos veſtros. Has ut hodie, ut in iſto templo finiatis ſimultates, quæſumus vos univerſi: & quos conjunxit ſuffragiis ſuis populus Romanus, hos etiam reconciliatione gratiæ conjungi à nobis ſinatis: uno animo, uno conſilio eligatis ſenatum, equites recenſeatis, agatis cenſum, luſtrum condatis: quòd in omnibus ferè precationibus nuncupatis his verbis, Vt ea res mihi collegæque meo bene & feliciter eveniat, id ita, ut verè, ut ex animo, velitis evenire: efficiatiſque ut quod deos precati eritis, id vos velle etiam homines credamus. T. Tatius & Romulus, in cujus urbis medio foro acie hoſtes concurrerant, ibi concordes regnarunt. Non modò ſimultates, ſed bella quoque finiuntur: ex infeſtis hoſtibus plerunque ſocii fideles, interdum etiam cives fiunt. Albani diruta Alba Romam traducti ſunt: Latini, Sabini in civitatem accepti. Vulgatum illud, quia verum erat, in proverbium venit: Amicitias immortales, inimicitias mortales debere eſſe.

ORATIO

PHILIPPI REGIS MACEDONVM ad Antigonum de regni hæreditate.

Argvmentvm.

Perſeus, major Philippi liberorum, non æquo animo ferens, audita invicem accuſatione ac defenſione parricidii, à patre de ea re judicium in aliud tempus dilatum eſſe, ubi diſquiſitionibus atque inquiſitionibus in vitam & mores utriuſque compertum eſſet, uter culpandus foret: nec die nec nocte quic-

quam prætermittebat quod ad augendam ſuſpicionem, finiendamque quam primùm diſceptationem pertineret. Ac ejus (puto) importunitate ac querelis pater rex victus, Romam legatos duos, quos in neutram partem inclinare putabat, re vera Perſei fautores, mittit, qui de iis ipſis quæ in Demetrium congeſta crimina erant, cognoſcerent. Ii erant Philocles & Apelles, qui Roma in Macedoniam regreſſi, litteras falſas adulterino T. Quintii ſigno notatas regi reddiderunt, quibus facile apparebat, crimina Perſei, in fratrem jacta, vera eſſe. Tum verò Perſeus jam victoriam propè in manibus cernens, rurſus fratrem apud patrem accuſat: quo quidem judicio nihil palàm contra reum pronuntiatum, ut dolo potius interficeretur. Itaque ab Theſſalonica Demetriadem profecturus Philippus, Dida quodam prætore, qui Perſei partium erat, comite, Demetrium ad Aſtreum Pæoniæ oppidum mittit. Nec abeſt ſuſpicio quin ei Didæ digredienti de filio occidendo mandata pater dederit. Profecti ab Aſtreo Heracleam, cum aliis cœnam illic hilariter celebrant: quo in convivio epoto veneno, non ita multo pòſt & patris crudelitatem, & fratris parricidium, & Didæ ſcelus conquirens innoxius juvenis abſumptus eſt. Exinde pater rex comperta morte, conſcientia ſcelerum premente, vitam triſtem ac miſerabilem egit. Iam Antigonus erat Antigoni alterius (Philippi tutor fuerat) nepos, qui amicus Philippi permanſerat. Is per invidiam legatorum ſupra nominatorum, qui literis falſis confirmarant crimina Perſei in fratrem Demetrio occiſo, animo ſuo proponens, mortuo quoque patre magnum ſibi à Perſeo periculum fore, Philippum quotidie ſolicitabat ad veritatem criminis explorandam. Ac forte Xychus conſilii particeps, quum ipſi obvius egredienti à Philippo foret, ejus indicio ad Philippum ut con-

ſcius

ſcius defertur. Adductus, parvo metu injecto ordinem omnem facinoris exponit. De legatis ſumptum ſupplicium. Detectas eſſe fraudes audiens Perſeus, non temere ſe patri committere auſus, procul inde abfuit. Philippus deinde per occaſionem Antigono voluntatem ſuam de regni hæreditate, quam ad eum ſe mortuo venturam deſtinabat, in hac verba declaravit.

QVANDO in eam fortunam veni, Antigone, ut orbitas mihi, quam alii deteſtantur parentes, optabilis eſſe debeat: regnum quod à patruo tuo, forti, non ſolum fideli tutela ejus cuſtoditum & auctum etiam accepi, id tibi tradere in animo eſt. Te unum habeo quem dignum regno judicem: ſi neminem haberem, perire & extingui id mallem quàm Perſeo ſceleſtæ fraudis præmium eſſe. Demetrium excitatum ab inferis, reſtitutumque credam mihi, ſi te, qui morti innocentis, qui meo infelici errori unus illacrymaſti, in locum ejus ſubſtitutum relinquam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Orationes ex Corn. Tacito collectæ.

ORATIO VIBVLENI.

Ex libro I.

ARGVMENTVM.

Ineunte Tiberii imperio, Pannonicus Romanorum exercitus graviſsimos motus & ſeditiones concitavit. Tumultuosè flagitabat miles miſsionem ad id tempus quod multitudo definiret: ſtipendia vero liberaliora, & remiſsius in ſe jus centurionum. Pro ſe quiſque tumultum augebat: ſed præter cæteros Vibulenus, ex infima fæce miles gregarius, ſeditioſas & falſas voces jactavit, quas in oratiunculam hanc conclusit Tacitus. Hic ut ardentem jam imperatoris Blæſi invidiam etiam inflammaret, falſum crimen commentus, in eum debacchatus eſt aſtante militum furioſa multitudine. Cædem fratris ſui, & fratrem ipſum ementitus, in eum conjecit.

VOs quidem (*inquit*) his innocentibus & miſerrimis lucem & ſpiritum reddidiſtis: ſed quis fratri meo vitam, quis fratrem mihi reddit? quem, miſſo ad vos à Germanico exercitu de communibus commodis, nocte proxima jugulavit per gladiatores ſuos, quos in exitium militum habet atque

atque armat. Reſponde, Blæſe, ubi cadaver abjeceris. Ne hoſtes quidem ſepulturam invident. Quum oſculis, quum lacrymis dolorem meum implevero, me quoque trucidari jube, dum interfectos nullum ob ſcelus, ſed quia utilitati legionum conſulebamus, ii ſepeliant.

ORATIO
GERMANICI CÆSARIS.
Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Præerat Germanicus Cæſar duobus exercitibus, qui in Germania propter Rhenum erant. Eorum inferior qui dicebatur, Pannonicum illum imitatus, graviores etiam motus ciēre cœpit: dein ad omnem audaciam & furorem prorupit. Cauſas ſeditioni prætexuit eaſdem quas & Pannonicus ille quem diximus. Sed eadem illa poſtulabat multo imperioſius multóque ferocius. Manus à centurionibus, tribunis, legatis, qui à ſenatu miſſi erant, non abſtinuit: ſed vix ab ipſo Germanico. Qui uxori tum gravidæ & filiolo ſuo metuens, quos in iis caſtris ſecum habebat, decrevit eos in Treviros mittere. Legiones magnam ſibi ignominiæ notam inuri, ſi id fieret, judicarunt. Quamobrem deprecatum ad Germanicum, ne id faceret, venerunt. Hac ille arrepta occaſione uſus eſt ad increpandam exercitus amentiam: itaque hac oratione graviter eos objurgat. Facti indignitatem exemplis aliorum, & maleficiorum per ſeditionem hanc perpetratorum commemoratione, demonſtrat. Indignos tantis imperatoribus dicit quorum auſpiciis militarunt.

NON mihi uxor aut filius patre & Repub. chariores ſunt: ſed illum quidem ſua majeſtas, imperium Romanum cæteri exercitus de-

fendent. Conjugem & liberos meos (quos pro gloria veſtra libens ad exitium offerrem) nunc procul à furentibus ſummoveo, ut quicquid iſtuc ſceleris imminet, meo tantùm ſanguine pietur: néve occiſus Auguſti pronepos, interfecta Tyberii nurus, nocentiores vos faciat. Quid enim per hos dies inauſum intemeratúmve vobis? Quod nomen huic cœtui dabo? Militéſne appellem, qui filium imperatoris veſtri vallo & armis circumſediſtis? an cives, quibus tam projecta ſenatus autoritas? Hoſtium quoque jus, & ſacra legationis, & fas gentium rupiſtis. Divus Iulius ſeditionem exercitus verbo uno compeſcuit, Quirites vocando, qui ſacramentum ejus detrectabant. Divus Auguſtus vultu & aſpectu Actiacas legiones exterruit. Nos, ut nondum eoſdem, ita ex illis ortos, ſi Hiſpaniæ Syriæve miles aſpernaretur, tamen mirum & indignum erat. Primáne, & viceſima legiones, illa ſignis à Tiberio acceptis, tu tot præliorum ſocia, tot præmiis aucta, egregiam duci veſtro gratiam refertis? Hunc ego nuntium patri, læta omnia aliis è provinciis audienti, feram: ipſius tirones, ipſius veteranos, non miſſione, non pecunia ſatiatos? Hic tantùm interfici centuriones, ejici tribunos, includi legatos: infecta ſanguine caſtra, flumina, meque precariam animam inter infenſos trahere? Cur enim primo concionis die ferrum illud quod pectori meo infigere parabam, detraxiſtis? O improvidi amici? melius & amantius ille qui gladium offerebat. Cecidiſſem certè nondum tot flagitiorum exercitui meo conſcius. Legiſſetis ducem qui meam quidem mortem impunitam ſineret, Vari tamen & trium legionum ulciſceretur. Neque enim dii ſinant ut Belgarum (quanquam offerentium) decus iſtud & claritudo ſit, ſubveniſſe Romano nomini.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

mini, compreſſiſſe Germaniæ populos. Tua dive Auguſte cælo recepta mens, tua pater Druſe imago, tui memoria iiſdem iſtis cum militibus quos jam pudor & gloria intrat, eluant hanc maculam, iraſque civiles in exitium hoſtibus vertant. Vos quoque quorum alia nunc ora, alia pectora contueor, ſi legatos ſenatui, obſequium imperatori, ſi mihi conjugem ac filium redditis, diſcedite à contactu, ac dividite turbidos. Id ſtabile ad pœnitentiam, id fidei vinculum erit.

ORATIO

SEGESTIS. Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Chatti erant populi trans Rhenum, vicinos habebant Vbios. In his populis erant potentiſsimi duo, Arminius & Segeſtes: ille gener, hic ſocer. Sed Segeſtes in Romanorum fidem ſe contulerat: Arminius cruentum bellum adverſus Romanos geſſerat, & tres legiones, quibus præerat Varus, ceciderat. Aliquot pòſt annis redintegrato bello à Germanico Cæſare perſtitit in Romanorum fide Segeſtes: Arminius inveteratas inimicitias eo bello in Romanos exprompſit, & ſe ducem Germanis præbuit. Obſeſſus Segeſtes à ſuis popularibus, Romanorum auxilium imploravit, liberatus ad eos confugit. Sed filiam habebat ſecum, quæ gravida erat ex Arminio: & filium qui ancipiti fide erga Romanos fuerat. Itaque ad Germanicum quum veniſſet, deprecator fuit non ſuæ tantùm, ſed filii & filiæ ſuæ ſalutis: ſibíque auxilium calamitatis, filio erroris veniam, filiæ ſcelerati mariti impunitatem poſtulavit.

NON hic mihi primus erga populum Romanum fidei & conſtantiæ dies. Ex quo à divo Auguſto civitate donatus ſum, amicos inimicoſque

que ex veſtris utilitatibus delegi: neque odio patriæ, (quippe proditores etiam iis quos anteponunt inviſi ſunt) verùm quia Romanis Germaniſque idem conducere, & pacem quàm bellum probabam. Ego raptorem filiæ meæ, violatorem fœderis veſtri, Arminium, apud Varum qui tum exercitui præſidebat, reum feci: dilatus ſegnitia ducis, quia parum præſidii in legibus erat, ut me & Arminium & conſcios vinceret, flagitavi; teſtis illa nox: mihi utinam potius noviſſima. Quæ ſequuta ſunt, defleri magis quàm defendi poſſunt. Cæterùm & injeci catenas Arminio, & à factione ejus injectas perpeſſus ſum: atque ubi primùm tui copia, vetera novis & quieta turbidis antehabeo: neque ob præmium, ſed ut me perfidia exolvam; ſimul genti Germanorum idoneus conciliator, ſi pœnitentiam quàm perniciem maluerit. Pro juventa & errore filii veniam precor. Filiam neceſſitate huc adductam fateor: tuum erit conſultare utrum prævaleat, quòd ex Arminio concepit, an quòd ex me genita eſt.

ORATIO

M. HORTALI. Ex libro II.

ARGVMENTVM.

M. Hortalus erat ſenator, & nepos Q. Hortenſii clariſsimi oratoris, ex nobiliſsima Hortenſiorum familia. Sed hic rei familiaris anguſtia graviſsimè premebatur, ut vix per inopiam ordinem ſuum obtinere poſſet. Emerſerat antea penè ex ſumma paupertate Auguſti Cæſaris liberalitate. Acceperat enim ab eo ſatis grandem pecuniam, & juſſus erat prolem ſuſcipere, ne ea ſtirps interiret. Verùm quum copioſam ſobolem procreaſſet, non ſatis ſe ſuſtentare poterat. Itaque quum ſenatus haberetur, juſsis filiis

pro

pro foribus curiæ aſsiſtere, ipſe Tiberium Cæſarem rogavit ut ſe ſuóſque nova liberalitate juvare vellet.

P. c. hos quorum numerum & pueritiam videtis, non ſponte ſuſtuli, ſed quia princeps monebat: ſimul majores mei meruerant ut poſteros haberent. Nam ego qui non pecuniam, non ſtudia populi, neque eloquentiam, gentile domus noſtræ bonum, varietate temporum accipere vel parare potuiſſem, ſatis habebam ſi tenues res meæ nec mihi pudori nec cuiquam oneri forent. Iuſſus ab imperatore uxorem duxi. En ſtirps & progenies tot conſulum, tot dictatorum. Nec ad invidiam iſta, ſed conciliandæ miſericordiæ refero. Adſequentur florente te, Cæſar, quos dederis honores. Interim Q. Hortenſii pronepotes, divi Auguſti alumnos ab inopia, defende.

RESPONSIO
TIBERII CÆSARIS.
Ex eodem libro.

Argumentum.

Reſpondet ad Hortali illius poſtulationem Tiberius. Nihil ſe in ejus inopiam quam prædicet erogare poſſe. Cauſas quamobrem repudiet rogantem, affert has. Intempeſtivam eſſe poſtulationem beneficii in ſenatu: largitionibus nimiis exhauriri ærarium: benignitate illa foveri hominum inertiam: multos à principum liberalitate petere ſuæ paupertatis ſubſidium; qui ſi allaborent, non egeant.

SI quantum pauperum eſt, venire huc, & liberis ſuis petere pecunias cœperint, ſinguli nunquam exatiabuntur, Reſpublica deficiet. Nec ſanè ideò à majoribus conceſſum eſt egredi aliquando relationem, & quod in commune conducat, loco

loco ſententiæ proferre, ut privata negotia & res familiares noſtras hîc augeamus cum invidia ſenatus & principum, ſive indulſerint largitionem ſive abnuerint. Non enim preces ſunt iſtuc, ſed flagitatio intempeſtiva quidem & improviſa, quum aliis de rebus convenerint patres, conſurgere, & numero atque ætate liberûm ſuorum urgere modeſtiam ſenatus, eandem vim in me tranſmittere, ac velut perfringere ærarium: quod ſi ambitione exhauſerimus, per ſcelera ſupplendum erit. Dedit tibi Hortale divus Auguſtus pecuniam, ſed non compellatus, nec ea lege ut ſemper daretur. Langueſcet alioqui induſtria, intendetur ſocordia, ſi nullus ex ſe metus aut ſpes, & ſecuri omnes aliena ſubſidia exſpectabunt, ſibi ignavi, nobis graves.

ORATIO

GERMANICI. Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Germanicus Caſar peragrata Ægypto in morbum incidit: quo levatus alio repentè fuit correptus, quo graviter conflictatus eſt: & ſuberat ſuſpicio oblati à Piſone præſide Syriæ veneni. Deſperata valetudine, ſic apud amicos qui tum frequentes aderant moribundus loquutus eſt. Rogat ne impune tantum ſcelus patiantur eſſe Piſoni & Plancinæ ejus uxori, quæ particeps ſceleris credebatur. Rationem pœnarum perſequendarum aperit.

SI fato concederem, juſtus mihi dolor etiam adverſus deos eſſet, quòd me parentibus, liberis, patriæ intra juventam præmaturo exitu raperent: nunc ſcelere Piſonis & Plancinæ interceptus ultimas preces pectoribus veſtris relinquo. Referatis patri ac fratri, quibus acerbitatibus dilaceratus, quibus inſidiis circumventus, miſerrimam

mam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

mam vitam peſſima morte finierim. Siquos ſpes meæ, ſiquos propinquus ſanguis, etiam quos invidia erga viventem movebat, inlacrymabunt, quondam florentem, & tot bellorum ſuperſtitem, muliebri fraude cecidiſſe. Erit vobis locus querendi apud ſenatum, invocandi leges. Non hoc præcipuum amicorum munus eſt, proſequi defunctum ignavo queſtu, ſed quæ voluerit meminiſſe, quæ mandaverit exequi. Flebunt Germanicum etiam ignoti. Vindicabitis vos, ſi me potius quàm fortunam meam fovebatis. Oſtendite pop. Roman. divi Auguſti neptem, eandemq́ue conjugem meam: numerate ſex liberos. Miſericordia cum accuſantibus erit: fingentibuſq́ue ſceleſta mandata, aut non credent homines, aut non ignoſcent.

ORATIO
TIBERII IN SENATV.
Ex libro III.

Argvmentvm.

Piſo ille quem diximus in ſuſpicionem veniſſe porrecti Germanico veneni, reus illius criminis ab amicis Germanici factus eſt. Tiberius ejus cauſa diſceptationem à ſe ad ſenatum rejecit. Die conſtituta cauſæ dictionis præſtò ſunt accuſatores. Ibi Tiberius, in quem multi aliquam ejus cædis culpam conferebant, eos hortatur ut ad accuſandum ſincerum & vacuum ab omni cupiditate animum afferant. Daturum operam ut ne Piſo, ſi certis criminibus teneatur, impunitatem tanti ſceleris conſequatur, tantùm illi æquitatis vindicandæ ſtudio ad cauſam agendam deſcendant.

Die ſenatus, Cæſar orationem habuit meditato temperamento. Patris ſui legatum atque amicum Piſonem fuiſſe, adjutorémque Germanico datum

datum à ſe, autore ſenatu, rebus apud orientem administrandis. Illic contumacia & certaminibus aſperaſſet juvenem, exitúque ejus lætatus eſſet, an ſcelere extinxiſſet, integris animis dijudicandum. Nam ſi legatus officii terminos, obſequium erga imperatorem exuit, ejuſdemque morte & luctu meo lætatus eſt, odero, ſeponamq; à domo mea, & privatas inimicitias novi principis ulciſcar: ſin facinus in cujuſcunque mortalium nece vindicandum detegitur, vos verò & liberos Germanici & nos parentes juſtis ſolatiis adficite, ſimulque illud reputate, turbidè & ſeditiosè tractaverit exercitus Piſo, quæſita ſint per ambitionem ſtudia militum, armis repetita provincia, an falſa hæc in majus vulgaverint accuſatores: quorum ego nimiis ſtudiis jure ſuccenſeo. Nam quò pertinuit, nudare corpus & contrectandum vulgi oculis permittere, deferrique etiam per externos, tanquam veneno interceptus eſſet, ſi incerta adhuc iſta & ſcrutanda ſunt? Defleo equidem filium meum, ſemperque deflebo: ſed neque reum prohibeo quominus cuncta proferat quibus innocentia ejus ſublevari, aut, ſiqua fuit iniquitas Germanici, coargui poſſit. Voſque oro, ne, quia dolori meo cauſa connexa eſt, objecta crimina pro approbatis accipiatis. Siquos propinquus ſanguis aut fides ſua patronos dedit, quantum quiſque eloquentia & cura valet, juvate periclitantem. Ad eundem laborem, eandem conſtantiam accuſatores hortor. Id ſolum Germanico ſuper leges præſtiterimus, quòd in curia potius quàm in foro, apud ſenatum quàm apud judices de morte ejus anquiritur: cætera pari modeſtia tractentur. Nemo Druſi lacrymas, nemo mœſtitiam meam ſpectet, nec ſiqua in nos adverſa finguntur.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
SEVERI CÆCINÆ,
quâ uxores à Provinciis arceri debere ſtatuit.

Argumentum.

Poſt miſſum in Aſiam Lepidum, de Africa decretum eſt ut Cæſar eligeret cui mandanda foret. Hac occaſione Severus Cæcina cenſens, ne quem magiſtratum, cui provincia obveniſſet, uxor comitaretur, in hunc modum diſſeruit.

Haud fruſtra placitum olim, ne fœminæ in ſocios aut gentes externas traherentur. Ineſſe mulierum comitatui, quæ pacem luxu, bellum formidine morentur, & Romanum agmen ad ſimilitudinem barbari inceſſus convertant. Non imbecillem tantùm & imparem laboribus ſexum; ſed ſi licentia adſit, ſævum, ambitioſum, poteſtatis avidum. Incedere inter milites, habere ad manum centuriones: præſediſſe nuper fœminam exercitio cohortium, decurſu legionum. Cogitarent ipſi, quoties repetundarum aliqui arguerentur: plura uxoribus objectari. His ſtatim adhæreſcere deterrimum quemque provincialium: ab his negotia ſuſcipi, tranſigi: duorum egreſſus coli, duo eſſe prætoria. Pervicacibus magis & impotentibus mulierum juſſis, quæ Oppiis quondam aliiſque legibus conſtrictæ, nunc vinclis exſolutis, domos, fora, jam & exercitus regerent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO
VALERII MESSALINI,
quâ Cęcinæ reſpondet.

ARGVMENTVM.

Verba Cæcinæ paucorum adſenſu audita, plures obturbabant: cùm mox Valerius Meſſalinus, cui parens Meſſala, eratque imago paternæ facundiæ, dixit:

MVLTA duritie veterum melius & lætius mutata. Neque enim, ut olim, obſideri urbem bellis, aut provincias hoſtileis eſſe, & pauca fœminarum neceſſitatibus concedi, quæ ne conjugum quidem Penates adeò ſocios non onerent. Cætera promiſcua cum marito, nec ullum in eo pacis impedimentum. Bella planè accinctis obeunda: ſed revertentibus poſt laborem, quod honeſtius quàm uxorium levamentum? at quaſdam in ambitioné aut avaritiam prolapſas. Quid ipſorum magiſtratuum? nonne pleroſque variis libidinibus obnoxios? non tamen ideò neminem in provinciam mitti. Corruptos ſæpe uxorum pravitatibus maritos: num ergo omnes cælibes integros? placuiſſe quondam Oppias leges ſic temporibus Reipub. poſtulantibus: remiſſum aliquid poſtea & mitigatum, quia expedierit. Fruſtra noſtram ignaviam alia ad vocabula transferri. Nam viri in eo culpam, ſi fœmina modum excedat. Porrò ob unius aut alterius imbecillum animum, malè eripi maritis conſortia rerum ſecundarum adverſarumque; ſimul ſexum naturâ invalidum deſeri, & exponi ſuo luxu cupidinibus alienis. Vix præſenti cuſtodiâ manere illæſa conjugia: quid fore, ſi per plures annos in modum diſſidii oblitterentur? ſic obviam irent iis quæ alibi peccarentur, ut flagitiorum urbis meminiſſent.

ORA-

ORATIO
M. LEPIDI IN SENATV.
Ex eodem libro.

Argumentum.

Clutorius Priſcus, eques Romanus, lugubre carmen Germanico cecinerat, ſed ſpecioſo tamen quæſito Germanici demortui nomine. Nam compertum eſt, in Druſum tum decumbentem conſcriptum fuiſſe carmen, quod majore mercede vellet edere ſi is exceſſiſſet. Dictæ ſunt in eum ſententiæ frequentes in ſenatu, ut id ei fraudi capitali eſſet. Vnus & alter mitioris ſententiæ autor fuit, quorum hic eſt unius oratio. Is erat M. Lepidus, qui clementius de eo ſtatuendum cenſuit, ut bona ejus publicarentur, ipſe exilio mulctaretur.

Si p. c. unum id ſpectamus, quàm nefaria voce Clutorius Priſcus mentem ſuam & aures hominum polluerit, neque carcer neque laqueus, ne ſerviles quidem cruciatus in eum ſuffecerint. Sin flagitia & facinora ſine modo ſunt, ſuppliciis ac remediis, principis moderatio, majorumque & veſtra exempla temperant: & vana à ſceleſtis, dicta à maleficiis differunt. Eſt locus ſententiæ per quam neque huic delictum impune ſit: & nos clementiæ ſimul ac ſeveritatis non pœniteat. Sæpe audivi principem noſtrum conquerentem, ſiquis ſumpta morte miſericordiam ejus prævceniſſet. Vita Clutorii in integro eſt, qui neque ſervatus in periculum Reipub. neque interfectus, in exemplum ibit. Studia illi, ut plena vecordiæ, ita inania & fluxa ſunt. Nec quicquam grave ac ſerium ex eo metuas, qui ſuorum ipſe flagitiorum proditor, non virorum animis, ſed muliercularum adrepit. Cedat tamen urbe, & bonis amiſſis, aqua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

& igni arceatur. Quod perinde cenſeo ac ſi lege majeſtatis teneretur.

ORATIO
TIBERII AD SENATVM.
Ex libro IIII.

ARGVMENTVM.

Druſum Sejanus, homo ambitioſus, veneno necavit. Illius mortui liberos patrui fidei primum commiſit Tiberius: deinde hac oratione ſenatui commendavit, rogavitque per Auguſti & Druſi memoriam, ut eos complecteretur.

P. C. Hos (*inquit*) orbatos parente, tradidi patruo ipſorum, precatuſque ſum (quanquam eſſet illi propria ſoboles) ne ſecus quàm ſuum ſanguinem foveret ac tolleret, ſibiq; & poſteris conformaret. Erepto Druſo, preces ad vos converto, diiſque & patria coram, obteſtor Auguſti pronepotes, clariſſimis majoribus genitos, ſuſcipite, regite, veſtram meamque vicem explete. Hi vobis Nero & Druſe parentum loco. Ita nati eſtis ut bona malaque veſtra ad Rempub. pertineant.

DEFENSIO
CREMVTII IN SENATV.
Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Cremutius Cordus annales Romanos conſcripſerat. In iis magnis laudibus ornaverat Brutum & Caſſium percuſſores Iulii Cæſaris, quorum inviſa erat memoria Cæſaribus, quibus ille imperium, id eſt oppreſſam a ſe civitatem, quaſi hæreditarium prodiderat. Itaque hoc ſolo nomine poſtulatus eſt ille majeſta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

jeſtatis. Cauſa in ſenatu diſceptata eſt ſedente & cognoſcente Tiberio. Is ad cauſam dicendam quum veniſſet, tametſi ſalute deſperata, hanc tamen pro ſe defenſionem habuit. Probat tum recentibus, tum ex vetuſtate repetitis exemplis, nemini fraudi eſſe capitali in Repub. Romana ſcribendi licentiam. Aliter coerceri facta, aliter dicta. Quicquid eſt culpæ, id eo levari quod laus illa ſit collata in homines jam è vita egreſſos.

VERBA mea, P. C. arguuntur: (adeo factorum innocens ſum) ſed neque hæc in principem aut principis parentem, quos lex majeſtatis amplectitur. Brutum & Caſſium laudaviſſe dicor: quorum res geſtas, quum plurimi compoſuerint, nemo ſine honore memoravit. Titus Livius eloquentiæ ac fidei præclarus in primis, Cn. Pompejum tantis laudibus tulit, ut Pompejanum eum Auguſtus appellaret. Neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipſum Caſſium, hunc Brutum, nuſquam latrones & parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, ſæpe ut inſigneis viros nominat. Aſinii Pollionis ſcripta egregiam eorundem memoriam tradunt. Meſſala Corvinus imperatorem ſuum Caſſium prædicabat. Et uterque opibuſque atque honoribus perviguere. Marci Ciceronis libro, quo Catonem cælo æquavit, quid aliud dictator Cæſar quàm reſcripta oratione velut apud judices reſpondit? Antonii epiſtolæ, Brutii conciones, falſa quidem in Auguſtum probra, ſed multa cum acerbitate, habent. Carmina Bibaculi & Catulli referta contumeliis Cæſarum leguntur. Sed ipſe divus Iulius, ipſe divus Auguſtus & tulere iſta & reliquere, haud facilè dixerim moderatione magis an ſapientia. Namque ſpreta exoleſcunt: ſi iraſcare,

ad-

adgnita videntur. Non attingo Græcos, quorum non modò libertas, etiam libido impunita: aut ſiquis advertit, dictis dicta ultus eſt. Sed maximè ſolutum & ſine obtrectatore fuit, prodere de iis quos mors odio aut gratia exemiſſet. Num cum armatis Caſſio & Bruto, ac Philippenſes campos obtinentibus, belli civilis cauſa populum per conciones incendo? An illi quidem ſeptuageſimum ante annum perempti, quomodo imaginibus ſuis noſcuntur, quas nec victor quidem abolevit, ſic partem memoriæ apud ſcriptores retinent? Suum cuique decus poſteritas rependit. Nec deerunt, ſi damnatio ingruit, qui non modò Caſſii & Bruti, ſed etiam mei meminerint.

ORATIO

TIBERII IN SENATV.

Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Oppreſſa libertate, omnes provinciæ in aſſentationem Cæſarum conſenſerant: & certatim eos honoribus quam ampliſſimis afficiebant. Itaque Hiſpania ulterior delubrum Tiberio & matri ejus conſecrare decrevit, & de eo honore legationem Romam miſit. Tiberius etſi alienum non putabat à potentia ſua conſtituenda, ſi honoribus quammaximis circumflueret, tamen ne ſibi majorem conflaret invidiam, hunc honorem repudiavit: cauſamque cur id faceret expoſuit in ſenatu. Neque enim abs re id eum facere mirabantur homines, quippe quum non ita multo antè eundem honorem, offerente Aſia, acceperat. Ejus orationis hæc eſt ferè ſumma. Se, quem in omni vita imitando exprimeret, propoſuiſſe ſibi Auguſtum: ſcire id illum factitaſſe: mortalem ſortem ſe agnoſcere: immortalitati non poſſe me-

lius

lius conſecrari quàm ſi honeſtè acta à ſe vita in ſenatus memoria hæreret.

SCio p. c. conſtantiam meam à pleriſque deſideratam, quòd Aſiæ civitatibus nuper idem iſtud petentibus non ſim adverſatus. Ergo & prioris ſilentii defenſionem, & quid in futurum ſtatuerim, ſimul aperiam. Quum divus Auguſtus ſibi atque urbi Romæ templum apud Pergamum ſiſti non prohibuiſſet, qui omnia facta dictaque ejus vice legis obſervem, placitum jam exemplum promptius ſequutus ſum, quia cultui meo veneratio ſenatus adjungebatur. Cæterùm, ut ſemel recepiſſe, veniam habuerit, ita per omnes provincias effigie numinum ſacra ambitioſum, ſuperbum: & vaneſcet Auguſti honor, ſi promiſcuis adulationibus vulgatur. Ego me, p. c. mortalem eſſe, & hominum officio fungi, ſatiſque habere ſi locum principem impleam, & vos teſtor, & meminiſſe poſteros volo: qui ſatis ſuperque memoriæ meæ tribuent, ut majoribus meis dignum, rerum veſtrarum providum, conſtantem in periculis, offenſionum pro utilitate publica non pavidum, credant. Hæc mihi in animis veſtris templa, hæ pulcherrimæ effigies, & manſuræ. Nam quæ ſaxo ſtruuntur, ſi judicium poſterorum in odium vertit, pro ſepulchris ſpernuntur. Proinde ſocios, cives, & deos & deas ipſas precor, hos, ut mihi, ad finem uſque vitæ, quietem & intelligentem humani diviniq́ue juris mentem duint: illos, ut, quandocunque conceſſero, cum laude & bonis recordationibus facta atque famam nominis mei proſequantur.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO TIBERII.

Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Ambibat nuptias Liviæ, quæ C. Cæſari, & poſt eum Druſo collocata fuerat, Sejanus, homo equeſtri loco ortus. Qui, qua magna erat apud Tiberium gratia, per eum confici poſſe negotium putavit: eúmque hac de re rogavit. Tiberius, qui Cæſarum ſplendore indignum hoc matrimonium judicabat, ei diſſuadet: atq; in eam ſententiam hæc cum eo loquitur. Monet ut invidiam fugiat, quæ haud dubiè erat inde exoritura, ſi hic in tantum honorum gradum homo obſcurus provectus eſſet. Illud quoque verendum eſſe, ne Liviæ parum hæc conditio cordi ſit. Exemplum Auguſti refellit quo erat uſus Sejanus.

AD EA *Tiberius, laudata pietate Sejani, ſuiſque in eum beneficiis modicè percurſis, quum tempus tanquam ad integram conſultationem petiviſſet, adjunxit: Cæteris mortalibus in eo ſtare conſilia, quid ſibi conducere putent: principum diverſam eſſe ſortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda. Ideo ſe non illuc decurrere quod promptum reſcriptu: poſſe ipſam Liviam ſtatuere, nubendum poſt Druſum, an in penatibus iiſdem tolerandum haberet: eſſe illi matrem & aviam, propiora conſilia. Simplicius acturum, de inimicitiis primùm Agrippinæ, quas longè acrius arſuras, ſi matrimonium Liviæ velut in partes domum Cæſarum diſtraxiſſet. Sic quoque erumpere æmulationem fœminarum, eaque diſcordia nepotes ſuos convelli.* Quid ſi intendatur certamen tali conjugio? Falleris enim, Sejane, ſi te manſurum in eodem ordine putas, & Liviam quæ C. Cæſari, mox Druſo nuptā fuerit, ea mente acturam ut cum equite Romano ſeneſcat.

cat. Ego ut ſinam, credíſne paſſuros, qui fratrem ejus, qui patrem majoreſque noſtros in ſummis imperiis videre? Vis tu quidem iſtum intra locum ſiſtere: ſed illi magiſtratus & primores qui te invito perrumpunt, omnibuſque de rebus conſulunt, exceſſiſſe jam pridem equeſtre faſtigium, longeque antiſſe patris mei amicitias, non occulti fuerunt, perque invidiam tui me quoque incuſant. At enim Auguſtus filiam ſuam equiti Romano tradere meditatus eſt. Mirum hercule ſi, quum in omneis curas diſtraheretur, immenſumque attolli provideret quem conjunctione tali ſuper alios extuliſſet, C. Proculejum & quoſdam in ſermonibus habuit, inſigni tranquillitate vitæ, nullis Reipub. negotiis permiſtos. Sed ſi dubitatione Auguſti movemur, quanto validius eſt quod Mar. Agrippæ, mox mihi conlocavit? Atque ego hæc pro amicitia non occultavi. Ceterùm neq; tuis neque Liviæ deſtinatis adverſabor. Ipſe quid intra animum volutaverim, quibus adhuc neceſſitudinibus immiſcere te mihi parem, omittam ad præſens referre. Id tantùm aperiam, nihil eſſe tam excelſum quod non virtutes iſtæ, tuuſque in me animus, mereantur. Datoque tempore vel in ſenatu vel in concione non reticebo.

ORATIO
M. TERENTII EQVITIS ROM.
Ex libro VI.

Argumentum.

Ælius Sejanus eques Roman. ex tenui conditione ad magnas opes pervenerat, maximè per Liviæ nuptias: ſed abuſus erat potentia ad multorum perniciem, & adverſus imperatorem inſidias. Itaque graviſſima accuſatione ad vitæ exitum vocatus eſt.

Quo mortuo, multis fraudi fuit illius amicitia, unde factum eſt ut pro ſe quiſque illam abjuraret, invidiámque à ſe depelleret. M. Terentius eques Roman. eam, laborantibus & tacentibus multis qui in eadem cauſa erant, ingenuè confeſſus eſt, factumque ſuum, non Sejanum ipſum, defendit. Ejus igitur hæc in ſenatu oratio fuit, qua docet, caruiſſe crimine ſuam primam cum Sejano conjunctionem: quia nulla dum ſcelerata conſilia ejus, aut comperta jam, aut in hominum ſuſpicione, erant.

FORTVNÆ quidem meæ fortaſſe minus expediat adnoſcere crimen quàm abnuere. Sed utcunque caſura res eſt, fatebor & fuiſſe me Sejano amicum, & ut eſſem expetiſſe, & poſtquam adeptus eram, lætatum. Videram collegam patris regendis prætoriis cohortibus, mox urbis & militiæ munia ſimul obeuntem. Illius propinqui & adfines honoribus augebantur. Vt quiſque Sejano intimus, ita ad Cæſaris amicitiam validus: cõtrà quibus infenſus eſſet, metu ac ſordibus conflictabantur. Nec quemquam exemplo adſumo. Cunctos, qui noviſſimi conſilii expertes fuimus, meo unius diſcrimine defendam. Non enim Sejanum Vulſinienſem, ſed Claudiæ & Iuliæ domus partem, quas adfinitate occupaverat, tuum Cæſar generum, tui conſulatus ſocium, tua officia in Repub. capeſſentem, colebamus. Non eſt noſtrum æſtimare quem ſupra cæteros, & quibus de cauſis, extollas. Tibi ſummum rerum judicium dii dedere, nobis obſequii gloria relicta eſt. Spectamus porrò quæ coràm habentur, cui ex te opes, honores, quis plurima juvandi nocendive potentia; quæ Sejano fuiſſe nemo negaverit. Abditos principis ſenſus, & ſiquid occultius parat, exquirere inlicitum, anceps; nec ideo aſſequa-

te. Ne P. C. ultimum Sejani diem ſexdecim annos cogitaveritis. Etiam Satrium atque Pomponium venerabamur: libertis quoque ac janitoribus ejus noteſcere pro magnifico accipiebatur. Quid ergo? Indiſtincta hæc defenſio & promiſcua dabitur? Imò juſtis terminis dividatur. Inſidiæ in Rempub. conſilia cædis adverſum imperatorem puniantur: de amicitia & officiis idem finis & te Cæſar & nos abſolverit.

ORATIO
NERONIS CÆSARIS in ſenatu. Ex libro XI.

ARGVMENTVM.

Relatum eſt ad ſenatum de explendo ſenatorum numero. Ambibant eum honorem, ſimul & alios, primarii Galliæ Comatæ viri: de quibus legendis quum ageretur in ſenatu, bona pars patrum ſummo ſtudio reclamavit, & in contrariam ſententiam variè diſſeruit. Cæſar Nero reſpondit hac oratione, qua conatus eſt probare non eſſe alienum aut ab incolumitate aut à dignitate Reipub. honores civitatis ad peregrinos deferri. Nititur potiſſimùm exemplis ab antiquitate civitatis repetitis, qui peregrini ad honores aſpiraſſent. quos enumerat non paucos, tum ſingulos homines, tum populos univerſos qui in civitatem aſcripti eſſent: quos tamen habuiſſe cives, & honores in eos contuliſſe, populum Rom. non pœniteret. Antiquiſſimum quenque patrum fuiſſe à vicinis populis oriundum, quin fuiſſe uſque ex Hiſpania cooptatos. Exempla quoque Græcarum civitatum memorat. Ad extremum refellit quod de ejus rei, ſi fieret, inſolentia objiciebatur. Oratio eſt ſuaſoria, à jure, conſuetudine, utilitate.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

MAIORES mei, quorum antiquiſſimus Clauſus origine Sabina, ſimul in civitatem Roman. & in familias patriciorum adſcitus eſt, hortantur uti paribus conſiliis Rempub. capeſſam, transferendo huc quod uſquam egregium fuerit. Neque enim ignoro, Iulios Alba, Coruncanos Camerino, Porcios Tuſculo, & (ne vetera ſcrutemur) Ethruria Lucaniaque & omni Italia in ſenatum accitos: poſtremò ipſam ad Alpes promotam, ut non modò ſinguli viritim, ſed terræ genteſque in nomen noſtrum coaleſcerent. Tunc ſolida domi quies, & adverſus externa floruimus, quum Tranſpadani in civitatem recepti, quum ſpecie deductarum per orbem terræ legionum, additis provincialium validiſſimis, feſſo imperio ſubventum eſt. Num pœnitet Balbos, ex Hiſpania, nec minus inſignes viros è Gallia Narbonenſi tranſiviſſe? Manent poſteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedæmoniis & Athenienſibus fuit (quanquam armis pollerent) niſi quòd victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſtri Romulus tantum ſapientia valuit, ut pleroſque populos eodem die hoſtes, dein cives habuerit. Advenæ in nos regnaverunt. Libertinorum filiis magiſtratus mandati: non (ut plerique falluntur) recèns, ſed priori populo factitatum eſt. At cum Senonibus pugnavimus; ſcilicet Volſci & Equi nunquam adverſam nobis aciem inſtruxere? Capti à Gallis ſumus; ſed & Tuſcis obſides dedimus, & Samnitum jugum ſubivimus. Attamen ſi cuncta bella recenſeas, nullum breviore ſpatio quàm adverſus Gallos confectum. Continua inde ac fida pax. Iam moribus, artibus, affinitatibus noſtris miſti, aurum & opes ſuas inferant potius quàm ſeparati habeant. Omnia P. C. quæ nunc vetuſtiſſima credun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

duntur, nova fuere. Plebeji magiſtratus poſt patricios, Latini poſt plebejos, cæterarum Italiæ gentium poſt Latinos. Inveteraſcet hoc quoque: & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit.

ORATIO

C. CASSII. Ex lib. XIV.

ARGUMENTUM.

Pedanius Secundus, præfectus urbis, ſervi ſui inſidiis domi oppreſſus eſt. Re comperta non de percuſſore modò, ſed etiam de univerſa familia quæ erat ad quadringentos ſervos, ſupplicium ſumi oportebat. Sic enim more majorum erat comparatum, ut ſi quod ejuſmodi unius inteſtinum facinus extitiſſet, conſervi omnes plecterentur. Miſerta ſervorum plebs Romana voluit eos eripere ſupplicio: ſed bona pars ſenatus acriter reſtitit. Quo in numero fuit C. Caſſius, qui ſententiam rogatus, graviſſimè morem majorum defendit. Ejus eſt hæc oratio, qua & majorum autoritate & ratione ipſa nixus, ſupplicium in totam familiam decernit. Præfatur à conſtantia ſua, id defendendo inſtituto majorum. Docet ſeveritate ſuppliciorum in ſervos, conſulendum eſſe omnium dominorum ſaluti. Eſſe illud hominum genus & ab ſuſcipiendi audacia & à perpetrati ſceleris occultatione deterrendum: vix dominum ita paucorum tecto ſcelere poſſe interimi, quin id alius innoteſcat. Poſtremò ſatius eſſe oſtendit ut pauci innocentes pœnas luant, quàm ut eorum impunitate ſceleratorum alatur audacia. Suaſio eſt à jure & neceſſitate.

SÆPENUMERO P. C. in hoc ordine interfui, quum contra inſtituta & leges majorum nova ſenatus decreta poſtularentur. Neque ſum adverſatus: non quia dubitarem, ſuper omnibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

negotiis melius atque rectius olim proviſum, & quæ converterentur, in deterius mutari, ſed, ne nimio amore antiqui moris ſtudium meum extollere viderer, ſimul quicquid hoc in nobis autoritatis eſt, crebris contradictionibus deſtruendum non exiſtimabam, ut maneret integrum, ſiquando Reſpub. conſiliis eguiſſet. Quod hodie evenit, conſulari viro domi ſuæ interfecto per inſidias ſerviles, quas nemo prohibuit aut prodidit, quamvis nondum concuſſo ſenatuſconſulto, quod ſupplicium toti familiæ minabatur. Decernite hercule impunitatem. At quem dignitas ſua defendet, quum præfectura urbis non profuerit? Quem numerus ſervorum tuebitur, quum Pedanium Secundum quadringenti non protexerint? Cui familia opem feret, quæ ne in metu quidem pericula noſtra avertit? An (ut quidam fingere non erubeſcunt) injurias ſuas ultus eſt interfector, quia de paterna pecunia tranſegerat, aut avitum mancipium detrahebatur? Pronuntiemus ultrò, dominum jure cæſum videri. Libet argumenta conquirere in eo quod ſapientioribus deliberatum eſt. Sed etſi nunc primùm ſtatuendum haberemus, creditíſne ſervum interficiendi domini animum ſumpſiſſe, ut non vox minax excideret? nihil per temeritatem proloqueretur? Sanè conſilium occuluit, telum inter ignaros paravit. Num excubias tranſiret, cubiculi fores recluderet, lumen inferret, cædem patraret omnibus neſciis? Multa ſceleris indicia præveniunt ſervi ſi prodant. Poſſumus ſinguli inter plures, tuti inter anxios, poſtremò ſi pereundum ſit, non inulti inter nocentes agere. Suſpecta majoribus noſtris fuerunt ingenia ſervorum, etiam quum in agris aut domibus iiſdem naſcerentur, charitatemque dominorum ſtatim acciperent: poſtquam

verò nationes in familiis habemus, quibus diverſi ritus, externa ſacra, aut nulla ſunt, colluviem iſtam non niſi metu coercueris. At quidam inſontes peribunt. Nam & ex fuſo exercitu quum decimus quiſque fuſte feritur, etiam ſtrenui ſortiuntur. Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra ſingulos utilitate publica rependitur.

ORATIO

SENECÆ AD CÆSAREM NERONEM.
Ex eodem libro.

Argumentum.

Cæſar Nero fuerat educatus & inſtitutus à Seneca, homine bonis artibus erudito: eumque ipſo eo nomine obſervabat. Sed, ut ſunt ineuntis ætatis avidæ cupiditates, nec unquam deficiunt principes peſtiferi aſſentatores, habebat ſuarum libidinū miniſtros Nero: in his Tigillinum quendam, qui rei ſuæ augendæ gratia voluptuarium hominem vehementius etiam incendebat. Aſſentatores, quia videbant obſtare ſuis conatibus tum a Nerone perceptæ diſciplinæ reliquias, tum ipſius Senecæ ſeveritatem, hunc ſibi ab imperatore ſummovendum putant. Itaque eum criminantur apud Neronem. Opes ejus immodicas oſtendunt, autoritatem carpunt, dotes animi (ut eloquentiam) in deteriorem partem trahunt: præſidia eſſe potentiæ interpretantur: gravem eſſe dicunt Neroni magiſtri ſeveritatem. Senecam nihil horum fugiebat: Neronem convenit, & hac oratione omnes conjectas calumnias diluit. Beneficia imperatoris & præmia accepta commemorat: iis ſe uſum ad vitæ mediocritatem, non ad faſtum, oſtendit. Dediſſe operam ut Neronem ſuæ diſciplinæ alumnum quam optimis præceptis imbueret. Opes nullas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

lus quæſiſſe. Quia nulla ſua culpa, ſed invidorum malevolentia malè audiat, rogat ut bonæ ſua alicui tradantur adminiſtranda: ſibi vero nihil niſi quod ad honeſtè degendam vitam requiratur, fruendum concedatur.

QVARTVSDECIMVS annus eſt, Cæſar, ex quo ſpei tuæ admotus ſum, octavus ut imperium obtines. Medio temporis tantum honorum atque opum in me cumulaſti, ut nihil felicitati meæ deſit niſi moderatio ejus. Vtar magnis exemplis, nec meæ fortunæ, ſed tuæ. Atavus tuus Auguſtus, M. Agrippæ Mitylenenſe ſecretum: C. Mecœnati, urbe in ipſa, velut peregrinum otium permiſit. Quorum alter bellorum ſocius, alter Romæ pluribus laboribus jactatus, ampla quidem, ſed pro ingentibus meritis præmia acceperant. Ego quid aliud munificentiæ adhibere potui quàm ſtudia (ut ſic dixerim) in umbra educata? è quibus claritudo venit, quòd juventæ tuæ rudimentis affuiſſe videor, grande hujus rei pretium. At tu gratiam immenſam, innumeram pecuniam dediſti, adeo ut plerumque intra me ipſe volvam. Egóne equeſtri & provinciali loco ortus proceribus civitatis annumeror? Inter nobiles, & longa decora præferentes, novitas mea enituit? Vbi eſt animus ille modicis contentus? Tales hortos inſtruit, & per hæc ſuburbana incedit, & tantis agrorum ſpatiis, tam lato fœnore exuberat? Vna defenſio occurrit, quòd muneribus tuis obniti non debui. Sed uterque menſuram implevimus. Et tu, quantum princeps tribuere amico poſſet, & ego quantum amicus à principe accipere. Cætera invidiam augent. quæ quidem, ut omnia mortalia infra tuam magnitudinem jacent, ſed mihi incumbunt: mihi ſubveniendum eſt. Quo modo in militia aut via feſſus admini-

culum

culum orarem, ita in hoc itinere vitæ, ſenex & leviſſimis quoque curis impar, quum opes meas ultrà ſuſtinere non poſſim, præſidium peto. Iube eas per procuratores tuos adminiſtrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipſe detrudam, ſed traditis quorum fulgore perſtringor, quod temporis hortorum aut villarum curæ ſeponitur, in animum revocabo. Supereſt tibi robur, & tot per annos nixum faſtigii regimen; poſſumus ſeniores amici quiete reſpondere. Hoc quoque in tuam gloriam cedet, eos ad ſumma vexiſſe qui & modica tolerarent.

RESPONSIO
NERONIS AD SENECAM.
Ex eodem libro.

Argumentum.

Reſpondet præceptoris defenſioni Nero, ſingula ab illo propoſita capita perſequens. Inſtitutionis gratam memoriam teſtatur. Illius cauſas affert, & conſequuta commoda prædicat: beneficentiam ſuam erga illum extenuat. Invidiæ cauſas, quæ captabantur, removet. Parcius etiam donatum illum à ſe quàm pro meritis. Vt vero ipſi bonorum adminiſtratione interdicatur, neutri honeſtum eſſe oſtendit: ſibi multo etiam ignominioſius. Pro eo enim habitum iri acſi beneficia collata repoſceret.

Avus meus Auguſtus Agrippæ & Mæcenati uſurpare otium poſt labores conceſſit, ſed in ea ipſa ætate, cujus autoritas tueretur quicquid illud & qualecunque tribuiſſet. Attamen neutrum datis à ſe præmiis exuit: Bello & periculis meruerant. In his enim juventa Auguſti verſata eſt. Nec mihi tela & manus tuæ defuiſſent in armis agenti: ſed quod præſens conditio poſcebat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ratione, conſilio, præceptis pueritiam, dein juventam meam foviſti. Et tua quidem erga me munera, dum vita ſuppetet, æterna erunt. Quæ à me habes, horti & fœnus & villæ, caſibus obnoxia ſunt: ac licet multa videantur, plerique, haudquaquam artibus tuis pares, plura tenuerunt. Pudet referre libertinos, qui ditiores ſpectantur. Vnde etiam rubori mihi eſt quòd præcipuus charitate, nondum omnes fortuna antecellis. Verùm & tibi valida ætas, rebuſque & fructui rerum ſufficiens: & nos prima imperii ſpatia ingredimur: niſi fortè aut te Vitellio ter conſuli, aut me Claudio præponis. Sed quantum Voluſio longa parſimonia quæſivit, tantum in te mea liberalitas explere non poteſt. Quin ſiqua in parte lubritum adoleſcentiæ noſtræ declinat, revocas, inornatumque robur ſubſidio impenſius regis. Non tua moderatio, ſi reddideris pecuniam, nec quies, ſi reliqueris principem, ſed mea avaritia, meæ crudelitatis metus in ore omnium verſabitur. Quòd ſi maximè continentia tua laudetur, non tamen ſapienti viro decorum fuerit, unde amico infamiam parat, inde gloriam ſibi recipere.

ORATIO
PÆTI THRASEÆ.
Ex libro XV.

ARGVMENTVM.

Funeſtus fuit immenſis ſuppliciis Neronis principatus: quippe tyrannidem niſi per crudelitatem retineri poſſe diffidebat. Per ea tempora reus factus eſt injuriarum Claudius Timarchus Cretenſis. Cui invidiam conflavit apud populares præſtantia quadam dignitatis, & paulo major potentia: apud ſenatum verò Romanum dictum quiddam ab eo con-

ſiden-

fidentius (ſic enim ipſi interpretabantur) in autoritatem Romanorum. Conſtabat, dixiſſe eum, in ſua eſſe poteſtate ut nullæ agerentur de more gratiæ Cretenſi proconſuli. Eum Thraſea hic damnavit ſua ſententia exilii : dixitque de eadem re deinde copioſius & acerbius, cenſuitque ut autoritas non ſenatus modo, ſed etiam ſingulorum qui ad obtinendas provincias mittuntur, ſeveritate conſtitueretur & retineretur. Peregrinorum licentiam eſſe coercendam, ut jus imperii ſacroſanctum conſervetur.

VSV probatum eſt, P. C. leges egregias, exempla honeſta, apud bonos ex delictis aliorum gigni. Sic oratorum licentia Cinciam rogationem : candidatorum ambitus Iulias leges : magiſtratuum avaritia Calpurnia ſcita, pepererunt. Nam culpa quàm pœna tempore prior, emendari quàm peccare poſterius eſt. Ergo adverſus novam provinciarum ſuperbiam dignum fide conſtantiáque Romana capiamus conſilium, quo tutelæ ſociorum nihil derogetur. Nobis opinio decedat, qualis quiſque habeatur, alibi quam in civium judicio eſſe. Olim quidem non modò prætor aut conſul, ſed privati etiam mittebantur qui provincias viſerent, & quid de cujuſque obſequio videretur, referrent : trepidabantque gentes de æſtimatione ſingulorum. At nunc colimus externos, & adulamur; & quomodo ad nutum alicujus grates, ita promptius accuſatio decernitur. Decernaturq; & maneat provincialibus, potentiam ſuam tali modo oſtentandi : ſed laus falſa & precibus expreſſa perinde cohibeantur quàm malitia, quàm crudelitas. Plura ſæpè peccantur dum demeremur, quàm dum offendimus. Quædam imò virtutes odio ſunt, ſeveritas obſtinata, invictus adverſus gratiam animus. Inde initia magiſtratuum noſtro-

ſtrorum meliora fermè, & finis inclinat, dum in modum candidatorum ſuffragia conquirimus: quæ ſi arceantur, æqualius atque conſtantius provinciæ regentur. Nam ut metu repetundarum infracta avaritia eſt, ita vetita gratiarum actione ambitio cohibetur.

ORATIO
CAPITONIS COSSUTIANI, ad Neronem Cæſarem. Ex lib. XVI.

ARGUMENTUM.

Nero, qua erat crudelitate imbutus, cædem optimi cujuſque anhelabat, & illuſtriſſimis de medio ſublatis ſævire in duos ſingulari virtute ſpectatos decreverat, Thraſeam, Baream Soranum. Habebat adminiſtros ſuarum cupiditatum peſtiferos homines, paratos ad illius ſcelera exequenda: in his Capitonem quendam Coſſutianum, qui ſuo etiam nomine infenſus erat Thraſeæ. Is commodum ſibi ad ulciſcendum inimicum, & ad augendam ſuam apud Neronem gratiam, offerri ratus, ſua ſponte incenſum animum Neronis in hominem innocentem incitavit, multis invidioſè commemoratis, quæ à Thraſea fortiter & ſeverè fiebant in improbanda Neronis libidine & importunitate. Criminatur eum callidus tyranni aſſentator, quòd, per ſpeciem libertatis defendendæ, Cæſari eſſet inimicus, ejuſque autoritatem atque adeò majeſtatem minueret.

VT quondam C. Cæſarem (*inquit*) & M. Catonem, ita nunc te Nero & Thraſeam avida diſcordiarum civitas loquitur. Et habet ſectatores, vel potius ſatellites, qui nondum contumaciam ſententiarum, ſed habitum vultumq́ue ejus ſectantur, rigidi & triſtes, qui tibi laſciviam exprobrent. Huic uni incolumitas tua ſine arte, ſine hono-

honore. Proſperas principis res ſpernit; etiámne luctibus & doloribus non ſatiatur? Ejuſdem animi eſt, Poppæam divam non credere, cujus, in acta divi Auguſti & divi Iulii non jurare. Spernit religiones, abrogat leges. Diurna populi Romani, per provincias, per exercitus, accuratius leguntur, ut noſcatur quid Thraſea non fecerit. Aut tranſeamus ad illa inſtituta, ſi potiora ſunt: aut nova cupientibus auferatur dux & autor. Iſta ſecta Tuberones & Favonios, veteri quoque Reipub. ingrata nomina, genuit. Vt imperium evertant, libertatem præferunt: ſi perverterint, ipſam aggredientur. Fruſtra Caſſium amoviſti, ſi gliſcere & vigere Brutorum æmulos paſſurus es. Denique nihil ipſe de Thraſea ſcripſeris, diſceptatorem ſenatum nobis relinque.

ORATIO
GALBÆ IMP. AD PISONEM.
Ex libro XVII.

ARGVMENTVM.

Sergius Galba cæſo Nerone imperium occupavit: ſed affecta jam erat ætate, & liberos habebat nullos. Ea re deſpicatui erat non invidis tantùm, ſed etiam vulgo. Itaque ſtatuit vendicare ſe ab hoc hominum contemptu, adoptato nobili aliquo & honeſto adoleſcente in ſpem imperii. Placuit autem illi Piſo Licinianus cognomento Frugi, adoleſcens ab omni laude perfectus. Hunc ſibi adoptione aſcivit: expoſuitque adoleſcenti beneficium ſuum, & de eo judicium. Cujus ſermonis ſummam complectitur hac oratione Tacitus: qua Piſoni jus omne & cauſas adoptionis, rationem & conſilium ſuum, exponit Galba. Beneficii magnitudinem oſtendit: & quid viciſſim ab eo ipſe poſtulet & expectet. Hortatur

tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

tur ut hanc de ſe expectationem virtute & honeſtate omni ſuſtineat atq; expleat. Illecebras deſciſcendi ab officio, quæ ſæpe offerantur, ei aperit. Monet ut ſe adverſus eas muniat, integrumque ab omni labe præſtet.

SI te privatus lege Curiata apud Pontifices, ut moris eſt, adoptarem, & mihi egregium erat tunc, Pompeii & M. Craſſi ſobolem in penates meos aſciſcere, & tibi inſigne, Sulpitiæ ac Luctatiæ decora nobilitati tuæ adjeciſſe. Nunc me deorum hominumque conſenſu ad imperium vocatum præclara indoles tua & amor patriæ impulit, ut principatum de quo majores noſtri armis certabant, bello adeptus, quieſcenti offeram, exemplo divi Auguſti, qui ſororis filium Marcellum, dein generum Agrippam, mox nepotes ſuos, poſtremò Tiberium Neronem privignum, in proximo ſibi faſtigio collocavit. Sed Auguſtus in domo ſucceſſorem quæſivit, ego in Repub. Non quia propinquos aut ſocios belli non habeam. Sed neque ipſe imperium ambitione accepi. Vt judicii mei documentum ſit, non meæ tantùm neceſſitudines, quas tibi poſtpoſui, ſed tuæ. Eſt tibi frater pari nobilitate, natu major, dignus hac fortuna, niſi tu potior eſſes. Ea ætas tua, quæ cupiditates adoleſcentiæ jam effugerit: ea vita, in qua nihil præteritum excuſandum habeas. Fortunam adhuc tantum adverſam tuliſti. Secundę res acrioribus ſtimulis animum explorant, quia miſeriæ tolerantur, felicitate corrumpimur. Fidem, libertatem, amicitiam, (præcipua humani animi bona) tu quidem eadem conſtantia retinebis: ſed alii per obſequium imminuent. Irrumpet adulatio, blanditiæ, (peſſimum veri affectus venenum) ſua cuique utilitas. Etiam ego ac tu ſimpliciſſimè inter nos hodie loquimur, cæteri libentius cum fortu-

fortuna noſtra quàm nobiſcum. Nam ſuadere principi quod oporteat, multi laboris. Aſſentatio erga principem quencumque ſine affectu peragitur. Si immenſum imperii corpus ſtare ac librari ſine rectore poſſet, dignus eram à quo Reſpub. inciperet. Nunc eò neceſſitatis jampridem ventum eſt, ut nec mea ſenectus conferre plus populo Romano poſſit, quàm bonum ſucceſſorem, nec tua plus juventa quàm bonum principem. Sub Tiberio & Cajo & Claudio unius familiæ quaſi hæreditas fuimus. Loco libertatis erit quòd eligi cœpimus. Et finita Iuliorum Claudiorumq́ue domo, optimum quenque adoptio inveniet. Nam generari & naſci à principibus fortuitum, nec ultrà æſtimatur: adoptandi judicium integrum, & ſi velis eligere, conſenſu monſtratur. Sit ante oculos Nero, quem longa Cæſarum ſerie tumentem non vindex cum inermi provincia, aut ego cum una legione, ſed ſua immanitas, ſua luxuria cervicibus publicis depulere. Neque erat adhuc damnati principis exemplum. Nos bello & ab æſtimantibus aſciti, cum invidia, quamvis egregii, erimus. Ne tamen territus fueris, ſi duæ legiones in hoc concuſſi orbis motu nondum quieſcunt. Ne ipſe quidem ad ſecuras res acceſſi: & audita adoptione, deſinam videri ſenex, quod nunc mihi unum objicitur. Nero à peſſimo quoque ſemper deſiderabitur: mihi ac tibi providendum eſt ne etiam à bonis deſideretur. Monere diutius, neque temporis hujus; & impletum eſt omne conſilium, ſi te bene elegi. Vtiliſſimus quidem ac breviſſimus bonarum malarumq́ue rerum delectus, cogitare quid aut nolueris ſub alio principe, aut volueris. Neque enim hîc, ut in cæteris gentibus quæ regnantur, certa dominorum domus, & ceteri ſervi: ſed imperaturus ex hominibus

qui

qui nec totam ſervitutem pati poſſunt, nec totam libertatem.

ORATIO
OTHONIS AD MILITES.
Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Mortuo Nerone Cæſare duæ erant Romæ factiones de imperatore ſubrogando: Galbam alii, alii Othonem nominabant. Galba potitus eſt imperio, ſtante adhuc in integro adverſario Othone, quem exercitus erat complexus, & ad eum imperium detulerat. Itaque res in ſummam contentionem eſt adducta. Sed quum aliquando falſus nuntius interfectum Othonem Romam attuliſſet, exceptuſque eſſet ſummo plauſu & gratulatione multitudinis & totius populi, qui Galbam tuebatur, cœpit vehementius ſibi timere Otho. Itaque ut ſibi exercitum conciliaret & fidem illius confirmaret, hanc habuit orationem, qua primùm commemorat voluntatem & autoritatem exercitus, qua fuerat ab eo creatus & nominatus imperator. Deinde conqueritur injurias, audaciam, crudelitatem, ſuperbiam adverſarii. Invehitur in illius fautores. Commune eſſe periculum, & in eadem eos eſſe navi oſtendit. Poſtremò ad autoritatem ſuam retinendam & ſalutem vindicandam hortatur, & in hoſtes acuit.

QVIS ad vos proceſſerim, commilitones, dicere non poſſum, quia nec privatum me vocari ſuſtineo, princeps à vobis nominatus, nec principem, alio imperante. Veſtrum quoque nomen in incerto erit, donec dubitabitur, imperatorem populi Romani in caſtris, an hoſtem habeatis. Auditiſne ut pœna mea & ſupplicium veſtrum ſimul poſtulentur? adeo manifeſtum eſt, neque peri-

periRe nos, neque ſalvos eſſe, niſi unà, poſſe. Et, cujus levitatis eſt Galba, jam fortaſſe promiſit, ut qui, nullo expoſcente, tot millia innocentiſſimorum civium trucidaverit. Horror animum ſubit, quoties recordor feralem introitum, & hanc ſolam Galbæ victoriam, quum in oculis urbis decumari deditos juberet, quos deprecantes in fidem acceperat. His auſpiciis urbem ingreſſus, quam gloriam ad principatum attulit, niſi occiſi Obultronii Albini & Marcelli in Hiſpania, Bervichilonis in Gallia, Fonteji Capitonis in Germania, Clodii Macri in Africa, Ciconii in via, Turpiliani in urbe, Nymphidii in caſtris? Quæ uſquam provincia, quæ caſtra ſunt niſi cruenta & maculata, aut (ut ipſe prædicat) emendata & correcta? Nam quæ alii ſcelera, hic remedia vocat, dum falſis nominibus ſeveritatem pro ſævitia, parſimoniam pro avaritia, ſupplicia & contumelias veſtras diſciplinam appellat. Septem à Neronis fine menſes ſunt, & jam plus rapuit Hycelus quàm quod Polycleti & Vatinii & Egii & alii paraverunt. Minore avaritia aut licentia graſſatus eſſet T. Iunius, ſi ipſe imperaſſet. Nunc & ſubjectos nos habuit, tanquam ſuos, & viles, ut alienos. Vna illa domus ſufficit donativo quod vobis nunquam datur, & quotidie exprobratur. Ac ne qua ſaltem in ſucceſſore Galbæ ſpes eſſet, accerſit ab exilio quem triſtitia & avaritia ſui ſimillimum judicabat. Vidiſtis, commilitones, notabili tempeſtate etiam deos infauſtam adoptionem adverſantes. Idem ſenatus, idem populi Romani animus eſt. Veſtra virtus expectatur, apud quos omne honeſtis conſiliis robur, & ſine quibus, quanvis egregia, invalida ſunt. Non ad bellum vos, nec ad periculum voco: omnium militum arma nobiſcum ſunt, nec una cohors togata defendit nunc
Gal-

Galbam, ſed detinet. Quum vos aſpexerit, quum ſignum meum acceperit, hoc ſolum erit certamen, quis mihi plurimum imputet. Nullus cunctationi locus eſt in eo conſilio quod non poteſt laudari niſi peractum.

ORATIO
OTHONIS AD MILITES.
Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Paucis diebus quam rerum potitus erat in Romano imperio Otho Sylvius, paucorum militum errore, quos inanis ſuſpicio inſidiarum terruerat, atrociſſima erat in urbe conflata de nocte ſeditio. Quæ vis, ut re ipſa pro ſalute imperatoris ſuſcepta erat, cujus vitæ illi metuebant, ita in ſenatum, a quo vim timebant, intendi putabatur: vel maximè quòd armati impetum fecerant in palatium, ubi Otho cum clariſſimis ſenatoribus epulabatur. Qui plurimum ſua intereſſe judicans, ut abeſſet ab omni injuria omníque metu ſenatus, ſeditionem & in præſentia ſedare, & poſtridie ſeverius coercere conatus eſt, quum nondum ille ardor penitus deferbuiſſet. Convocatam igitur multitudinem increpat, ſed lenius, quòd intelligebat non ad ſuam perniciem ſed ad incolumitatem capta eſſe ab illis arma. Docet igitur, quanta ſit culpa in illo militari motu leviſſima de cauſâ concitato. Eſſe enim id hominum qui omnium eorum quæ fiunt velint cauſas noſſe, & ad ſe revocare. Iura militum oſtendit, & quanta ab illis requiratur modeſtia. Sanctitatem ſenatus inculcat, quæ hoc furore militari attentata eſt. Docet, illius incolumitate imperii ſtabilitatem contineri. Paucos ad pœnam depoſcit, quorum præcipuè fuerat in eo motu audacia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Neque ut affectus veſtros in amorem mei accenderem, commilitones, neque ut animum ad virtutem cohortarer, (utraque enim egregiè ſuperſunt) ſed veni poſtulaturus à vobis temperamentum veſtræ fortitudinis, & erga me modum charitatis. Tumultus proximi initium, non cupidine & odio, quæ multos exercitus in diſcordiam egere, ac ne detrectatione quidem aut formidine periculorum, nimia pietas veſtra acrius quàm conſideratius excitavit. Nam ſæpe honeſtas rerum cauſas (niſi judicium adhibeas) pernicioſi exitus conſequuntur. Imus ad bellum. Num, omnes nuntios palàm audiri, omnia conſilia cunctis præſentibus tractari, ratio rerum aut occaſionum velocitas patitur? Tam neſcire quædam milites quàm ſcire oportet. Ita ſe ducum autoritas, ſic rigor diſciplinæ habet, ut multa per centuriones tribunoſque tantùm juberi expediat. Si ubi jubeantur, quærere ſingulis liceat, pereunte obſequio etiam imperium intercidit. An & illic nocte intempeſta rapientur arma? Vnus altérve perditus ac temulentus (neque enim plures conſternatione proxima inſaniſſe crediderim) centurionis ac tribuni ſanguine manus imbuet? Imperatoris ſui tentorium irrumpet? Vos quidem iſtud pro me. Sed in diſcurſu ac tenebris, & rerum omnium confuſione patefieri occaſio etiam adverſus me poteſt. Si Vitellio & Satellitibus ejus eligendi facultas detur, quem nobis animum, quas mentes imprecentur? Quid aliud quàm ſeditionem & diſcordiam optabunt? Ne miles centurioni, ne centurio tribuno obſequatur: hinc confuſi pedites equiteſque in exitium ruamus? Parendo potius, commilitones, quàm imperia ducum ſciſcitando, res militares continentur. Et fortiſſimus in ipſo diſcrimine exercitus eſt, qui ante diſcrimen quietiſſi-

tiſſimus. Vobis arma & animus ſit, mihi conſilium & virtutis veſtræ regimen relinquite. Paucorum culpa fuit, duorum pœna erit: cæteri abolete memoriam fœdiſſimę noctis, ne illas adverſus ſenatum voces ullus unquam exercitus audiat. Caput imperii & decora omnium provinciarum ad pœnam vocare, non hercle illi, quos nunc maximè Vitellius in nos ciet, Germani audeant. Vlline Italiæ alumni, & Romana verè juventus, ad ſanguinem & cædem depoſcerent ordinem, cujus ſplendore & gloria ſordes & obſcuritatem Vitellianarum partium perſtringimus? Nationes aliquas occupavit Vitellius: imaginem quamdam exercitus habet: ſenatus nobiſcum eſt. Sic fit ut hinc Reſp. inde hoſtes Reip. conſtiterint. Quid? vos pulcherrimam hanc urbem domibus & tectis & congeſtu lapidum ſtare creditis? Muta iſta & inania intercidere ac reparari promiſcuè poſſunt. Æternitas rerum & pax gentium, & mea cum veſtra ſalus, incolumitate ſenatus firmatur. Hunc auſpicato à parente & conditore urbis noſtræ inſtitutum, & à regibus uſque ad principes continuum & immortalem, ſicut à majoribus accepimus, ſic poſteris tradamus. Nam ut ex vobis ſenatores, ita ex ſenatoribus principes naſcuntur.

ORATIO

OTHONIS. Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Certabant de imperio Otho & Vitellius, ille de retinendo, hic de occupando. Ad manus ventum eſt. Victoria penes Vitellium fuit, ſed ea minimè incruenta. Magnam enim cladem eo prælio acceperat. Itaque rogant Othonem ſui, ne frangatur animo, nec in rebus adverſis contrahatur, ſed bellum reparet.

Non

Non deeſſe vires; recentes venire legiones: animos verò nuſquam alacriores, modo ne ipſe deſpondeat. Otho qui jam de morte conſciſcenda cogitaſſet, recuſat: & cauſas, cur nolit uti ad hoc eorum obſequio, affert duas. Vnam, quòd imperium deſperet ſibi fore diuturnum: alteram, quòd, ne ſi retineri quidem poſſe ſperet, tamen velit civili ſanguine & tam fœdis cædibus partium habere. Itaque cedere adverſario velle perſeverat.

HVNC (*inquit*) animum, hanc virtutem veſtram ultrò periculis objicere, nimis grande vitæ meæ pretium puto. Quanto plus ſpei oſtenditis, ſi vivere placeret, tanto pulchrior mors erit. Experti invicem ſumus ego ac fortuna. Ne tempus computaveritis. Difficilius eſt temperare felicitati qua te non putes diu uſurum. Civile bellum à Vitellio cœpit, & ut de principatu certaremus armis, initium ille fuit: ne plus quam ſemel certemus, penes me exemplum erit. Hinc Othonem poſteritas æſtimet. Fruetur Vitellius fratre, conjuge, liberis: mihi non ultione neque ſolatiis opus eſt. Alii diutius imperium tenuerunt, nemo tam fortiter reliquerit. An ego tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus ſterni rurſus, & Reipub. eripi patiar? Eat hic mecum animus, tanquam perituri pro me fueritis. Sed eſte ſuperſtites, nec diu moremur, ego incolumitatem veſtram, vos conſtantiam meam. Plura de extremis loqui, pars ignaviæ eſt. Præcipuum deſtinationis meæ documentum habete, quòd de nemine queror. Nam incuſare deos vel homines, ejus eſt qui vivere velit.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO MVTIANI. Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Imperabat oppreſſo Othone Vitellius. Ejus imperium indignè ferebant nobiliſsimi homines, & ad alium transferri cupiebant : maximè verò Mutianus, magni vir nominis, impulit Veſpaſianum ad deturbandum Vitellium, & invadendum dominatum. Ejus conſilii ſumma hac oratione eſt concluſa. Autor eſt ei, ne tantam labem patiatur imperio Romano inuri, ut illud ab homine indigniſsimo & impuriſsimo teneatur. Tota oratio conſiſtit in cauſis ſuſcipiendis, & in adjumentis rei perficiendæ. Cauſas ſuſcipiendi affert : turpitudinem qua contaminatum eſſet imperium ab homine fœdiſsimo : nobilitatem generis, ſplendorem, virtutem in Veſpaſiano, illuſtres ejus liberos. Imperium Vitellii non tantùm ignominioſum eſſe, ſed etiam illis periculoſum. Facultates verò perficiendi affert, ſtudium multorum in eum, robur legionum firmiſsimarum.

OMNES, qui magnarum rerum conſilia ſuſcipiunt, æſtimare debent, an quod inchoatur, Reipub. utile, ipſis glorioſum aut promptum effectu, aut certè non arduum ſit. Simul ipſe qui ſuadet conſiderandus eſt, adjiciátne conſilio periculum ſuum, & ſi fortuna cœptis affuerit, cui ſummum decus acquiratur. Ego te Veſpaſiane ad imperium voco, tam ſalutare Reipub. quàm tibi magnificum. Iuxta deos in tua manu poſitum eſt. Nec ſpeciem adulantis expaveris, à contumelia quàm à laude propius fuerit, poſt Vitellium eligi. Non adverſus divi Auguſti acerrimam mentem, nec adverſus cautiſſimam Tiberii ſenectutem, nec contra Caii quidem aut Claudii vel Neronis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ronis fundatam longo imperio domum exurgimus. Ceſſiſti etiam Galbæ imaginibus. Torpere ultrà & polluendam perdendamque Rempub. relinquere, ſopor & ignavia videretur, etiamſi tibi quàm inhoneſta, tam tuta ſervitus eſſet. Abiit jam & tranſvectum eſt tempus quo poſſes videri concupiſſe. Confugiendum eſt ad imperium. An excidit trucidatus Corbulo? Splendidior origine quàm nos ſumus, fateor. Sed & Nero nobilitate natalium Vitellium anteibat. Satis clarus eſt apud timentem quiſquis timetur. Et poſſe ab exercitu principem fieri, ſibi ipſe Vitellius documento eſt, nullis ſtipendiis, nulla militari fama, Galbæ odio provectus. Ne Othonem quidem ducis arte aut exercitus vi, ſed præpropera ipſius deſperatione victum, iam deſiderabilem & magnum principem fecit. Quum interim ſpargit legiones, exarmat cohortes, nova quotidie bello ſemina miniſtrat. Siquid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis & comeſſàtionibus & principis imitatione deteritur. Tibi è Iudæa & Syria & Ægypto novem legiones integræ, nulla acie exhauſtæ, non diſcordia corruptæ, ſed firmatus uſu miles & belli domitor externi. Claſſium, alarum, cohortium robora, & fidiſſimi reges, & tua ante omnes experientia. Nobis nihil ultra arrogabo, quam ne poſt Valentem & Cęcinnam numeremur. Ne tamen Mucianum ſocium ſpreveris, quia æmulum non experiris. Me Vitellio antepono, te mihi. Tuæ domui triumphale nomen, duo juvenes, capax jam imperii alter, & primis militiæ annis apud Germanicos quoque exercitus clarus. Abſurdum fuerit, non cedere imperio ei cujus filium adoptaturus eſſem ſi ipſe imperarem. Cæterùm inter nos non idem proſperarum adverſarumque rerum ordo erit. Nam ſi vincimus, hono-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

rem quem dederis habebo, diſcrimen ac periculum ex æquo partiemur. Imò, ut melius eſt, tu hos exercitus rege, mihi bellum & præliorum incerta trade. Acriore hodie diſciplina victi quam victores agunt. Hos ira, odium, ultionis cupiditas ad virtutem accendit, illi per faſtidium & contumaciam hebeſcunt. Aperiet & recludet contecta victricium partium & tumeſcentia vulnera bellum ipſum. Nec mihi major in tua vigilantia, parſimonia, ſapientia fiducia eſt, quàm in Vitellii torpore, inſcitia, ſævitia. Sed & meliorem in bello cauſam quàm in pace habemus. Nam qui deliberant, deſciverunt.

ORATIO
CVRTII MONTANI.
Ex libro XX.

ARGVMENTVM.

Aquilius Regulus Neroni ſe miniſtrum in crudelitate præbuerat, & per eum fuerat everſa Craſſorum & Orphiti, clarorum hominum, domus, quum is crimen illorum, cujus tamen particeps fuerat, detuliſſet. Inde magna erat ei conflata invidia. Et quum in alios qui ejuſdem crudelitatis fuerant, animadverſum eſſet, hic quoque reus eſt factus ab uxore & liberis Craſſi. Sed pro eo dicebat frater Vipſanus Meſſala: & invidiam deprecando jam quodammodo reſtinxerat. Ibi Curtius Montanus exarſit, & in reum hac oratione vehementiſſimè eſt invectus, præſtitam tyranno operam exaggerans, crudelitatem, rapinas, libidinem, vexationem innocentum, truculentam & funeſtam vocem ad incitandam tyranni ſævitiam objiciens. Peſtes eſſe Reipub. & ſemina tyrannidis id genus homines: ad quæ extirpanda ſenatum impellit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Occvrrit *truci oratione Curtius Montanus, eo uſque progreſſus, ut, poſt cadem Galba, datam interfectori Piſonis pecuniam a Regulo, appetitum morſu Piſonis caput objectaret.* Hæc certè (*inquit*) Nero non coëgit, nec dignitatem aut iſta lucem ſævitia redemiſti. Sane toleremus iſtorum defenſiones, qui perdere alios quàm periclitari ipſi maluerint. Te ſecurum reliquerat exul pater, & diviſa inter creditores bona: nondum honorum capax ætas: nihil quod ex te concupiſceret Nero, nihil quod timeret. Libidine ſanguinis & hiatu præmiorum, ignotum adhuc ingenium & nullis defenſionibus expertum, cæde nobili imbuiſti, quum ex funere Reipublicæ raptis conſularibus ſpoliis, ſeptuagies ſeſtertio ſignatus, & ſacerdotio fulgens, innoxios pueros, illuſtres ſenes, conſpicuas fœminas eadem ruina proſterneres: quum ſegnitiam Neronis incuſares, quòd per ſingulas domos ſeque & delatores fatigaret, poſſe univerſum ſenatum una voce ſubverti. Retinere Patres conſcripti, & reſervare hominem tam expediti conſilii, ut omnis ætas inſtructa ſit, & quomodo ſenes noſtri Marcellum Criſpum, juvenes Regulum imitentur. Invenit etiam æmulos infelix nequitia. Quid ſi floreat vigeatque? Et quem adhuc quęſtorium offendere non audemus, prætorium & conſularem viſuri ſumus? An Neronem extremum dominorum putatis? Idem crediderant qui Tiberio, qui Cajo ſuperſtites fuerunt, quum interim inteſtabilior & ſævior exortus eſt. Non timemus Veſpaſianum: ea principis ætas, ea moderatio. Sed diutius durant exempla quàm mores. Elanguimus, P. C. nec jam ille ſenatus ſumus, qui occiſo Nerone, delatores & miniſtros, more majorum puniendos flagitabat. Optimus eſt poſt malum principem dies primus.

ORATIO
LEGATI TENCTERORVM.
Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Deleto Romanorum exercitu à Germanis, & depulſo eorum jugo, initum eſt conſilium à Germanis de Agrippinenſi colonia, quæ in Romanorum imperio permanebat. Excindi eam placebat nonnullis: mitius agendum alii cenſuerunt, ſatiſque habuerunt eam ad ſocietatem Germanorum revocare. Ea re miſſa eſt ab iis legatio, cujus princeps hanc orationem in illius coloniæ concilio habuit. Gratulatus eſt illis libertatem: mandata expoſuit Germanorum de mœnibus diruendis, Romanorum reliquiis tollendis, & eorum bonis publicandis, vectigalibus abrogandis, quæ penſitabant Romanis, de commerciis ſecum communicandis, de inſtitutis Germaniæ reſtituendis.

REDISSE vos in corpus nomenq́ue Germaniæ, communibus deis, ſed præcipuo deorum Marti grates agimus. Vobiſq́ue gratulamur quòd tandem liberi inter liberos eritis. Nam ad hunc diem flumina ac terras & cælum quodammodo ipſum clauſerant Romani, ut colloquia congreſſuſq́ue noſtros arcerent, vel, quod contumelioſius eſt viris ad arma natis, inermes ac propè nudi ſub cuſtode & pretio coiremus. Sed ut amicitia ſocietaſq́ue noſtra in æternum rata ſint, poſtulamus à vobis, muros coloniæ, munimenta ſervitii detrahatis. Etiam fera animalia, ſi clauſa teneas, virtutis obliviſcuntur. Romanos omnes in finibus veſtris trucidetis. Haud facilè libertas & domini miſcentur. Bona interfectorum in medium

dium cedant, ne quis occulere quicquam aut ſegregare cauſam ſuam poſſit. Liceat nobis vobiſque utranque ripam colere, ut olim majoribus noſtris. Quomodo lucem diemque omnibus hominibus, ita omnes terras fortibus viris, natura aperuit. Inſtituta cultumque patrium reſumite, abruptis vectigalibus quibus Romani plus adverſus ſubjectos quàm armis valent. Sincerus & integer, & ſervitutis oblitus populus, aut ex æquo agetis, aut aliis imperitabitis.

ORATIO AGRIPPINENSIVM.

Ex eodem libro.

Argvmentvm.

Reſpondent legatis Romanorum Agrippinenſes, ancipiti ſententia inter metum Germanorum & Romanorum. Itaque eorum quæ illi edixerant, nonnulla concedunt, alia excuſant. In muris opponunt ſecuritatem: in Romanorum cædibus faciendis, conjunctionem & vetuſtatem, & jus conſanguinitatis. De vectigalibus, commerciis & inſtitutis legatis, quæ propoſuerant, aſſentiuntur.

Qvæ prima libertatis facultas data eſt, avidius quàm cautius ſumpſimus, ut vobis cæteriſque Germanis conſanguineis noſtris jungeremur. Muros civitatis congregantibus ſe tum maximè Romanorum exercitibus augere nobis quàm diruere tutius eſt. Siqui ex Italia aut provinciis alienigenæ in finibus noſtris fuerant, eos bellum abſumpſit, vel in ſuas quiſque ſedes refugêre. Deductis olim & nobiſcum per connubium ſociatis, quique mox provenere, hæc patria eſt. Nec vos adeo iniquos exiſtimamus, ut interfici à nobis parentes, fratres, liberos noſtros, velitis. Vecti-

gal & onera commerciorum reſolvimus. Sint tranſitus incuſtoditi, ſed diurni & inermes, donec nova & recentia jura in vetuſtatem & conſuetudinem vertantur. Arbitrum habebimus Civilem & Velledam, apud quos pacta ſancientur.

ORATIO

CERIALIS. Ex lib. XX.

ARGVMENTVM.

Bellum gerebat adverſus Germanos exercitus Romanus nomine & auſpiciis Veſpaſiani Cæſaris. Hujus belli ſumma penes Petilum Cerialem erat. Deſciverāt autem ab imperatore legiones aliquot ex Gallis conſcriptæ, ſeque ad hoſtes contulerant, quorum erant duces Civilis, Claſſicus, & Tutor. Re bene à Ceriali geſta, quanvis debellatum nondum erat, malè tamen agebatur cum hoſtibus. In perfidos & deſertores ut animadvertetur pleriq; urgebant. Lenius tamen Treviros, qui ab hoſtibus fuerant, accepit Cerialis. Accitæ deinde ſunt legiones illæ. Eas magnus ſupplicii terror invaſerat, ſed nihil in eas ſtatuendum ſibi gravius putavit Cerialis, deditque facti impunitatem. Verùm hac oratione cohortatus eſt eas ad fidem in Cæſarem conſtantius in poſterum colendam. Belli cauſas repetiit: oſtendit juſtas, neceſſarias, ſumma æquitate nixas. Æquitatem & clementiam imperii inculcavit. Officii commonefecit, ut parerent imperio Romano, quod ſalutare ſibi eſſe intelligerent: quippe in fide eſſent & tutela Romanorum.

NEQVE ego unquam facundiam exercui, & populi Romani virtutem armis affirmavi. Sed quia apud vos verba plurimum valent, bonaque ac mala non ſua natura, ſed vocibus ſeditioſorum æſtimantur, ſtatui pauca diſſerere, quæ, pro-

profligato bello, utilius ſit vobis audiſſe quàm nobis dixiſſe. Terram veſtram cæterorumq; Gallorum ingreſſi ſunt duces imperatoreſque Romani, nulla cupidine, ſed majoribus veſtris invocantibus, quos diſcordiæ uſque ad exitium fatigabant, & acciti auxilio Germani ſociis pariter atque hoſtibus ſervitutem impoſuerant. Quot præliis adverſus Cymbros Teutonoſq;, quantis exercituum noſtrorum laboribus, quove eventu Germanica bella tractaverimus, ſatis clarum. Nec ideo Rhenum inſedimus ut Italiam tueremur, ſed ne quis alius Arioviſtus regno Galliarum potiretur. An vos chariores Civili Bataviſque & Transrhenanis gentibus creditis, quàm majoribus eorum patres aviq́ue veſtri fuerunt? Eadem ſemper cauſa Germanis tranſcendendi in Gallias, libido atque avaritia, & mutandæ ſedis amor, ut relictis paludibus & ſolitudinibus ſuis, fœcundiſſimum hoc ſolum voſque ipſos poſſiderent. Cæterum libertas & ſpecioſa nomina prætexuntur. Nec quiſquam alienum ſervitium & dominationem ſibi concupivit, ut non eadem iſta vocabula uſurparet. Regna bellaq́ue per Gallias ſemper fuere, donec in noſtrum jus concederetis. Nos quanquam totiens laceſſiti, jure victoriæ id ſolum vobis addidimus quo pacem tueremur. Nam neque quies gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt. Cætera in communi ſita ſunt. Ipſi plerunque legionibus noſtris præſidetis. Ipſi has aliaſque provincias regitis. nihil ſeparatum clauſúmve. Et laudatorum principum uſus ex æquo, quamvis procul agentibus. Sævi proximis ingruunt. Quomodo ſterilitatem aut nimios hymbres & cætera naturæ mala, ita luxum vel avaritiam dominantiu͂m tolerate. Vitia erunt donec homines. Sed neque

hæc continua, & meliorum interventu penſentur: niſi forte Tutore & Claſſico regnantibus, moderatius imperium ſperatis, aut minoribus quàm nunc tributis parabuntur exercitus, quibus Germani Britanniq́ue arceantur. Nam pulſis (quod dii prohibeant) Romanis, quid aliud quàm bella omnium inter ſe gentium exiſtent? Octingentorum annorum fortuna diſciplinaq́ue compages hæc coaluit, quæ convelli ſine exitio convellentium non poteſt. Sed vobis maximum diſcrimen, penes quos aurum & opes, præcipuæ bellorum cauſæ. Proinde pacem & urbem, quam victi victoreſq́ue eodem jure obtinemus, amate, colite. Moneant vos utriuſque fortunæ documenta, ne contumaciam cum pernicie, quàm obſequium cum ſecuritate malitis.

ORATIO
CIVILIS, SED MVTILATA.
Ex libro XXI.

ARGVMENTVM.

Civilis perfuga à Romanis ducem ſe Batavis adverſus Romanos præbuerat. Bellum diuturnum vario eventu geſſerat, tamen multo pluribus acceptis cladibus quam illatis. Itaque attritis Batavorum viribus, Cerialis Romanus dux, flectendos ſibi potius ad deditionem ſubeundam monendo, quam diutius urgendo, duxit. Tentavit, & rem confecit. Convenit inter Batavos ut colloquio dies diceretur. Ad quod quum eſſet ventum, habuit hanc pro ſe orationem Civilis, cujus tamen bona pars injuria temporum intercidit. Hic purgandi ſui cauſa, aliqua ſaltem ex parte, repetit altius cauſas belli à ſe primùm ſuſcepti, ut omnes turpis proditionis avertat à ſe ſuſpiciones.

SI apud Vitellii legatum defenderer, neque facto meo venia neq; dictis fides debebatur. Cuncta inter nos inimica, hoſtilia ab illo cœpta, à me aucta erant. Erga Veſpaſianum vetus mihi obſervantia, & quum privatus eſſet, amici vocabamur. Hoc primo Antonio notum, cujus epiſtolis ad bellum accitus ſum, ne Germanicæ legiones & Gallica juventus Alpes tranſcenderent. Quæ Antonius abſens, Flaccus præſens movebat, arma in Germania movi, quæ Mutianus in Syria, Aponius in Mœſia, Fabianus in Pannonia.

Ex Vita Agricolæ à Corn. Tacito prodita.

GALGACI ORATIO

Argumentum.

Intulit bellum Britannis Iulius Agricola, nomine Romani imperatoris. Illi laceßiti ad reſtinguendum belli incendium magnis animis concurrerunt, ducemque habuerunt nomine Galgacum. Is contractis copiis, cum hoſte confligendum cenſuit: ſed prius animos multitudinis oratione eſſe firmandos. Itaque convocatam ſuorum concionem hortatus eſt ut ſtrenuè bellum compeſcerent. Ejus tota oratio in eo poſita eſt ut eos & poſſe & debere hoſtem propulſare oſtendat: defenſionem & facilem eſſe & neceſſariam. Idcirco belli æquitatem & neceßitatem docet. Invehitur in hoſtium aviditatem. Sua niſi flagitioſè deſeri ab ipſis non poſſe probat. A ſervitute voluntaria ſubeunda deterret, idque à dominorum ſuperbia & innata genti illi libertate. Comparatione & exemplis multo infirmiorum quorundam pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

bat, libertatem eos poſſe à ſervitute & jugo hoſtium defendere. Romanorum vires extenuat & contemnit. Avita fortitudine propoſita, eos dimittit.

QVOTIES cauſas belli & neceſſitatem noſtram intueor, magnus mihi animus eſt, hodiernam diem, conſenſumque veſtrum, initium libertatis totius Britanniæ fore. Nam & univerſi ſervitutis expertes, & nullæ ultrà terræ, ac ne mare quidem ſecurum, imminente nobis claſſe Romana. Ita prælium atque arma quæ fortibus honeſta, eadem etiam ignavis tutiſſima ſunt. Priores pugnæ quibus adverſus Romanos varia fortuna certatum eſt, ſpem ac ſubſidium in noſtris manibus habebant: quia nobiliſſimi totius Britanniæ, eoque in ipſis penetralibus ſiti, nec ſervientium littora aſpicientes, oculos quoque à contactu dominationis inviolatos habebamus. Nos terrarum ac libertatis extremos, receſſus ipſe ac ſinus famæ in hunc diem defendit. Nunc terminus Britanniæ patet, atque omne ignotum pro magnifico eſt. Sed nulla jam ultra gens, nihil niſi fluctus & ſaxa. Et inferiores Romani, quorum ſuperbiam fruſtra per obſequium & modeſtiam effugeris, raptores orbis, poſtquam cuncta vaſtantibus defuere terræ, & mare ſcrutantur. Si locuples hoſtis eſt, avari: ſi pauper, ambitioſi: quos non oriens, non occidens ſatiaverit. Soli omnium opes atque inopiam pari affectu concupiſcunt, auferre, trucidare, rapere falſis nominibus imperium. Atque ubi ſolitudinem faciunt, pacem appellant. Liberos cuique ac propinquos ſuos natura cariſſimos eſſe voluit: hi per delectus alibi ſervituti auferuntur. Conjuges ſororeſque, etſi hoſtilem libidinem effugiant, nomine amicorum atque hoſpitum polluuntur. Bona fortunaſque in tri-

tributum egerunt, in annonam frumentum: corpora ipſa ac manus, ſilvis ac paludibus emuniendis, verbera inter, ac contumelias, conterunt. Nata ſervituti mancipia ſemel veneunt, atque ultro à dominis aluntur. Britannia ſervitutem ſuam quotidie emit, quotidie paſcit. Ac ſicut in familia recentiſſimus quiſque ſervorum & conſervis ludibrio eſt: ſic in hoc orbis terrarum vetere famulatu novi nos & viles in excidium petimur. Neque enim arva nobis aut metalla, aut portus ſunt, quibus exercendis reſervemur. Virtus porro ac ferocia ſubjectorum ingrata imperantibus. Et longinquitas ac ſecretum ipſum, quo tutius, eo ſuſpectius. Ita ſublata ſpe veniæ, tandem ſumite animum; tam quibus ſalus quàm quibus gloria chariſſima eſt. Brigantes, fœmina duce, exurere coloniam, expugnare caſtra, ac niſi felicitas in ſocordiam vertiſſet, exuere jugum potuere: nos integri & indomiti, & libertatem non in præſentia laturi, prima ſtatim congreſſione oſtendamus quos ſibi Caledonia viros ſepoſuerit. An eandem Romanis in bello virtutem quam in pace laſciviam adeſſe creditis? Noſtris illi diſceſſionibus ac diſcordiis clari, vitia hoſtium in gloriam exercitus ſui vertunt: quem contractum ex diverſiſſimis gentibus ut ſecundæ res tenent, ita adverſæ diſſolvent: niſi ſi Gallos & Germanos, & (pudet dictu) Britannorum pleroſque, dominationi alienæ ſanguinem commodantes, diutius tamen hoſtes quàm ſervos, fide & affectu teneri putatis. Metus & terror eſt, infirma vincula charitatis. Quæ ubi removeris, qui timere deſierint, odiſſe incipient. Omnia victoriæ incitamenta pro nobis ſunt. Nullæ Romanos conjuges accendunt, nulli parentes fugam exprobraturi ſunt: aut nulla pleriſque patria, aut alia eſt. Paucos numero circum

trepi-

trepidos ignorantia, cælum ipſum ac mare & ſilvas, ignota omnia, circumſpectantes, clauſos quodammodo ac victos alii nobis tradiderunt. Ne terreat vanus aſpectus, & auri fulgor atque argenti, quod neque tegit neque vulnerat. In ipſa hoſtium acie inveniemus noſtras manus. Agnoſcent Britanni ſuam cauſam: recordabuntur Galli priorem libertatem: deſerent illos cæteri Germani tanquam nuper Vſipii reliquerunt. Nec quicquam ultra formidinis: vacua caſtella, ſenum coloniæ, inter malè parentes & injuſtè imperantes ægra municipia & diſcordantia. Hic dux, hic exercitus: ibi tributa & metalla & cæteræ ſervientium pœnæ, quas in æternum proferrre, aut ſtatim ulciſci, in hoc campo eſt. Proinde ituri in aciem, & majoreis veſtros, & poſteros cogitate.

ORATIO
AGRICOLÆ. Ibidem.

ARGVMENTVM.

Vt ſuos cohortatione ad pugnam incenderat Galgacus, ſic Iulius Agricola, dux Romanarum copiarum, metum & cunctationem omnem eripere ſuis cohortando conatur. De belli æquitate hoc tantùm dicit, fuiſſe aliquot antè annis commotum & geſtum ab iiſdem illis militibus: nunc idem redintegratum geri. Iubet igitur eos parem animorum præſentiam concipere, quam ſuperioribus præliis adverſus eoſdem hoſtes attulerint. Admonet priſtinæ gloriæ, quæ ſit illuſtranda virtute, non obruenda ignavia. Reliqua eſt oratio in deſpiciendis hoſtibus, quorum infirmas vires oſtendit: unde exacuendorum animorum facultatem ſumit.

OCTAVVS annus eſt, commilitones, ex quo virtute & auſpiciis imperii Romani, fide atque

que opera veſtra Britanniam viciſtis. Tot expeditionibus, tot præliis, ſeu fortitudine adverſus hoſtes, ſeu patientia ac labore, penè adverſus ipſam rerum naturam opus fuit: neque me militum, neque vos ducis pœnituit. Ergo egreſſi ego veterum legatorum, vos priorum exercituum terminos, finem Britanniæ non fama nec rumore, ſed caſtris & armis tenemus. Inventa Britannia, & ſubacta. Equidem in agmine, quum vos paludes montéſve, & flumina fatigarent, fortiſſimi cujuſque vocem audiebam. Quando dabitur hoſtis? Quando acies? Veniant è latebris ſuis extruſi. Et vota virtuſque in aperto, omniaque prona victoribus, atque eadem victis adverſa. Nam, ut ſuperaſſe tantum itineris, ſilvas evaſiſſe, tranſiſſe æſtuaria, pulchrum ac decorum in frontem, ita fugientibus periculoſiſſima quæ hodie proſperrima ſunt. Neque enim nobis aut locorum eadem notitia aut commeatuum eadem abundantia: ſed manus & arma, & in his omnia. Quod ad me attinet, jampridem mihi decretum eſt, neq; exercitus, neque ducis terga tuta eſſe. Proinde & honeſta mors turpi vita potior, & incolumitas ac decus eodem loco ſita ſunt. Nec inglorium fuerit, in ipſo terrarum ac naturæ fine cecidiſſe. Si novæ gentes atque ignota acies conſtitiſſent, aliorum exercituum exemplis vos hortarer: nunc veſtra decora recenſete, veſtros oculos interrogate. Ii ſunt quos proximo anno unam legionem furto noctis aggreſſos, clamore debellaſtis: ii cæterorum Britannorum fugaciſſimi, ideoque tamdiu ſuperſtites. Quomodo ſilvas ſaltuſque penetrantibus fortiſſimum quodque animal robore pavida & inertia ipſo agminis ſono pelluntur: ſic acerrimi Britannorum jampridem ceciderunt, reliquus eſt numerus ignavorum & metuentium. Quos

quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

quòd tandem inveniſtis, non reſtiterunt, ſed deprehenſi ſunt noviſſimi, & extremo metu corpora defixere in his veſtigiis, in quibus pulchram & ſpectabilem victoriam ederetis. Tranſigite cum expeditionibus, imponite quinquaginta annis magnum diem. Approbate Reipub., nunquam exercitui imputari potuiſſe aut moras belli aut cauſas rebellandi.

Eas, quæ ſequuntur orationes, inter ſuperiores prætermiſſas, addendas hic cenſuimus.

ORATIO
CLEMENTIS CENTVRIONIS.
Ex libro primo.

ARGVMENTVM.

Improviſo Lunæ defectu ſævientis antea & ſeditione æſtuantis exercitus animi ſunt territi. Qua occaſione Druſus ſibi utendum ad reſtinguendā ſeditionem ratus, ſummiſit aliquot ſanioris mentis milites, in his Clementem centurionem ad commonendos, injectis de induſtria ſermonibus, milites. Hic paſſim quum in cœtus aliquos incidiſſet, conciunculam hanc habebat, qua in furorem tumultuantium militum invehebatur.

QVOVSQVE filium imperatoris obſidebimus? quis certaminum finis? Percennióne & Vibuleno ſacramentum dicturi ſumus? Percennius & Vibulenus ſtipendia militibus, agros emeritis largientur? Denique pro Neronibus & Druſis imperium populi Romani capeſſent? Quin potius ut noviſſimi in culpam, ita primi ad pœnitentiam ſumus? Tarda ſunt quæ in commune expoſtulantur. Privatam gratiam ſtatim mereare, ſtatim recipias.

ORA-

ORATIO PISONIS. Ex libro XVII.

Argumentum.

Quum indies invaleſceret Othonis factio, qui Galbæ adverſabatur, & occupare imperium cogitabat: Galba vero ſe gratia & potentia infringeret, ut jam apertè ab eo populus Romanus deficeret, & ejus adverſario imperium traderet, & ut imperatorem crearet, in caſtra eum raperet, omniáque in civitate tumultuoſa gererentur: Piſo, quem in ſpem imperii Galba adoptaverat, ſtationariam cohortem, quæ in palatio erat præſidii cauſa collocata, ſibi conciliandam & confirmandam putavit, & de conſilii ſententia hac oratione eam eſt affatus. Hic militem demulcere & retinere conatur: idcirco imperatoris & ſuam dignitatem affert in medium. Cui opponit ſordes & intemperantiam Othonis. Agi ipſorum quoque militum ſalutem, & plurimum eorum intereſſe quo principe utantur: nec florere eos poſſe in tanta importunitate adverſariorum.

SExtus dies agitur, commilitones, ex quo ignarus futuri, & ſive optandum hoc nomen ſive timendum erat, Cæſar aſcitus ſum, quo domus noſtræ aut Reipub. fatum veſtra manu poſitum eſt: non quia meo nomine triſtiorem caſum paveam, ut qui adverſa expertus cum maximè, ducam ne ſecunda quidem minus diſcriminis habere. Patris & ſenatus & ipſius imperii vicem doleo, ſi nobis aut perire hodie neceſſe eſt, aut, quod æquè apud bonos miſerum eſt, occidere. Solatium proximi motus habebamus, incruentam urbem & res ſine diſcordia translatas. Proviſum adoptione videbatur ut ne poſt Galbam quidem bello locus eſſet. Nihil arrogabo mihi nobilitatis

aut

aut modeſtiæ. Neque enim relatu virtutum in comparatione Othonis opus. Vitia, quibus ſolis gloriatur, evertêre imperium, etiam quum amicum imperatoris ageret. Habitúne & inceſſu, an illo muliebri ornatu, mereretur imperium? Falluntur quibus luxuria ſpecie liberalitatis imponit. Perdere iſte ſciet, donare neſciet. Stupra nunc & comeſſationes & fœminarum cætus volvit animo. Hæc principatus præmia putat, quorum libido ac voluptas penes ipſum ſit, rubor ac dedecus penes omnes. Nemo enim unquam imperium flagitio quæſitum bonis artibus exercuit. Galbam conſenſus generis humani, me Galba conſentientibus vobis, Cæſarem dixit. Si Reſpub. & ſenatus & populus vana nomina ſunt, veſtra, commilitones, intereſt, ne imperatorem peſſimi faciant. Legionum ſeditio adverſum duces ſuos audita eſt aliquando: veſtra fides famaque illæſa ad hunc diem manſit. Et Nero quoque vos deſtituit, non vos Neronem. Minus XXX transfugæ & deſertores, quos centurionem aut tribunum ſibi eligentes nemo ferret, imperium aſſignabunt? Admittitis exemplum, & quieſcendo commune crimen facitis? Tranſcendet hæc licentia in provincias, & ad nos ſcelerum exitus, bellorum ad vos pertinebunt. Nec eſt plus quod pro cæde principis quàm quod innocentibus datur. Sed proinde à nobis donativo plus ob fidem quàm ab aliis pro facinore accipietis.

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Orationes ex Q. Curtio collectæ.

ORATIO CHARIDEMI. Ex libro III.

ARGVMENTVM.

Charidemus Athenienſis, exulans apud Darium Perſarum Regem, contracto ab eo numeroſo exercitu adverſus Alexandrum Macedonum regem, ſententiam de apparatu univerſo rogatus, liberius quàm felicius reſpondet, ſibi exercitum illum, etſi numero ſuperiorem, tamen virtute longè inferiorem videri.

VERVM (*inquit*) & tu forſan audire nolis, & ego, niſi nunc dixero, aliâs nequicquam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentium & totius orientis excita ſedibus ſuis moles, finitimis poteſt eſſe terribilis. Nitet purpura, auróque fulget, armis & opulentia, quantam qui oculis non ſubjecerint, animis concipere non poſſent. Sed Macedonum acies, torva ſanè & inculta, clypeis haſtiſq; immobiles cuneos & conſerta robora virorum teget. Ipſi phalangem vocant peditum ſtabile agmen. Vir viro, armis arma conſerta ſunt, ad nutum monentis intenti, ſiqui ſigna, ordines, ſervare didicere. Quod imperatur,

ratur, omnes exaudiunt: obſiſtere, circuire, diſcurrere, in cornu mutare pugnam, non duces magis quàm milites callent. Et ne auri argentíque ſtudio teneri putes, adhuc illa diſciplina paupertate magiſtra ſtetit. Fatigatis humus cubile eſt: cibus, quem occupati parant, ſatiat: tempora ſomni arctiora quàm noctis ſunt. Iam Theſſali equites, & Acarnanes Ætolique, invicta bello manus, fundis (credo) & haſtis igne duratis repellentur. Pari robore opus eſt. In illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda ſunt. Argentum iſtud atque aurum ad conducendum militem mitte.

ORATIO

LEGATORVM DARII, ad Alexandrum. Ex lib. IV.

ARGVMENTVM.

Darius, & armis jam duobus prœliis ab Alexandro victus, & admiratione virtutis commotus, nuntiata illius humanitate & lenitate erga captivas mulieres, in primis verò erga uxorem, cui ille mortuæ nõ ſecus ac conjugi illacrymarat, legatos ad eum de pace mittit, qui æquis conditionibus, ſi ad eas adduci poſſit, cum eo tranſigant. Ii ad eum quum veniſſent, ad exponendam legationem hac oratione ſunt uſi, qua eum, & blandè prolixéque pollicendo, & graviter commonefaciendo, ad pacem flectere ſunt conati.

DARIVM, (*inquit*) ut pacem à te jam hoc tertio peteret, nulla vis ſubegit, ſed juſtitia & continentia tua expreſſit. Matrẽ, conjugẽ, liberoſq; ejus, niſi quòd ſine illo ſunt, captos eſſe non ſenſit: pudicitiæ earum quæ ſuperſunt, curam haud ſecus quàm parens agens, reginas appellas, ſpeciem priſtinæ

ſtinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darii fuit quum dimitteremur ab eo: & ille tamen uxorem, tu hoſtem luges. Iam in acie ſtares, niſi cura te ſepulturæ ejus moraretur. Ecquid mirum eſt, ſi tam ab amico animo pacem petit? Quid opus eſt armis inter quos odia ſublata ſunt? Antea imperio tuo finem deſtinabat Halyn amnem qui Lydiam terminat: nunc quicquid inter Helleſpontum & Euphratem eſt, in dotem filiæ offert, quam tibi tradit. Ochum filium quem habes, pacis & fidei obſidem retine. Matrem & duas virgines filias redde. Pro tribus corporibus L. millia talentûm auri precatur accipias. Niſi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc eſſe tempus quo pacem non dare ſolùm, ſed etiam occupare deberes. Reſpice quantum poſt te reliqueris, intuere quantum petas. Periculoſum eſt prægrave imperium: difficile eſt continere quod capere non poſſis. Vidéſne ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant? Neſcio an Darius ideo tam multa amiſerit, quia nimiæ opes magnæ jacturæ locum faciunt. Facilius eſt quædam vincere quàm tueri. Quàm hercule expeditius manus noſtræ rapiunt, quàm continent? Ipſa mors uxoris Darii te admonere poteſt, minus jam miſericordiæ tuæ licere quam licuit.

ORATIO
PARMENIONIS AD ALEXANDRVM.
Ex eodem libro.

Argvmentvm.

Parmenio magna apud regem gratia conſtitutus, adhibitus ad regis deliberationem, de legatorum Darii poſtulatione ſententiam dicit, qua Alexandro autor eſt, ut ad eas pacis conditiones, quas ferebat Da-

Darius deſcendat: pacem bello anteponat: & malit certa præmia à Dario accipere, quàm bello majora, at minus certa, quærere.

ANTE ſuaſiſſem (*ait*) ut captivos apud Damaſcum redimentibus redderes. *Ingentem pecuniam potuiſſe redigi ex iis qui multi vincti virorum fortium occupaverant manus.* Et nunc magnopere cenſerem ut unam anum & duas puellas, itinerum agminumq; impedimenta, triginta millibus talentis auri permutes. *Optimum regnum occupari poſſe conditione, non bello: nec quenquam alium inter Iſtrum & Euphratem poſſediſſe terras ingenti ſpatio intervallóque diſcretas. Macedoniam quoque reſpiceret potius, quàm Bactra & Indos intueretur.*

ORATIO

ALEXANDRI AD LEGATOS DARII.

Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Refutato Parmenione, reſpondet legatis Darii Alexander, qui pacis præmia, ſi pace uti vellet, obtulerant. Ea Alexander omnia & pacis conditiones repudiat duabus de cauſis: quòd Darii inſidiis appetitus ſit, & quòd ſua jam, & à ſe occupata, ſibi offerantur. Se ita ab armis diſceſſurum dicit, ſi ille ſe ſuáque omnia victoris arbitrio dedat.

NVNTIATE Dario, gratiarum actionem apud hoſtem ſupervacaneam eſſe: me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiæ ejus tribuiſſe, ſed naturæ meæ: nec adverſus calamitates, ſed adverſus hoſtium vires contendere. Bellum cum captivis & fœminis gerere non ſoleo: armatus ſit oportet quem oderim. Quò ſi ſal-

ſaltem pacem bona fide peteret, deliberarem forſitan an darem. Verumenimvero quum modò milites meos literis ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia ſolicitet, ad internecionem mihi perſequendus eſt, non ut juſtus hoſtis, ſed ut percuſſor veneficus. Conditiones verò pacis quas fertis, ſi accepero, victorem eum faciunt. Quæ poſt Euphratem ſunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe obliti eſtis. Nam ultra Euphratem ſum. Summum ergo dotis quam promittit terminum caſtra mea tranſeunt. Hinc me depellite, ut ſciam veſtrum eſſe quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam ſuam, nempe quam ſcio alicui ſervorum ſuorum nupturam. Multum verò mihi præſtat ſi me Mazęo generum præponit. Ite, nuntiate regi veſtro, & quæ amiſit, & quæ adhuc habet, præmia eſſe belli. Hoc regente utriuſque terminos regni, id quenque habiturum quod proximæ lucis aſſignatura fortuna eſt: & me in Aſiam non veniſſe ut ab aliis acciperem, ſed ut aliis darem. Si ſecundus, & non par mihi vellet haberi, facerem forſitan quæ petit. Cæterùm nec mundus duobus ſolibus poteſt regi, nec duo ſumma regna ſalvo ſtatu terrarum poteſt habere. Proinde aut deditionem hodie, aut, in craſtinum, bellum paret: nec aliam ſibi, quàm expertus eſt, polliceatur fortunam.

ORATIO
DARII AD MILITES.
Ex libro IV.

Argvmentvm.

Dimicaturus acie jam tertiùm adverſus Macedonas Darius, ſuos ad prælium præſenti animo capeſſendum hortatur, propoſitis iis quæ in deliberan-

do

do graviſſima ſunt, ſalutis conjugum, liberorum, libertatis defenſione: de quibus omnibus aut amittendis aut recuperandis hoc prælio decernant. Clades acceptas commemorat, quò illis res redierit oſtendit. Et ne ſuperiorum cladium recordatio debilitet animos, extenuat ac deſpicit virtutem, res geſtas, vires Alexandri. Denique mixtis cohortatione precibus eos animat.

TERRARVM (*inquit*) quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Helleſpontus, paulo antè domini, jam non de gloria, ſed de ſalute, & (quod ſaluti præponitis) de libertate pugnandum eſt. Hic dies imperium, quo nullum amplius vidit ætas, aut conſtituet aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoſte certavimus. In Cilicia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum eſt eò unde pulſis ne fugæ quidem locus eſt. Omnia tam diutino bello exhauſta poſt tergum ſunt. Non incolas ſuos urbes, non cultores habent terræ. Conjuges quoque, & liberi ſequuntur hanc aciem: parata hoſtibus præda, niſi pro cariſſimis pignoribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem penè immenſa planities vix caperet, comparavi: equos, arma diſtribui: commeatus ne tantæ multitudini deeſſent, providi: locum, in quo acies explicari poſſet, elegi. Cætera in veſtra poteſtate ſunt: audete modò vincere, famamque (infirmiſſimum adverſus fortes viros telum) contemnite. Temeritas eſt quam adhuc pro virtute timuiſtis: quæ ubi primum impetum effudit, velut quædam animalia amiſſo aculeo, torpet. Hi verò campi deprehendêre paucitatem quam Ciliciæ montes abſconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam & ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

exhauſtam. Nam ultimi, quos locavit averſos, terga jam præbent. Obteri, mehercule, equorum ungulis poſſunt, etiam ſi nihil præter falcatos currus emiſero: & bello vicerimus ſi vincimus prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus eſt. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet incluſos: & quæ antea pro illis erant, in contrarium converſa ſunt. Noſtrum mobile & expeditum agmen eſt, illud præda grave. Implicatos ergo ſpoliis noſtris trucidabimus: eademque res & cauſa victoriæ erit & fructus. Quòd ſi quem è vobis nomen gentis movet, cogitet Macedonum illic arma eſſe, non corpora. Multum enim ſanguinis invicem hauſimus, & ſemper gravior in paucitate jactura eſt. Nam Alexander quantuſcunque ignavis & timidis videri poteſt, unum animal eſt: &, ſi quid mihi creditis, temerarium & vecors, adhuc noſtro pavore, quàm ſua virtute felicius. Nihil autem poteſt eſſe diuturnum cui non ſubeſt ratio. Licet felicitas aſpirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non ſufficit. Præterea breves & mutabiles vices rerum ſunt, & fortuna nunquam ſimpliciter indulget. Forſitan ita dii fata ordinaverunt, ut Perſarum imperium, quod ſecundo curſu per ccxxx annos ad ſummum faſtigium evexerant, magno motu concuterent magis quàm affligerent, admonerentque nos fragilitatis humanæ, cujus nimia in proſperis rebus oblivio eſt. Modò Græcis ultrò bellum inferebamus, nunc in ſedibus noſtris propulſamus illatum. Iactamur invicem varietate fortunæ. Videlicet imperium, quod mutuò affectamus, una gens non capit. Cæterùm etiamſi ſpes non ſubeſſet, neceſſitas tamen ſtimulare deberet. Ad extrema perventum eſt. Matrem meam, duas filias, Ochum in ſpem hu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

hujus imperii genitum, illos principes, illam ſobolem regiæ ſtirpis, duces veſtros, regum inſtar vinctos habet: niſi, quod in vobis eſt, ipſe ego majore parte captivus ſum. Eripite viſcera mea ex vinculis, reſtituite mihi pignora, pro quibus ipſe mori non recuſo. Parentem, liberos (nam conjugem in illo carcere amiſi) credite nunc omnes extendere ad vos manus, implorare patrios deos, opem veſtram, miſericordiam, fidem expoſcere, ut ſervitute, ut compedibus, ut precario victu ipſos liberetis. An creditis æquo animo iis ſervire quorum reges eſſe faſtidiunt? Video admoveri hoſtium aciem: ſed quo propius diſcrimen accedo, hoc minus iis quæ dixi, poſſum eſſe contentus. Precor vos per deos patrios, æternumque iguem qui præfertur altaribus, fulgoremque ſolis intra fines regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydiſque imperium primus in Perſidem intulit, vendicate ab ultimo dedecore nomen gentemque Perſarum. Ite alacres & ſpe pleni, ut quam gloriam accepiſtis à majoribus veſtris, poſteris relinquatis. In dextris veſtris jam libertatem, opem, ſpem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quiſquis contempſerit: timidiſſimum quenque conſequitur. Ipſe non patrio more ſolum, ſed etiam ut conſpici poſſim, curru vehor: nec recuſo quo minus imitemini me, ſive fortitudinis exemplum, ſive ignaviæ fuero.

ORATIO

EVCTEMONIS CYNÆI.

Ex libro V.

ARGVMENTVM.

Græci captivi ad quater mille, quum crudeliſſimè eſſent à Perſis accepti, & fæda corporum lace-

ratione deturpati, ſe in Alexandri fidem qui tum eas partes vincendo peragrabat, contulerunt, dubii tamen quid potiſſimum ab eo contenderent. Qua de re quum anceps eſſet conſilium, aut in iis locis conſidendi, aut patriæ repetendæ, dictæ ſunt in utranque partem ſententiæ. Euctemoni huic placet, in iis regionibus habitandi domicilium ab Alexandro poſtulare, tum quia imbecillitas corporum jactationem viæ ferre non poſſet, tum quia ita deformati ne honeſtè quidem in ſuorum conſpectum prodire poſſent.

HI, qui modò ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc ſimplicitas noſtra eſt, ſupplicia, quorum nos pudeat magis an pœniteat, incertum eſt, oſtentare Græciæ velut lætum ſpectaculum cupimus. At ii optimè miſerias ferunt, qui abſcondunt: nec ulla eſt tam familiaris infelicibus patria quàm ſolitudo, & ſtatus prioris oblivio. Nam qui multum in ſuorum miſericordia ponunt, ignorant quàm celeriter lacrymæ inareſcant. Nemo fideliter diligit quem faſtidit: nam & calamitas querula eſt, & ſuperba felicitas. Ita ſuam quiſque fortunam in conſilio habet, quum de aliena deliberat: & niſi mutuò eſſemus miſeri, olim alius alii potuiſſemus eſſe faſtidio. Quid mirum eſt fortunatos ſemper parem quærere? Obſecro vos, olim vita defuncti, quæramus locum in quo hæc ſemeſa membra obruamus: ubi horribiles cicatrices celet exitium. Ingrati prorſus conjugibus, quas juvenes duximus, revertemur. Liberi in flore & ætatis & rerum agnoſcent patres & fratres, ergaſtuli detrimenta? Et quota pars noſtri tot obire terras poteſt? Procul Europa in ultima orientis relegati, ſenes, debiles, majore membrorum parte mutilati, tolerabimus ſcilicet quæ armatos & victores fati-

fatigaverunt? Conjuges demum, quas captis ſors & neceſſitas unicum ſolatium applicuit, parvoſque liberos, trahimus nobiſcum, an reliquimus? Cum his venientes nemo agnoſcere volet. Relinquemus ergo extemplo præſentium pignora, quum incertum ſit an viſuri ſumus ea quæ petimus? Inter hos latendum eſt qui nos miſeros noſſe cœperunt.

ORATIO
THEATI ATHENIENSIS.
Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Vltrò citróque, ut diximus, res eſt inter Græcos agitata, manerent, an patriam reviſerent. Contrariæ ſententiæ illi ſuperiori autor eſt Theatus Atheinienſis. Profectionem enim ſuadet poſthabita deformitatis illius verecundia, itineris verò laboribus præ deſiderio patriæ neglectis, & locorum in quibus eſſent, feritate propoſita. Quamvis autem hæc oratio obliqua ſit, quia tamen eſt ἀντιλογικὴ, *reſpondens videlicet ſuperiori, non viſa eſt prætereunda.*

NEMINEM *pium habitu corporis ſuos æſtimaturum, utique ſævicia hoſtis, non natura, calamitoſos. Dignum eſſe omni malo qui erubeſceret fortunæ: triſtem enim de mortalitate ferre ſententiam, & deſperare miſericordiam, quia ipſe alteri denegaturus ſit. Deos (quod ipſi nunquam auſi optare forent) offerre patriam, conjuges, liberos, & quicquid homines vel vita æſtimant, vel morte redimunt: quin illi ex hoc carcere erumperent. Alium domi eſſe cæli hauſtum, alium lucis aſpectum: mores, ſacra, linguæ commercium etiam à barbaris expeti: quæ ingentia ipſi omiſſuri ſint ſua ſponte, non ob aliud tam calamitoſi quam quod illis carere*

coa-

coacti eſſent. Se certè rediturum ad penates & in patriam, tantoque beneficio regis uſurum. Si quos contubernii liberorúmque, quos ſervitus coegiſſet agnoſcere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria charius eſt.

ORATIO
DARII. Ex eodem libro.
Argvmentvm.

Darius quum jam ter adverſo Marte pugnaſſet, exiguas haberet tantarum cladium reliquias, ſed ne ſatis quidem eas exploratæ fidei, tæderetque eum diuturnæ fugæ, quod in ſumma rerum deſperatione fieri aſſolet, ſtatuit poſtremo prælio de rerum ſumma decernere. Verùm quia id non ante poterat, quàm ſuorum animos partim tentaſſet, partim confirmaſſet, hac oratione eſt uſus; qua labantes aliorum animos retinere & conciliare, aliorum ægros conſolari, omnium infirmos corroborare conatur. Suadet igitur ut tot calamitates uno vel ſecundo vel adverſo prælio finiant. Sibi quidem certum eſſe oſtendit hoc uno certamine aut emori aut clades acceptas ſarcire.

SI me cum ignavis (*inquit*) & pluris qualemcunque vitam morte honeſta æſtimantibus fortuna junxiſſet, tacerem potius quàm fruſtra verba conſumerem: ſed majore quàm vellem documento & virtutem veſtram & fidem expertus, magis etiam conniti debeo ut dignus talibus amicis ſim, quam dubitare an veſtri ſimiles adhuc ſitis. Ex tot millibus quæ ſub imperio fuerunt meo, bis victum, bis fugientem perſequuti eſtis. Fides veſtra & conſtantia, ut regem me eſſe credam, facit. Proditores & transfugæ in urbibus meis regnant, non hercule qui tanto honore digni habeantur, ſed ut præmiis eorum veſtri ſolicitentur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

animi. Meam tamen fortunam quàm victoris maluiſtis ſequi: digniſſimi quibus ſi ego non poſſim, dii pro me gratiam referant, & mehercule referent. Nulla erit tam ſurda poſteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum vos debitis laudibus ferat. Itaque etiamſi conſilium fugæ, à qua multùm abhorret animus, agitaſſem, veſtra tamen virtute fretus obviam iſſem hoſti. Quouſque enim in regno exulabo, & per fines imperii mei fugiam externum & advenam regem, quum liceat experto belli fortunam aut reparare quæ amiſi, aut honeſta morte defungi? Niſi fortè ſatius eſt expectare victoris arbitrium, & Mazæi & Mithrenis exemplo precarium accipere regnum nationis unius, ut jam malit ille gloriæ ſuæ quàm iræ obſequi. Nec dii ſiverint ut hoc decus mei capitis, aut demere mihi quiſquam, aut condonare poſſit, ne hoc imperium vivus amittam. Idemque erit regni mei qui & ſpiritus finis. Si hic animus, ſi hæc lex, nulli non parta libertas eſt: nemo è vobis faſtidium Macedonum, nemo vultum ſuperbum ferre cogetur. Sua cuique dextera aut ultionem tot malorum pariet, aut finẽ. Equidem quàm verſabilis fortuna ſit, documentum ipſe ſum. Nec immeritò mitiores vices ejus expecto. Sed ſi juſta ac pia bella dii averſantur, fortibus tamen viris licebit honeſtè mori. Per ego vos decora majorum qui totius orientis regna cum memorabili laude tenuerunt; per illos viros quibus ſtipendium Macedonia quondam tulit, per tot navium claſſes in Græciam miſſas, per tot trophæa regum, oro & obteſtor, ut nobilitate veſtra gentiſque dignos ſpiritus capiatis, ut eadem conſtantia animorum qua præterita toleraſtis, experiamini quicquid deinde ſors tulerit. Me certè in perpetuum, aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

ORA-

ORATIO
NABARZANIS. Ex eod. libro.

ARGVMENTVM.

Darii orationi qua ſe in aciem deſcendere velle dixit, ab uno Nabarzane, qui inter purpuratos erat, reclamatum eſt. Is enim, ut qui primùm regem in vinculis habere, deinde imperii reliquias invadere cum participe ejuſdem ſceleris Beſſo moliretur, hac autem dimicatione conatus ſuos averti videret, regem ab eo conflictu deterrere voluit. Autor igitur eſt Dario perfidioſus ſuaſor ut tantiſper ſe imperio abdicet, dum alter ſuſceptis gubernaculis feliciter rem gerat, & inclinatam reſtituat. Cæterùm ad Beſſum, conſcium ſceleris ſatrapen, ſua ſententia ſummam rerum defert.

SCIO me (*inquit*) ſententiam eſſe dicturum prima ſpecie haudquaquam auribus tuis gratam: ſed medici quoque graviores morbos aſperis remediis curant: & gubernator, ubi naufragium timet, jactura, quicquid ſervari poteſt, redimit. Ego tamen non, ut damnum quidem facias, ſuadeo, ſed ut te ac regnum tuum ſalubri ratione conſerves. Diis adverſis bellum inimus, & pertinax fortuna Perſas urgere non deſinit. Novis initiis & hominibus opus eſt. Auſpicium & imperium alii trade interim, qui tandiu rex appelletur, donec Aſia decedat hoſtis: victor deinde regnum tibi reddat. Hoc autem brevì futurum ratio promittit. Bactra intacta ſunt: Indi & Sagæ in tua poteſtate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumq́ue millia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major belli moles ſuperſit quàm exhauſta ſit. Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non neceſſariam? Fortium virorum eſt,

magis mortem contemnere quàm odiſſe vitam. Sæpe tædio laboris ad vilitatem ſui compelluntur ignavi : at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors eſt, ad quam non pigrè ire ſatis eſt. Proinde ſi Bactra, quod tutiſſimum receptaculum eſt, petimus , præfectum regionis ejus Beſſum , regem, temporis gratia , ſtatuamus. Compoſitis rebus , juſto regi tibi fiduciarium reſtituet imperium.

ORATIO
ALEXANDRI. Ex libro VI.
ARGUMENTUM.

Inclinatis jam animis multitudinis ad requietem laborioſæ militiæ optandam , acceſſerat ſparſus ſine autore quidem , ſed ex diuturniorum ſtativorum occaſione excitatus miſſionis rumor. Qui etſi temere percrebuerat , tamen tanta fuerat omnium aviditate acceptus , ut jam totis caſtris à gregariis militibus reditus compararetur. Quæ res non mediocriter Alexandrum vix ea ingreſſum quæ animo & ſpe præceperat, perculit. Itaque proceribus per errorem incuſatis , illis ipſis autoribus vulgus ab eo errore & cupiditate deducere hac oratione ſtatuit. Qua leniter objurgat milites quod immaturum ſuarum victoriarum fructum velint percipere. Duas exponit conſilii ſui cauſas , cur nondum inceptis deſiſtat. Neque quæ parta ſint, retineri poſſe, niſi ſubactis hoſtibus qui ſuperſint : & his domitis , multo uberiores victoriæ fructus oſtendi, & ſeſe offerre. Hæc niſi pacata teneri non poſſe: pacata verò ſecum multo his plura eſſe allatura. Eos præterea ad perſequendas de percuſſoribus Darii pœnas impellit.

MAGNITUDINEM rerum quas geſſimus, milites , intuentibus vobis , minimè mirum eſt, & deſiderium quietis & ſatietatem gloriæ occur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

currere: ut omittam Illyricos, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponneſum, quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioque perdomui. Ecce orſi bellum ad Helleſpontum, Ionas, Æolidem ſervitio barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Piſides, Ciliciam, Syriam, Phœnicen, Armeniam, Perſidem, Medos, Parthienen habemus in poteſtate. Plures provincias complexus ſum quàm alii urbes ceperunt: & neſcio an enumeranti mihi quaſdam ipſarum rerum multitudo ſubduxerit. Itaque ſi crederem ſatis certam eſſe poſſeſſionem terrarum quas tanta velocitate domuimus, ego verò milites ad penates meos, ad parentem ſororeſque & cæteros cives, vel renitentibus vobis erumperem, ut ibi potiſſimùm parta vobiſcum laude & gloria fruerer, ubi nos uberrima victoriæ præmia expectant, liberorum, conjugum, parentumque lætitia, pax, quies, rerum per virtutem partarum ſecura poſſeſſio. Sed in novo & (ſi verum fateri volumus) precario imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice ſubeuntibus barbaris, tempore (milites) opus eſt, dum mitioribus ingeniis imbuuntur, & efferatos mollior conſuetudo permulcet. Fruges quoq; maturitatem ſtatuto tempore expectant, adeo etiam illa ſenſus omnis expertia, tamen ſua lege miteſcunt. Quid creditis tot gentes alterius imperio ac nomine aſſuetas, non ſacris, non moribus, non commercio linguæ nobiſcum cohærentes, eodem prælio domitas eſſe quo victæ ſunt? Veſtris armis continentur, non ſuis moribus: ſed qui præſentes metuunt, in abſentia hoſtes erunt. Cum feris beſtiis res eſt, quas captas & incluſas, quia ipſarum natura non poteſt, longior dies mitigat. Et adhuc ſic ago tanquam omnia

ſubacta ſint armis quæ fuerunt in ditione Darii. Hyrcaniam Nabarzanes occupavit: Bactra non poſſidet ſolùm parricida Beſſus, ſed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ, Maſſagetæ, Sagæ, Indi, ſui juris ſunt. Omnes hi ſimul, ſi terga noſtra viderint, ſequentur. Illi enim ejuſdem nationis ſunt, nos alienigenæ & externi. Suis autem quique parent placidius, etiam quum is præeſt qui magis timeri poteſt. Proinde aut quæ cœpimus, omittenda ſunt: aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ægris, milites, nihil, quod nociturum eſt, medici relinquunt, ſic nos, quicquid obſtat imperio, recidamus. Parva ſæpe ſcintilla contempta magnum excitavit incendium. Nil tutò in hoſte deſpicitur: quem ſpreveris, valentiorem negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditarium Perſarum accepit imperium; ſed in ſedem Cyri beneficio Bagoæ caſtrati hominis admiſſus: ne vos magno labore credatis Beſſum vacuum regnum occupaturum. Nos verè peccavimus, milites, ſi Darium ob hoc vicimus ut ſervo ejus traderemus imperium, qui ultimum auſus ſcelus, regem ſuum, etiam externæ opis egentem, certè cui nos victores peperciſſemus, quaſi captivum in vinculis habuit, ad ultimum, ne à nobis conſervari poſſet, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem crucifixum videre feſtino, omnibus regibus gentibuſque fidei, quam violavit, meritas pœnas ſolventem. At hercule ſi mox eundem Græcorum urbes, aut Helleſpontum vaſtare nuntiàtum erit vobis, quo dolore afficiemini, Beſſum præmia veſtræ occupaſſe victoriæ? Tunc ad repetendas res feſtinabitis, tunc arma capietis. Quanto autem præſtat territum adhuc, & vix mentis ſuæ compotem, opprimere? Quatridui nobis iter ſupereſt, qui tot proculcavimus nives,

nives, tot amnes ſuperavimus, tot montium juga tranſcurrimus: non mare illud, quod exæſtuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces & anguſtiæ includunt: plana omnia & prona ſunt, in ipſo limine victoriæ ſtamus. Pauci nobis fugitivi, & domini ſui interfectores ſuperſunt. Egregium mehercule opus, & inter præmia gloriæ veſtræ numerandum, poſteritati famæque tradetis: Darii quoque hoſteis, finito poſt mortem ejus odio, parricidas vos ultos: neminem impium effugiſſe manus veſtras. Hoc perpetrato, quanto creditis Perſas obſequentiores fore, quum intellexerint, vos pia bella ſuſcipere, & Beſſi ſceleri, non nomini ſuo, iraſci?

ORATIO

CRATERI. Ex eodem libro.

Argvmentvm.

Macedones aliquot inierant regis ſui de medio tollendi conſilium. Sed re per indices patefacta, comprehenſi ſunt, & oppreſſa coujuratio. Verùm quia erant in ea conjuratione aliquot clari & nobiles, noluit Alexander quicquam in eos niſi ex amicorum ſententia ſtatuere. Ad eos igitur convocatos rem detulit. Ex quibus Craterus, in paucis regi charus, ſententiam rogatus, cenſuit more majorum in eos eſſe animadvertendum. Nec quia illuſtres eſſent, idcirco dignitati potius eorum quàm capiti regis eſſe parcendum. Magnitudinem periculi proponit, & audaciam parricidarum, quæ licentiæ contagione ſerpet longius niſi in his cohibeatur.

Vtinam (*inquit*) in principio quoque hujus rei nobiſcum deliberaſſes. Suaſiſſemus, ſi Philotæ velles ignoſcere, paterere potius ignorare eum quantum deberet tibi, quàm uſque ad mortis

metum adductum, cogeres potius de periculo ſuo quàm de tuo cogitare beneficio. Ille enim ſemper inſidiari tibi poterit: tu non ſemper Philotæ poteris ignoſcere. Nec eſt quòd exiſtimes, eum qui tantum facinus auſus eſt, venia poſſe mutari. Scit eos qui miſericordiam conſumpſerunt, amplius ſperare non poſſe. At ego etiamſi ipſe vel pœnitentia vel beneficio tuo victus, quieſcere volet, patrem ejus Parmenionem tanti ducem exercitus, & inveterata apud milites tuos autoritate, haud multùm infra magnitudinis tuæ faſtigium poſitum, ſcio non æquo animo ſalutem filii ſui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruiſſe mortem, confiteri pudet. Supereſt ut malit videri injuriam accepiſſe quàm vitam. Proinde ſcio tibi cum illis de ſalute eſſe pugnandum. Satis hoſtium ſupereſt, ad quos perſequendos ituri ſumus. Latus à domeſticis hoſtibus muni. Hos ſi ſubmoveas, nihil metuo ab externo. *Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabant quin conjurationis indicium ſuppreſſurus non fuiſſet, niſi autor aut particeps.* Quem enim pium & bonæ mentis, non amicum modò ſed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad regem fuiſſe curſurum? ne Ceballini quidem exemplo qui ex fratre comperta ipſi nuntiaſſet. Parmenionis filium præfectum equitatus, omnium arcanorum regis arbitrum ſimulaſſe etiam non vacaſſe ſermoni ſuo regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum religione quoque deûm adſtrictum, conſcientiam ſuam exonerare properaſſe. Philotam conſumpto per ludum jocumque penè toto die, gravatum eſſe pauca verba ad caput regis pertinentia, tam longo & forſitan ſupervacuo inſerere ſermoni. At enim ſi non crediciſſet talia deferentibus pueris, cur igitur extraxiſſet biduum tan-

quam indicio haberet fidem? Dimittendum fuiſſe Ceballinum ſi dilationem ejus damnabat. In ſuo quemq; periculo magnum animum habere; quum de ſalute regis timeretur, credulos eſſe debere vana quoque deferenteis admittere. *Omnes igitur quæſtionem de eo, ut participes ſceleris indicare cogeretur, habendam eſſe decernunt.*

ORATIO
ALEXANDRI. Ex libro VI.

ARGVMENTVM.

Alexander ex amicorum ſententia compertum ſcelus inteſtinum, quo penè oppreſſus fuerat, ad concionem defert, tum ut ſecunda multitudinis voluntate quæſtio in conjuratos exerceatur, tum etiam quia illuſtres ſunt: ut illis apud exercitum invidiam conſlet, à ſe verò evertat ſi in eos acerbè animadvertat. Hæc igitur oratio primùm querelam habet indigniſſimi facinoris comparati à reis conjurationis. Poſt invehitur præcipuè in eum qui ſibi patefactum ſcelus ſilentio texerat & foverat: eumque ejuſdem inſimulat criminis.

PENE (*inquit*) milites paucorum hominum ſcelere vobis ereptus ſum. Deûm providentia & miſericordia vivo: conſpectuſque veſter venerabilis cogit ut vehementius parricidis iraſcerer: quoniam ſpiritus, imò vitæ meæ, unus fructus eſt, tot fortiſſimis viris de me optimè meritis referre adhuc gratiam poſſe. *Interrupit orationem militum gemitus, obortæq; ſunt omnibus lacrymæ. Tum rex inquit;* Quanto majorem in animis veſtris motum excitabo, quum tanti ſceleris autores oſtendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam ſalvi eſſe poſſint, nominibus abſtineo? Sed vincenda eſt memoria priſtinæ charitatis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

tatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas ſileam? Parmenio, illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis amicorum vetuſtiſſimus, ducem tanto ſceleri ſe præbuit. Miniſter ejus Philotas Leucolaum & Demetrium, & hunc Dymnum cujus corpus aſpicitis, cæteroſque ejus amentiæ comites in caput meum ſubornavit. *Fremitus undique indignantium querentiúmque tota concione obſtrepebat, qualis ſolet eſſe multitudinis, & maximè militaris, ubi aut ſtudio agitur, aut ira. Nicomachus deinde & Metron & Ceballinus producti, quæ quiſque detulerat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas in participes ſceleris deſtinabatur. Itaque indignatione preſſa, vox indicum ſilentio excepta eſt. Tum rex*; Qualis (*inquit*) ergo animi vobis videtur qui hujus rei delatum indicium id ipſum ſuppreſſit? quod non fuiſſe vanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis diſtulit exonerare ſe, ut eò ubi lavabat irrumperet. Philotas ſolus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Iſte regis periculo, quum moneretur, vultum non mutaret? Indicem tantæ rei ſolicitus non audiret? Subeſt nimirum ſilentio facinus, & avida ſpes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præeſt: ipſe apud multos copiarum duces meis præpotens viribus, majora quàm caput, ſperat. Orbitas quoque mea, quòd ſine liberis ſum, ſpernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos, parentes, conſanguineos habeo; vobis ſalvis orbus eſſe non poſſum. *Epiſtolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam ſcripſerat, recitat, haud ſanè indicium gravioris conſilii ferentem.*

Nan-

Nanque ſumma ejus hæc erat, Primùm veſtri curam agite, deinde veſtrorum: ſic enim quæ deſtinavimus, faciemus. Adjecitque rex; *Sic eſſe ſcriptam, ut ſive ad filios perveniſſet, à conſciis poſſet intelligi: ſive intercepta eſſet, falleret ignaros.* At enim Dymnus quum cæteros participes ſceleris indicaret, Philotam non nominavit. Hoc quidem illius non innocentiæ, ſed potentiæ indicium eſt, quòd ſic ab iis timetur etiam à quibus prodi poteſt, ut dum de ſe fateantur, illum tamen celent. Cæterùm Philotam ipſius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi conſobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparavit inſidias, ſocium ſe & conſcium adjunxit. Hic Attalo, quo graviorem inimicum non habui, ſororem ſuam in matrimonium dedit. Hic, quum ſcripſiſſem ei pro jure tam familiaris uſus atque amicitiæ, qualis ſors edita eſſet Iovis Ammonis oraculo, ſuſtinuit ſcribere mihi, ſe quidem gratulari quòd in numerum deorum receptus eſſem, cæterùm miſereri eorum quibus vivendum eſſet ſub eo qui modum hominis excederet. Hæc ſunt animi etiam pridem alienati à me & invidentis gloriæ meæ indicia: quæ equidem, milites, quandiu licuit, in animo meo preſſi. Videbar enim mihi partem viſcerum meorum abrumpere, ſi, in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed jam non verba punienda ſunt, linguæ temeritas pervenit ad gladios. Hos (ſi mihi creditis) Philotas in me acuit: ſi ipſum dimiſero, quò me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatui, optimæ exercitus parti, principibus nobiliſſimæ juventutis, unum præfeci: ſalutem, ſpem, victoriam meam fidei ejus tutelæque commiſi: patrem in idem faſtigium, in quo me ipſi poſuiſtis, admovi. Mediam, qua nulla opulentior regio eſt, tot civium

vium ſociorumque millia imperio ejus ditionique ſubjeci. Vnde præſidium petieram, periculum exiſtit. Quàm feliciter in acie occidiſſem potius hoſtis præda, quàm civis victima? Nunc ſervatus ex periculis quæ ſola timui, in hæc incidi quæ timere non debui. Soletis identidem à me, milites, petere ut ſaluti meæ parcam. Ipſi mihi præſtare poteſtis quod ſuadetis ut faciam. Ad veſtras manus, ad veſtra arma confugio: invitis vobis ſalvus eſſe nolo, volentibus non poſſum niſi vindicor.

ORATIO
PHILOTÆ. Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Philotas erat clariſſimi Macedonis Parmenionis filius. Is non coiverat quidem cum conjuratis illis, ut vim regi omnes afferrent: ſed rem ad ſe delatam per indicem, ut modò attigimus, ſilentio præteriit, pollicitus tamen ſe ad regem perlaturum: admonentemque illum & urgentem ut ad regem deferret, eludebat, & aliud ex alio excuſabat. Admonebatur autem hic inſidiarum potiſſimùm, quòd ex cohorte regia erat, & præter cæteros clarus, magnaque apud regem gratia. Re igitur per alios patefacta, primùm ad cauſam dicendam eſt accerſitus ad regem ſolutus: pòſt conſultis a rege amicis, in vincula eſt conjectus & ad concionem productus, gravius etiam quàm cæteri eſt ab eo accuſatus: & ex ſilentio conjurationis reus peractus. Admiſſus tamen eſt etiam ad cauſam pro concione dicendam: verùm aberat rex quum is pro ſe diceret. Hanc igitur tum pro ſe orationem habuit, qua inficiatur intentum à rege crimen: ſuſpiciones diluit: argumenta conatur refellere: multa quæ in eum erant invidiosè conjecta rejicit. Purgat ſe crimine appetiti dominatus, quo inſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

inſimulatus fuerat, & cogitati parricidii in regem. Patrem, qui eadem laborabat invidia, & crimine eodem premebatur, ſed abſens, etiam defendit. Vicem illius non minus ac ſuam deflet: quod reus ſit atrociſſimi criminis, & particeps acerbiſſimi caſus filii ſui.

VERBA (*inquit*) innocenti facile eſt, modum verborum miſero tenere difficile. Itaque inter optimam conſcientiam & iniquiſſimam fortunam deſtitutus ignoro quomodo animo meo & tempori parcam. Abeſt quidem optimus cauſæ meæ judex: qui cur me ipſe audire noluerit, non me hercule excogito, quum illi utique cognita cauſa tam damnare me liceat quam abſolvere: non cognita verò, liberari ab abſente non poſſum, qui à præſente damnatus ſum. Sed quamquam vincti hominis non ſupervacua ſolùm ſed etiam inviſa defenſio eſt, quæ judicem non docere videtur, ſed arguere: tamen, utcunque licet me dicere, memet ipſe non deſeram, nec committam ut damnatus etiam mea ſententia videar. Equidem cujus criminis reus ſim, non video. Inter conjuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit: Ceballinus plus quam audierat, ſcire non potuit. Atqui conjurationis caput me fuiſſe credit rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire quem ſequebatur? præſertim quum quærenti ſocios vel falsò fuerim nominandus, quò facilius qui tentabatur poſſet impelli. Non enim detecto facinore nomen meum præteriit, ut poſſet videri ſocio peperciſſe Nicomachus: quem taciturum arcana de ſemet ipſo credebat confeſſus, aliis nominatis me unum ſubtrahebat. Quæſo, commilitones, ſi Ceballinus non mè adiſſet, nihil me de conjuratis ſcire voluiſſet, num hodie dicerem cauſam nullo me nominante? Dymnus

ſanè

ſane & vivat adhuc, & velit mihi parcere: quid cæteri qui de ſe confitebuntur? me videlicet ſubtrahent? Maligna eſt calamitas; & ferè noxius, quum ſuo ſupplicio crucietur, acquieſcit alieno. Tot conſcii ne in equuleum quidem impoſiti verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen, & ad unum revertendum mihi eſt. Cur rem delatam ad te tacuiſti? cur tam ſecurus audiſti? Hoc qualecunque eſt, confeſſo mihi, ubicunque es, Alexander, remiſiſti: dexteram tuam amplexus, reconciliati pignus animi, convivio quoque interfui. Si credidiſti mihi, abſolutus ſum: ſi pepercisti, dimiſſus. Vel judicium tuum ſerva. Quid hac proxima nocte, qua digreſſus ſum à menſa tua, feci? Quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi ſopore acquieſcebam, quum me malis indormientem meis inimici vinciendo excitarunt. Vnde & parricidæ & proditori tam alti quies ſomni? Scelerati conſcientia obſtrepente quum dormire non poſſint, agitant eos furiæ, non cogitato modò, ſed & conſummato parricidio. At mihi ſecuritatem primùm innocentia mea, deinde dextera tua obtulerant. Non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret quàm clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidiſſe pœniteat, res ad me deferebatur à puero qui non teſtem, non pignus indicii exhibere poterat, impleturus omnes metu, ſi cœpiſſet audiri. Amatoris & ſcorti jurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem ejus ſuſpectam habui, quòd non ipſe deferret, ſed fratrem potius ſubornaret. Timui ne negaret mandaſſe ſe Ceballino, & ego viderer multis amicorum regis fuiſſe periculi cauſa. Sic quoque quum læſerim neminem, inveni qui mallet perire me quàm incolumem

eſſe.

eſſe. Quid inimicitiarum creditis accepturum fuiſſe, ſi inſontes laceſſiſſem? At enim Dymnus ſe occidit. Num igitur facturum eum divinare potui? Minimè. Ita quod ſolum indicio fidem fecit, id me, quum à Ceballino interpolatus ſum, movere non poterat. At hercule ſi conſcius Dymno tanti ſceleris fuiſſem, biduo illo proditos eſſe nos diſſimulare non debui. Ceballinus ipſe tolli de medio nullo negotio potuit: deinde poſt delatum indicium quid operiturus eram? Cubiculum regis ſolus intravi, ferro quidem cinctus. Cur diſtuli facinus? An ſine Dymno non ſum auſus? Ille igitur princeps conjurationis fuit. Sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Ecquis è vobis corruptus eſt donis? quem ducem, quem præfectum impenſius colui? Mihi quidem objicitur quòd ſocietatem patrii ſermonis aſperner, quòd Macedonum mores faſtidiam. Sic ego imperio quod dedignor immineo. Iam pridem nativus ille ſermo commercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus quàm victis peregrina lingua diſcenda eſt. Non mehercule iſta me magis lædunt quàm quòd Amyntas Perdiccæ filius inſidiatus eſt regi: cum quo quòd amicitia fuerit mihi, non recuſo defendere, ſi fratrem regis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu poſitum etiam venerari neceſſe erat, utrum quæſo, quòd non divinavi, reus ſum? An impiorum amicis inſontibus quoque moriendum eſt? Quod ſi æquum eſt, cur tamdiu vivo? ſi injuſtum, cur nunc demum occidor? At enim ſcripſi miſereri me eorum quibus vivendum eſſet ſub eo qui ſe Iovis filium crederet. Fides amicitiæ, veri conſilii periculoſa libertas, me decepiſtis: vos, quæ ſentiebam, ne reticerem, impuliſtis. Scripſiſſe me hoc fateor regi, non de rege:

ge: non enim faciebam invidiam, ſed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur qui Iovis ſtirpem tacitus agnoſceret quàm qui prædicatione jactaret. Sed quoniam oraculi fides certa eſt, ſit deus cauſæ meæ teſtis. Retinete me in vinculis, dum conſulitur Ammonius in arcanum & occultum ſcelus. Interim qui regem noſtrum dignatus eſt filium, neminem eorum qui ſtirpi ſuæ inſidiati ſunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis eſſe tormenta, ne hanc quidem exhibendæ veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amiſi, patrem nec oſtendere poſſum: nec invocare audeo, quum & ipſe tanti criminis reus ſit. Parum eſt enim tot modò liberorum parentem, in unico filio acquieſcentem, eo quoque orbari, ni ipſe in rogum meum imponitur. Ergo chariſſime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi vitam adimo, ego ſenectutem tuam extinguo. Quid enim me procreabas infelicem adverſantibus diis? An ut hos ex me fructus perciperes qui te manent? Neſcio adoleſcentia mea miſerior ſit, an ſenectus tua. Ego in ipſo robore ætatis eripior, tibi carnifex ſpiritum adimet, quem, ſi fortuna expectare voluiſſet, natura poſcebat. Admonuit me patris mei mentio, quàm timidè & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim quum audiſſet venenum à Philippo medico regi parari, deterrere eum voluit epiſtola ſcripta, quominus medicamentum biberet, quod medicus dare conſtituerat. Num creditum eſt patri meo? num ullam autoritatem ejus literæ habuerunt? Ego ipſe quoties quæ audieram detuli, cum ludibrio credulitatis repulſus ſum. Si, & quum indicamus inviſi, & quum tacemus, ſuſpecti ſumus, quid face-

facere nos oportet? *Quumque unus è circunſtantium turba exclamaſſet, Benemeritis non inſidiari: Philotas*, Recte (*inquit*) quiſquis es, dicis. Itaque ſi inſidiatus ſum, pœnam non deprecor: & finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia ſunt viſa auribus veſtris.

ORATIO
AMYNTÆ. Ex eodem libro.

Argvmentvm.

Amyntas Macedo non fuerat quidem nominatus inter conjuratos neque ab indice neque à reis quum in tormentis eſſent, ſed ſuſpicione urgebatur ob nimiam cum Philota conjunctionem, & quòd frater ejus profugerat. Itaq; ab rege vinciri juſſus, necato Philota, productus ſtatim in concionem fuit. Crimini data eſt cum Philota arcta neceſſitudo & recens cum eo congreſſus, aliquot dictorum procacitas, equi ſcribæ imperanti ferocius denegati, matris Alexandri ipſius literæ, quibus ut ſibi ab hoc caveret filium monebat. Admiſſus ad cauſam dicendam Amyntas, diluit ea crimina omnia, ſed præpoſterè, orſus à graviſsimo, de iis quæ in regem intemperanter eſſet debacchatus. Defenſionis hæc eſt ſumma: Procacitatem purgat, excuſata impotentia animi & linguæ quam duriſsimi labores militibus crebrius afferant: conjunctionem cum Philota non excuſat, ſed ſiquid eſt culpæ, eam omnem ab rege dicit ſuſtineri, qui hunc ornando, feciſſet ut ejus amicitiam omnes appeterent. Recuſationem equorum confert in penuriam. Suſpiciones matris derivat in illius ſimultatem, quam ipſe officiosè in regem faciendo in ſe concitaſſet. Fugam fratris purgat illius ipſius interventu.

Qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

QVALISCVNQVE (*inquit*) exitus nos manet, rex, confitemur proſperum eventum tibi debituros, triſtiorem fortunæ imputaturos. Sine præjudicio dicimus cauſam: liberis corporibus animiſque habitum etiam, in quo te comitari ſolemus, reddidiſti. Cauſam non poſſumus, fortunam timere deſinemus. Te quæſo, permittas mihi id primum defendere quòd à te ultimum objectum eſt. Nos, rex, ſermonis adverſus majeſtatem tuam habiti nullius conſcii ſumus nobis. Dicerem jampridem viciſſe te invidiam, niſi periculum eſſet ne alia malignè dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterùm etiamſi militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis vel in tabernaculo ægri & vulnera curantis, aliqua vox aſperior eſſet accepta, merueramus fortibus factis ut malles eam tempori noſtro imputare quàm animo. Quum quid accidit triſtius, omnes rei ſunt: corporibus noſtris, quæ utique non odimus, infeſtas admovemus manus: parentes liberis ſi occurrant, & ingrati & inviſi ſunt: Contrà quum donis honoramur, quum præmiis onuſti revertimur, quæ ferre non poteſt? Quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio nec lætitia moderata eſt. Ad omnes affectus impetu rapimur. Vituperamus, laudamus, miſeremur, iraſcimur. Vtcunque præſens movet affectio, modò Indiam adire & oceanum libet, modò conjugum & liberorum patriæque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter ſe colloquentium voces, ſignum tuba datum finit. In ſuos ordines quiſque currimus, & quicquid irarum in tabernaculo conceptum eſt, in hoſtium effunditur capita. Vtinam Philotas quoque intra verba peccaſſet. Proinde ad id revertar propter quod rei ſumus. Amicitiam quæ nobis

cum

cum Philota fuit, adeo non eo inficias, ut expetiſſe quoque nos, magnoſque ex ea fructus percepiſſe confitear. An verò Parmenionis quem tibi proximum eſſe voluiſti, filium, omnes penè amicos tuos dignatione vincentem, cultum à nobis eſſe miraris? Tu hercule, (ſi verum audire vis) rex, hujus nobis periculi cauſa eſt. Quis enim alius effecit ut ad Philotam decurrerent qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiæ tuæ aſcendimus. Is apud te fuit, cujus gratiam expetere & iram timere poſſemus. An non propemodum in tua verba tui omnes te præeunte juravimus, eoſdem nos inimicos amicoſque habituros eſſe quos tu haberes? Hoc ſacramento pietatis obſtricti adverſaremur, ſcilicet quem tum omnibus præferebas. Igitur ſi hoc crimen eſt, tu paucos innocentes habes, imò hercule neminem, Omnes enim Philotæ amici eſſe voluerunt: ſed totidem quot volebant, eſſe non poterant. Ita ſi à conſciis amicos non dividis, nec ab amicis quidem ſeparabis illos qui idem eſſe voluerunt. Quod igitur conſcientiæ affertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter & ſine arbitris loquutus eſt nobiſcum. At ego purgare non poſſem, ſi pridie quicquam ex vetere vita ac more mutaſſem. Nunc verò ſi, ut omnibus diebus, illo quoque qui ſuſpectus eſt, fecimus, conſuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, & pridie quàm Philotas detectus eſt, hæc mihi cum Antiphane res erat. Qui ſi nos ſuſpectos facere vult, quòd illo die equos non dedimus, ſemet ipſum, quòd eos deſideraverit, purgare non poterit. Anceps enim crimen eſt inter retinentem & exigentem, niſi quòd melior eſt cauſa ſuum non tradentis quàm poſcentis alienum. Cæterùm, rex, equos decem habui, è queis Antiphanes octo jam diſtribuerat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

buerat iis qui amiſerant ſuos. Omnino duos ipſe habebam, quos quum vellet abducere homo ſuperbiſſimus, certè iniquiſſimus: niſi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo loquutum eſſe me cum ignaviſſimo, & hocunum militiæ ſuæ uſurpante ut alienos equos pugnaturus diſtribuat. Huc enim malorum ventum eſt ut verba mea eodem tempore & Alexandro excuſem & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicis tuis ſcripſit. Vtinam prudentius eſſet ſolicita pro filio, & non inanes quoque ſpecies anxio animo figuraret. Quare enim non adſcribit metus ſui cauſam? Denique non oſtendit autorem, quo facto dictóve noſtro mota, tam trepidas tibi literas ſcripſit. O miſeram conditionem meam, cui forſitan non periculoſius eſt tacere quàm dicere. Sed utcunque ceſſura res eſt, malo tibi defenſionem meam diſplicere quàm cauſam. Agnoſces autem quæ dicturus ſum: quippe meminiſti quum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixiſſe te multos integros juvenes in domo tuæ matris abſcondi. Præcepiſti igitur mihi ne quem præter te intuerer, ſed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius quàm expediat mihi, exequutus ſum imperium tuum. Gorgiam & Hecatæum & Gorgatam, quorum bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius eſt, quàm me, qui, ſi tibi non paruiſſem, iure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neque enim ulla alia matri tuæ perſequendi nos cauſa eſt quàm quòd utilitatem tuam muliebri præpoſuimus gratiæ. VI millia Macedonum peditum, & DC equites adduxi, quorum pars ſequutura me non erat, ſi militiam detrectantibus indulgere voluiſſem. Sequitur ergo ut, quia illa propter

pter hanc cauſam iraſcitur nobis, tu mitiges matrem qui iræ ejus nos obtuliſti.

ORATIO

COBARIS. Ex eod. libro.

Argvmentvm.

Beſſus Darii percuſſor deliberat inter ſcyphos cum Familiaribus, quemadmodum Alexandro perſequenti reſiſtant. Ipſe ſententiam ſuam aperit, ut fuga ſalutem quærant, ſeque in remotas Aſiæ partes & profundorum fluminum divortiis diviſas abdant, ubi ſe illis naturæ munimentis tueantur. Eunt in hanc ſententiam alii : unus Cobares, ſaniore mente hoc conſilium improbat, & Beſſo autor eſt ut ſe Alexandro dedat & ejus arbitrio permittat. Hoc pacto ſpem affulgere aliquam incolumitatis, quæ in fuga nulla relicta ſit.

Natvra (*inquit*) mortalium hoc quoque nomine prava & ſiniſtra dici poteſt , quòd in ſuo quiſque negotio hebetior eſt quàm in alieno. Turbida facta ſunt conſilia eorum qui ſibi ſuadent. Obſtat aliis metus, aliis cupiditas, nonnunquam naturalis eorum quæ cogitaveris amor : nam in te ſuperbia non cadit. Expertus es, unumquenque quod ipſe repererit, aut ſolum aut optimum ducere. Magnum onus ſuſtines capite regium inſigne. Hoc aut moderatè perferendum eſt , aut (quod abominor) in te ruet. Conſilio, non impetu opus eſt. *Adjicit deinde , quod apud Bactrianos vulgo uſurpant , Canem timidum vehementius latrare quam mordere. Altiſsima quæque flumina minimo ſono labi. Quæ inſerui ut, qualiſcunque inter barbaros potuit eſſe prudentia , traderetur. In his audientium ſuſpenſam dederat expectationem ſui. Tum conſilium aperit utilius Beſſo*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

quàm gratius. In veſtibulo (*inquit*) regiæ tuæ velociſſimus conſtat rex. Antè ille agmen quàm tu menſam iſtam movebis. Nunc ab Tanai exercitum accerſes, & armis flumina oppones. Scilicet quà tu fugiturus es, hoſtis ſequi non poteſt. Iter utrique commune eſt victori tutius. Licet ſtrenuum metum putes eſſe, velocior tamen ſpes eſt. Quin validioris occupas gratiam, dediſque te? Vtcunque ceſſerit, meliorem fortunam deditus quàm hoſtis habiturus. Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forſitan juſtus eſſe rex, quum ipſe fecerit, qui tibi & dare poteſt regnum & eripere. Conſilium habes fidele, quod diutius exequi ſupervacuum eſt. Nobilis equus umbra quoque virgæ regitur, ignavus ne calcari quidem concitari poteſt.

ORATIO ALEXANDRI. Ex eod. lib.

ARGVMENTVM.

Alexander parabat expeditionem in Scythas, & Tanaim trajicere cogitabat: ſed verebatur ut hoc conſilium ſatis in vulgus militum probaretur. Invitis autem militibus id tentare ne expedire quidem putabat. Cauſæ cur illi renuerent erant hæ: quòd magna ſanè moles negotii ſuſciperetur in Scytharum oppugnatione, & quòd verebantur ut ne rex ſatis illam expeditionem obire ipſe per infirmam valetudinem poſſet: quippe vixdum emerſerat ex graviſsimi vulneris periculo. Agit igitur ipſe cum ducibus: quibus in ſuam ſententiam pertractis, non dubitat quin conſilium ſuum militibus quoque probet. Rationem conſilii ſui exponit, non ad imperii tantùm amplificationem, ſed etiam ad eorum quæ ſubegerit defenſionem, ſibi eſſe Scythas tentandos.

DIS-

DISCRIMEN (*inquit*) me occupavit meliore hoſtium quàm meo tempore. Sed neceſſitas ante rationem eſt, maximè in bello, quo raró permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus ſtamus, & quantum in nobis animi ſit, alieno marte experiuntur. Haud dubia fortuna, ſi omiſerimus Scythas ultrò arma inferentes, contempti, ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si vero Tanaim tranſierimus, & ubique invictos eſſe nos Scytharum pernicie ac ſanguine oſtenderimus, quis dubitabit patêre Europam victoribus? Fallitur qui terminos gloriæ noſtræ metitur ſpatio quod tranſituri ſumus. Vnus amnis interfluit: quem ſi trajicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æſtimandum eſt, dum Aſiam ſubigimus, in alio quodammodo orbe trophæa ſtatuere, & quæ tam longo intervallo natura videtur diremiſſe, una victoria ſubitò committere? At hercule ſi paululum ceſſaverimus, in tergis noſtris Scythæ hærebunt. An ſoli ſumus qui flumina tranare poſſumus? Multa in noſmet ipſos recident, quibus adhuc vicimus. fortuna, belli artem victos quoque docet. Vtribus amnem trajiciendi exemplum fecimus nuper. Hoc ut Scythæ imitari neſciant, Bactriani docebunt. Præterea unus gentis hujus adhuc exercitus venit, cæteri expectantur. Ita bellum vitando alemus, & quod inferre poſſemus, accipere cogemur. Manifeſta eſt conſilii mei ratio. Sed an permiſſuri ſint Macedones animo uti meo, dubito, quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus ſum, non pedibus ingreſſus. Sed ſi me ſequi vultis, valeo, amici. Satis virium eſt ad toleranda iſta. Aut ſi jam adeſt vitæ meæ finis, in quo tandem opere melius extinguar?

ORA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ORATIO

SCYTHÆ LEGATI. Ex eod. lib.

ARGVMENTVM.

Alexander habebat in animo, uti diximus, Scythis bellum inferre. Illi non erant neſcii: ſed colloquio & compoſitione prius quàm armis bellum propulſare voluerant. Itaque legationem ad Macedonem miſerunt, quæ belli illati cauſas quæreret. Cujus hæc fuit oratio, tota collata ad Alexandrum commonendum, & à temeritate ad moderationem & prudentiam revocandum. Docent igitur legati, Scythas & pàcis & belli artes optimè callere. Itaque, hos ut ſibi benevolentia adjungat potius quàm ad vim & ad arma vocet admonet. Imbecillam felicitatem & caſus ancipites inculcant, multaque in hanc ſententiam dicunt. Si debellentur, ſuam cladem ſine ullo regis commodo eſſe poſſe, victoriam non ſine maximo ejus detrimento.

SI dii habitum corporis tui aviditati animi parem eſſe voluiſſent, orbis te non caperet. Altera manu orientem, altera occidentem contingeres. Et hoc aſſequutus, ſcire velles ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiſcis quæ non capis. Ab Europa petis Aſiam, ex Aſia tranſis in Europam. Deinde ſi humanum genus omne ſuperaveris, cum ſilvis & nivibus & fluminibus feriſq; beſtiis geſturus es bellum. Quid tu? ignoras arbores magnas diu creſcere, una hora extirpari? Stultus eſt qui fructus earum ſpectat, altitudinem non metitur. Vide ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipſis ramis quos comprehenderis decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fit: & ferrum

rum rubigo conſumit. Nihil tam firmum eſt cui periculum non ſit etiam ab invalido. Quid nobis tecum eſt? nunquam terram tuam attigimus. Qui ſis, unde venias, licetne ignorare in vaſtis ſilvis viventibus? Nec ſervire ulli poſſumus, nec imperare deſideramus. Dona à nobis data ſunt (ne Scytharum gentem ignores) jugum boum, aratrum, & ſagitta & patera. His utimur & cum amicis & adverſus inimicos. Fruges amicis damus, boum labore quæſitas, patera cum his vinum diis libamus: inimicos ſagitta eminus, haſta cominus petimus. Sic Scythiæ regem, & poſtea Perſarum Medorumque ſuperavimus, patuitque nobis iter uſque in Ægyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire, omnium gentium, quas adiſti, latro es. Lydiam cepiſti, Syriam occupaſti, Perſidem tenes: Bactrianos habes in poteſtate, Indos petiſti. Iam etiam ad pecora noſtra avaras & inſtabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus eſt quæ te eſurire cogunt? Primus omnium ſatietate paraſti famem, ut quo plura haberes, acrius quæ non habes cuperes. Non ſuccurrit tibi quàm diu circum Bactra hæreas? Dum illos ſubigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria naſcitur. Nam ut major fortiorque ſis quàm quiſquam, tamen alienigenam dominum nemo pati vult. Tranſi modò Tanaim, ſcies quàm latè pateat, nunquam tamen conſequeris Scythas. Paupertas noſtra velocior erit quàm exercitus tuus qui prædam tot nationum vehit. Rurſus quum procul abeſſe nos credes, videbis in tuis caſtris. Eadem velocitate & ſequimur & fugimus. Scytharum ſolitudines Græcis etiam proverbiis audio eludi. Nos deſerta, & humano cultu vacua, magis quàm urbes & opulentos agros, ſequimur. Proinde fortunam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

tuam preſſis manibus tene. Lubrica eſt, nec invita teneri poteſt. Salubre conſilium ſequens, quod præſens tempus oſtendit melius, impone felicitati tuæ frænos: facilius illam reges. Noſtri ſine pedibus dicunt eſſe fortunam, quæ manus & pinnas tantùm habet. Quum manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non ſinit. Denique ſi deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non ſua eripere: ſin autem homo es, id quod es, ſemper eſſe te cogita. Stultum eſt eorum meminiſſe propter quæ tui obliviſceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmiſſima eſt inter pares amicitia: & videntur pares, qui non fecerunt inter ſe periculum virium. Quos viceris, amicos tibi eſſe cave credas. Inter dominum & ſervum nulla amicitia eſt: etiam in pace, belli tamen jura ſervantur. Iurando gratiam Scythas ſancire ne credideris. Colendo fidem jurant. Græcorum iſta cautio eſt, qui facta conſignant, & deos invocant: nos religionem in ipſa fide novimus. Qui non reverentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus eſt de cujus benevolentia dubites. Cæterùm nos & Aſiæ & Europæ cuſtodes habes. Bactra, niſi dividat Tanais, contingimus. Vltra Tanaim uſque ad Thraciam colimus. Thraciæ Macedoniam conjunctam eſſe fama eſt. Vtrique imperio tuo finitimos, hoſtes an amicos velis eſſe, conſidera.

ORATIO
ALEXANDRI, ad trecentos milites. Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

In Sogdianis petra erat expugnatu difficillima. Patebat enim in altitudinem ſtadia 30, in orbem verò

verò 150: undequaque ardua & prærupta, ne callibus quidem ullis pervia. Vnus qui ad cacumen ducebat aditus & anguſtus limes, ab hoſtibus tenebatur. Inſederant enim petram triginta hominum millia. Alexander adverſus impedimenta omnia & naturæ & artificii enitens, ne huic quidem difficultati cedere voluit, & quoniam vis non valuiſſet, dolo ſtatuit aggredi. Hoc igitur commentus eſt ad eludendos hoſtes ſtratagema. Negotium dat ducibus ut trecentos expeditos juvenes conquirant exercitatæ pernicitatis, qui rem pecuariam in montibus exercuerint, ac proinde aſſueverint in præcipitiis & locis deviis inſiſtere. His, terrorem incutere hoſtibus parabat. Qui ut convenerunt, hac oratione quid fieri velit exponit. Rationem illis ad cacumen perveniendi aperit. Hortatur ut ſtrenuè rem aggrediantur, & adverſus omnes difficultates luctentur. Denique addit animos propoſitis præmiis ampliſſimis: itáque eos dimittit.

Vobiscvm, (*inquit*) ô juvenes & mei æquales, urbium invictarum antè munimenta ſuperavi, montium juga perenni nive obruta emenſus ſum, anguſtias Ciliciæ intravi, Indiæ ſine laſſitudine vim frigoris ſum perpeſſus. Et mei documenta vobis dedi & veſtra habeo. Petra quam videtis unum aditum habet, quem barbari obſident, cætera negligunt. Nullæ vigiliæ ſunt niſi quæ caſtra noſtra ſpectant. Invenietis viam ſi ſolerter rimati fueritis aditus ferenteis ad cacumen. Nihil tam altè natura conſtituit, quò virtus non poſſit eniti. Experiendo quæ cæteri deſperaverunt, Aſiam habemus in poteſtate. Evadite in cacumen: quod quum cœperitis, candidis velis ſignum mihi dabitis: ego copiis admotis hoſtem in nos à vobis convertam. Præmium erit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

ei qui primus occupaverit verticem, talenta x: uno minus accipiet qui proximus ei venerit: eademque ad x homines ſervabitur portio. Certum habeo vos non tam liberalitatem intueri meam, quàm voluntatem.

ORATIO
CALLISTHENIS. Ex lib. VIII.

ARGVMENTVM.

Cleo aſſentator Alexandri in convivio ſermonem captato opportuno tempore intulit, non eum quidem praeſente rege, ſed cupiente & omnia exaudiente è loco abdito. Ibi ex compoſito ut a rege majorem iniret gratiam, eum laudibus in cælum cœpit tollere, & divinos honores meritis ejus inter cœnam decernere, obſcuréque libertatis defenſores, & nimio regis faſtui infenſos, perſtringere. Eorum facilè erat princeps Olynthius Calliſthenes, nobilis, & idem philoſophus, qui tum aſſentatoris levitatem & procacitatem diſsimulare non potuit. Itaque hanc habuit in procerum convivio orationem, qua adulatoris illam cupiditatem notat. Regem nullo modo carpit, ſed tantæ ambitionis ſuſpicione prudenter liberat, quam illi ſua oratione Cleo affingebat.

SI rex (*inquit*) ſermoni tuo affuiſſet, nullius profectò vox reſponſuri tibi deſideraretur: Ipſe enim peteret ne in peregrinos ritus degenerare ſe cogeres, neu rebus feliciſſimè geſtis invidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abeſt, ego tibi pro illo reſpondeo, nullum eſſe eundem & diuturnum & præcocem fructum: cæleſteſque honores non dare te regi, ſed auferre. Intervallo enim opus eſt ut credatur deus, ſemperque hanc gratiam magnis viris poſteri reddunt. Ego autem ſeram immortalitatem precor regi, ut vita diutur-

na ſit, & æterna majeſtas. Hominem conſequitur aliquando, nunquam comitatur divinitas. Herculem modò & patrem Liberum conſecratæ immortalitatis exempla referebas. Credíſne illos unius convivii decreto deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura eſt quàm in cælum fama perveheret. Scilicet ego & tu Cleo deos facimus? A nobis divinitatis ſuæ autoritatem accepturus eſt rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem regem, ſi deum potes facere: facilius eſt imperium dare quàm cælum. Dii propitii ſine invidia, quæ Cleo dixit, audierint, eodemque curſu quo fluxere res, ire patiantur. Noſtris moribus velint nos eſſè contentos. Non pudet patriæ, nec deſidero ad quem modum rex mihi colendus ſit diſcere. Quos equidem victores eſſe confiteor, ſi ab illis leges, queis vivamus, accipiamus.

ORATIO
HERMOLAI. Ex eod. lib.

Argvmentvm.

Hermolaus nobilis adoleſcens ex cohorte regia acerbiore regis animadverſione irritatus, impulſore Soſtrato conſilium regis per inſidias opprimendi cum aliquot conſciis iniit. Statuit dolorem ulciſci ſuum. Res ab indice prolata eſt. Conſcii ſceleris capti, verberibus torti & necati ſunt præter eum qui indicium fecerat. Solus Hermolaus cauſam dixit audiente militum corona. Ejus eſt hæc oratio, qua non inficiatur factum, ſed facti æquitatem defendit. Sibi enim conſtitutum fuiſſe de medio tollere non regem, ſed crudelem & multorum jam cæde contaminatum tyrannum, faſtidioſum, ſuperbum, ſuorum ſanguine & vulneribus gloriam ſibi quærentem, denique indignum, qui ingenuis imperet, & liberorum hominum utatur opera.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

NOs verò (*inquit*) quoniam quaſi neſcias quæris, occidendi te conſilium inivimus, quia non ut ingenuis imperare cœpiſti, ſed quaſi in mancipia dominaris. *Primus ex omnibus pater ipſius Sopolis, parricidam etiam parentis ſui clamitans eſſe, conſurgit, & ad os manu objecta, ſcelere & malis inſanientem ultrà negat audiendum. Rex inhibito patre, dicere Hermolaum jubet quæ ex magiſtro didiciſſet Calliſthene. Et Hermolaus,* Vtor (*inquit*) beneficio tuo, & dico quæ noſtris malis didici. Quota pars Macedonum ſęvitiæ tuæ ſupereſt? quotus quiſque non è viliſſimo ſanguine? Attalus & Philotas & Parmenio & Lynceſtes, Alexander & Clytus, quantum ad hoſtes pertinet, vivunt, ſtant in acie: te clypeis ſuis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt. quibus tu egregiam gratiam retuliſti. Alius menſam tuam ſanguine ſuo aſperſit, alius ne ſimplici quidem morte defunctus eſt. Duces exercituum tuorum in equuleum impoſiti, Perſis quos vicerant fuere ſpectaculo. Parmenio indicta cauſa trucidatus eſt per quem Attalum occideras. Invicem enim miſerorum uteris manibus ad expetenda ſupplicia. Et quos paulo antè miniſtros cædis habuiſti, ſubitò ab aliis jubes trucidari. *Obſtrepunt ſubinde cuncti Hermolao. Pater ſupremum ſtrinxerat ferrum, percuſſurus haud dubie, ni inhibitus eſſet à rege: quippe Hermolaum dicere juſſit, petiitque ut cauſas ſupplicii augentem patienter audirent. Ægrè ergo coercitis, rurſus Hermolaus;* Quàm liberaliter (*inquit*) pueris rudibus ad dicendum agere permittis: & Calliſthenis vox carcere incluſa eſt, quia ſolus poteſt dicere. Cur enim non producitur, quum etiam confeſſi audiuntur? nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum feciſſe

ciſſe contendo. Sunt hîc qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt. Nemo eſt qui conſcium fuiſſe nobis Calliſthenem dicat, quum morti olim deſtinatus ſit à juſtiſſimo & patientiſſimo rege. Hæc ergo ſunt Macedonum præmia, quorum ut ſupervacuo & ſordido abuteris ſanguine. At tibi xxx millia mulorum captivum aurum vehunt, quum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi ſint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes, & novo more victores ſub jugum mitteres. Perſarum te veſtis & diſciplina delectat, patrios mores exoſus es. Perſarum ergo, non Macedonum regem occidere voluimus: & te transfugam, belli jure perſequimur. Tu Macedonas voluiſti genua tibi ponere, venerarique te ut deum: tu Philippum patrem adverſaris: & ſi quis deorum ante Iovem haberetur, faſtidires etiam Iovem. Miraris ſi liberi homines ſuperbiam tuam ferre non poſſumus? Quid ſperamus ex te quibus aut inſontibus moriendum eſt, aut (quod triſtius morte eſt) in ſervitute vivendum? Tu quidem ſi emendari potes, multum mihi debes: ex me enim ſcire cœpiſti quod ingenui homines ferre non poſſunt. De cætero parce, quorum orbam ſenectutem ſuppliciis ne oneraveris. Nos jube duci, ut quod ex tua morte petieramus conſequamur ex noſtra.

ORATIO
ALEXANDRI. Ex eod. lib.
Argvmentvm.

Patefacta Hermolai conjuratione in Alexandrum, ſequebatur ut is perduellionis pœnam ſubiret & plecteretur. Sed ne indicta cauſa periret, produci eum ad concionem Alexander voluit. Produ-

ctus cauſas ſuſcepti facinoris protulit has: ſævitiam regis & ſupplicia illuſtrium virorum, ſordes atque avaritiam in militibus remunerandis, faſtidium ejus & deſpicatum ſuorum ad alios ornandos. Objecta hæc partim vitia partim crimina diluit hac oratione Alexander, & ad ſingula ſigillatim reſpondet. Ad primum, exempla ſuppliciorum in facinoroſos, & eos convictos rerum capitalium, fuiſſe edita: ad ſecundum, ſe ſuæ liberalitatis locupletes habere teſtes omnes Macedones, quorum tenuitas in ſummam opulentiam munificentia ſua ſit mutata: in tertium, ſe divinos honores eſſe aucupatum ut majorem metum inferret gentibus ſuo nomine. Quòd verò exteras nationes amplexetur, pertinere id ad imperii ſtabilitatem. Eſſe enim ſtabiliora quæ benevolentia continentur, quam quæ metu.

QVAM falſa ſint (*inquit*) quæ iſte tradita à magiſtro ſuo dixit, patientia mea oſtendet. Confeſſum enim ultimum facinus, tamen ut vos quoque, non ſolùm ipſe, audiretis, expreſſi non imprudens, quum permiſiſſem huic latroni dicere, uſurum eum rabie qua compulſus eſt, ut me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper quum procacius ſe in venatione geſſiſſet, more patrio & ab antiquiſſimis Macedoniæ regibus uſurpato, eum caſtigari juſſi. Hoc & oportet fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, ſervis quoque hujus pueros ætatis verberare concedimus. Hæc eſt ſævitia in ipſum mea, quam impia cæde voluit ulciſci. Nam in cæteros qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis ſim, non ignoratis: commemorare ſupervacuum eſt. Hermolao parricidarum ſupplicia non probari, quum eadem ipſe meruerit, minimè hercule admiror. Nam quum Parmenionem & Philotam laudat, ſuæ

ſuæ ſervit cauſæ. Lynceſtem verò Alexandrum bis inſidiatum capiti meo à duobus indicibus liberavi. Rurſus convictum, per biennium tamen diſtuli, donec vos poſtularetis ut tandem debito ſupplicio ſcelus lueret. Attalum, antequam rex eſſem, hoſtem meo capiti fuiſſe meminiſtis. Clytus utinam non coegiſſet me ſibi iraſci: cujus temerariam linguam, probra dicentem mihi & vobis, diutius tuli quam ille eadem me dicentem tuliſſet. Regum ducumque clementia non in ipſorum modò, ſed etiam in illorum qui parent, ingeniis ſita eſt. Obſequio mitigantur imperia: ubi verò reverentia exceſſit animis, & ſumma imis confundimus, vi opus eſt ut vim repellamus. Sed ego quid mirer iſtum crudelitatem mihi objeciſſe qui avaritiam exprobrare auſus ſit? Nolo ſingulos veſtrûm excitare, ne inviſam liberalitatem meam faciam, ſi pudori veſtro gravem fecero. Totum exercitum aſpicite, qui paulo antè nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis. Menſas auro onerant, greges ſervorum ducunt, ſpolia de hoſtibus ſuſtinere non poſſunt. At enim Perſæ quos vicimus in magno honore ſunt: apud me quidem. Moderationis meæ certiſſimum indicium eſt quòd ne victis quidem ſuperbè impero. Veni enim in Aſiam, non ut funditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum ſolitudinem facerem, ſed ut illos quoque quos bello ſubegiſſem victoriæ meę non pœniteret. Itaque militant vobiſcum, pro imperio veſtro ſanguinem fundunt, qui ſuperbè habiti, rebellaſſent. Non eſt diuturna poſſeſſio in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia ſempiterna eſt. Si habere Aſiam, non tranſire volumus, cum his communicanda eſt noſtra clementia. Horum fides ſtabile & æternum faciet imperium. Et ſanè plus ha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

bemus quàm cupimus. Inſatiabilis autem avaritiæ eſt, adhuc implere velle quod jam circunfluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas tranſfundo. In multis enim gentibus eſſe video quæ non erubeſcamus imitari : nec aliter tantum imperium aptè regi poteſt, quàm ut quædam & tradamus illis, & ab iiſdem diſcamus. Illud penè dignum riſu fuit, quod Hermolaus poſtulabat à me ut averſarer Iovem, cujus oraculo agnoſcor. An etiam quid dii reſpondeant, in mea poteſtate eſt? Obtulit nomen filii mihi : recipere, ipſis rebus quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoque deum eſſe me credant. Fama enim bella conſtant, & ſæpe etiam quod falsò creditum eſt, veri vicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem putatis arma veſtra auro argentoq; adornaſſe? Aſſuetis nihil vilius hac videri materia, volui oſtendere: Macedonas invictos cæteris nec auro quidem vinci. Oculos ergo primùm eorum ſordida omnia & humilia ſpectantium capiam: & docebo, nos non auri aut argenti cupidos, ſed orbem terrarum ſubacturos veniſſe. Quam gloriam tu parricida intercipere voluiſti, & Macedonas, rege adempto, devictis gentibus dedere. At nunc mones me ut veſtris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos ſcire quid de his ſtatuiſſem, quò triſtiores periretis, ſiqua vobis parentum memoria & cura eſt. Sed olim iſtum morem occidendi cum ſceleſtis inſontes, propinquos parenteſque, ſolvi : & profiteor in eodem honore futuros omnes eos in quo fuerunt. Nam tuum Calliſthenem, cui uni vir videris, quia latro es, ſcio cur produci velis, ut coram his probra quæ modò in me jeciſti, modò audiſti, illius quoque ore referantur. Quem, ſi Macedo eſſet, tecum introduxiſſem,

xiſſem, digniſſimum te diſcipulo magiſtrum: nunc Olynthio non idem juris eſt.

ORATIO
ALEXANDRI AD MILITES.
Ex libro IX.

Argvmentvm.

Alexander longa jam terrarum ſpatia vincendo emenſus, nondum tamen ad metam aſpiraverat quam laboribus ſuis propoſuerat, & plura animo erat complexus. Habebat enim in animo non prius conquieſcere quàm ad Oceanum Indicum victor perveniſſet, ut idem limes ſuas victorias, & orbem terrarum definiret. Sed ſciebat non eſſe eundem animum ſuis: neque id illi obſcurè ferebant. Non ignorabat quin eos tædium laborioſæ & tam diuturnæ militiæ cepiſſet. Itaque relangueſcentes animos conatur hac oratione inſtaurare & revocare. Commemorat res geſtas: præ his reliquias quæ ſuperſunt, nihili eſſe faciendas oſtendit. Vix aliud reſtare niſi ut reliquias ſuarum victoriarum perſequantur. Labores qui adeundi relinquantur, eſſe leves & breves: præmia verò ampliſſima & perpetua. Ad extremum quum videret eos penitus deſpondiſſe animos, nec ullam vocem mittere teſtem ſuæ comprobationis, vehementi utitur querela, qua ſuorum ignaviam incuſat.

NON ignoro, milites, multa, quæ terrere vos poſſent, ab incolis Indiæ per hos dies de induſtria eſſe jactata. Sed non eſt improviſa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces, ſic Meſopotamiæ campos, Tigrim & Euphratem, quorum alterum vado tranſivimus, alterum ponte terribilem fecerant Perſæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia illa tradente, majora ſunt

ſunt vero. Noſtra quoque gloria quum ſit ex ſolido, plus tamen habet nominis quàm operis. Modò quis belluas offerentes mœnium ſpeciem, quis Hydaſpem amnem, quis cætera auditu majora quàm vera, ſuſtinere poſſe credebat? Olim hercule fugiſſemus ex Aſia, ſi nos fabulæ debellare potuiſſent. Creditiſne elephantorum greges majores eſſe quàm uſquam armentorum ſunt? quum & rarum ſit animal, nec facilè capiatur, multóque difficilius mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen quò latius fuſum eſt, hoc placidius ſtagnat: quippe anguſtis ripis coercita, & in anguſtiorem alveum eliſa, torrentes aquas invehunt: contrà ſpatio alvei ſegnior curſus fit. Præterea in ripa omne periculum eſt, ubi applicantes navigia hoſtis expectat. Ita quantumcunque flumen intervenit, idem futurum diſcrimen eſt evadentium in terram. Sed omnia iſta vera eſſe fingamus. Vtrúmne vos magnitudo belluarum, an multitudo hoſtium terret? Quod pertinet ad elephantos, præſens habemus exemplum: in ſuos vehementius quàm in nos incurrerunt. Tam vaſta corpora ſecuribus falcibuſque mutilata ſunt. Quid autem intereſt totidem ſint, quot Porus habuit, an tria millia, quum uno aut altero vulneratis, cæteros in fugam declinare videamus? Deinde paucos quoque incommodè regunt, congregata verò tot millia ipſa ſe elidunt, ubi nec ſtare nec fugere potuerint inhabiles vaſtorum corporum moles. Equidem ſic animalia iſta contempſi, ut quum haberem, ipſe non oppoſuerim: ſatis gnarus, plus ſuis quam hoſtibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commovet. Cum paucis enim pugnare ſoliti eſtis, & nunc primùm inconditam ſuſtinebitis turbam. Teſtis adverſus mul-

multitudinem invicti Macedonum roboris Granicus amnis & Cilicia inundata cruore Perſarum, & Arbella, cujus campi devictorum à nobis oſſibus ſtrati ſunt. Serò hoſtium legiones numerare cœpiſtis, poſteaquam ſolitudinem in Aſia vincendo feciſtis. Quum per Helleſpontum navigaremus, de paucitatę noſtra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ ſequuntur, Bactriana auxilia præſtò ſunt. Dahæ, Sogdianique inter nos militant: nec tamen illi turbæ confido. Veſtras manus intueor; veſtram virtutem, rerum, quas geſturus ſum, vadem prædemque habeo. Quandiu vobiſcum in acie ſtabo, nec mei nec hoſtium exercitus meminero. Vos modò animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in limine operum laborumque noſtrorum, ſed in exitu ſtamus. Pervenimus ad ſolis ortum & oceanum, niſi obſtat ignavia: inde victores perdomito fine terrarum, revertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Majora ſunt periculis præmia; dives eadem & imbellis eſt regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco quàm ad prædam. Digni eſtis qui opes quas illud mare litoribus invehit, referatis in patriam: digni qui nihil inexpertum, nihil metu omiſſum relinquatis. Per vos gloriamque veſtram qua humanum faſtigium exceditis, perque & mea in vos & in me veſtra merita, quibus invicti contendimus, oro, quæſoque, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum commilitonemque veſtrum, ne dicam regem, deſeratis. Cętera vobis imperavi, hoc unum debiturus ſum. Et is vos rogo, qui nihil unquam vobis præcepi quin primus me periculis obtulerim, qui ſæpe aciem clypeo meo texi. Ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem

Libe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Liberumque patrem, ſi invidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obſtinatum ſilentium rumpite. Vbi eſt ille clamor alacritatis veſtræ index? Vbi eſt ille meorum Macedonum vultus? nam agnoſco vos, milites, nec agnoſci videor à vobis. Surdas jamdudum aures pulſo, averſos animos, & infractos excitare conor. *Quumque illi in terram dimiſſis capitibus tacere perſeverarent.* Neſcio quid (*inquit*) imprudens in vos deliqui, quòd me ne intueri quidem vultis. In ſolitudine mihi videor eſſe. Nemo reſpondet, nemo ſaltem negat, quos alloquor. Quid autem poſtulo? veſtram gloriam & magnitudinem vindicamus. Vbi ſunt illi quorum certamen paulo antè vidi contendentium, qui potiſſimùm vulnerati regis corpus exciperent? Deſertus, deſtitutus ſum, hoſtibus deditus. Sed ſolus quoque ire perſeverabo. Objicite me fluminibus & belluis, & illis gentibus quarum nomina horretis. Inveniam qui deſertum à vobis ſequantur. Scythæ Bactrianique erunt mecum, hoſtes paulo antè, nunc milites noſtri. Mori præſtat quàm precariò imperatorem eſſe. Ite reduces domos, ite deſerto rege ovantes. Ego hic à vobis deſperatæ victoriæ, aut honeſtæ morti, locum inveniam..

ORATIO
COENI AD ALEXANDRVM.
Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Conſternata concione ad proximam Alexandri orationem, & pertinaciter tacente, quòd nec aſſentiri regi vellent, nec præcisè denegare auderent, nec ullus communem cauſam publicè ſuſciperet, Cœnus unus ducum proceſſit in medium, & regem omnium ver-

verbis rogavit, ut parceret defatigationi & imbecillitati omnium ſuorum, qui tot laboribus exhauſti non poſſent militiæ moleſtias tolerare, præſertim quum ſe infinitus oſtenderet labor ſi ea loca peteret. Servire illum ſuæ gloriæ non poſſe incolumi exercitu quem tot annorum difficultates attriviſſent.

DIi prohibeant (*inquit*) à nobis impias mentes; & profectò prohibent. Idem animus eſt tuis qui fuit ſemper: ire juſſeris, pugnare, periclitari, ſanguine noſtro commendare poſteritati tuum nomen. Proinde ſi perſeveras, inermes quoque & nudi, & exangues, utcunque tibi cordi eſt, ſequimur vel antecedimus. Sed ſi audire vis non fictas tuorum militum voces, rerum neceſſitudine ultima expreſſas, præbe quæſo propitias aures, imperium atque auſpicium tuum conſtantiſſime ſequutis, & quocunque pergis ſequuturis. Viciſti, rex, magnitudine rerum, non hoſtes modò, ſed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, implevimus. Emenſis maria terraſque, melius nobis quàm incolis, omnia nota ſunt. Penè in ultimo mundi fine conſiſtimus, in alium orbem paras ire, & Indiam quæris, Indis quoque ignotam. Inter feras ſerpenteſque degentes eruere ex latebris & cubiculis ſuis expetis, ut plura, quàm ſol videt, victoria luſtres. Digna prorſus cogitatio animo tuo, ſed altior noſtro. Virtus enim tua ſemper in incremento erit, noſtra vis in finem jam eſt. Intuere corpora exanguia, tot perfoſſa vulneribus, tot cicatricibus putrida. Iam tela hebetia ſunt, jam arma deficiunt. Veſtem Perſicam induimus; quia domeſtica ſubvehi non poteſt, in externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica eſt? quis equum habet? Iube quæri quàm multos ſervi ipſorum perſequuti ſunt, quid cuique

ſuper-

ſuperſit ex præda. Omnium victores, omnium inopes ſumus: nec luxuria laboramus, ſed bello. Inſtrumenta belli conſumpſimus: hunc tui pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis? Quarum ut multitudinem augeant de induſtria barbari, magnum tamen eſſe numerum etiam ex mendacio intelligo. Quòd ſi adhuc penetrare in Indiam certum eſt, regio à meridie minus vaſta eſt. Qua ſubacta, licebit decurrere in illud mare quod rebus humanis terminum voluit eſſe natura. Cur circuitu petis gloriam quæ ad manum poſita eſt? Hic quoque occurrit oceanus: niſi mavis errare, pervenimus quò tua fortuna ducit. Hæc tecum quàm ſine te cum his loqui malui: non ut inirem circunſtantis exercitus gratiam, ſed ut vocem loquentium potius quàm ut gemitum murmurantium audires.

ORATIO
CRATERI AD ALEXANDRVM.
Ex libro x.

ARGVMENTVM.

Alexander ex graviſſimo vulnere, & propè lethali in Oxidracarum oppugnatione accepto, convaluerat. Sed quum eſſet infirmior, nec per imbecillitatem uſitata munia tutò obire poſſet, & tamen conaretur, neque omnino valetudini indulgeret, magnumque eſſet ab ea audacia periculum, amici quibus de more ſtatio pro prætorio erat, rogandi regis has partes tribuerant Cratero, ut is ſibi parceret. Qui cum illis ingreſſus, regi expoſuit quam omnes eſſent de ejus ſalute ſoliciti. Ea anxietate ita ſe levari poſſe, ſi rex ſe ipſe reſpiceret, nec ita præſentia pericula ſubiret, præſertim tenuioribus victoriæ præmiis propoſitis. Pollicetur ab omnibus paratam & ſtrenuam ope-

operam. Omnia enim omnes, ne ille in apertum diſcrimen abducatur, eſſe facturos.

CREDISNE, (*inquit*) adventu magis hoſtium, ut jam in vallo conſiſterent, quàm cura ſalutis tuæ, ut nunc eſt tibi vilis, nos eſſe ſolicitos? Quantalibet vis omnium gentium conſpiret in nos, impleat armis viriſq; totum orbem, claſſibus maria conſternat, inuſitatas belluas inducat, tu nos præſtabis invictos. Sed quis deorum hoc Macedoniæ columen ac ſidus diuturnum fore polliceri poteſt? quum tam avidè manifeſtis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in caſum? Qui enim tibi ſuperſtes, aut optat eſſe, aut poteſt? Eo pervenimus, auſpicium atque imperium ſequuti tuum, unde, niſi te reduce, nulli ad penates ſuos iter eſt. Qui ſi adhuc de Perſidis regno cum Dario dimicares, etſi nemo vellet, tamen ne admirari quidem poſſet tam promptæ eſſe te ad omne diſcrimen audaciæ. Nam ubi paria ſunt periculum ac præmium, & ſecundis rebus amplior fructus eſt, & adverſis ſolatium majus. Tuo verò capite ignobilem vicum emi quis ferat, non tuorum modò militum, ſed ullius etiam gentis barbaræ, qui tuam magnitudinem novit? Horret animus cogitatione rei quam paulo antè vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis ſpolia inertiſſimas manus fuiſſe avecturas, niſi te interceptum miſericors in nos fortuna ſervaſſet. Totidem proditores, totidem deſertores ſumus, quot te non potuimus perſequi. Vniverſos licet milites ignominia notes, nemo recuſabit luere id, quod ne admitteret, præſtare non potuit. Patere nos, quæſo, alio modo eſſe viles tibi. Quocunque juſſeris, ibimus. Obſcura bella & ignobiles pugnas nobis depoſcimus.

Te-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Temet ipſum ad ea ſerva pericula quę magnitudinem tuam capiunt. Citò gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtibus : nec quicquam indignius eſt quàm conſumi eam ubi non poſſit oſtendi.

ORATIO

ALEXANDRI AD AMICOS.

Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Reſpondet ad amicorum poſtulationem Alexander. Voluntatem plenam pietatis, obſequii ac benevolentiæ, amplexatur. Eum ſibi eſſe vitæ fructum docet, quòd tam benevolis & fidelibus comitibus uti ſibi contingat. Quod verò de periculis vitandis dixiſſent, ita ſe interpretari, & de eo ita cogitare, ut quum gloriam imprimis adamarit, ut præ ea cætera nihili pendat, certum ſibi ſit, pro ea retinenda atque augenda, nullos labores, nulla pericula ſubterfugere. Quos habeat ſtimulos ad eam appetendam, exponit. Proinde ſe gloriæ, non autem valetudinis & vitæ rationem habere velle. Monet ut ii ſuam illam ſolicitudinem ad inteſtinarum inſidiarum propulſationem convertant. Hanc ſibi eſſe antiquiorem cautionem, & ipſis eſſe debere. Ad extremum aliquid de matris apotheoſi mandat.

VOBIS quidem, (*inquit*) ô fidiſſimi piiſſimique civium atque amicorum, grates ago habeoque, non ſolùm eo nomine quòd hodie ſalutem meam veſtræ præponitis, ſed quòd à primordiis belli nullum erga me benevolentiæ pignus atque indicium omiſiſtis : adeo ut confitendum ſit, nunquam mihi vitam meam fuiſſe tam charam, quàm eſſe cœpit, ut vobis diu frui poſſim. Cæterùm non eadem eſt cogitatio eorum qui pro me mori optant, & mea qui quidem hanc bene-

benevolentiam veſtram virtute meruiſſe me judico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forſitan etiam perpetuum percipere cupitis. Ego me metior non ætatis ſpatio, ſed gloriæ. Licuit paternis opibus contento, intra Macedoniæ terminos, per otium corporis expectare obſcuram & ignobilem ſenectutem. Quamquam ne pigri quidem ſibi fata diſponunt, ſed unicum bonum diuturnam vitam æſtimantes, ſæpe acerba mors occupat. Verùm ego qui non annos meos ſed victorias numero, ſi munera fortunæ bene computo, diu vixi. Orſus à Macedonia imperium, Græciam teneo: Thraciam, & Illyricos ſubegi: Triballis Mediſque imperito. Aſiam, quà Helleſponto, quà rubro mari alluitur, poſſideo. Iamq; haud procul abſum à fine mundi. Quem egreſſus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi ſtatui. Ex Aſia in Europæ terminos momento vnius horæ tranſivi. Victor utriuſque regionis poſt nonum regni mei, poſt viceſimum atque octavum ætatis annum, videórne vobis in excolenda gloria, cui me uni devovi, poſſe ceſſare? Ego verò non deero, & ubicunque pugnabo, in theatro terrarum orbis eſſe me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras quas natura longè ſubmoverat. In his operibus extingui, mihi (ſi fors ita feret) pulchrum eſt. Ea ſtirpe ſum genitus, ut multam prius quàm longam vitam debeam optare. Obſecro vos, cogitate, nos perveniſſe in terras quibus ob fœminæ virtutem celeberrimum nomen eſt. Quas urbes Semiramis condidit? quas genteis redegit in poteſtatem? quanta opera molita eſt? Nondum fœminam æquavimus gloria, & jam nos laudis ſatietas cepit? Dii faveant, majora adhuc reſtant. Sed ita noſtra erunt quæ nondum attigimus, ſi nihil par-

vum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

vum duxerimus in quo magnæ gloriæ locus eſt. Vos modò me ab inteſtina fraude & domeſticorum inſidiis præſtate ſecurum. Belli Martiſque diſcrimen impavidus ſubibo. Philippus in acie tutior quàm in theatro fuit. Hoſtium manus ſæpe vitavit, ſuorum effugere non valuit. Aliorum quoque regum exitus ſi reputaveritis, plures à ſuis quàm ab hoſte interemptos numerabitis. Cæterùm quoniam olim rei, agitatæ in animo meo, nunc promendæ occaſio oblata eſt: mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, ſi Olympias mater immortalitati conſecretur, quandocunque exceſſerit vita. Si licuerit, ipſe præſtabo hoc: ſi me præceperit fatum, vobis mandaſſe mementote.

ORATIO
ALEXANDRI AD MILITES.
Ex libro x.

ARGVMENTVM.

Alexander miſsionem daturus erat militibus qui per ætatem emeriti eſſent, aut qui omnino per infirmitatem corporum militiæ labores ſuſtinere non poſſent: ſed eam ſperabant univerſi. Et quia tum longè in orientem proceſſerat, veriti ne ſedem imperii in Aſia conſtitueret, quæ res optatam illis in patriam reverſionem eriperet, miſsionem omnes audacius & tumultuoſius flagitare cœperunt, & jam apertè impoſitos militiæ labores detrectare. Alexander eorum motuum inſolens, ut qui alacri eorum ſemper opera & parata uſus eſſet, tum commotus eſt. Augebat indignationem oblivio recentis ſuæ erga eos liberalitatis. Nam magnam vim auri ad eos ære alieno liberandos effuderat. Hac igitur oratione coercere illorum ferociam conatur. Commemorat

ſua

ſua erga eos beneficia, quorum eos oblivio ceperat. Quantum obſequium a militibus requiratur, oſtendit. Indignos eſſe opibus & gloria quam ſecum habent communem. Ad extremum exardeſcit ira, & eorum operam repudiat.

QVID hæc (*inquit*) repens conſternatio, & tam procax atque effuſa licentia denuntiat? Eloqui timeo; palam certè rupiſtis imperium, & precariò rex ſum, cui non alloquendi, non noſcendi monendique, aut intuendi vos jus reliquiſtis. Equidem quum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo pòſt deportare ſtatuerim, tam illos acclamantes video qui abituri ſunt, quam hos cum quibus præmiſſos ſubſequi ſtatui. Quid hoc eſt rei? Diſpari in cauſa idem omnium clamor eſt. Pervelim ſcire, utrum qui diſcedunt, an qui retinentur, de me querantur. *Crederes uno ore omnes ſuſtuliſſe clamorem, ita pariter ex tota concione reſponſum eſt, omnes queri. Tum ille,* Non hercule (*inquit*) poteſt fieri ut adducar querendi ſimul omnibus hanc cauſam eſſe quam oſtenditis, in qua major pars exercitus non eſt, utpote quum plures dimiſerim quàm retenturus ſum. Subeſt nimirum altius malum quod omnes avertit à me. Quando enim regem univerſus exercitus deſeruit? Ne ſervi quidem uno grege profugiunt dominos: ſed eſt quidam in illis pudor à cæteris deſtitutos relinquendi. Verùm ego, tam furioſæ conſternationis oblitus, remedia inſanabilibus conor adhibere. Omnem hercule ſpem quam ex vobis conceperam, damno: nec ut cum militibus meis (jam enim eſſe deſiſtis) ſed ut cum ingratiſſimis, ut oportet, agere decrevi. Secundis rebus quæ circunfluunt vos, inſanire cœpiſtis, obliti ſtatus ejus quem beneficio exuiſtis meo. Digni hercule qui

in

in eodem conſeneſcatis : quoniam facilius eſt vobis adverſam quàm ſecundam regere fortunam. En tandem Illyriorum paulo antè & Perſarum tributariis Aſia & tot gentium ſpolia faſtidio ſunt. Modò ſub Philippo ſeminudis amicula ex purpura ſordent. Aurum & argentum oculi ferre non poſſunt. Lignea enim vaſa deſiderant, & ex cratibus ſcuta, rubiginemque gladiorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta æris alieni, quum omnis regia ſupellex haud amplius quàm ſexaginta talentorum ſit, meorum operum fundamenta, quibus tamen (abſit invidia) imperium maximæ terrarum partis impoſui. Aſiæne pertæſum eſt quæ vos gloria rerum geſtarum diis pares fecit? In Europam ire properatis, rege deſerto, quum pluribus veſtrûm defuturum viaticum fuerit, ni æs alienum luiſſem? nempe in Aſiatica præda. Nec pudet profundo ventre devictarum gentium ſpolia circunferentes reverti velle ad liberos conjugeſque, quibus pauci præmia victoriæ poteſtis oſtendere. Nam cæterorum, dum etiam ſpei veſtræ obviam iſtis, arma quoque pignori ſunt. Bonis verò militibus cariturus ſum, pellicum ſuarum concubinis, quibus hoc ſolum ex tantis opibus ſupereſt, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites, faceſſite hinc ocius. Ego cum Perſis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratiſſimi cives. Læti vos excipient parentes liberique ſine veſtro rege redeuntes? obviam ibunt deſertoribus transfugiſque? Triumphabo mehercule de fuga veſtra, & ubicunque ero expetam pœnas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo præferendoque vobis. Iam autem ſcietis & quantum ſine rege valeat exercitus, & quid opis in me uno ſit.

ORA-

ORATIO
ALEXANDRI AD PEREGRInos milites. Ex eod. libro.

Argvmentvm.

Alexander ſtomacho & indignatione ardens, quod ſuperior oratio docuit, repudiatis Macedonibus, peregrinos milites ſibi aſcivit ad honores iis mandandos. Eos ut beneficentia ſibi adjunxerat, ſic liberali hac oratione magis ac magis conciliat. Perſarum laudat in reges ſuos obſequium & obedientiam. Neque eam tum primùm compertam ſibi eſſe dicit, ſed teſtimonium ſe ſui judicii dare. Decreviſſe autem res maximas eis credere. Ad laudationem adjicit liberalitatis erga eos ſuæ commemorationem, quam ſit novorum beneficiorum & honorum ſplendidorum acceſſione cumulaturus.

QVVM ex Europa trajicerem in Aſiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum eſſe ſperabam. Nec deceptus ſum quòd de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque acceſſit, quòd video fortes viros erga reges ſuos pietatis invictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates. At hercule munia militiæ hoc animorum corporumque robore æquè impigrè toleratis: & quum fortes viri ſitis, non fortitudinem magis quàm fidem colitis. Hoc ego non nunc primùm profiteor, ſed olim ſcio. Itaque & delectum è vobis juniorum habui, & vos meorum militum corpori immiſcui. Idem habitus, eadem arma ſunt vobis: obſequium verò, & patientia imperii, longè præſtantior eſt quam cæteris. Ergò ipſe Oxyatris Perſæ filiam mecum in matrimonio junxi, non dedignatus ex captiva liberos tollere.

Mox

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Mox deinde quum ſtirpem generis mei latius propagare cuperem, uxorem, Darii filiam, duxi: proximiſquê amicorum autor fui ex captivis generandi liberos, ut hoc ſacro fœdere omne diſcrimen victi & victoris excluderem. Proinde genitos eſſe vos mihi, non aſcitos, milites, credite. Aſiæ & Europæ unum atque idem regnum eſt. Macedonum vobis arma do. Inveteravi peregrinam novitatem: & cives mei eſtis & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Perſis Macedonum morem adumbrare, nec Macedonibus Perſas imitari indecorum eſt. Ejuſdem juris eſſe debent qui ſub eodem rege victuri ſunt.

ORATIO

PERDICCÆ IN CONCIONE MILITVM.
Ex eodem libro.

ARGVMENTVM.

Mortuo Alexandro primùm diſcordia inter principes eſt coorta: poſt graviſsimi motus efferbuerunt. Quum enim de ſucceſſore regni creando conveniſſent, diu variatum eſt ſententiis, quum idoneus nemo & par tanto oneri inveniretur, ad quem gubernacula ampliſsimi imperii deferrent. Neque enim Alexander ſobolem reliquerat: quanquam uterum gerebat Roxane uxor ejus quam ex Perſis duxerat: ſed incertam prolem expectare alienum videbatur. Magnus negotiorum tumor impendebat, qui non erat niſi probato alicui committendus. Ad ſententiam igitur dicendam admiſſus Perdicca, cenſet primùm ut juſta & divini honores perſolvantur Alexandro, deinde ut partus Roxanes expectetur, qui ad trimeſtre ſperabatur. Succeſſorem illum poſthumum futurum regi legitimum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Ego quidem (*inquit*) annulum, quo ille regni atque imperii vires obſignare erat ſolitus, traditum ab ipſo mihi, reddo vobis. Cæterùm quanquam nulla clades huic qua affecti ſumus, par ab iratis diis excogitari poteſt; tamen magnitudinem rerum quas egit, intuentibus, credere licet tantum virum deos accommodaſſe rebus humanis, quarum ſorte completa, citò repeterent eum ſuæ ſtirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo ſupereſt quàm quod ſemper ab immortalitate ſubducitur, corpori nominique quamprimum juſta ſolvamus, haud obliti in qua urbe, inter quos ſimus, quali rege ac præſide ſpoliati. Tractandum eſt, commilitones, cogitandumque, ut victoriam partam inter hos de quibus parta eſt, obtinere poſſimus. Capite opus eſt. Hócne uno an pluribus, in veſtra poteſtate eſt. Illud ſcire debetis, militarem ſine duce turbam corpus eſſe ſine ſpiritu. Sextus menſis eſt ex quo Roxane prægnans eſt. Optamus ut marem enitatur: ejus regnum diis approbantibus futurum, quando adoleverit. Interim à quibus regi velitis, deſtinate.

ORATIO PTOLEMÆI.

Argvmentvm.

Ptolemæus procerum unus, in eo conſilio principum ſententiam hanc dixit, ſe ab aliis diſſentire qui dixiſſent. Hoc vero optimum ſibi factu videri, ut ſenatus inſtituatur ex principibus, quorum decretis adminiſtretur imperium.

Digna prorſus eſt ſoboles (*inquit*) quæ Macedonum imperet genti, Roxanes vel Barſines filius, cujus nomen quoque in Europa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

dicere pigebit, majore ex parte captivi. Cur Perſas vicerimus, ut ſtirpi eorum ſerviamus? quod juſti illi reges Darius & Xerxes tot millium agminibus tantiſque claſſibus nequicquam petiverunt. Mea ſententia hæc eſt, ut ſede Alexandri in regia poſita, qui conſiliis ejus adhibebantur, coeant quoties in commune conſulto opus fuerit: eoque, quod major pars eorum decreverit, ſtetur: duces præfectique copiarum his pareant.

ORATIO MELEAGRI.

ARGUMENTUM.

In eodem principum conſeſſu Meleager, ſeditioſus homo, turbulentam & invidiæ in Perdiccam plenam ſententiam dixit. Invidebat enim homo levis Perdiccæ dignitati, quam Ariſtonus quidam in eodem conſilio evexerat, quum Perdiccæ principatum decreverat. Hic igitur illam Ariſtoni ſententiam labefactat, & multitudinem ad vim vocat. Denique popularem ſe præbet, ne quiſquam principum dignitate antecellat.

NEc dii ſiverint (*inquit*) ut Alexandri fortuna tantique regni faſtigium in iſtos humeros ruat: homines certè non ferent. Nihil dico de nobilioribus quàm hic eſt, ſed de viris tantùm quibus invitis nihil perpeti neceſſe eſt. Nec verò intereſt, Roxanes filium, quandocunque genitus erit, an Perdiccam regem habeatis, quum iſte ſub tutelæ ſpecie regnum occupaturus ſit. Itaque nemo ei rex placet niſi qui nondum natus eſt. Et in tanta omnium feſtinatione, non juſta modò, ſed etiam neceſſaria, exactos menſes ſolus expectat, & jam divinat marem eſſe conceptum, quem vos du-

dubitatis paratum eſſe, vel ſubdere? Si medius fidius Alexander hunc nobis regem pro ſe reliquiſſet, id ſolum ex his, quæ imperaſſet, non faciendum eſſe cenſerem. Quin igitur ad diripiendos theſauros diſcurritis? harum enim opum regiarum utique populus eſt hæres.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

INDEX OMNIVM

Orationum, eo ordine digeſtus, quo eæ hic excuſæ ſunt. Numerus paginam indicat.

Ex Saluſtii bello Catilinario.

ORatio Catilinæ, qua ſui de conjuratione conſilii participes cohortatur. 1
Oratio alia ejuſdem Catilinæ, qua ſuos milites adhortatur. 3
Oratio Legatorum C. Manlii ad Q. Martium regem. 5
Oratio C. Cæſaris ſuam ſententiam ſenatui exponentis de conjurationis Catilinæ ſociis qui in cuſtodiis tenebantur. 6
Oratio M. Porcii Catonis proximè præcedenti orationi C. Cæſaris reſpondens. 11

Ex bello Iugurthino.

Oratio Micipſæ regis ad Iugurtham, qua eum officii ſui admonet, finem vitæ ſibi adeſſe intelligens. 14
Oratio Adherbalis ad ſenatum Rom. qua ſe à Iugurtha regno fortuniſque omnibus expulſum queritur. 16
Oratio C. Memmii ad Quirites, qua eos ad vindicandum in Iugurtham, qui Adherbalem necaverat, & in ſocios ejus ſceleris, hortatur. 20
Oratio Marii ad Quirites, de ſe & de ea quam parabat in Africam expeditione. 24
Oratio Syllæ ad Bocchum regem. 29
Oratio Bocchi ad Syllam, qua ſuum erga illum ſtudium exponit, & ſe bellum pop. Rom. facere voluiſſe negat. 30

Ex libris Hiſt. Saluſt.

Oratio Lepidi Conſ. ad pop. Rom. 31
Oratio C. Cottæ conſulis ad pop. 34

Orationes ex Livio collectæ.

Ex libro primo ab urbe condita.

PRecatio Romuli ad Iovem Statorem, ut Romanis adverſus Sabinos ferat opem. 37
Verba Proculi Iulii ad pop. Rom. conſolationis plena. 38
Oratio Metii Suffetii ad Tullum Hoſtilium regem Rom., de pace componenda inter Romanos & Albanos. 38
Oratio P. Horatii ad popul. pro filio perduellionis reo. 40
Oratio Tulli Rom. regis de proditione Metii Suffetii Albanorum ducis, ad milites. 41
Verba ſeu exhortatio Tanaquil ad Servium generum, de regno. 42
Exhortatio Tulliæ ad L. Tarquinium maritum ſuum, de regni affectatione. 43
Lucretiæ querelæ ac lamentatio ad virum, patrem, & amicos, de violatione. 44

Ex ſecundo libro ab urbe condita.

Oratio P. Valer. Publicolæ ad populum de crimine ſibi objecto. 45

Ora-

Oratio Mutii Scævolæ ad Porſenam Cluſinum regem. 46
Oratio Martii Coriol. ad patres contra plebem. & trib. 46
Oratio Actii Tullii Volſcorum principis ad Conſules, ut ludis non adeſſent Volſci. 47
Oratio Actii Tullii ad ſuos qua eos in Rom. concitat. 48

Ex tertio libro ab urbe condita.

Oratio Q. Fabii ad tribunos pleb. alios omnes præter Terentillum. 49
Oratio Auli Virg. trib. pleb. ad plebem de Cæſonis arrogantia. 50
Oratio P. Valer. Publicolæ conſulis ad tribunos omnemque plebem. 51
Oratio L. Quintii Cincinnati ad populum adverſus A. Virginium. 52
Oratio L. Quintii Cincinnati ejuſdem adverſus patrum licentiam. 53
Oratio Icilii adverſus Appii decretum, ut ſponſa extra domum paternam maneret. 55
Oratio Virg. patris adverſus Appium. 56
Oratio Virg. ad milites, qua honorem ſibi delatum recuſavit. Ib.
Oratio Seniorum patrum ad patres & decemviros de decemviratus abdicatione, & tribunatus pleb. inſtauratione. 57
Oratio Legatorum Valer. & Horat. ad poſtulata pleb. in Sacro monte. 58
Oratio App. dum magiſtratu ſe abdicare vellet. 59
Oratio Legat. ad plebem, ut in urbem rediret. Ib.
Oratio A. Virg. adverſus Appium reum. 60
Oratio Duill. tribuni pleb. quum poteſtati tribunitiæ modum feciſſet. Ib.
Oratio Valer. Conſulis, qua equites ad fortiter pugnandum hortatur. 61
Oratio Horat. Conſulis qua ſuos cohortatur. 62
Oratio T. Q. Capitolini quartum conſulis ad pop. Ro. Ib.

Ex quarto libro ab urbe condita.

Oratio C. Canul. tribuni pleb. ad plebem pro rogationib. promulgatis. 66
Oratio Vectii Meſſ. Volſcor. regis qua ſuos adhortatur. 71
Oratio Mamerci Æmil. dictatoris, qua ſuos inuſitato certamine exterritos adhortatur. 72
Oratio Sexti Tempanii decurionis qua milites in re comploratа adhortatur. Ib.
Oratio L. Dec. tribuni pleb. ad populum adverſus Poſthumium tribunum militum. 73

Ex quinto libro ab urbe condita.

Oratio Appii Claud. tribun. militum ad populum contrà tribunos pleb. pro bello continuando. 74
Oratio P. Licin. Calvi ad populum, ut filio, ſibi delatum honorem, mandaret. 80
Oratio Camilli ad Pædagogum Faliſcorum in caſtris deprehenſum cum pueris. 81
Oratio Legator. Faliſcos Romanis dedentium in ſenatu. 82
Oratio Camill. exulis, qua Ardeates, ut arma capiant adverſus Gallos, adhortatur. 83
Oratio M. Fur. Camilli ad populum de non tranſmigrando Vejos. 84

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Ex ſexto libro ab urbe condita.

Oratio M. Furii Camilli Dictatoris, qua ſuos perterritos hoſtium numero adhortatur. 91
Oratio A. Cornel. Coſſi dictatoris ad ſuos. 92
Oratio Cornel. Coſſi dictatoris in M. Manlium. 93
Oratio M. Manlii Capitolini, qua dictatori & patribus reſpondet. 94
Oratio M. Manlii Capitol. poſt vincula ad plebem adverſus patres concitandam. 95
Oratio Camilli ad ſenatores Tuſculanorum de mittendis Romam de pace legatis. 97
Oratio Legat. Tuſculan. in ſenatu, qua ſe purgant. Ib.
Oratio Q. Cincinn. dictatoris ad A. Sempron. magiſtrum equitum de belli ratione. 98
Oratio Camilli dictatoris ad Quirites de interceſſ. 99
Oratio App. Claudii contra tribunos pleb. legumlatores, & leges ipſas. 101

Ex ſeptimo libro ab urbe condita.

Oratio Servii Tull. ad dictatorem, ut militibus pugnandi faceret poteſtatem. 105
Oratio M. Pop. conſulis, qua ſuos milites adhortatur. 107
Oratio Legator. Campanor. in ſenatu, qua auxilium adverſus Samnites petunt. Ib.
Oratio Roman. qua præcedenti Campanorum Legat. orationi reſpondent. 110
Oratio Legat. Campanorum, qua præcedenti Romanorum orationi reſpondent. 111
Oratio M. Valer. Corvini, qua ſuos adhortatur. Ib.
Oratio exhortatoria P. Decii trib. militum ad A. Cornelium conſulem, quum ſpes elabendi non videretur. 112
Oratio ejuſdem P. Decii qua ſuos ad erumpendum ex colle occupato adhortatur. 113
Oratio M. Valer. Corvini dictat. ad conjuratores & ſeditioſos milit. qua dehortatur à pugna contra patriam. 115
Oratio T. Quintii ducis ſeditioſorum qua eos ad concordiam exhortatur. 117

Ex octavo libro ab urbe condita.

Oratio Ann. Setini prætoris Latinorum, ad ſuos. 118
Oratio Ann. ejuſdem ad P. C. Roman. ut aliter conſul ex Latinis fieret. 120
Oratio T. Manlii Conſulis ad legatos Latinor. 121
Oratio T. Manl. Conſulis ad T. Manlium filium, qua eum accuſat quòd in hoſtem ipſius injuſſu pugnaviſſet. Ib.
Oratio Furii Camill. Conſ. ad patres de Lat. referentis. 122
Oratio L. Papyr. dictatoris, qua Fab. Maximum accuſat quod adverſus edictum pugnaſſet. 124
Oratio M. Fab. Max. pro filio ad populum provocantis à dictatore. 125
Oratio Papyr. dictat. ad populum de abſolutione Q. Fab. magiſtri equitum. 126

Ex libro nono ab urbe condita.

Oratio Claud. Pontii Samnitum imperat. poſtquam legatione nihil factum eſſe vidit. 127
Oratio L. Lentuli princ. Legator. Rom. ad exercitum & conſules, qua ſuam de deditione ſententiam exponit. 128
Oratio Sp. Poſthum. Conſulis, qui ſub jugum miſſus erat,
in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

In ſenatū de pace ad Caudium facta. 130
Oratio ejuſdem Sp. Poſthum. contra tribunos pleb. qui deditionem impediebant. 132
Oratio Corn. Arvinæ Fecialis ad Samnites in deditione ſponſorum pacis. 134
Oratio Cl. Pontii Samnit. regis qua feciali reſpondet. 135
Oratio Q. Fab. dictator. qua ſuos ad eruptionem hortatur. 136
Oratio C. Menenii dictatoris, quando in eum ambitus crimen jactum eſt à nobilibus. 137
Oratio P. Sempron. tribun. pleb. adverſus Ap. Claudium, qui ſe intra legitimum tempus cenſura abdicare nolebat. 139

Ex decimo libro ab urbe condita.

Oratio P. Decii Muris conſulis ad populum, qua ſuadet ut ex plebe augures & pontifices fiant. 142
Verba Q. Fab. Max. conſulis deſignati ad populum. 144
Verba Virginiæ in dedicat. aræ Pudicitiæ pleb. 145

Ex viceſimoprimo libro ab urbe condita.

Oratio Hannonis ad Carthag. contra Annibalem de fœdere rupto. 146
Oratio Alorci Hiſpan. ad Saguntinos, qua pacis conditiones quas Annibal ferebat, exponit. 148
Oratio cujuſdam Carthag. qua legatis Roman. de conſilio oppugnationis Sagunti reſpondet. 149
Oratio Volſcianorum qua legatis Rom. reſpondent. 151
Oratio Annibalis ad Hiſpanos milites. Ib.
Oratio P. Scipionis ſuos adhortantis. 152
Oratio Annib. ſuos adhortantis. 155

Ex viceſimoſecundo libro ab urbe condita.

Orat. M. Minut. Ruffi magiſtri equitum, qua in Q. Fab. Max. dictat. cunctationem acriter invehitur. 159
Aceducis Hiſpan. ad Boſtarem pro obſidibus verba. 161
Fab. Dictat. de temeritate Minut. verba. 162
Oratio Minut. magiſtri equitum, qua ſuos ad conjungenda cum Fab. caſtra adhortatur. Ib.
Minut. verba ad Fab. dictatorem. 163
Orat. Fab. Max. ad Æmilium de Varrone, & ratione pugnandi cum hoſte. 164
Orat. P. Sempron. Tuditani trib. militum, qua ſuos ad erumpendum adhortatur. 167
Orat. Captivorum Cannenſi clade Rom. ad patres. 168
Orat. T. Manl. Torquati, ne captivi redimerentur. 170

Ex viceſimo tertio libro ab urbe condita.

Orat. Pacuvii Calav. Campani ad populum Campan. 174
Orat. Varr. conſulis, qua legatis Campan. reſpondet. 175
Orat. Perollæ ad Pacuvium Calav. patrem de interficiendo Annibale. 177
Orat. Pacuvii Calav. filium à facinore dehortantis. 178
Orat. Perollæ qua Pacuvio patri reſpondet. 179
Verba Magii Dec. ad circunfuſam multitudinem. Ib.
Orat. Himilc. Barchinæ factionis viri adverſus Hann. 180

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Orat. Hannon. Himilconi reſpondentis. Ib.
Orat. Samnitum Legat. ad Annibalem qua petunt ut opem adverſus Romanos ferat. 182

Ex viceſimo quarto libro ab urbe condita.

Oratio Fab. Max. ad populum de deligendo imperat. 184
Orat. T. Gracchi ad milites. 187
Orat. L. Pinar. Præfecti præſid. Rom. Enneæ qua ſuos exhortatur. 188

Ex viceſimo quinto libro ab urbe condita.

Orat. relegator. militum ad M. Marcellum de mutatione condit. 189
Orat. Syracuſan. ad Marcellum de dedit. 192
Orat. L. Mart. qua ſuos milites exhortatur. 193

Ex viceſimo ſexto libro ab urbe condita.

Orat. Vib. Virii Campani ad Campanos, qua ne ſe dedant Roman. diſſuadet. 196
Orat. M. Marcelli ad P. C. ſe adverſus Syracuſ. oratores defendentis. 199
Orat. P. Scipion. ad veteres milites. 201
Orat. P. Scipion. ad milites. 204
Orat. P. Scipion. ad Lucejum Celtiberor. principem, cum ei ſponſam reddidit. 205

Ex viceſimo ſeptimo libro ab urbe condita.

Orat. M. Marcelli ad ſuos. 206
Orat. Annibal. ad ſuos. 207

Ex viceſimo octavo libro ab urbe condita.

Orat. P. Scipion. ad milites. Ib.
Orat. Sagunt. ad P. C. in ſenatu. 213
Orat. Q. Fab. Max. qua Scipioni Africam provinciam decerni diſſuadet. 215
Orat. P. Cornel. Scipionis, orationi præcedenti Q. Fab. reſpondens. 221

Ex trigeſimo libro ab urbe condita.

Orat. Sophronisbæ uxoris Syphacis ad Maſiniſſam. 225
Orat. P. Scipion. ad Maſiniſſam. 226
Orat. Annib. ad P. Scipionem de pace. 228
Orat. Scipion. ad Annibalem. 231
Orat. Annibal. ad Carthag. qui reprehendebant quod riſiſſet in communi fletu. 232

Ex triceſimo ſecundo libro ab urbe condita.

Orat. Ariſth. prætoris Achæorum qua eos objurgat. 234

Ex triceſimo quarto libro ab urbe condita.

Orat. M. Catonis conſulis pro lege Oppia contra mulierum luxuriam. 235

Orat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Orat. L. Valer. trib. pleb. pro mulieribus contra legem Oppiam. 240
Orat. M. Porc. Catonis conſulis ad ſuos. 245
Orat. T. Quint. in conventu Græciæ. 246
Orat. Ariſth. Prætoris Achæor. de Ætolis & Nab. 247
Orat. Nabid. tyranni Lacedæmon. ad T. Quintium. 248
Orat. T. Quint. qua Nabidi reſpondet. 250
Orat. T. Quint. qua ſuos ad obſidionem Lacedæmonis adhortatur. 252
Orat. Minion. ad Legatos Romanorum. 253
Orat. Sulpit. Legati Roman. qua ad præcedentem reſpondet. 254
Oratio Annibal. ad Antiochum qua ſe purgat. 255

Ex triceſimo ſexto libro ab urbe condita.

Orat. Annibal. in Concilio Antiochi de totius belli ratione & Macedon. ſententia. 256
Orat. Attil. conſulis ad ſuos. 259
Orat. T. Quint. ad Achæos de Zacyntho. 261
Orat. Quint. ad M. Acilium conſulem pro Ætolis. 262
Orat. T. Quint. ad Ætolor. principes de reconcil. 263

Ex triceſimo ſeptimo libro ab urbe condita.

Orat. Eumen. in concilio. Ib.
Orat. Scipion. qua legatis Antioch. reſpondet. 264
Orat. Zeuſis legat. Antiochi ad Rom. de pace. 265
Orat. Scipion. ad ea reſpond. 266
Orat. P. Scipion. African. rei, ad Quirites. 267

Ex triceſimo nono libro ab urbe condita.

Orat. M. Porcii Caton. conſulis, ad populum, in fœdum Bacchan. ritum. 268
Orat. Philipp. Maced. ad legatos Rom. 277
Orat. Lycortæ prætor. Achæorum, qua legatis Roman. reſpondet. 274

Ex quadrageſimo libro ab urbe condita.

Orat. Phil. Macedonis de ſua liberorumque infelici conditione. 278
Orat. Perſei accuſator. in Demetrium fratrem parricid. reum. 281
Orat. Demetr. parricid. rei. 285
Orat. T. Sempron. prætoris ad L. Minutium legat. 291
Orat. Q. Cæcil. Metelli ad M. Lepidum & M. Fulv. cenſores declaratos, de reconcil. 292
Orat. Phil. regis Maced. ad Antigonum de regni hered. 293

Orationes ex Corn. Tacito collectæ.

Ex lib. I.

Vibuleni orat. 296
German. Cæſaris orat. 297
Segeſtis orat. 299
Clementis Centur. orat. 348

Ex lib. II.

M. Hortali orat. 300
Tib. Cæſaris reſponſio. 301
Germanici orat. 302

Ex lib. III.

Tiber. orat. in ſenatu. 303
Orat. Sever. Cæcinæ, qua uxores à provinciis arceri debere ſtatuit. 305
Orat. Valer. Meſſalini, qua Cæcinæ reſpondet. 306
M. Lepid. orat. in ſenatu. 307

Ex lib. IV.

Tiber. ad ſenatum orat. 308
Cremutii defenſio in ſenatu. Ib.
Tiber. orat. in ſenatu. 310
Orat. Tiberii. 312

Ex lib. VI.

M. Terent. Equitis Rom. orat. 313

Ex lib. XI.

Neron. Cæſaris orat. in ſenatu. 315

Ex lib. XIV.

C. Caſſii orat. 317
Senecæ orat. ad Cæſarem Neronem. 319
Neronis ad Senec. reſponſio. 321

Ex lib. XV.

Pæti Thraſeæ orat. 323

Ex lib. XVI.

Capitonis Coſſutiani ad Neronem Cæſar. orat. 324

Ex lib. XVII.

Galbæ imperat. orat. ad Piſonem. 325
Othonis orat. ad milites. 326
Othonis orat. ad milites. 330
Othonis orat. 332
Muriani orat. 334
Piſonis orat. 349

Ex lib. XX.

Curtii Montani orat. 336
Legati Tencterorum orat. 338
Agrippinenſium orat. 339
Cerialis orat. 340

Ex

INDEX.

Ex lib. XXI.

Civilis orat. ſed mutilata. 342

Ex vita Agricolæ à Cor. Tacit. prodita.

Galgaci orat. 343
Agricolæ orat. 346

Orationes ex Q. Curtio collectæ.

Ex lib. III.

Charidemi orat. 351

Ex lib. IV.

Legatorum Darii orat. ad Alexandrum. 352
Parmenion. orat. ad Alexandrum. 353
Alexandri orat. ad legatos Darii. 354
Darii orat. ad milites. 355

Ex lib. V.

Euctemonis Cynæi orat. 358
Theati Athenienſis orat. 360
Darii orat. 361
Nabarzanis orat. 363

Ex lib. VI.

Alexandi orat. 364
Crateri orat. 367
Alexandri orat. 369
Philotæ orat. 372
Amyntæ orat. 377
Cobaris orat. 381
Alexandri orat. 382
Scythæ legati orat. 384
Alexandri orat. ad recentes milites. 386

Ex lib. VIII.

Calliſthenis orat. 388
Hermolai orat. 389
Alexandri orat. 391

Ex lib. IX.

Alexandri ad milites orat. 395
Cœni orat. ad Alexandrum. 398

Ex lib. X.

Crateri ad Alexandrum orat. 400
Alexandri ad amicos orat. 402
Alexandri ad milites orat. 404
Alexandri ad peregrinos milites orat. 407
Perdiccæ in concione militum orat. 408
Ptolemæi orat. 409
Meleagri orat. 410

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Ex lib. II.

M. Hortali orat. 300
Tib. Cæſaris reſponſio. 301
Germanici orat. 302

Ex lib. III.

Tiber. orat. in ſenatu. 303
Orat. Sever. Cæcinæ, qua uxores à provinciis arceri debere ſtatuit. 305
Orat. Valer. Meſſalini, qua Cæcinæ reſpondet. 306
M. Lepid. orat. in ſenatu. 307

Ex lib. IV.

Tiber. ad ſenatum orat. 308
Cremutii defenſio in ſenatu. Ib.
Tiber. orat. in ſenatu. 310
Orat. Tiberii. 312

Ex lib. VI.

M. Terent. Equitis Rom. orat. 313

Ex lib. XI.

Neron. Cæſaris orat. in ſenatu. 315

Ex lib. XIV.

C. Caſſii orat. 317
Senecæ orat. ad Cæſarem Neronem. 319
Neronis ad Senec. reſponſio. 321

Ex lib. XV.

Pæti Thraſeæ orat. 323

Ex lib. XVI.

Capitonis Coſſutiani ad Neronem Cæſar. orat. 324

Ex lib. XVII.

Galbæ imperat. orat. ad Piſonem. 325
Othonis orat. ad milites. 326
Othonis orat. ad milites. 330
Othonis orat. 332
Mutiani orat. 334
Piſonis orat. 349

Ex lib. XX.

Curtii Montani orat. 336
Legati Tencterorum orat. 338
Agrippinenſium orat. 339
Cerialis orat. 340

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

INDEX.

Ex lib. XXI.

Civilis orat. ſed mutilata. 342

Ex vita Agricolæ à Cor. Tacit. prodita.

Galgaci orat. 343
Agricolæ orat. 346

Orationes ex Q. Curtio collectæ.

Ex lib. III.

Charidemi orat. 351

Ex lib. IV.

Legatorum Darii orat. ad Alexandrum. 352
Parmenion. orat. ad Alexandrum. 353
Alexandri orat. ad legatos Darii. 354
Darii orat. ad milites. 355

Ex lib. V.

Euctemonis Cynæi orat. 358
Theati Athenienſis orat. 360
Darii orat. 361
Nabarzanis orat. 363

Ex lib. VI.

Alexandi orat. 364
Crateri orat. 367
Alexandri orat. 369
Philotæ orat. 372
Amyntæ orat. 377
Cobaris orat. 381
Alexandri orat. 382
Scythæ legati orat. 384
Alexandri orat. ad recentes milites. 386

Ex lib. VIII.

Calliſthenis orat. 388
Hermolai orat. 389
Alexandri orat. 391

Ex lib. IX.

Alexandri ad milites orat. 395
Cœni orat. ad Alexandrum. 398

Ex lib. X.

Crateri ad Alexandrum orat. 400
Alexandri ad amicos orat. 402
Alexandri ad milites orat. 404
Alexandri ad peregrinos milites orat. 407
Perdiccæ in concione militum orat. 408
Ptolemæi orat. 409
Meleagri orat. 410

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 B 37